

Çeviren: Prof. Dr. Nasuh Uslu

Facebook'ta
beğenin

Twitter'da
takip edin

Pinterest'te
"pin"leyin

Goodreads'te
kitaplarınıza ekleyin

BB101

**A. LeRoy Bennett
James K. Oliver**

**Uluslararası Örgütler
İlkeler ve Meseleler**

International Organizations: Principals and Issues (7th ed.)

Çeviren: Prof. Dr. Nasuh Uslu

BB101 Yayınları: 7
1. Baskı: Eylül 2015;

ISBN 13: 978-605-4665-24-2

Copyright © 2015, BigBang Yayınları®
Copyright ©2002, Pearson Education, Inc.®

Bu kitap İngilizcede, Pearson Education, Inc. tarafından, INTERNATIONAL ORGANIZATIONS: PRINCIPLES AND ISSUES ismiyle yayınlanmıştır. Türkçe çeviri ve baskısı eserin 7. edisyonu üzerinden Pearson'ın izniyle yapılmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Hiçbir şekilde tamamı veya herhangi bir parçası yayınevini yazılı izni olmaksızın fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Bunu yapanlar veya buna teşebbüs edenler hakkında kanunî takibat yaptırma hakkı saklıdır.

Kapak Tasarımı: Furkan Şener (www.furkansener.com)

Sayfa Tasarımı: BigBang Yayınları

Tashih: Ali Kürşad Çifçi, Selçuk Durgut

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: Zübeyde Hanım Mah.Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara
Telefon: (312) 384 34 35-36 • Faks: (312) 384 34 37 • Sertifika No: 25744

Adres: Dr. Mediha Eldem Sok. No: 68/9, Kızılay, Ankara • Telefon/Faks: (312) 434 44 64
E-Mail: info@bigbangyayinlari.com • Web: www.bigbangyayinlari.com • Sertifika No: 25787

BB101 Yayınları, bir BigBang Yayınları® markasıdır.

A. Leroy Bennett, Michigan Devlet, Drake ve Delaware Üniversiteleri'nde 40 yıldan fazla süre uluslararası ilişkiler dersleri vermiş ve emeritus profesör olarak 1995 yılında emekli olmuştur. BM merkezinde 1951-52'de Ford Vakfı adına hizmette bulundu. Profesör Bennett, Delaware Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler programını geliştirdi ve yönetti. Uluslararası Çalışmalar Derneği'nin Kuzeydoğu Bölgesel Departmanı'nın kurulmasında rol oynadı. Bütün hayatı boyunca ABD-BM Ortaklığı'nda ve Delaware Dünya İlişkileri Konseyi'nde aktif görev aldı. Profesör Bennett üretken bir akademisyendi ve uluslararası örgütler üzerine alanının en önde gelen ders kitaplarından birinin yazarlığını yaptı.

Bennett, James Oliver'la birlikte *Uluslararası Örgütler* kitabının 7. edisyonunu 2002'de yayınlamış ve 2004 yılında, 90 yaşında hayatını kaybetmiştir.

ÖZET İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ
2. BÜYÜK DENEY
3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN DOĞUŞU
4. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN TEMEL İLKELERİ VE ÖRGÜTLENMESİ
5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BAZI TEMEL MESELELERİ
6. ANLAŞMAZLIKLARIN BARIŞÇIL YOLLARLA ÇÖZÜMLENMESİ
7. KOLEKTİF GÜVENLİK VE ALTERNATİFLERİ
8. HUKUK ÇERÇEVESİNDE ADALET ARAYIŞI
9. SAVAŞ ARAÇLARININ KONTROL EDİLMESİ
10. BÖLGESELÇİLİK TÜRLERİ
11. KÜRESELLEŞME, ULUS-ÖTESİCİLİK VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLENME
12. EKONOMİK REFAHIN ARTIRILMASI
13. KÜRESEL KAYNAKLARI YÖNETME
14. SOSYAL İLERLEMENİN GELİŞTİRİLMESİ
15. İNSAN HAKLARI VE ÖZERKLİK MÜCADELESİ
16. ULUSLARARASI YÖNETİM VE LİDERLİK ARAYIŞI
17. GEÇMİŞİ VE GELECEĞİYLE ULUSLARARASI ÖRGÜTLENME

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	15
ÖNSÖZ	19
1. GİRİŞ	21
Günümüz Dünyasında Uluslararası Örgütlerin Rolü	22
Uluslararası Örgütlerin Entelektüel Kökenleri	24
İlk Örgütlenme Çabaları	30
<i>İşlevselcilik</i>	32
Uluslararası İlişkiler, Küreselleşme ve Küresel Yönetişim	34
<i>Küreselleşme</i>	34
<i>Yönetişim ve Küreselleşme</i>	37
<i>Çok-Tarafılık</i>	37
<i>Rejimler</i>	39
<i>Güç ve Çıkar Temelli Rejim Yaklaşımları</i>	40
<i>Kurumsal Pazarlık</i>	41
<i>Bilgi Temelli Rejim Yaklaşımları</i>	42
Çalkantılı Bir Zamanda Uluslararası Örgütlenme ve Yönetişim	45
2. BÜYÜK DENEY	49
Milletler Cemiyeti'nin Kurulması	50
Cemiyet'in Temel Özellikleri	53
Milletler Cemiyeti'nin Başarıları ve Başarısızlıkları	61

Milletler Cemiyeti'nin Genel Değerlendirmesi	67
3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN DOĞUŞU	71
Savaş Sonrası Planlamasının Hazırlık Aşamaları	72
Dumbarton Oaks Görüşmeleri	76
Yalta'dan San Francisco'ya	78
San Francisco Konferansı	80
Yeni Örgütün Kurulması	83
4. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN TEMEL İLKELERİ VE ÖRGÜTLENMESİ	85
Birleşmiş Milletler'in Amaçları	86
BM Antlaşması'nın Temel İlkeleri	87
Birleşmiş Milletler'in Temel Organları	91
<i>Genel Kurul</i>	94
<i>Güvenlik Konseyi</i>	98
<i>Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC)</i>	102
<i>Vesayet Konseyi</i>	104
<i>Sekretarya</i>	106
<i>Uluslararası Adalet Divanı (UAD)</i>	108
5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BAZI TEMEL MESELELERİ	111
Üyelik Meselesi	111
Temsil Sorunları	117
Oylama Kuralları ve Uygulamaları	123
Resmî ve Resmî Olmayan BM Antlaşması Değişiklikleri	129
Finansal Problemler	132
6. ANLAŞMAZLIKLARIN BARIŞÇIL YOLLARLA ÇÖZÜMLENMESİ	143
Barişçil Çözümün Önemi	143
BM Antlaşması'nın Prosedürleri ve Yöntemleri	144
Birleşmiş Milletler Tecrübesi – Analiz Ve Örnek Olaylar	150
<i>İran Sorunu</i>	151
<i>Eski İtalyan Sömürgeleri</i>	154
<i>Hindistan-Pakistan Sorunu</i>	155
<i>Güney Afrika'daki İrk Çatışması</i>	159

<i>Dominik Cumhuriyeti'ndeki Durum</i>	163
<i>Batı Sahra'yla İlgili Durum</i>	167
BM Organlarının Değişen Rollerini	169
Genel Değerlendirme ve Geleceğe Dönük Gereklilikler	173
7. KOLEKTİF GÜVENLİK VE ALTERNATİFLERİ	177
Kolektif Güvenliğin Doğası	178
Milletler Cemiyeti ve Kolektif Güvenlik	181
BM Antlaşması'nın Hükümleri ve Gerçekler	184
Barışı Koruma Yenilikleri	190
Kolektif Güvenlik ve Barışı Korumayla İlgili Örnek Olaylar	198
<i>Kore Sorunu</i>	199
<i>Birleşmiş Milletler Acil Müdahale Gücü (UNEF)</i>	203
<i>Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Gücü (UNIFIL)</i>	206
<i>Birleşmiş Milletler Geçiş Yardım Grubu (UNTAG)</i>	209
<i>Doğu Timor</i>	210
BM Uygulamasının Genel Değerlendirmesi	212
8. HUKUK ÇERÇEVESİNDE ADALET ARAYIŞI	215
Ulusal ve Uluslararası Sistemlerde Hukuk	216
1945'ten Önceki Hukukî Gelişmeler	219
Uluslararası Hukukun Bir Aracı Olarak BM Antlaşması	221
Uluslararası Adalet Divanı'nın Rolü	224
<i>Divan'ın Kararları</i>	226
<i>Danışma Görüşleri</i>	238
Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun Rolü	242
Yeni Oluşturulan Uluslararası Ceza Mahkemeleri	245
Diğer Dünya Hukukunu Geliştirme Kuruluşları	247
İlerlemeleri Değerlendirme	251
9. SAVAŞ ARAÇLARININ KONTROL EDİLMESİ	255
Silahsızlanma: Cesaret Kırıcı Bir Tarih	256
İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Silahsızlanma ve Silahların Kontrolü	259
Birleşmiş Milletler İçinde ve Dışında Devam Eden Hayal Kırıklıkları	262
Silahların Kontrolü – Bir Dönemde Bir Adım	266
<i>Süper Güçler ve Silah Düzenlemeleri</i>	266

<i>Kitle İmha Silahlarının Geliştirilmesinin, Yaygınlaştırılmasının ve Konuşlandırılmasının Sınırlandırılması</i>	268
<i>Konvansiyonel Silahların Kontrolü ve Silahsızlanma</i>	278
Kontrol İhtiyacı.....	281

10. BÖLGESELÇİLİK TÜRLERİ **283**

Bölgeselciliğin Artıları ve Eksileri.....	283
BM Antlaşması Çerçevesinde Bölgeselcilik.....	287
Çok Amaçlı Bölgesel Örgütler.....	292
<i>Amerikan Devletleri Örgütü (OAS)</i>	293
<i>Afrika Birliği Örgütü (OAU)</i>	301
Bölgesel Güvenlik Örgütleri.....	305
<i>Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)</i>	307
İşlevsel Bölgesel Örgütler.....	312
<i>Avrupa Birliği (AB)</i>	313
<i>Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)</i>	318
<i>Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC)</i>	319
<i>Bölgesel Kalkınma Bankaları</i>	320
<i>BM Bölgesel Komisyonları</i>	321
Bölgeselciğin Genel Değerlendirmesi.....	323

11. KÜRESELLEŞME, ULUS-ÖTESİCİLİK VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLER **327**

Yaklaşımlar.....	328
Çok-Uluslu Şirketler.....	330
Hükümetler Dışı Örgütler ve Ulus-Ötesi İlişkiler.....	336
Ulus-Ötesicilik ve Sivil Toplum.....	344
Sonuç.....	349

12. EKONOMİK REFAHIN ARTIRILMASI **351**

Dünya Karşılıklı Bağımlılığı.....	352
BM Kuruluşlar Ağı.....	360
Ekonomik Kalkınma Sorunları.....	365
Birleşmiş Milletler'in Kalkınma Programları.....	369
Ekonomik Kalkınmayı Finanse Etme.....	380
Zengin Devletler ve Fakir Devletler.....	385

Geleceğe Dönük Bir Bakış.....	387
-------------------------------	-----

13. KÜRESEL KAYNAKLARI YÖNETME **391**

Gıda ve Tarım.....	391
Nüfus.....	397
Enerji.....	401
Çevre.....	404
Deniz Hukuku.....	413

14. SOSYAL İLERLEMENİN GELİŞTİRİLMESİ **421**

BM Antlaşması'nın Hedefleri ve Dünyanın İhtiyaçları.....	421
Sağlık Standartlarının İyileştirilmesini Teşvik.....	425
Çocukların ve Gençlerin İhtiyaçlarına Odaklanma.....	428
Yaşlanma Sorunu.....	431
Çalışma Koşullarını İyileştirme.....	432
Eğitim, Bilim ve Kültürde İşbirliği.....	437
Uyuşturucu Maddelerle ve Suçla Mücadele.....	442
Mülteci Programları ve Felaket Durumlarında Acil Yardım.....	445
Sosyal İlerlemeyi Değerlendirme.....	449

15. İNSAN HAKLARI VE ÖZERKLİK MÜCADELESİ **451**

Milletler Cemiyeti Manda Sistemi.....	452
Kendi Kendini Yönetmeye Koşuş.....	454
BM Vesayet Sistemi.....	456
Vesayet Sicili.....	460
BM Antlaşması ve Özerk Olmayan Bölgeler.....	465
Artan Özgürleştirme Baskıları.....	468
Sömürgecilikten Kalan Sorunlar.....	470
Siyasi Bağımsızlık Sonrası Sorunlar.....	470
İnsan Haklarına Vurgu.....	471

16. ULUSLARARASI YÖNETİM VE LİDERLİK ARAYIŞI **483**

Uluslararası Memurluğun Gelişimi.....	483
Birleşmiş Milletler'de Uluslararası Memurluk.....	488
Sekretarya'nın Rolü.....	493

Genel Sekreter'in Görevleri Ve Etkisi	497
Etki ve Liderliğin Temelleri	509
Uluslararası Liderliğe Duyulan İhtiyaç	512

17. GEÇMİŞİ VE GELECEĞİYLE ULUSLARARASI ÖRGÜTLENME 515

Ümitsizlik Kaynakları	516
Başarıların Özeti	519
Geleceğe Dönük İhtiyaçlar ve İhtimaller	525

EK 1: MİLLETLER CEMİYETİ MİSAKI 529

EK 2: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANTLAŞMASI 539

EK 3: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN ÜYELERİ 563

SONNOTLAR 571

KAYNAKÇA 581

DİZİN 595

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği	CWC	Kimyasal Silahlar Sözleşmesi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri	DAC	Kalkınma Yardımı Komitesi
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu	DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
AFDB	Afrika Kalkınma Bankası	EBRD	Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı	ECA	Afrika Ekonomik Komisyonu
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı	ECAFE	Asya ve Uzak Doğu Ekonomik Komisyonu
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	ECB	Avrupa Merkez Bankası
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu	ECE	Avrupa Ekonomik Komisyonu
APEC	Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği	ECLA	BM Latin Amerika Ekonomik Komisyonu
ASDB	Asya Kalkınma Bankası	ECLA	Latin Amerika Ekonomik Komisyonu
ASEAN	Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği	ECLAC	Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu
AT	Avrupa Topluluğu	ECOSOC	Ekonomik ve Sosyal Konsey
BIS	Uluslararası Ödemeler Bankası	ECOWAS	Batı Afrika Ekonomik Topluluğu
BM	Birleşmiş Milletler	ECU	Avrupa Para Birimi
CACEU	Orta Afrika Gümrük ve Ekonomik Birliği	EFTA	Avrupa Serbest Ticaret Birliği
CACM	Orta Amerika Ortak Pazarı	EMS	Avrupa Para Sistemi
CAP	Ortak Tarım Politikası	EMU	Avrupa Para Birliği
CARICOM	Karayipler Topluluğu	ENDC	On Sekiz Devlet Silahsızlanma Komitesi
CDB	Karayipler Kalkınma Bankası		
CFC	kloroflorokarbonlar		

EPTA	Genişletilmiş Teknik Yardım Programı	ITU	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği	SALT	Stratejik Silahların Sınırlandırılması Görüşmeleri	UNEF	BM Acil Müdahale Gücü
ESCAP	Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu	IYY	Dünya Gençlik Yılı	SDR	Özel Çekme Hakları	UNEP	BM Çevre Programı
ESCWA	Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu	LAFTA	Latin Amerika Serbest Ticaret Birliği	SEATO	Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı	UNESCO	BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
Euratom	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu	LAIA	Latin Amerika Bütünleşme Örgütü	SPF	Güney Pasifik Forumu	UNFICYP	BM Kıbrıs Barış Gücü
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü	MERCOSUR	Güney Amerika Ortak Pazarı	SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği	UNFPA	BM Nüfus Faaliyetleri Fonu
FDI	doğrudan yabancı yatırım	MIGA	Çok-Taraflı Yatırım Garanti Ajansı	SUNFED	Birleşmiş Milletler Ekonomik Kalkınma Özel Fonu	UNHCR	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü	MINURCA	BM Orta Afrika Cumhuriyeti Misyonu	TAN	ulus-ötesi savunuculuk ağıları	UNICEF	BM Çocuklara Yardım Fonu
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması	MINURSO	BM Batı Sahra Referandum Misyonu	UAD	Uluslararası Adalet Divanı	UNIDIR	BM Silahsızlanma Araştırma Enstitüsü
GEMS	Küresel Çevre Gözetleme Servisi	MINURSO	BM Batı Sahra Referandum Misyonu	UCM	Uluslararası Ceza Mahkemesi	UNIDO	BM Endüstriyel Kalkınma Örgütü
HABITAT	BM İnsan Yerleşimleri Konferansı	NACC	Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi	UDAD	Uluslararası Daimî Adalet Divanı	UNITAR	BM Eğitim ve Araştırma Enstitüsü
HIPCs	Aşırı Derecede Borçlu Fakir Ülkeler	NAFTA	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması	UNAMET	Doğu Timor Misyonu	UNPREDEP	BM Önleyici Müdahale Gücü
IAEA	Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı	NASA	Amerikan Ulusal Havacılık ve Uzay İdaresi	UNAVEM	Angola Tetkik Misyonu	UNPROFOR	BM Koruma Gücü
IBRD	Dünya Bankası (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası)	NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü	UNCED	BM Çevre ve Kalkınma Konferansı	UNRRA	BM Acil Yardım ve İyileştirme Yönetimi
ICAO	Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü	NGO	hükümetler dışı örgütler	UNCHE	BM İnsani Çevre Konferansı	UNRWA	BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı
ICRC	Uluslararası Kızılhaç Komitesi	NIEO	Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen	UNCIO	BM Uluslararası Örgütlenme Konferansı	UNSCOB	BM Balkanlar Özel Komitesi
ICT	Uluslararası Ticaret Merkezi	NPT	Nükleer Silahların Yayılmasını Engelleme Antlaşması	UNCITRAL	BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu	UNSF	BM Güvenlik Gücü
IDA	Uluslararası Kalkınma Birliği	OAS	Amerikan Devletleri Örgütü	UNCTAD	BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı	UNTAG	BM Geçiş Yardım Grubu
IDB	Amerikan Devletleri Kalkınma Bankası	OAU	Afrika Birliği Örgütü	UNDOF	BM Ayrımcı Gözlem Gücü	UNTSO	BM Mütakere Gözlem Örgütü
IFAD	Uluslararası Tarım Kalkınması Fonu	OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü	UNDP	BM Kalkınma Programı	UPU	Evrensel Posta Birliği
IFAD	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu	OEEU	Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü	UNDRP	BM Afet Yardım Koordinatörlüğü	WHO	Dünya Sağlık Örgütü
IFC	Uluslararası Finans Kurumu	OHCHR	BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği	UNDRP	BM Afet Yardım Koordinatörlüğü	WIPO	Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü
IGO	devletlerarası örgütler	OHCHR	BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği	UNDRP	BM Afet Yardım Koordinatörlüğü	WMO	Dünya Meteoroloji Örgütü
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü	ONUC	BM Kongo Operasyonu				
IMF	Uluslararası Para Fonu	ONUCA	BM Orta Amerika Gözlemci Grubu				
IMO	Uluslararası Denizcilik Örgütü	OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü				
INCIO	Uluslararası Örgütlenme Konusunda Birleşmiş Milletler Konferansı	OPEX	Operasyonel İdarî ve Yönetimsel Personel Hizmetleri				
IRO	Uluslararası Mülteci Örgütü	PCIJ	Uluslararası Daimî Adalet Divanı				
ITT	Uluslararası Telefon ve Telgraf Şirketi	SADC	Güney Afrika Kalkınma Topluluğu				

ÖNSÖZ

BU KİTABIN YAZARLARI ELLİ YILDAN FAZLADIR ULUSLARARASI ÖRGÜTLER alanında gözlemci, öğrenci ve öğretici olarak aktiftirler. Bu zaman içerisinde Birleşmiş Milletler, genel amaçlı temel hükümetlerarası örgüt olarak, başarı ile başarısızlık arasında gidip gelmiş ve hem kamuoyu tarafından desteklenmiş hem de şüpheyle karşılanmıştır. Kitabın yazarları küresel ve bölgesel uluslararası ve ulus-ötesi örgütlerin vazgeçilmezliği konusunda normatif bir tutuma sahiptirler. Çünkü insanların ve ulus-devletlerin, gittikçe küçülen ve karşılıklı bağımlı hale gelen bir dünyaya ve artan küresel yönetim talebine kendilerini adapte etmek zorunda kaldıkları bir çağda yaşanılmaktadır.

Bu çalışmada yazarlar tek bir model takip etmemektedirler ve ilgileri bakımından seçicidirler. Kitapta uluslararası örgütlerin felsefesi ve ilkeleriyle birlikte bu örgütlerin uğraşmak zorunda kaldıkları geniş bir yelpazeye yayılan meselelere odaklanılmıştır. Örgütlerin günlük olarak karşılaştıkları sorunların, soruşturmaların ve kararların kapsamlı bir şekilde ortaya konulması ihtiyacı ile bir dönemlik bir ders kitabı hazırlanmasında gündeme gelen sınırlamalar arasında denge kurulmaya çalışılmıştır. Kitapta yer alan tablolar, şekiller ve örnek olay çalışmaları detaylı faaliyetleri özetlemekte ve ortaya koymaktadır. Diğer taraftan uluslararası örgütlerin temel faaliyetlerinden herhangi biriyle ilgili tartışmalar ihmal edilerek kapsayıcılıktan taviz verilmiş değildir. Öğrencilerin önceden konuyla ilgili olarak detaylı bilgiye sahip oldukları da varsayılmamıştır.

Küresel, bölgesel ve özel uluslararası ve ulus-ötesi örgütler konu-

sunda Berlin Duvarı'nın yıkılmasından ve Sovyetler Birliği'nin çökmesinden beri geçen zaman Soğuk Savaş dönemi kadar karmaşık ve zorlu olmuştur. Küreselleşme gittikçe yaygınlaşırken ve yoğunlaşırken ve de bölgesel, sivil ve etnik çatışmalar varlıklarını devam ettirirken söz konusu kurumlarla ilgili talepler gittikçe artmıştır. Birleşmiş Milletler'in barışı koruma misyonu gittikçe barışı kurma ve barışı empoze etme operasyonlarına dönüşmüştür. Kuzey-Güney ilişkilerindeki yeni vurgu, "sürdürülebilir kalkınma" anlayışı içinde yer alan çevre meseleleriyle ilişkili hale gelmiştir. Aynı zamanda hükümetler dışı örgütler özellikle insan hakları, insanî meseleler, çevre sorunları ve hatta silahların kontrolü ve silahsızlanma konularında küresel sivil toplum kuruluşları olarak görünürlüklerini gittikçe artırmışlardır. Avrupa ülkeleri 1990'lı yıllarda siyasî, sosyal ve ekonomik bütünleşmelerini derinleştirmek ve genişletmek için harekete geçmişlerdir. Bu yüzden her bölüm güncellenmiş, bunun yanında silahların kontrolü ve silahsızlanmayla (9. Bölüm) ve bölgesel örgütlerle (10. Bölüm) ilgili bölümler yeniden yazılmıştır. Giriş bölümünün büyük kısmı ile 11. Bölüm'de yer alan ulus-ötesi güçler, aktörler ve diğer küreselleşme görünümleriyle ilgili analizlerin hepsi, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden beri küresel ilişkilerdeki dönüşümü yansıtacak şekilde yeniden kurgulanmıştır.

Yazarlar 9, 10 ve 11. Bölümler için sağladığı araştırma yardımından dolayı Delaware Üniversitesi'nde çalışan Meaghan Predergast'a teşekkür ederler. Yazarlar ayrıca kitabı gözden geçiren ve değerli ve yapıcı önerilerde bulunan şu kişilere teşekkür etmeyi de bir borç bilirler: Richard C. Robyn (Kent Devlet Üniversitesi), Steven W. Hook (Kent Devlet Üniversitesi), James R. Sofka (Virginia Üniversitesi). Son olarak yazarlar kitabın yayınlanmasının her aşamasında sağladıkları mükemmel destekten dolayı Prentice Hall çalışanlarını takdirle anarlar.

A. LeRoy Bennett
James K. Oliver

1

GİRİŞ

ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN TEMELİ ESKİ ZAMANLARDA ATILMIŞTIR, fakat örgütlerin ortaya çıkışı dünya politikasının hâkim siyasî birimlerinin ortaya çıktığı 19. Yüzyıl'a kadar gerçekleşmemiştir. Bu örgütlerle ilişkilendirilmeden önce ulus-devletler aralarında diplomatik, ekonomik, hukukî ve savaşa ilgili ilişkiler kurmuşlardır. Üç yüzyıldan daha fazla zamandır da aralarında organize edilmiş siyasî ilişkiler bulunmaktaydı. Bu yüzden uluslararası ilişkiler tarihinin çoğu kısmında uluslararası örgütler sistemin alt parçası olmuşlardır. Aynı şekilde örgütlerin küresel ilişkiler üzerindeki etkileri de yüksek derecede değil, düşük düzeyde kalmıştır. Dolayısıyla uluslararası ilişkiler tarihinde örgütler genelde ulus-devletlerin aracı olmuşlar ve onlar tarafından etkilenip şekillendirilmişlerdir.

Ancak özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden beri uluslararası örgütlerin sayısı gittikçe artmış ve örgütler devlet yetkililerinin sözleri ve eylemlerinin ortaya koyduğu gibi daha karmaşık ve daha etkili hale gelmişlerdir. Devletler, nadiren egemen güçlerini uluslararası örgütlere devretseler de, örgütleri gittikçe karmaşıklaşan işlerini yürütme bakımından vazgeçilmez araçlar olarak görme eğilimi içerisine girmişlerdir. Gerçekten ticaret, finans ve ticarî ilişkiler gibi bazı önemli konularda uluslararası örgütler, 20. Yüzyıl'ın ortasında ulus-devlet merkezli örgüt şeklinde kurumsallaştırılmış olanların ötesinde güç ve yetkisi olan küresel yönetim düzenlemeleri şeklinde ortaya çıkmışlardır.

Ayrıca yeni ve eski devletlerin uluslararası sistemdeki davranışları uluslararası örgütlerin görünürlüklerini teyit etmiştir. Yeni bağımsız

olan devletler Birleşmiş Milletler'e ve başka konu ya da bölge temelli spesifik uluslararası örgütlere katılma konusunda oldukça istekli davranmıştır. Aralarındaki büyük farklılıklara rağmen Birleşmiş Milletler'deki büyük devletler örgütten ayrılmaya istekli gözükmemiştir. Bütün devletler BM'yi hem fikirlerini açıklama hem de başka devletlerle temas kurma bakımından faydalı görmüştür. Birleşmiş Milletler, Milletler Cemiyeti'ne göre daha özenle hazırlanmış, karmaşık bir yapıya sahiptir. Aslında Milletler Cemiyeti de Birinci Dünya Savaşı öncesi örgütlerden daha karmaşıktı. İkinci Dünya Savaşı'ndan beri bölgesel ve özel uluslararası örgütlerin sayısı ve etkisi artmıştır. Bu sürecin devam edeceğini ve uluslararası örgütlerin uluslararası ve küresel ilişkilerin artan oranda önemli bir parçası haline geleceğini söyleyebiliriz.

GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN ROLÜ

Ulus-devletler uluslararası ilişkilerin temel siyasî birimi olma konumlarını korumaktadır. Çağdaş dünya gelişmelerinin dinamizmine ve türbülansına ve devlet dışı aktörlerin, ulus-ötesi ilişkilerin ve sonuçta karmaşık karşılıklı bağımlılığın ortaya çıkışına rağmen devletler ulus-üstü varlıklara güvenliklerini devretme konusunda isteksizdirler. Ancak bugün bildiğimiz anlamdaki ulus-devletin her zaman siyasî ilişkilerin temelini oluşturmadığını hatırlamamız gerekir. Gerçekten sadece son 350 yıl içerisinde ulus-devlet bugünkü hâkim konumunu üstlenmiş ve sadece geçen yüzyıl ulus-devlet insanın siyasî yaşamını yapılandıran örgütsel form olarak küresel çapta yaygınlık kazanmıştır. Bu arada uluslararası örgütler son 150 yıl içerisinde ortaya çıkmaya başlamış ve 1940 ile 1950'lerden önce 10'lu rakamlara ulaşmıştır. Ancak 20. Yüzyıl'ın ortası geçildikten sonra yüzlerce uluslararası örgüt ortaya çıkarılmıştır.

Modern uluslararası örgütler, devletlerarası örgütler (IGO=*intergovernmental organizations*) ile hükümetler dışı örgütler (NGO'lar=*nongovernmental organizations* ya da uluslararası özel ajansları tek bir ülkeyle sınırlı olanlardan ayırmak için INGO'lar) şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bu kitapta en fazla üzerinde durulanlar devlet aktörleri üzerindeki etkilerinden dolayı IGO'lardır. Ancak hem kazanç peşinde koşan hem de kazanç hedefi gütmeyen hükümetler dışı örgütlerin artan etkisine kitabın bazı yerlerinde değinilecektir. Hem IGO'ların hem de kazanç hedefi gütmeyen INGO'ların ortak özellikleri şunlardır: (1) değişik işlevleri gerçekleştirme ve devam eden sürekli bir örgüt; (2) uygun şartlara sahip tarafların gönüllü üyeliği; (3) hedefleri, yapıyı ve operasyon metotlarını ortaya koyan temel bir metin; (4) tarafları ileri düzeyde temsil eden, danışman niteliğindeki konferans yapısı; (5) yönetim, araştırma ve bilgilendirme işlevlerini üstlenmiş daimî bir sekreteryaya. IGO'lar ayrıca anlaşma ile kurulurlar

ve genellikle devletin güvenliğini koruma adına zorlama ya da mecburiyet yerine rıza, tavsiye ve işbirliği temelinde faaliyet gösterirler.

Dünya politikasının uygulayıcılarının ve analizcilerinin çoğu uluslararası örgütleri devlet sistemi içerisinde faydalı işlevler yerine getiren aktörler olarak görürler.¹ Örgütlerin temel işlevi, işbirliğinin bütün taraflar ya da çok sayıda taraf açısından avantaj getirdiği alanlarda devletler arasında işbirliği araçları sunmasıdır. Birçok durumda örgütler işbirliği kararlarının alındığı platform vazifesi sunmakla kalmazlar, aynı zamanda kararların eyleme dönüştürülmesini sağlamak üzere yönetsel mekanizma hizmeti görürler. Diğer bir işlevleri, uyum alanlarının tespit edilmesini ve sorunlar ortaya çıktığında temas kurulmasını sağlamak üzere devletler arasında çok-taraflı iletişim kanalları sunmalarıdır. Kriz durumlarında örgütler sayesinde krizin doğrudan parçası olan devletler rahatsızlıklarını kolayca dile getirebilirler. Ayrıca başka ülkeler birçok devletin çıkarını tehdit edebilecek aceleci bir eylemin ortaya konmasını engellemek üzere etkilerini devreye sokabilirler. Eğer devletler uyum ve uzlaşma olasılıklarını araştırma konusunda istekli iseler, modern uluslararası örgütler önceden mevcut olan diplomasi ve barışçıl çözüm kanallarının ötesinde yeni bir boyut sunmaktadır. Birleşmiş Milletler, uzmanlaşmış ajanslar ve bölgesel örgütler uyumun sağlanması yolunda çoklu ve sürekli temas noktaları sağlamaktadır.

Egemen varlıklar olarak devletler anlaşmazlıklarını uluslararası bir kuruma getirmede ya da kurumun çalışmalarına katılmayı reddetmede serbesttirler. Pazarlık yapma ya da tavizden kaçınma konusunda da tercih onlarıdır. Devletler bir örgütün üyelerinin çoğunluğu tarafından alınmış kararlara ya da oluşturulmuş çözümlere uygun davranabilirler veya ortaya çıkarılan kararların uygulanmasında işbirliği yapmayı reddedebilirler. Eğer bir devlet bir şey yapmaya zorlanacaksa bu, başka devletlerin eylemleriyle olacaktır. Uluslararası örgütler genellikle zorla uygulamaya yönelik bağımsız araçlara sahip değildir. Fakat çatışmaların maliyetli etkilerini minimum düzeye indirme ihtiyacı hisseden devletler –bu, uluslararası ilişkilerde artan şekilde görülen bir durumdur– bu amaç çerçevesinde birçok uluslararası örgüt kurumunu devreye sokmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler çatışmaların çözümü gibi işlevleri olan değişik temel organlara sahiptir. Ayrıca BM Antlaşması, barışçıl çözüm bulmaya yönelik görüşmelerde rehberlik yapan bir mihenk taşı vazifesi görmektedir. Görüşmelerde ve istişare toplantılarında diğer üyelerin etkisi de kolayca devreye sokulabilmektedir. Dünya kamuoyu, devletlerin davranışlarını etkilemede düşük düzeyde de olsa bir baskı vazifesi görebilmektedir. Kamuoyu görüşlerinin ifadesi başka kanallar yanında uluslararası örgütlerdeki hükümet temsilcileri aracılığıyla olmaktadır.

2

BÜYÜK DENEY Milletler Cemiyeti

BİRİNCİ VE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞLARI BİRBİRİNE ZIT İKİ GÜÇ ORTAYA çıkarmıştır. Bunlardan biri, her ülkede savaşı kazanmak için gerekli her tür çabanın ve fedakârlığın gösterilmesi bakımından birlik oluşturulması ve kararlı davranılmasıydı. Bu bağlamda milliyetçilik ve vatanseverlik güçlenmiştir. Ancak aynı zamanda savaşa yönelik nefret ve savaşın engellenmesi gerektiği hissi de güç kazanmıştır. Herkes uluslararası işbirliğinin gelecekteki çatışmaları önlemenin en iyi yolu olduğunu düşünmese de (örneğin Amerikalılar Milletler Cemiyeti'ne karşı çıkmıştır), savaş sırasında devletlerin vatandaşlarının ve dünya liderlerinin çoğu uluslararası örgütlerin gelecekte askerî çatışmaların önlenmesinde yardımcı olabileceğine inanmıştır.

Söz konusu birbirine zıt güçleri –artan milliyetçilik hisleri ve savaştan daha fazla nefret edilmesi– birbirleriyle uyumlaştırma sorunu barış için yeni oluşturulmuş olan örgütlere taşınmıştır. Mevcut milliyetçilik savaşlarla güçlendirildiği için liderler herhangi bir ulusal güvenlik alanını başka aktörlere devretmek istememiştir. Sonuçta ortaya çıkan şey, üye devletlerin kolektif gücüne ve onların krizlerden kaçınmada işbirliği yapma istekliliğine dayanan ve zorlama gücü olmayan uluslararası örgütler olmuştur.

Bu örgütlerin güçlü yapılar haline gelmesini engelleyen başka bir problem, savaştan zaferle çıkmış olan devletlerin uygulamaya koyduğu barış politikasıydı. Başlangıçta düşman ülkelerin savaş sonrası uluslararası örgütlere katılmaları reddedilmiş, daha sonra bu ülkeler Müttefik devletle-

rin izin vermesiyle örgütlere kabul edilmişlerdir. Ayrıca müttefik ülkelerin sistemdeki hâkimiyeti, onlara uluslararası örgütün temel yürütme organında daimî üyelik verilerek ve veto gücüyle onların yaptırımlara maruz kalmaları engellenerek garanti altına alınmıştır. Böylece büyük devletler iki garanti birden elde etmişlerdir. Onlara karşı hiçbir etkin eylem gerçekleştirilemeyecekti ve örgütlerin uygulamaya dönük eylemlerini onlar yürütecekti. Büyük Müttefik devletler toprak düzenlemelerini belirlemişler ve Milletler Cemiyeti ya da Birleşmiş Milletler mekanizmasını kullanarak bu düzenlemeleri uygulamaya koymuşlardır. Çatışmalara neden olacak gerginliklerin ortaya çıkması kesin gibiydi. Çünkü yeni örgütlerin silahlı çatışmaların önlenmesi konusunda yardımcı olacağı ümit edilse de tatmin edici bir barışçıl değişim mekanizması oluşturulmamıştır ve askerî müdahale nihai yaptırım şekli olmayı sürdürmüştür.

MİLLETLER CEMİYETİ'NİN KURULMASI

Bazı Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde belli gruplar savaş sonrası dönemde barışın nasıl korunacağı konusunda planlar yapmaya başladıklarında Avrupa'daki savaş daha yeni başlamıştı. Bazı önde gelen siyasi şahsiyetler söz konusu planlara ilgi gösterecek de başlangıçtaki çabalar daha çok özel gruplar tarafından ortaya konmuştur. Örgütlü resmî destek daha sonra gelmiş ve bazı durumlarda devletler tarafından oluşturulan dokümanlar özel grupların daha önce ortaya koydukları fikirleri içermiştir. Vatandaşlar arasındaki kamuoyu liderleri de savaş sonrası barışı koruma sisteminin oluşturulmasıyla ilgili devlet politikalarını etkilemiş ve şekillendirmiştir.

ABD'de savaş sonrası planlamada en önemli özel grup Haziran 1915'te Philadelphia'da kurulmuş olan Barışı Uygulama Ligi'di. Eski Amerikan Başkanı William Howard Taft bu hareketin önde gelen liderlerindendi.

Başkan Woodrow Wilson başlangıçta Barışı Yürütme Liginin fikirleriyle kendisini özdeşleştirme konusunda isteksizdi. Ancak Mayıs 1916'da örgütün bir toplantısında konuşma yaptı ve tedricî bir şekilde örgütün ilkelerinden birçoğunu onayladı. Ocak 1917'de Amerikan Senatosu'na hitap eden Wilson, üstün bir kolektif güç tarafından desteklenecek bir Barış Ligi önerdi. Bir yıl sonra Kongre'de yaptığı konuşmada da Amerikan hükümetinin Birinci Dünya Savaşı hedefleri olarak ünlü On Dört Nokta'sını ortaya koydu. On dört noktadan sonuncusu bir Milletler Cemiyeti kurulmasını öneriyordu: "büyük küçük bütün devletler açısından siyasi bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü karşılıklı olarak garanti etme hedefi çerçevesinde genel bir devletler örgütü kurulmalıdır."

On Dört Nokta daha sonra küçük değişikliklerle Müttefik devletlerin savaş amaçları olarak benimsendi. Böylece Müttefiklerin devlet başkanları barış planlarının bir parçası olarak bir güvenlik örgütü kurulmasını kabul etmiş oldular.

İngiltere'de devlet tarafından desteklenen ilk Milletler Cemiyeti planı, uluslararası hukuk profesörü ve hâkim Lord Phillimore'un başkanlığını yaptığı tarihçiler, diplomatlar ve hukukçulardan oluşan bir komite tarafından ortaya konmuştur. Léon Bourgeois'in başkanlığını yaptığı bir bakanlar komitesi tarafından ortaya çıkarılmış olan Fransızların Milletler Cemiyeti planı ise detaylı bir yaptırımlar sistemi üzerinde önemle durmaktaydı.

Phillimore Planı, başkanın yakın kişisel danışmanı olan Albay E. M. House tarafından hazırlanan ilk Amerikan tasarısını önemli oranda etkilemiştir. Kendisinin ilk Milletler Cemiyeti tasarısını hazırlayan Wilson, Aralık 1918'de, yani ateşkesten bir ay sonra ve barış konferansından bir ay önce Paris'e hareket etmiştir. Avrupa ülkelerinin başkentlerini dolaşırken büyük kalabalıklar tarafından coşkuyla karşılanmıştır.

Wilson Paris'e geldikten sonra Güney Afrikalı General Jan Christiaan Smuts tarafından kaleme alınan Milletler Cemiyeti planı dikkatleri üzerine çekmiştir. Çünkü plan kamuoyunun dikkatine sunulmuştu ve plandaki her bir öneri destekleyici açıklamalarla birlikte açık ve ikna edici bir şekilde ortaya konmuştu. *Pratik Öneri* başlığıyla sunulan plan, mağlup edilen devletlerin sömürgeleri için yenilikçi bir manda sistemi, daimî ve dönüşümlü üyelere oluşan bir konsey ve örgütün ekonomik ve sosyal çalışmalarını yürütmek üzere bir dizi teknik komite önermiştir.

1914-1918 arasında gerçekleştirilen planlamanın temel aşamalarından bazısını özet şekilde açıklamak, Misak'ın yazılması çalışmalarından önceki değişik katkıları ve kaynakları ortaya koymaktadır. Amerikan Başkanı Wilson Milletler Cemiyeti'nin önde gelen şampiyonu olarak görülse de birçok ülkenin kamusal ve özel grupları ile bireyler oynadıkları oldukça önemli rollerden dolayı takdir edilmeyi hak etmektedir.

Barış Konferansı 18 Ocak 1919'da Paris'te toplanmıştır. Sadece bir hafta sonra Amerikan ve İngiliz delegelerin yoğun çabalarıyla Milletler Cemiyeti planlarının barış anlaşmalarının ayrılmaz bir parçası olacağını ve Cemiyet'in anayasasının ayrıntılarını belirlemek üzere bir komisyon kurulması gerektiğini ifade eden bir karar alınmıştır. Ardından Amerikan Başkanı Wilson, büyük devletlerden ikişer üye ve dokuz küçük devletten birer üyenin katılımıyla oluşturulan on dokuz üyeli komisyonun başkanlığına seçilmiştir. Paris delegasyonları içinde yer alan ve Meclis'in hazırlık

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN DOĞUŞU

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN MİLLETLER CEMİYETİ'NİN KURULMASINA neden olması gibi İkinci Dünya Savaşı da Birleşmiş Milletler'in kurulmasına neden olmuştu. Her iki durumda da hem devlet yetkilileri hem de düşünürler savaş sona erdiğinde barış ve istikrarı korumanın yollarını geliştirmeye çalışmışlardır.

Barış yönündeki arzulara rağmen iki savaştan sonra da uluslararası örgütlerin ortaya çıkarılmasını engelleyen, savaştan önce olanlardan köklü şekilde farklı birçok muhafazakâr unsur bulunmaktaydı. Bu muhafazakâr unsurlardan bazıları şunlardı: milliyetçilik; mevcut uluslararası ilişkiler; ulusal ve bireysel ekonomik, sosyal, siyasî ve ideolojik çıkarları devam ettirme ve geliştirme arzusu; düşmanca bir dünya ortamında yabancı siyasî ve kültürel sistemlerden şüphe duyma ve korkma.

1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler muhafazakârlıkla değişim arasında bir denge gözetilecek şekilde kurulmuştur. Milletler Cemiyeti savaşı önlemeyi başaramadığı için BM Antlaşması, Cemiyet Misak'ının kusurlarını düzeltme hedefi çerçevesinde hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler'in mimarları, yeni örgütü Cemiyet'in hayaletinden kurtarmaya ve Birleşmiş Milletler'in Cemiyet'in revize edilmiş bir şekli olmayıp tamamen yeni bir yapı olduğu konusunda başkalarını ikna etmeye çalışmışlardır. Ancak BM'yi kurmak için bir araya gelen görüşmeciler bununla beraber, milliyetçilik, ulusal egemenlik, ulusal çıkarlar ve uluslararası ilişkilerin yerleşmiş tarzları dışındaki kavramlarla olgulara yaklaşmak istemiyorlardı ya da yaklaşamıyorlardı. Sonuçta ortaya çıkan şey, çizgileri ve biçimi farklı, fakat motoru aynı olan yeni bir otomobil modeli olmuştur.

SAVAŞ SONRASI PLANLAMASININ HAZIRLIK AŞAMALARI

Avrupa'nın büyük kısmı Mihver askerî güçlerinin işgaline uğradığı ya da bombalamayla yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu için savaş sonrası planlamasının büyük kısmı Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilmiştir. Düzinelerce Amerikan özel çıkar grupları barışı korumaya yönelik örgütlenme konusunda fikirler ve planlar ortaya koymuşlar ve başka kaynaklardan gelen önerilere tepki vermişlerdir. Amerikan Dışişleri Bakanlığı Ocak 1940'a kadar düşük düzeyde planlama gerçekleştirmişti. Ancak fikirlerin nihaî bir Antlaşmaya dönüştürülmesiyle ilgili son tarih yaklaştıkça Bakanlık savaş sonrası planlamasıyla ilgili çabalarını yoğunlaştırmıştır.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı savaş sonrası örgütlenmesiyle ilgili fikirleri geniş bir yelpazeye yayılmış olan özel örgütlerden elde etme imkânına sahipti. En aktif ve en etkin örgütlerden bir tanesi 1939 yılında James T. Shotwell'in başkanlığında kurulmuş olan ve uluslararası örgütlenmeyle ilgili önde gelen düşünürlerden oluşan Barış Örgütü Çalışması Komisyonu'ydü. Hâlâ varlığını devam ettiren bu komisyon, bir dünya örgütüyle ilgili temel felsefeyi açıklayan ve detaylı öneriler ortaya koyan ilk dört raporunu 1941-1944 yılları arasında yayınlamıştır. Diğer aktif bir kuruluş, Amerika'daki Federal Hıristiyan Kiliseler Konseyi tarafından kurulmuş olan Adil ve Kalıcı Barış Komisyonu'ydü. Daha sonra Amerikan Dışişleri Bakanı olacak olan John Foster Dulles Komisyon'un başkanlığını yapmaktaydı. Ekim 1943'te Katolik, Yahudi ve Protestan dinî liderlerden oluşan bir grup *Dünya Barışı Bildirgesi*'ni yayınlamıştır. Merkezi Boston'daki Dünya Barış Vakfı içinde yer alan Üniversiteler Savaş Sonrası Uluslararası Sorunlar Komitesi yaklaşık 100 tane fakülte grubunun tartışmalarını ve görüşlerini koordine etmekteydi. İşçi ve işveren çevreleri de savaş sonrası barış planlamasıyla ilgili fikirlerini Amerikan İşçi Federasyonu ve Amerikan Ticaret Odası aracılığıyla ortaya koyuyorlardı. Uluslararası örgütler alanında uzmanlaşmış on beş Amerikan vatandaşından oluşturulmuş olan ve Hakim Manley O. Hudson başkanlığında çalışmalarını yürüten bir komite 1944 yılında *Genel Uluslararası Örgüt Antlaşması Tasarısı* başlıklı kapsamlı bir çalışma yayınlamıştır. Başka aktif gruplar arasında Dış İlişkiler Konseyi, Milletler Cemiyeti Derneği, Dünya Örgütü İçin Birleşmiş Amerikalılar ve Dış Politika Derneği bulunmaktaydı.

Yukarıda bahsedilen ve bahsedilmeyen Amerika'daki çabalar, 1944 sonbaharında Dumbarton Oaks önerileri şeklinde ortaya çıkmış olan ilk resmî planlardan önce gerçekleştirilmişti. Amerikan Dışişleri Bakanlığı, kamuoyunun Dumbarton Oaks önerilerine duyduğu ilginin farkındaydı.

Dünya Örgütü İçin Birleşmiş Amerikalılardan ve Barış Örgütü Çalışması Komisyonu'ndan bir talep gelince ilgili ulusal örgüt temsilcilerine briefing vermeyi kabul etmiştir. Yaklaşık 100 örgütten temsilcinin 16 Ekim 1944'teki brifinge ve tartışmalara katılmaları için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Amerikan vatandaşlarının özel kuruluşlar aracılığıyla sergiledikleri bu ileri derecedeki ilgi, BM Antlaşması'nın San Francisco'da tasarlanması sırasında, hatta yeni örgütün ilk yıllarında devam etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası bir uluslararası örgütün kurulmasıyla ilgili itici güç sadece ABD ile sınırlı değildi. İngiltere'de Lord Robert Cecil başkanlığındaki Birleşmiş Milletler Ligi, Milletler Cemiyeti'nin hükümleriyle yakından bağlantılı bir uluslararası otorite oluşturulmasıyla ilgili öneriler yayınlamıştır. Özel grup planlamasının bir kısmı kapsam olarak uluslararası nitelikliydi. 1940 yılında Uluslararası Ticaret Odası ile Carnegie Uluslararası Barış Vakfı birlikte ulusal komitelerin işbirliği yoluyla bir planlama projesi ortaya koymuştur. Söz konusu komitelerin üzerine odaklandığı temel konular savaş sonrası ekonomik yapılanma ve ticaret ilişkileriydi. Amerikan ve Kanada vatandaşları arasında ortaya çıkarılan iki işbirliği girişimi uluslararası hukuk alanına odaklanmıştı. Bunlardan bir tanesi, 200'den fazla hakim, avukat, profesör ve hükümet yetkilisi ile uluslararası hukuk alanında belli bir yetkinliğe sahip olan ve bu alana ilgili duyan kişilerin katılımıyla 1942-1943 yıllarında gerçekleştirilen bir dizi toplantıydı. Bu grubun yayınladığı rapor *Geleceğin Uluslararası Hukuku: Varsayımlar, İlkeler ve Öneriler* başlığını taşıyordu.³⁸ Diğer ABD-Kanada işbirliği çabası, Amerikalı ve Kanadalı barolar birlikleri tarafından desteklenmiştir. 600'den fazla avukat, hakim, öğretmen ve hukuk uygulayıcılarının katıldığı bölgesel konferanslar dizisi sonunda *Uluslararası Birleşmiş Milletler Örgütü Mahkemesi* başlıklı ortak bir bildiri yayınlanmıştır.³⁹

Yukarıda bahsedilen özel grupların planlama faaliyetlerinden ortaya çıkan şey, devlet kurumlarının savaş sonrası örgütlenme planlarında geniş bir yelpazeye yayılmış olan uzmanlık ürünü fikirlerden yararlanma imkânlarının olduğudur. Amerikan Dışişleri Bakanlığı düzinelerce kaynaktan önerileri toplamış, sınıflandırmış ve analiz etmiş ve onlardan bazılarını resmî planlama sürecine dâhil etmiştir.

Amerikan liderlerinin genel bir uluslararası örgütün kurulmasında yardımcı olmaları ve kuruluş sürecinde lider rolü oynamaları, ABD'nin Milletler Cemiyeti'ne katılmayı reddetmesinden ciddi bir ayrılığı temsil etmektedir. Amerikan Başkanı Roosevelt ve Dışişleri Bakanı Cordell Hull genel bir uluslararası örgüt kurulmasına kendilerini adanmışlardı. Onlar Başkan Wilson'ın Milletler Cemiyeti konusunda yaşadığı hayal

dıktan sonra yürürlüğe girecekti. Antlaşma bütün katılımcı devletlerin temsilcileri tarafından 26 Haziran 1945'te imzalanmıştır. Onay sürecini ilk tamamlayan ülke ABD olmuştur. 1919-1920 döneminde Milletler Cemiyeti Misaki'nin tartışılması ve reddedilmesinden farklı olacak şekilde Amerikan Senatosu 1945 Temmuzunda Antlaşma'yı 2 ret oyuna karşı 89 kabul oyuyla kabul etmiştir. 24 Ekim 1945 tarihi itibarıyla yeterli sayıda ülke onaylarını Amerikan hükûmetine bildirmişler ve BM Antlaşması yürürlüğe girmiştir.

Bu arada Antlaşma'nın yürürlüğe girme süreci tamamlanmadan önce Londra'daki bir hazırlık komisyonu yeni örgütün kurulmasıyla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmaktaydı. Bu çalışma daimî bir örgüt çıkarılıncaya kadar sonraki haftalarda da devam etmiştir. Genel Kurul'un ilk toplantısını 10 Ocak 1946'da Londra'da gerçekleştirmesiyle Birleşmiş Milletler işleyen bir yapı olarak ortaya çıkmıştır.

1945 sonunda Birleşmiş Milletler'in merkezî karargâhının ABD'de olması yönünde bir karar alınmıştır. Geçici merkez olarak Long Island'da yer alan Lake Success ve Bronx'taki Hunter Koleji ile New York Dünya Fuarı alanındaki New York City tesisleri kullanılmıştır. Daimi bir merkez için uygun yer bulma çerçevesinde aylarca araştırma yapıldıktan sonra John D. Rockefeller, Jr. bu amaçla Manhattan'da East River'a bitişik olan ve kırk ikinci caddeler ile kırk sekizinci caddeler arasında kalan bir arsayı vermeyi önermiştir. Bu arsa önceden düşünülen alanın büyüklüğüne göre çok daha küçük olsa da öneri kabul edilmiştir. Amerikan hükûmetinin verdiği 65 milyon dolarlık faizsiz krediyle BM'nin temel binaları planlanmış, inşa edilmiş ve 1950 başında kullanıma açılmıştır.

Milletler Cemiyeti'nde olduğu gibi Birleşmiş Milletler'in kavramlaştırılmasından ortaya çıkarılışına kadar geçen süre birkaç yılı bulmuştur. Her iki örgüt büyük savaşların ürünü olarak oluşturulmuştur. Her ikisi de değişik kaynakların görüşlerine ve tecrübelerine dayandırılmış, fakat temelde Amerikan başkanları ve danışmanları tarafından geliştirilmiştir. Her ikisi de temelde büyük devletler açısından kabul edilebilir olan ilkeleri ve fikirleri temsil etmiştir, fakat BM Antlaşması daha fazla sayıda devlet tarafından tartışılmış ve bu Antlaşma çerçevesinde küçük devletler güçlü devletlerin önerilerine bazı önemli değişiklikler ve eklemeler getirmeyi başarmışlardır. Bütün imzacı devletler tarafından hızlı şekilde onaylanan Birleşmiş Milletler eksik üyelikle yola çıkan Milletler Cemiyeti'ne göre çok daha ümitli bir başlangıç yapmıştır. Ancak ne derece etkili olacağı sonraki tecrübelerle ve denemelerle görülecekti.

4

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN TEMEL İLKELERİ VE ÖRGÜTLENMESİ

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANTLAŞMASI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN daha sonra ortaya çıkan ilişkilerini ve programlarını ana hatlarıyla ortaya koymaktadır. BM Antlaşması, üyeleri arasında anlaşmalar ve yükümlülükler modelleri oluşturan çok-terafli bir anlaşmadır ve bu yönüyle uluslararası hukuka önemli bir katkı oluşturmuştur. Yazılı bir anayasa olarak Antlaşma BM'nin yapısını, ilkelerini, yetkilerini ve görevlerini belirleyen hükümler içermektedir.

Birleşmiş Milletler zayıf bir konfederasyon olduğu için üyelerinin yükümlülükleri sınırlıdır. Sadece üyelerin işbirliği, BM'nin görevlerinin yerine getirilmesini sağlamaktadır. Devletlerden farklı olarak örgüt yürütme gücünü temsil eden araçlara sahip değildir. Antlaşmadaki yükümlülüklerin nihai yorumu bile devletler tarafından yapılmaktadır.

Çoğu anayasada olduğu gibi sadece BM Antlaşması'nı okuyarak bütün ilkelerin ve uygulamaların tespit edilmesi mümkün değildir. Belgenin yorumu ve uygulamaya aktarılması onda yapılan birkaç değişiklikten çok daha önemlidir. BM Antlaşması'nın getirdiği işlevler, işlevsizlikler ve kötü işlevler sadece BM uygulamaları incelenerek gerçek anlamda anlaşılabilir. Anayasal ilkeler bazen eylemlerin katalizörü olmuş, bazen de eylemlerin önünde engel oluşturmuştur. Bazı durumlarda da üyelerin davranışları ve iradeleri çok daha belirleyici olmuştur.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN AMAÇLARI

Bir örgütün amaçları ya da hedefleriyle ilgili ifadeler elbette onların uygulanmasını garanti etmemektedir. Eğer amaçlar insanlığın refahı bakımından gerçekten bir önem ve anlam taşıyacaksa uygulanmaları süreci onların kelimelerle ifade edilmesinden çok daha önemlidir. Ancak elli ülkenin bir uluslararası örgüt kurmak üzere bir araya gelmiş olması, belli ortak amaçlara ulaşılması isteğini ortaya koymaktadır. Bu amaçların ifade edilmeleri konusunda varılan anlaşma –genellikle böyle bir konferansın nihai temel belgesinin giriş paragraflarına konulmaktadır– ortak kaygıların kapsamını ve sınırlarını ortaya koymaktadır. Ulaşılmalarının mümkün olup olmaması bir yana hedefleri içeren açıklama, eylemin yönünü işaret etmekte ve örgütlenme programını şekillendirmektedir.

BM Antlaşması'ndaki amaçlar açıklaması hem genel niteliklidir hem de gereksizdir. Amaçlar, savaş yorgunu devletlerin, gelecekteki askerî çatışmaları engelleme ve devletler arasındaki ekonomik ve sosyal ilişkileri iyileştirme konusunda kendilerine yardımcı olacak bir örgüt ve program oluşturma istekliliklerini ifade edecek derecede geniş kapsamlıdır. Diğer taraftan genel ve belirsiz amaçlar klişe bir anlaşmanın temelini oluşturacak nitelikteydi. Çünkü bu amaçlar çok farklı çıkarları olan ülkelerin temsilcileri açısından değişik alt hedefler, yorumlar ve uygulama araçlarını ifade etmiştir. Amaçlar açıklamasının gereksizliği, hem Başlangıç'ta hem de 1. Madde'de aynı şeylerin tekrarlanmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Hem Milletler Cemiyeti'nin hem de Birleşmiş Milletler'in temel hedefi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır. Bu amaca ulaşılması yolunda öngörülen araçlar arasında anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi ve barışa yönelik tehditleri ya da saldırı davranışlarını önlemek ve ortadan kaldırmak için ortak tedbirlere başvurulması bulunmaktadır. BM Antlaşması'nın temel bölümleri amacı uygulamaya koyma araçlarını ve metotlarını detaylandırmıştır. Barışı koruma konusundaki temel sorumluluk Güvenlik Konseyi'ne yüklenmiştir, fakat Konsey'in bu görevi Genel Kurul ve Uluslararası Adalet Divanı'yla birlikte yerine getirmesi öngörülmüştür. Antlaşmanın VI. Bölüm'ü anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümüne hasredilmiştir. VII. Bölüm, barışa yönelik tehdit, barışın ihlal edilmesi ve saldırganlık davranışı gibi daha ciddi durumlarda alınacak tedbirleri ana hatlarıyla açıklamaktadır. İlave bir bölümde de bölgesel örgütlerin barışın korunmasında oynayabilecekleri roller üzerinde durulmuştur.

Barışı korumadan sonra ikinci amaç olarak Antlaşma uluslararası ekonomik ve sosyal işbirliğini geliştirme hedefini vurgulamaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey bu amacın uygulanmasında hizmet verecek temel organ olarak öngörülmüştür. Konsey, Genel Kurul'dan ve devletlerin Birleşmiş Milletler'le kuracakları resmî ilişkiler çerçevesinde ekonomik ve sosyal alanda kurulabilecek uluslararası özerk uzmanlık kuruluşlarından destek alacaktır. Ekonomik ve sosyal işbirliğinin geliştirilmesinde Ekonomik ve Sosyal Konsey'in yardımcı kuruluşlarından ve hükümetler dışı örgütlerle yapılacak danışmalardan da destek alınabilecektir. Antlaşmanın vesayetle ilgili hükümlerinde yer alan bazı yükümlülükler ve özerk olmayan halklara sağlanan bazı garantiler de ekonomik ve sosyal kategoriye uygun düşecek niteliktedir.

Birleşmiş Milletler'in ifade edilen üçüncü amacı bütün insanların insan haklarına saygının geliştirilmesidir. 1. Madde'de insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili olarak yer alan ifadeler spesifik ya da detaylı tanımlar içermemekte ve uygulama konusunda ilkeler ortaya koymamaktadır. Antlaşmanın başka herhangi bir yerinde de tanım bulunmamaktadır. İnsan haklarının geliştirilmesiyle ilgili temel görevler Genel Kurul'a ve Ekonomik ve Sosyal Konsey'e yüklenmiştir. Ekonomik ve Sosyal Konsey'e insan hakları alanında bir ya da daha fazla komisyon kurma talimatı verilmiş ve Konsey, insan hakları konusunda tavsiyeler ve sözleşme tasarıları hazırlamakla yetkilendirilmiştir. İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygının teşvik edilmesi, vesayet sisteminin de temel hedeflerinden biri olarak ortaya konmuştur. İnsan haklarını koruma konusu sömürgeci güçlerin Antlaşmada yer alan yükümlülüğünden çıkarılabilecek bir şeydir. Buna göre sömürgeci güçler "[kendi kendini yönetemeyen] bölgelerin yerleşik halklarının çıkarlarının ... bu topraklardaki halkın refahını ... en ileri derecede geliştirme ... onların siyasî, ekonomik, sosyal ve eğitimsel ilerlemelerini ... sağlama bakımından çok önemli olduğunu" kabul etmektedirler.⁴¹

Başlangıçta ve 1. Maddede yer alan diğer amaç açıklamaları, spesifik anlamlarından çok belirsizlikleriyle ve değişimi ortaya çıkarma araçlarını öngörmelerinden çok uygulama araçlarını içermemeleriyle dikkat çekmektedir. Bu belirsiz amaçlar arasında şunlar bulunmaktadır: (1) milletler arasında dostça ilişkiler geliştirme; (2) daha spesifik amaçlara ulaşılmasında devletlerin eylemlerini uyumlaştırma merkezi vazifesi görme; (3) evrensel barışı güçlendirmek için uygun tedbirler alma; (4) hoşgörü gösterme ve iyi komşular olarak barış içinde bir arada yaşama ve (5) adalet ve insan haklarına saygıyı yerleştirme.

BM ANTLAŞMASI'NIN TEMEL İLKELERİ

Temel amaçlar açıklamasından hemen sonra BM Antlaşması 2. Maddede Birleşmiş Milletler'in üzerine dayandığı ve onlara dayanarak işle-

T E M E L O R G A N L A R

VESAYET KONSEYİ

Bağlı Kuruluşlar

Askeri Kurmay Komitesi
Daimi komite ve özel amaçlı yapılar
Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi
Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi
BM Tazminat Komisyonu
Barışı Koruma Operasyon ve Görevleri

GÜVENLİK KONSEYİ

Bağlı Kuruluşlar

Ana komiteler
Diğer geçici komiteler
Daimi komiteler ve özel amaçlı organlar
Diğer yardımcı organlar

GENEL KURUL

EKONOMİK VE SOSYAL
KONSEYİ (ECOSOC)

İşlevsel Komisyonlar

Komisyonlar:
İnsan Hakları
Narkotik Uyuşturucular
Suçu Önleme ve Adalet
Sistemi
Kalkınma için Bilim ve
Teknoloji
Sürdürülebilir Kalkınma
Kadının Statüsü
Nüfus ve Kalkınma

Bölgesel Komisyonlar
Afrika için Ekonomik
Komisyon (ECA)
Avrupa için Ekonomik
Komisyon (ECE)
Latin Amerika ve
Karayipler için
Ekonomik Komisyon
(ECLAC)
Asya ve Pasifik için
Ekonomik ve Sosyal
Komisyon (ECSAP)
Batı Asya için ekonomik ve
Sosyal Komisyon

Diğer Birimler
Yerel Meseleler Daimi
Forumu (PFII)
Ormanlar için BM Forumu
Geçici ve daimi komiteler
Uzmanlaşmış, özel amaçlı
ve ilgili organlar

İlgili Örgütler

WTO³ Dünya Ticaret
Örgütü
IAEA⁴ Uluslararası Atom
Enerjisi Ajansı
CTBTO PREP.COM⁵
Nükleer Test Yasağı
Örgütü Hazırlama
Komitesi
OPCW⁵ Kimyasal Silah-
ların Yasaklanması
Örgütü

ULUSLARARASI ADALET
DİVANIUzmanlaşmış Ajanslar⁶

ILO Uluslararası İş Örgütü
FAO Gıda ve Tarım
Örgütü
UNESCO BM Eğitim, Bilim
ve Kültür Örgütü
WHO Dünya Sağlık
Örgütü
Dünya Bankası Grubu
IBRD Uluslararası İmar
ve Kalkınma Bankası
IDA Uluslararası
Kalkınma Birliği
IFC Uluslararası
Finans Kuruluşu
MIGA Çok-Taraflı
Yatırım Garanti
Ajansı
ICSID Uluslararası
Yatırım Uzlaşmaz-
lıklarını Çözüm
Merkezi
IMF Uluslararası Para
Fonu
ICAO Uluslararası Sivil
Havacılık Örgütü
IMO Uluslararası
Denizcilik Örgütü
ITU Uluslararası Telekomünikasyon Birliği
UPU Evrensel Posta Birliği
WMO Dünya Meteoroloji
Örgütü
WIPO Dünya Fikri
Mülkiyet Örgütü
IFAD Uluslararası Tarımsal
Kalkınma Fonu
UNIDO BM Sınai
Kalkınma Örgütü
WTO³ Dünya Turizm
Örgütü

SEKRETARYA

Birimler ve Ofisler

OSG Genel Sekreterin
Ofisi
OIOS İç Gözetim
Hizmetleri Ofisi
OLA Hukuk İşleri Ofisi
DPA Siyasal İşler Birimi
DDA Silahsızlanma İşleri
Birimi
DPKO Barışı Koruma
Operasyonları Birimi
OCHA İnsani İşler
Koordinasyon Ofisi
DGACM Genel Kurul ve
Konferans Yönetim
Birimi
DPI Halkla İlişkiler Birimi
DM Yönetim Birimi
OHRLS En Az Gelişmiş
Ülkeler, Karayla
Kuşatılmış Gelişmekte
Olan Ülkeler ve
Gelişmekte Olan
Ada Ülkeleri Yüksek
Temsilcisinin Ofisi
UNSECOORD BM
Güvenlik
Koordinatörleri Ofisi
UNODC BM Uyuşturucu
Maddeler ve Suç Ofisi
UNOG BM Cenevre Ofisi
UNOV BM Viyana Ofisi
UNON BM Nairobi Ofisi

Programlar ve Fonlar

UNCTAD BM Ticaret ve
Kalkınma Konferansı
ITC Uluslararası Ticaret
Merkezi (UNCTAD/WTO)
UNDCP BM Uyuşturucu
Kontrol Programı¹
UNEP BM Çevre Programı
UNICEF BM Çocuk Fonu

UNDP BM Kalkınma Prog-
ramı
UNIFEM BM Kadınlar
için Kalkınma Fonu
UNV BM Gönüllüleri
UNCDF BM Sermaye
Gelişim Fonu
UNFPA BM Nüfus Fonu

UNHCR BM Mülteciler
Yüksek Komiserliği
WFP Dünya Gıda Programı
UNRWA² BM Filistinli Mül-
tecilere Yardım Kuruluşu
UN-HABITAT BM İnsan
Yerleşimleri Programı
(UNHSP)

Araştırma ve Eğitim Enstitüleri

UNICRI BM Bölgesel Araştırma
Suç ve Adalet Araştırma
Enstitüsü
UNITAR BM Eğitim ve
Araştırma Kurumu

UNRISD BM Sosyal
Kalkınma Araştırma
Enstitüsü
UNIDIR² BM Silahsızlanma
Araştırmaları Enstitüsü

INSTRAW BM Kadının
Durumunun İyileştiril-
mesi Araştırma ve Eğitim
Enstitüsü

Diğer BM Kuruluşları

OHCHR BM İnsan
Hakları Yüksek
Komiserliği
UNOPS BM Proje
Hizmetleri Ofisi
UNU BM
Üniversitesi
UNSSC BM Sistem
Personeli Koleji

UNAIDS Ortak BM
HIV/AIDS Prog-
ramı

Notlar: Düz çizgiler direkt rapor verme ilişkisini gösterir; kesik çizgiler doğrudan bağlılık içermeyen ilişkileri gösterir.

¹ BM Uyuşturucu Kontrol Programı, BM Uyuşturucu Maddeler ve Suç Ofisi'nin bir parçasıdır.

² UNRWA ve UNIDIR sadece Genel Kurul'a rapor verir.

³ Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve Dünya Turizm Örgütü (WTO) aynı kısaltmayı kullanır.

⁴ IAEA, Güvenlik Konseyi'ne ve Genel Kurul'a rapor verir.

⁵ CTBTO Prep.Com ve OPCW, Genel Kurul'a rapor verir.

⁶ İhtisas kurumları BM ile birlikte çalışan özerk kuruluşlardır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BAZI TEMEL MESELELERİ

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN VE ONUN KURULUŞLARININ PROGRAMLARINI ve faaliyetlerini inceleyebilmek için önceki bölümde tartışılan temel ilkeler ve temel organlar yanında örgütün temel meselelerinin de arka plan bilgisi olarak anlaşılması gerekir. Bu meseleler üyelik, temsil, oylama, değişiklik ve finanstır. Bu meseleler arasında anayasal nitelikte olanlar 4. Bölüm'de ele alınan ilkeler ve yapı kadar temel niteliklidir. Bu meselelerin başka kısımları BM uygulamalarıyla alakalı hukuki ilişkilerin ötesine geçmektedir.

ÜYELİK MESELESİ

Uluslararası kamusal (hükümetlerarası) bir örgüte üyelik dışlayıcı ya da kapsayıcı, sınırlı ya da evrensel nitelikli olabilir. Bölgesel örgütler ya da belli özel amaçlı örgütler üyelik konusunda sınırlayıcı nitelik taşıyabilir, çünkü bütün dünya devletlerinin hayatî çıkarları örgütün faaliyetlerince ona evrensellik verecek derecede yeterince etkilenmeyecektir. Ancak dünya çapındaki problemlerle ilgilenen örgütler açısından evrensellik argümanı ortaya konabilir. Bu tür örgütlerin programlarının Milletler Cemiyeti örneğinde olduğu gibi genel ve karmaşık olup olmasına ya da Birleşmiş Milletler'in uzman kurumlarında görüldüğü gibi programların kapsam açısından sınırlı olup olmaması önemli değildir. Etkin eylem ortaya koyma konusunda üyelerinin işbirliğine bağımlı olan doğasında zayıf örgütler, bir ya da daha fazla büyük gücün örgütün danışma kurumlarının dışında kalması durumunda iyice kötürüm hale gelmektedir. Amerika

Birleşik Devletleri'nin Milletler Cemiyeti'ne üye olmaması ve Sovyetler Birliği ile Almanya'nın kısa sürelerle Cemiyet'e katılmış olması Cemiyet'in temel eksikliklerinden biri olarak görülmüştür. 1973 yılına kadar Doğu ve Batı Almanya temsilcilerinin BM'de bulunmaması ve 1950 ile 1971 arasında Çin Halk Cumhuriyeti'nin delegelerine örgütte koltuk verilmemesi benimsenen kararların uygulanmasını zorlaştırmış ve görüşme süreçlerine belirsizlik unsuru eklemiştir. Örneğin BM kanalları aracılığıyla düzenlenmiş silahlanmayı kontrol önlemleri ve siyasî çözümler diğer büyük devletlerin desteği yanında Çinliler ve Almanlar tarafından da destekleneydi daha güçlü şekilde uygulanabileceklerdi.

Evrensel üyelik (bütün devletlerin üye olması) hedefi belirsiz bir hedeftir ve hem Milletler Cemiyeti'nin hem de Birleşmiş Milletler'in temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın düşman ülkeleri kurulan örgütün kurucu üyesi yapılmamıştır. Her iki örgütün kurulması sırasında kurucu üyeler listesi hazırlanmış ve listede yer alan ülkeler MC Misak'ını ve BM Antlaşması'nı onaylayarak üyeliklerini aktive etmişlerdir. Diğer bütün devletler kesin olmayan üyelik kriterleri çerçevesinde üyelik sürecinden geçmek durumunda kalmışlardır. San Francisco Konferansı'nda bazı devletler, özellikle Latin Amerikalı olanlar, bütün bağımsız devletlerin otomatik şekilde Birleşmiş Milletler'e üye olmalarını savunmuştur. Yapmacık bir şekilde bütün devletlerin üye olmasının arzu edildiği belirtilmiş, fakat üyelik sürecinde oluşturulan engeller kaldırılmamıştır. Otomatik üyelik ilkesi hem Milletler Cemiyeti hem de Birleşmiş Milletler tarafından reddedilmiş olsa da üç şartın mevcut olması halinde evrensellik amacına ulaşılabilirdi. Bu şartlar şunlardır: (1) üyelik şartları ve süreçleri çok zor ve katı değilse; (2) mevcut üyeler evrensellik ulaşılması konusunda işbirliği yapıyorlarsa ve bu amaca kendilerini adanmışlarsa; (3) üye olmayanlar üye olmak istiyorlarsa. Revaçta olan egemenlik teorileri zorunlu üyelik olasılığını dışlamaktadır.

Genel uygulama olarak özerk devletler, uluslararası örgütlere üye olmaya ehil birimler olarak algılanmaktadır. Milletler Cemiyeti "tam olarak kendi kendini yöneten herhangi bir devlet, müstemleke ya da sömürgecinin" Genel Kurul'un üçte ikisinin oyuyla üyeliğe kabul edilebileceğini belirterek üye olabilecekler listesini genişletmiştir. Hindistan 1947 yılına kadar tam bağımsızlığına kavuşmadığı halde Cemiyet'in kurucu ülkeleri arasına dahil edilmişti. Birleşmiş Milletler de kurucu üyeler listesinde devlet olma gerekliliği çerçevesinde istisnalara başvurmuştur. Sovyetler Birliği on altı cumhuriyeti için ayrı üyelik talebinde bulunmuş, bu çerçevede Ukrayna ve Belarus'un kurucu üyeler listesinde yer alması, genel kabul görmüş devlet olma standartlarına aykırılık teş-

kil etmiştir. Hindistan ve Filipinlere de bağımsızlıklarını elde etmeden önce kurucu üye statüsü verilmiştir.

Milletler Cemiyeti Misak'ının üyelikle ilgili hükümleri evrensel üyelik amacına yaklaşılmasının önünde bir engel oluşturmamıştır. Mini devletler olan Lihtenştayn, San Marino ve Monaco küçük olmaları üyelik yükümlülüklerini etkin bir şekilde yerine getirme yeteneklerini engellediği gerekçesiyle üyeliğe kabul edilmemiştir. ABD Cemiyet'e hiçbir zaman katılmayan tek büyük ülke olmuştur. Cemiyet Misak'ının üyeliğin sona erdirilmesine imkan tanıyan hükümleri Cemiyet'in evrensel üyelik hedefine yaklaşması ümitlerini ortadan kaldırmıştır. Üyeliği sona erdirme yolları şunlardı: (1) iki yıl önceden bildirimde bulunarak üyelikten ayrılma; (2) Konsey'in bütün üyelerinin oyuyla üyelikten atılma; (3) Misak'ta değişiklik yapılması şartlarının kabul edilmemesi. Üçüncü metoda (egemenlik ilkelerinden birinin ortaya konması) hiçbir zaman başvurulmamıştır. Sovyetler Birliği Finlandiya'ya yönelik askerî saldırısından sonra üyelikten atılmıştır. Bu, tek üyelikten atma örneği olarak kalmıştır. Üyelikten ayrılma örnekleri ise daha fazladır. 1924'te Kosta Rika ve 1926'da Brezilya ile başlamış, 1933'te Japonya ve Almanya ile devam etmiş ve 1936-1940 arasında on iki tane daha ayrılmayla nihayete ermiştir.

Birleşmiş Milletler kurucu üyeler kategorisinin oluşturulmasında ve ondan sonra da üyeliğe izin vermede Milletler Cemiyeti örneğini takip etmiştir. BM'nin kurucu üyeler listesi San Francisco Konferansı'na katılan ülkeleri ve daha önce Ocak 1942'de Birleşmiş Milletler Bildirisini imzalamış olan devletleri içermiştir. Kurucu üye olarak kabul edilen elli bir devletin hepsi 1945 yılı sona ermeden önce BM Antlaşması'nı imzalamıştır. BM'ye üyelik süreci Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesini (daimî üyelerin vetosuna tâbi esas konu) ve Genel Kurul'un üçte iki çoğunluğunun kabulünü içermektedir. Üyelik, "mevcut Antlaşmada yer alan yükümlülükleri kabul eden ve Örgüt'ün takdirine göre bu yükümlülükleri yerine getirebilecek olan ve yerine getirmek isteyen bütün barış yanlısı devletlere" açıktır.⁴²

1945 ile 1955 yılları arasında devletlerin Birleşmiş Milletler üyeliğine kabulü Sovyetler Birliği ile Batı arasında bir Soğuk Savaş meselesi olmuştur. Bu konuda yaşanan savaşın alanı Güvenlik Konseyi olmuştur. 1946 ile 1950 arasında açıkça iki blokun da adayı olmayan dokuz devlet Birleşmiş Milletler'e kabul edilmiştir. 1950 ile 1955 arasında BM üye sayısı altmışta donmuş şekilde kalmıştır. Halbuki 1952 yılı itibarıyla yirmi devlet daha üyelik için başvuru yapmıştı ve bu başvuruların çoğunluğu BM'nin ilk iki yılında gerçekleştirilmişti. Sovyetler Birliği'nin Batı yanlısı adayları veto etmeye istekli olması ve Batı'nın da

ANLAŞMAZLIKLARIN BARIŞÇIL YOLLARLA ÇÖZÜLMESİ

ÖNCEKİ BÖLÜMLERDE ULUSLARARASI ÖRGÜTLENME İDEOLOJİSİ ve uygulamasının tarihi ile Milletler Cemiyeti'nin ortaya çıkardığı gelenekleri ve Birleşmiş Milletler'in hukukî ve örgütsel çerçevesini ve temel meselelerini tartıştık. Bu alt yapıyla bundan sonra Birleşmiş Milletler'in dünya sorunlarını çözmek için teorileri, hedefleri ve ilkeleri programlara dönüştürme yönünde ortaya koyduğu çabaları ele alacağız.

BARIŞÇIL ÇÖZÜMÜN ÖNEMİ

Birleşmiş Milletler çok işlevli bir örgüt olsa da işlevleri arasında en önde geleni dünya barışının korunmasıdır. Hem Milletler Cemiyeti hem de Birleşmiş Milletler yüzyılın en büyük savaşlarından sonra silahlı çatışmaları ortadan kaldırmanın ve çatışmaları kontrol etmenin ve çözmeyenin temel araçları olarak kurulmuştur. Uzun dönemde silahlanmanın azaltılması ve kontrol edilmesi ve uluslararası hukukun geliştirilmesi barışa katkıda bulunulmasına hizmet edebilir. Bu arada barışın ihlali durumları ortaya çıktığında kolektif eyleme ihtiyaç duyulabilir. Ancak uluslararası şiddeti önleme formülünün mihenk taşı, anlaşmazlıkların barışçıl yollardan çözümü taahhüdüne sadık kalmak ve bu yönde oluşturulacak mekanizmayı güçlendirmektir.

Hem Milletler Cemiyeti'nde hem de Birleşmiş Milletler'de barışçıl çözüm süreçlerinin önemi, MC Misak'ında ve BM Antlaşması'nda bu süreçlere yapılan vurgularla ortaya konmuştur. Vurgular belgelerin hem genel

çerçevesinde hem de detaylarında yer almıştır. Barış ve güvenliği geliştirme hedefine söz konusu belgelerde birinci sırada yer verilmiştir. Anlaşmazlıkların barışçıl yollardan çözümü de bu hedefe ulaşmanın birincil ve temel aracı olarak öne çıkarılmıştır. Diğer hedefler savaştan uzak durma arzusunu güçlendirici niteliklidir. Bu diğer hedefler şunlardır: (1) devletler arasında dostça ilişkilerin geliştirilmesi, (2) devletlerin eylemlerini uyumlaştırma, (3) evrensel barışı güçlendirmek için uygun önlemlerin alınması ve (4) hoşgörü gösterme ve barış içinde bir arada yaşama (BM Antlaşması'nda yer almıştır). MC ve BM'nin ilkeleri üyelerin güç kullanma ve güç kullanma tehdidinden uzak durma ve uluslararası sorunları barışçıl araçlarla çözümlene yükümlülüğüne vurgu yapmıştır. MC ve BM'nin içinde ve dışında yer alan barışçıl çözüm süreçlerinin araçları MC Misaki'nda ve BM Antlaşması'nda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. MC Misaki'nda anlaşmazlıkların barışçıl çözümüyle ilgili hususlar diğer konulara göre daha fazla detaylandırılmıştır. BM Antlaşması'nda barışçıl çözümle ilgili kısım; amaçlar, üyelik ve örgütle ilgili genel hükümlerin arkasından gelmektedir. Her iki belgede konuyla ilgili olarak yer alan hükümler Milletler Cemiyeti Misaki ve Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı hazırlayanların anlaşmazlıkların barışçıl çözüm süreçlerine verdikleri önemi göstermektedir.

Nükleer felaketle ilgili kaygıların düzeyi son yıllarda azalmış olsa da barışa yönelik diğer tehditlerde bir azalma ortaya çıkmamıştır. Kitle imha silahlarının kullanılması olasılığı hâlâ mevcuttur. Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların yaygınlaşması; bu tür silahların büyük miktarlarda mevcut olması ve ağır kayıplara ve insanî acılara neden olan iç savaşların ve bölgesel savaşların sayısının artması çatışmaların çözümüne duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Eğer hayatta kalmak en önde gelen insanî değerse anlaşmazlıkların barışçıl çözümü bu değeri koruma bakımından hayati öneme sahiptir. Savaş trajedisini önleme arzusu, gerginlikleri azaltıcı yeni ve yaratıcı metotları keşfetmek için bütün araçları kullanma konusunda yeterince motivasyon sağlamaktadır.

BM ANTLAŞMASI'NIN PROSEDÜRLERİ VE YÖNTEMLERİ

BM Antlaşması'nın mimarları anlaşmazlıkların barışçıl çözümü alanında yeterince yenilikçi olamamışlardır. O dönemde dünyanın siyasî liderleri devletlerini yerleşmiş uygulamalardan radikal şekilde uzaklaştırmaya hazır değillerdi. Onlar, BM Antlaşması'nın bütün diğer özelliklerini devletlerin egemenliği ve büyük devletlerin ayrıcalıklarının korunması etrafında şekillendirmiştir. O yüzden uluslararası hukukta ve onun uygulanmasında güçlü şekilde yerleşmiş olan barışçıl çözüm araçları, devletler ya da BM organları tarafından anlaşmazlıkların çözümünde kullanılacak araçlar olarak belirlenmiştir. Ayrıca anlaşmazlıkların BM organlarının

önüne getirilmesinde takip edilecek süreçler, otuz altı yıl önce Milletler Cemiyeti Misaki'nda belirlenmiş olan formüllere benzer şekilde oluşturulmuştur. BM Antlaşması'nın daha fazla detay içermesi ve Güvenlik Konseyi ile Genel Kurul'un görevleri arasında daha belirgin çizgiler çekmesi (çizgiler uygulamada belirsizleşmiştir) dışında iki anayasal metinde barışçıl çözümle ilgili süreçler temelde aynı şekilde belirlenmiştir.

BM Antlaşması, anlaşmazlıklara dâhil olan devletlerin takip etmesi gereken mantıklı adımlar silsilesini açıklamaktadır. Antlaşmayı onaylayan üyeler, bütün anlaşmazlıkları barışçıl araçlarla çözüme ve kuvvet kullanımından ve kuvvet kullanma tehdidinden uzak durma sözü vermiştir. Bir anlaşmazlık ortaya çıktığında taraflar bir BM organına başvurmadan önce anlaşmazlığa "görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik, yargısal çözüm yolları ile, bölgesel kuruluş ya da anlaşmalara başvurarak veya kendi seçecekleri başka barışçıl yollarla çözüm aramalıdır."⁴⁵ Anlaşmazlığın bu şekilde çözümlenmemesi halinde anlaşmazlığının taraflarından biri, Birleşmiş Milletler üyelerinden biri ya da BM Genel Sekreteri, anlaşmazlığı Güvenlik Konseyi'nin ya da Genel Kurul'un önüne getirilebilmektedir. Barış ve güvenliği koruma görevi temelde Güvenlik Konseyi'ne yüklendiği için başlangıçta Konsey'in çoğu durumda hakem olacağı varsayılmıştır. Herhangi bir anlaşmazlık Güvenlik Konseyi'nin önüne getirildiğinde Konsey'in önündeki ilk ve en basit seçenek, taraflara, BM Antlaşması'nda yer alan barışçıl çözüm araçlarından birine başvurarak anlaşmazlığı çözmelerini tavsiye etmektir.

BM Antlaşması'nın 33. Maddesi'nde yer alan anlaşmazlıkları barışçıl bir şekilde çözümlenmenin geleneksel araçları Birleşmiş Milletler içinde ve dışında çözüm sürecine uygulanan temel yöntemler olduğu için burada her biriyle ilgili açıklamalar verilecektir. BM organları bu geleneksel metotların bazı farklı şekillerini ortaya çıkarmıştır. Fakat süreçlerle ve uygulamalarla ilgili olarak ortaya çıkarılan temel araçlar yüzyıllar içerisinde geliştirilmiştir.

Görüşme uluslararası anlaşmazlıkları çözümlenmenin en yaygın yöntemidir. Anlaşmazlığa taraf olan devletler arasında bir anlaşmaya ulaşılması amacıyla doğrudan görüşmeler gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Görüşmelere üçüncü bir tarafın dâhil olması söz konusu değildir. Görüşme diploması uygulamasının esâsını oluşturmaktadır.

İyi niyetli arabuluculuk BM Antlaşması'nın 33. Maddesi'nde yer almayan tek geleneksel anlaşmazlıkları çözüme yöntemidir, fakat BM organları tarafından sıkça kullanılmaktadır. İyi niyetli arabuluculuk anlaşmazlığın tarafı olmayan üçüncü bir tarafın ya da devletin taraflara yardımcı olmasını ifade etmektedir. İyi niyetli arabuluculuğun sınır-

KOLEKTİF GÜVENLİK VE ALTERNATİFLERİ

Teori ve Uygulama

ULUSLARARASI ANLAŞMAZLIKLARI ÇÖZME GİRİŞİMLERİNİN EN AZ altı türü bulunmaktadır. Bunlar şunlardır: (1) anlaşmazlığın taraflarınca hiçbir eylem gerçekleştirilmemesi, anlaşmazlığın zaman içerisinde çözümlenmemiş bir şekilde bırakılması; (2) tarafların görüşmeler yoluyla ya da kendi tercih ettikleri başka barışçıl araçlarla kendi girişimleriyle anlaşmazlığı çözümlenmesi; (3) uluslararası bir kuruluşun barışçıl çözümü kolaylaştırmak için müdahalede bulunması; (4) uluslararası barışın ihlal edilmesinden ya da tehdit edilmesinden sonra uluslararası bir kuruluşun düzeni sağlamak üzere ortak eylem gerçekleştirmesi; (5) taraflar arasında savaşa başvurulması da dahil olmak üzere tarafların zorlayıcı önlemlerle kendi başlarının çarelerine bakmaları; (6) başka devletlerin kendi çıkarlarını geliştirmek ya da korumak için müdahalede bulunmaları. Milletler Cemiyeti ile Birleşmiş Milletler'in kurulmalarının temel nedenlerinden bir tanesi, mümkün olduğu ölçüde savaşa başvurulmasının önüne geçilmesidir. Her iki örgütün üyeleri başka kanallar kullanarak anlaşmazlıkları barışçıl şekilde çözümlenmesi konusunda teşvik edilmiştir. Altıncı bölümde uluslararası örgütlerin çatışmaların çözümü konusundaki rolleri incelenmiştir. Bu bölümde anlaşmazlıkların gerçek çatışmalara ya da çatışmaya yakın durumlara sürüklendiği daha ciddi durumlarda örgütlerin rolleri ele alınacaktır. Burada gündeme gelen soru, bir uluslararası örgütün barışçıl çözümün başarısız olduğu ya da devreye sokulmadığı durumlarda ne yapabileceği ya da yapması gerektiğidir.

KOLEKTİF GÜVENLİĞİN DOĞASI

Kolektif güvenlik teorisi 20. Yüzyıl'a has bir şey değildir. Bazı düşünürler Eski Yunan'daki Komşular Konseyi'nin belli boyutlarını ve Ortaçağ'daki Tanrı Ateşkesi'ni sınırlı kolektif güvenlik sistemleri olarak görmüştür. 1. Bölüm'de tartışılan filozoflardan bazıları kolektif güvenlik önlemleri olarak değerlendirilebilecek çatışmaları kontrol etme araçları önermişlerdir. Ancak savaşı önlemek için belirsiz kolektif güvenlik kavramlarının dünya sistemine adapte edilmesi yönünde ortaya konmuş ilk girişim, 1919 yılında Milletler Cemiyeti'nin kurulması olmuştur.

Kolektif güvenliği savunanlar onu egemen devletler dünyasında savaşçı kontrol etmenin bir metodu olarak görmektedir. Yaşanan tecrübeler, güç dengesi sisteminin barışı koruma kapasitesi ile ilgili olarak hayal kırıklıklarına neden olmuştu. Dünya ülkeleri, sınırlı yetkileri olan bir dünya hükümetinin bile kurulmasını mümkün kılacak şekilde yeterli düzeyde ulusal egemenlikten vazgeçmeye hazır değildi. Bu bağlamda kolektif güvenlik fikri eski yüzyılların parçalanmış dünyasıyla gelecekte yaratılacak olan ideal dünya arasında bir köprü oluşturacakmış gibi gözüküyordu.

Kolektif güvenlik teorisi bütün devletlerin barışın korunmasında ortak çıkarlarının bulunduğu varsayımına dayanır. Kolektif güvenliğin uygulanabilmesi için barış vazgeçilmez bir şey olarak görülmeli ve dünyanın her yerindeki barışa yönelik tehditler uluslararası sistemin bütün üyeleri tarafından kaygıyla takip edilmelidir. Bundan başka bütün üyeler barışa yönelik tehditlere hemen ve etkin bir şekilde tepki vermeli ve kolektif eylem kendi dostları olan ülkelere karşı yöneltilecek bile olsa bu tür tehditlere karşı kolektif güvenlik süreçlerini devreye sokacak şekilde örgütlenmelidirler. Sistemin bütün üye devletleri saldırgan devlete karşı o kadar güçlü şekilde tepki vermelidirler ki barış hemen sağlanabilsin. Gerçekten güçlü karşı koyuş gerçekleştirme taahhüdü, genellikle saldırıya yeltenen devletleri uluslararası barışı ihlal etme davranışından alıkoymaktadır.

Kolektif güvenlik teorisi soyut olarak mantıklı gözükmektedir, fakat etkin bir şekilde uygulanabilmesi için bazı şartlara ihtiyaç duyulmaktadır. Birinci şart, uluslararası sistemin bütün üyelerinin diğer dış politika hedeflerini ikinci plana atarak temel amaç olarak barışın sağlanmasını görmeleridir. Uygulamada kolektif güvenliğin başarılı olması isteniyorsa her devlet, diğer ulusal çıkarlarından çok ya da uluslararası barış tehdit etmekle suçlanan ülkelere ilişkilerinden çok barışın oluşturulmasıyla ilgilenen bir devlet olarak diğer ülkelerle uyum içerisinde hareket etmeye kendini adanmalıdır. İkinci koşul, sistemin üyesi olan devletlerin sadece sistemin oluşturulması yönünde bir konsensüse ulaşmaları değil, fakat aynı zamanda barışa yönelik bir tehdidin olduğu ya da olma-

dığı ve barışın ihlal edildiği ya da edilmediği her durumda konsensüs oluşturmalarıdır. Bundan başka devletlerin konsensüsleri, kendilerine karşı kolektif eylemlerin ortaya konması gereken saldırgan devlet ya da devletlerin tespit edilmesini içerecek şekilde genişletilmelidir. Bir kere saldırgan belirlendikten sonra, kolektif kararlar, saldırgan eylemleri durdurma amacıyla saldırganlara karşı hemen ve etkin yaptırımlar uygulanması yönünde uygun tepki verilmelidir.

Gücün dağılmış olduğu durumlarda kolektif güvenlik sistemi daha iyi işleyecektir. Teori saldırgan devlete karşı güç uygulanmasını gerektirdiği için, kolektif eylemi engelleme kapasitesine sahip çok güçlü bir devletin varlığı herhangi bir saldırgan ya da tüm saldırganlara karşı kolektif eylem gerçekleştirilmesi olasılığını azaltacaktır.

İdeal kolektif güvenlik sistemi neredeyse herkesin üye olmasını gerektirmektedir. Bu gerekliliğin oldukça açık bazı nedenleri bulunmaktadır. Temel hedef olarak barış konusunda konsensüs sağlanması, sistemin dışında devlet kalmamasıyla mümkün olacaktır. Sistemin bütün koşullarına kendilerini adanmış olan tarafların sisteme meydan okuma olasılığı daha azdır. Bütün tarafların dinlenmesi ve bütün ilgili kanıtların ele alınması durumunda tarafsız kararların verilme olasılığı yükselir. Sınırlı sayıda üyenin olması, bir saldırgan karşı devreye sokulabilecek kaynakların miktarını sınırlandırırken üyelerin etkin tepki için katkı sağlama olasılıklarını azaltır. Ayrıca üye sayısı az olan bir örgütte bir devletin ortak eylemlere karşı koyma gücü daha yüksek olur. Güçlü bir devlet, görece küçük olan bir örgütte yaptırım tehditlerinden kendini uzak tutabilir, fakat kendisine yönelik güçlü bir yaptırımla karşılaştığında baskılara tepki vermek zorunda kalabilir.

Birçok araştırmacı belli bölgesel örgütleri üstlendikleri bazı işlevler bakımından kolektif güvenlik örgütleri olarak görmektedir. Bu tür örgütler, kolektif güvenlik örgütü olabilmek için konsensüs oluşturma, barışa kendini hasretme ve kolektif güvenlik teorisinin temeli olan kolektif tepki verme koşullarını karşılamalıdır. Ayrıca bölgedeki devletlerin çoğunu üye olarak içinde barındırmalıdır. Örgüt içerisinde kolektif güvenlikle ilgili sağlanan anlaşma, genelde bölge dışından değil, içinden gelen tehditlere yöneliktir. Aslında kolektif güvenlik düzenlemeleri ile ilgili olarak ortaya konan bu gerekçeler dünya çapındaki bir sistemin avantajlarına işaret etmektedir.

Kolektif güvenlik terimi, bir uluslararası ilişkiler teorisi olarak kesinliğini tehlikeye atacak derecede çarpıtılmıştır. Bazı durumlarda kavram, örgüt içindeki ve dışındaki potansiyel düşmanlara karşı kolektif savunma gerçekleştirilmesine gevşek şekilde uygulanmaktadır. Bu şe-

de (1992-1993) barışı koruma personelinin sayısı 70.000'e yaklaşarak altı kat artmış ve yıllık maliyetler normal BM bütçesinin üç katına ulaşarak 3 milyar doları aşmıştır. Devletlerin katkı paylarını ödememe durumları da artmış, barışı korumayla ilgili olarak önemli miktarlara ulaşan bir döner sermaye oluşturulması önerileri uygulamaya konamamıştır.

Aynı dönemde barışı koruma personeli kaynakları ve barışı koruma misyonlarının yetkileri de değiştirilmiş ve genişletilmiştir. Çatışma alanlarının büyük güç müdahalesinden uzak tutulması yerine Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinin askerî birlikleri Yugoslavya, Kamboçya, Somali ve Batı Sahra'daki misyonlara katılmıştır. Daha önceki uygulamanın zıddına olmak üzere son dönemdeki barışı koruma operasyonlarının yarısından fazlası iç çatışmalarla ilgili olarak uygulamaya konmuştur. Barışı koruma misyonlarının yeni görevleri arasında şunlar bulunmaktadır: seçimlerin denetlenmesi, yeni yönetimlere geçişlere nezaret edilmesi, ulusal self-determinasyonla ilgili referandumların izlenmesi, insanî yardım sağlanması ve insanî yardımın denetlenmesi, asker çekilmelerinin takip edilmesi, düzensiz birliklerin terhis edilmelerinin ve silahtan arındırılmalarının gözetilmesi, mültecilerin korunması, polis güçlerinin oluşturulması ve eğitilmesi, (en ileri aşamada) hukuk ve düzeni tehdit eden gruplara karşı güç kullanılması.

Bu tür faktörlerin bir araya gelmesi, barışa yönelik tehdit ya da barışın ihlali durumlarında Birleşmiş Milletler'in gelecekteki rolünü sorgulamaya açmıştır. Çok sayıda barış gücünün oluşturulması yönünde oy kullanan devletler yeterli finansman sorununun çözümlenmesinde istekli olacak mıdır? Birleşmiş Milletler devletlerin içindeki anlaşmazlıklara karışmaya devam etmeli midir? Barışı korumanın orijinal ilkeleri sınırları aşacak şekilde sürdürülmekte ve böylece onu barışı inşa etmeden ve barışı uygulamadan ayıran sınırlar belirsizleşmekte midir? Çok sayıda bölgesel, ulusal ve etnik çatışmalara dahil olan Birleşmiş Milletler sorumluluklarının fazlalığı altında ezilecek midir? Birleşmiş Milletler üyeleri, Genel Sekreter Butros Butros-Gali'nin 1992'de yayınladığı "Barışın Gündemi" raporunda ve Genel Sekreter Kofi Annan'ın barışı korumayı gözden geçiren özel panelinin yayınladığı raporda geçen öneriler çerçevesinde BM'yi güçlendirmek isteyecekler midir? Birleşmiş Milletler'in barış ve güvenlik alanlarında gelecekte oynayacağı rol, bu sorulara verilecek cevaplar tarafından belirlenecektir. Sorular kolektif akıl ile cevaplandırılacaktır ve cevaplar üye devletlerden gelecektir.

8

HUKUK ÇERÇEVESİNDE ADALET ARAYIŞI

İNSANLAR, ARALARINDA İLİŞKİLER KURMAK İÇİN DÜZENLİ SÜREÇLER ve kurumlar geliştiren siyasî varlıklardır. Bütün insan toplumları toplum içi ilişkilerde kaos yerine düzen oluşturulmasını sağlayan kurallara sahiptir. Yasalar bir toplumu yöneten normlar oluşturur. Toplum gittikçe karmaşık hale gelirken yasalar da daha kapsamlı ve daha detaylı hale gelirler. Bazı yasalar yazılıdır; bazıları ise değildir, toplum tarafından yazılı yasalar kadar bağlayıcı görülen yerleşmiş gelenekler ve teamüller niteliğindedirler.

Toplumlar değişik düzeylerde bulunurlar. Fakat kişiler ya da siyasî birimler arasındaki ilişkileri yöneten yasalara sahip etkin bir dünya toplumu henüz ortaya çıkarılamamıştır.

Günümüzün uluslararası örgütlenmesi yeterince gelişmemiştir, mükemmel değildir, fakat dünya düzeninin sağlanması yönünde faydalı bir adım oluşturmaktadır. Daha etkin uluslararası yasalar ortaya çıkarma ve uygulama, Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler gibi örgütlerin hedeflerinden iki tanesidir. Dünya düzeninin oluşturulmasında ulaşılması gereken diğer hedefler anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümü ve barışın korunmasıdır. 6. ve 7. Bölümler'de incelenmiş olan bu hedefler bu örgütlerin daha çok temeliyle ve faaliyetleriyle alakalıdır. Uluslararası hukukî ilkelerin anlaşmazlıklara ve barışa yönelik tehditlere uygulanması çatışmaları çözmenin yollarından bir tanesidir. Uluslararası hukuk, uluslararası örgütlerin ve ilişkilerin başka boyutlarıyla ilgili olarak da kullanılmaktadır. Bu bölümde hukukun uluslararası düzeyde nasıl oluşturulduğunu ortaya koyacağız.

ULUSAL VE ULUSLARARASI SİSTEMLERDE HUKUK

Günümüz dünyasının öne çıkan özelliği, bağımsızlık ve egemenlik iddiasında olan ve hukuk temelinde yönetsel amaçlarla örgütlenmiş olan 190'dan fazla ulus-devletin var olmasıdır. Biz daha önce hukuku, toplumun yönetilmesine yönelik oluşturulmuş olan normlar bütünü olarak tanımlamıştık. Hukukun temel şartı, toplum üyelerinin bu hususta verdikleri toplu hükmün bir sonucu olarak kuralların bağlayıcı olarak tanınmasıdır.

Devletler, hukuk sistemlerinin özelliklerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Yeni oluşturulan devletler çok az sayıda yazılı yasaya ve bazı durumlarda minimum düzeyde teamül hukukuna sahip olabilirler. Bir devlet kendi içerisinde yönetişimin temel normları konusunda ileri derecede konsensüse sahip olabilir ya da değişik hizipler arasında bölünmeler ortaya çıkmış olabilir – ki bu gruplar arasındaki mücadele ve uzlaşma hukukî kuralların karmaşık ve belirsiz bir biçimde gelişmesine neden olabilecektir. Yasa yapma güçleri birkaç kişinin elinde toplanmış olabilir ya da çok sayıda insan arasında dağıtılmış olabilir. Merkezî bir hukuk yapısı üyelerin ilişkilerinin çoğunu düzenliyor olabilir ya da hukukî otorite değişik yönetim düzeylerine yayılacak şekilde merkezî olmaktan çıkartılmış olabilir. Hükümet düzenlemeleri bireylerin hayatının her yönüne müdahale edebilir ya da bireylere yönelik kontrol ve destek minimum düzeyde tutulabilir.

Bu tür değişik özelliklere rağmen ulusal hukuk sistemlerinin bazı ortak özellikleri öne çıkmaktadır. Arada ortaya çıkan isyanlar hariç olmak üzere toplum üyeleri devlet otoritesinin olması gerektiği ve genel olarak yasalara saygı duyulması ve uyulması gerektiği konusunda görüş birliğine varmıştır. Bazı kurallar siyasi öğretiler, anayasalar, yasalar, mahkeme kararları, hükümet kararları ve yönetsel kararlar şeklinde yazılı olmalıdır. Hem yeni yasalar oluşturmak üzere usûlüne uygun oluşturulmuş bir otorite olmalı hem de toplum içerisindeki isteksiz ya da muhalif olanları yasalara uymaya zorlayacak araçlar bulunmalıdır. Mahkemeler ile benzer kurumlar yasaları yorumlamalı ve uyuşmazlıklara uygulamalıdır. Yasalara uyma konusunda genel bir konsensüs olmalı ki, hukukun ihlali kural değil istisna olsun. Hukukî normlar, konsensüsün temelini oluşturma bakımından gerekli bir şey olan anlayışın korunmasını sağlayacak derecede istikrarlı olmalıdır. Bireyler ve gruplar hem hukukun sükûnetidir hem de ondan faydalanırlar.

Uluslararası hukuk, ulusal hukukî sistemlerin etkinliğine katkıda bulunan bazı özellikler bakımından kusurludur. Geleneksel olarak bireyler değil devletler uluslararası hukukun sükûneti olarak görülmektedir. Ancak son yıllarda özellikle insan hakları ve savaş suçları alanla-

rında uluslararası hukukun bireylere uygulanması yönünde bir eğilim ortaya çıkmaktadır. Devletler zorlama araçları üzerindeki tekellerini korumaktadır. Onlar yavaş ve isteksiz bir şekilde ortak iradeyi devletlere uygulama yetkisine sahip ulus-üstü kurumlar kurmuşlardır. Uluslararası düzeyde savaş, barışçıl çözüm araçları, kolektif güvenlik ve dünya kamuoyu gibi yöntemler, ulus devletler içerisinde inatçı bireyleri ya da muhalif grupları yerleşmiş hukukî normlara uymaya zorlamak için gerçekleştirilen eylemlerin yerine geçebilecek gibi gözükmemektedir.

Uluslararası hukukun diğer yetersizlikleri arasında hukukî normları geliştirmek, uygulamak ve zorla dayatmak üzere tatmin edici araçların ortaya çıkarılmaması bulunmamaktadır. Ulusal hukuk kadar uluslararası hukuk da kısmen teamül yoluyla geliştirilmiş olsa da uluslararası düzeyde gerçek anlamda yeni yasalar çıkarma yetkisine sahip bir yasa organı bulunmamaktadır. Teamül yoluyla normların daha yavaş ve belirsiz şekilde geliştirilmesine göre yasama, yeni yasa yapmanın ya da yasaları değiştirmenin daha hızlı ve esnek yöntemini oluşturmaktadır. Ulusal düzeydeki yasamanın uluslararası düzeydeki karşılığı, yasa yapıcı nitelikteki çok-taraflı anlaşmalardır. Ancak bu anlaşmalar, temelde yasa yapma amacıyla oluşturulmuş daimî kurumlar tarafından değil, özel amaçlı konferanslar ya da uluslararası kurumlar tarafından ortaya çıkarılmaktadır. Uluslararası anlaşmaların onlara katılmayan aktörlere de zorla uygulanabileceği yönünde iddialar ortaya atılsa da uluslararası hukukun genel yorumu, anlaşmaların sadece onların içeriğini açık şekilde kabul etmiş olan devletler açısından bağlayıcı olduğudur. Toplumun bütün üyelerini bağlayıcı yasaların çoğunluk kuralı çerçevesinde ortaya çıkarılmasının uluslararası hukukta pek karşılığı bulunmamaktadır.

Sınırlı istisnalar dışında genel zorunlu yargı yetkisine sahip az sayıda uluslararası mahkeme bulunmaktadır. Genel olarak değerlendirilecek olursa her devlet, kendisi açısından elverişli olduğunda ve çıkarlarına uygun düştüğünde anlaşmazlıklarını mahkemelere ne zaman götüreceğine kendisi karar verir. Devletler belli tür anlaşmazlıkları mahkemelere götürmeyi önceden kabul edebilirler, fakat bu tür yükümlülükler konan çekinceler uluslararası mahkemelerin faal hale gelmesini engellemektedir. Diğer taraftan ulusal mahkemeler kararlarında uluslararası hukuku uygulayabilirler.

Muhtemelen uygulama mekanizmasının olmaması uluslararası hukuk sisteminin en zayıf yönüdür. Uluslararası hukuku uygulamakla yetkilendirilmiş uluslararası kuruluşlar bulunmamaktadır. Uygulama araçları, güçlerinin sınırlandırılması konusunda isteksiz olan ve güvenliklerini uluslararası kurumlara emanet etmek istemeyen ulusal devletlerin tekelindedir.

SAVAŞ ARAÇLARININ KONTROL EDİLMESİ

SAVAŞ, RAKİP SİYASÎ BİRİMLERİN VARLIĞI KADAR ESKİ VE NEZLE kadar yaygın bir şeydir. İnsanlar nezleyi ortadan kaldırma konusunda ne derece başarılı olmuşlarsa savaşı kaldırma konusunda da aynı derecede başarılı olmuşlardır. Savaşın nedenleriyle ilgili teoriler, insanın doğasında şiddet olduğunu iddia edenlerden savaşı sınıf çatışması çerçevesinde bir araç olarak görenlere kadar uzanmaktadır. Savaşa yönelik tepkiler de onu siyasî ilişkinin devamı olarak görenlerden israf, insanlık dışı ve irrasyonel olarak değerlendirenlere kadar geniş bir yelpazeye yayılmıştır.

Savaşlar her zaman tahrip edici olmuşsa da 20. Yüzyıl'ın savaşları yeni metotlar ve tahrip düzeyleri ortaya çıkarmıştır. 17. Yüzyıl'daki Otuz Yıl Savaşı sadece gerçekleştiği alan için kanlı ve tahrip edici olmuştur. 20. Yüzyıl'daki iki dünya savaşı ise o zamana kadar görülenlerden daha fazla ülkeyi, daha fazla insanı, daha geniş çaplı savaş alanlarını, daha fazla harcamayı ve daha öldürücü silahları içermiştir. Nükleer silah ise dünya gezegeni üzerindeki bütün insan hayatını tahrip etme kapasitesine sahip ilk silah olmuştur.

Silahlanma yarışı zengin ve fakir devletleri aynı oranda etkilemektedir. Az sayıda devlet oldukça maliyetli silahlı kuvvetler ve silah sistemleri bulundurma arzusunun karşı koyabilmiştir. En güçlü devletler kırk yıl boyunca gittikçe yoğunlaşan bir silahlanma ve –konvansiyonel, nükleer, kimyasal, radyoaktif ve bakteriyolojik– sofistike silah üretme yarışı içerisinde olmuştur. Fakir ülkeler zengin ülkelere yardım almakta ve askerî hazırlık için büyük miktarlarda para harcamaktadır. 1997 yılında

gayri safi millî hasılasının (GSMH) yüzde 5'ini ve daha fazlasını askerî hazırlık için harcayan on bir ülkenin hepsi de gelişmekte olan ülkelerdir. Bu ülkelerden yarısının kişi başı millî geliri 1.800 dolardan daha düşüktü.⁶⁰ Ekonomik ve sosyal ihtiyaçları o derece çok olan devletlerin kaynaklarını bu şekilde kullanması elbette sorgulanabilecek bir şeydir. 1987'den beri askerî bütçelerde gerileme görülse de zengin bağışçı devletler gelişmekte olan ülkelere sağladıkları resmî ekonomik yardımdan on kat fazlasını askerî amaçlarla harcamaktadır. Dünya genelindeki askerî harcamaların miktarı, dünya nüfusunun en fakir üçte birinin toplam yıllık gelirinden daha fazladır.⁶¹ Silahlanmanın maliyetleri hem zengin hem de fakir ülkeler açısından kaynaklar üzerinde ağır bir yük oluşturmaya devam etmektedir.

Silahsızlanma ve silahların kontrolü konusunda çok sayıda öneri ortaya konmuştur. Bu önerilerin uygulanmasıyla ilgili başarı ise sınırlı düzeyde kalmıştır. Korku, kıskançlık, şüphe, nefret ve gurur genel bir siyasî güvenlik hissinin devletlerin askerî güce dayanmalarını ciddi şekilde azalttığı bir dünyanın ortaya çıkmasına imkân tanıyacağı yönündeki ümitleri boşa çıkarmıştır. Soğuk Savaş'ın yerine askerî teçhizat ihtiyacını besleyen yerel savaşlar geçmiştir. İnsan hayatı ve refahı bakımından ortaya çıkan maliyetler yüksek olmaya devam etmektedir.

Silahsızlanma ve *silahların kontrolü* kavramları sık sık birbirleriyle ilişkilendirilmektedir. Fakat aynı anlamı taşımadıkları gibi silahlanma sorununun ele alınmasında birbirlerini dışlayan alternatif yaklaşımlar da değillerdir. Silahsızlanma savaşta kullanılan araçlarda azaltmaya gidilmesi anlamına gelmektedir; niceliksel ya niteliksel olabilmekte veya her iki özelliği de taşıyabilmektedir. Silahların kontrolü silahlanma düzeyinin azaltılmasını içerebilmektedir, fakat öyle olmak zorunda değildir. Silahların kontrolü, silahlanma rekabetinin niceliksel ve niteliksel boyutlarının düzenlenerek tarafların kendilerini karşılıklı olarak sınırlandırmalarını ve istikrarın güçlendirilmesini öngörmektedir. Daha yakın dönemlerde istikrarla ilgili kaygılar, genel durumlarda, özel olarak da Soğuk Savaş döneminde nükleer güçleri ilgilendiren krizlerde ilk olarak güç kullanmaya başvurma motivasyonlarını azaltmaya odaklanmıştır. Gerçekten 1980'lerin sonunda Soğuk Savaş'ın gücünü kaybettiği döneme kadar silahsızlanmadan çok silahların kontrolü üzerinde daha fazla durulmuştur.

SİLAHSIZLANMA: CESARET KIRICI BİR TARİH

Tarih boyunca filozoflar uluslararası çatışmaları kontrol etmenin ve savaşların neden olduğu acı ve tahribat düzeyini düşürmenin bir yolu olarak silahsızlanmanın gerçekleştirilmesini savunmuştur. Fakat onla-

rın fikirleri siyasî gücü ellerinde tutanlar üzerinde çok az etkili olmuştur. Silahsızlanmayla ilgili devlet eylemleri ve baskıları 19. Yüzyıl'da görülmeye başlanmıştır. 1816 gibi erken bir tarihte Rus çarı genel bir silahsızlanma gerçekleştirilmesini önermiş, fakat bu öneri ile 19. Yüzyıl boyunca devlet başkanlarının ortaya koyduğu benzer öneriler diğer devletlerden olumlu tepki almamıştır. 1817 yılında Rush-Bugot Antlaşması'nın hükümleri çerçevesinde İngiltere ile ABD Büyük Göller'in (Great Lakes) silahtan arındırılması konusunda anlaşmaya varmıştır. Bu adım, 150 yıl boyunca ABD-Kanada-İngiltere ilişkilerine hâkim olmuş olan dostça güvenin bir yansımasıydı.

Silahsızlanma ile anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü konularında anlaşmaya varılabileceğini ümit eden Rus çarı 1899 ve 1907 yıllarında Lahey'de konferanslar toplanması çağrısında bulundu. 1899 Konferansı'nda devletleri askerî bütçelerini azaltmaya teşvik eden zararsız ve önemsiz bir karar alındı, fakat sağlam bir anlaşma sağlanamadı. 1907 Konferansı'nda ise gittikçe artan silahlanmaya dikkat çekildi ve o dönemde silahlanma yarışını durdurmak için hiçbir şey yapılamayacağına karar verildi. 1915 yılında tekrar toplanılması yönündeki karar savaş nedeniyle uygulamaya konamadı. Versailles Antlaşması da dâhil olmak üzere savaşın sonunda kabul edilen anlaşmalar silahsızlanmayı ve belli bölgelerin silahtan arındırılmasını öngörmekteydi. Versailles Antlaşması ile Almanya silahlanma konusunda kendisine dayatılan ciddi kısıtlamaları kabul etmeye zorlandı ve Ren, Danzig ve başka bölgeler askersizleştirildi.

Milletler Cemiyeti Misakı'nın 8. Maddesi silahsızlanma ve onunla ilgili konuları ele almaktaydı. Maddede "ulusal silahlanmanın ulusal güvenlikle uyum içerisinde mümkün olan en düşük düzeye indirilmesi" yönünde tarafların güçlü bir taahhüt altına girmelerinin öngörülmesi, azaltma düzeyleri ve formülleri konusunda anlaşmaya varılmasını sağlayacak güvenlik koşullarını pek dikkate almamıştı. MC Konseyi'ne silahsızlanma konusunda planlar hazırlama görevi verildi. Örgüt üyeleri de savaşı destekleme üretimine dönüştürülebilir endüstrilerle ilgili bilgiler de dâhil olmak üzere askerî hazırlık düzeyleri konusunda birbirlerine "tam ve samimi bilgiler" sağlama sözü verdiler. Devletlerin hazırladığı raporlarda yer alan bilgiler Milletler Cemiyeti tarafından basılan *Silahlanma Yılığ*'na kondu. Ayrıca üye devletler "özel girişimcilerin savaş mühimmatı ve aracı üretmelerinin istenmeyen bir şey olduğu" konusunda anlaşmaya vardılar ve Milletler Cemiyeti Konseyi'ne "bu tür üretimin neden olacağı olumsuz etkilerin nasıl önlenebileceği konusunda tavsiyede bulunma" sorumluluğu yüklendi.

1920-1924 döneminde MC Konseyi tarafından atanmış olan iki ko-

Her devlet açısından gündeme gelen ikilem ise silahsızlandırılan bir dünyada ulusal çıkarların nasıl gerçekleştirileceği ve her silahsızlanma aşaması sürecinde devletlerin taahhütlerini ihlal etmelerinin ve avantajlarını başkaları üzerinde hâkimiyet kurmak için kullanmalarının nasıl önleneceğidir. Sık sık, silahlanmanın genel olarak hedef değil araç olduğuna işaret edilmektedir. Devletler belli amaçlara ulaşmak için silah elde etmektedir. Devletlerin hedeflerine ulaşmaları için başka araçları devreye sokulmadığı sürece silahların ortadan kaldırılması hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Bu husus, Milletler Cemiyeti döneminde gerçekleştirilen silahsızlanma görüşmelerinde devletlerin ortaya koyduğu güvenlik taleplerinde açık bir şekilde görülmüştü. Günümüzde BM çerçevesi içinde ve dışında gerçekleştirilen silahların kontrolü ve silahsızlanma görüşmelerinde de aynı durumla karşılaşmaktadır. Silahsızlanma, rekabetçi bir dünyada devletlerarası ilişkilerin geniş bir yelpazeye yayılan tüm sorunlarıyla ilişkili olan siyasi bir problemdir.

Silahsızlanma bir boşlukta ya da soyut bir şey olarak ortaya çıkmaz. Silahsızlanmanın gerçekleştirilebilmesi için güvenliği sağlamanın alternatif araçları araştırılmalıdır. Yeni araçlar geliştirilinceye kadar devletlerin kendilerini sınırlandırmaları ve rasyonel hareket etmeleri önemlidir.

10

BÖLGESELÇİLİK TÜRLERİ

1 945'TEN BERİ ORTAYA ÇIKAN OLGULARDAN BİR TANESİ, DEVLETLERARASI bölgesel örgütlerin sayısında hızlı bir artış görülmüştür. Gerçekten 1945'ten beri kurulan bölgesel örgütlerin sayısı genel nitelikte olanlara göre beş kat fazladır. Bütün bölgesel örgütler önemli görevler yerine getirmemektedir, fakat bazıları dünya meselelerinde önemli roller oynamaktadır. Temel bölgesel örgütlerin katkıları ve etkilikleri bu bölümün konusudur.

BÖLGESELÇİLİĞİN ARTILARI VE EKSİLERİ

Bölgesel örgütler çoğu kere üyelerin coğrafi yakınlığı çerçevesinde olmak üzere değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Dünyanın açık ve uygun bir şekilde hangi doğal sınırlar boyunca bölündüğü konusunda bir görüş birliği olmadığı için bu tür tanımlar coğrafi bölgelerin sınırlarının belirlenmesi bakımından belli zorlukları içinde barındırmaktadır. Bu yüzden coğrafya birçok örgütün bölgesel niteliğinin belirlenmesinde yardımcı bir husus olsa da bazı durumlarda üyeler arasında coğrafi yakınlığın olmaması ya da örgütün genel olarak net ve belirgin bir coğrafi alana denk gelmemesi, bu bölümde ele alınan bazı örgütlerin hariç tutulmasına neden olmayacaktır. Örneğin ABD, kendisini Kuzey Atlantik'e, Amerika kıtasına ve Güneydoğu Asya'ya bağlayan, bölgesel olma iddiasında olan ve kapsam bakımından çok değişik boyutlara sahip olan değişik örgütlerin üyesidir. Bu örgütlerden hiçbiri herhangi bir doğal coğrafi bölgeye uygun düşmemektedir. Kuzey Atlantik bölgesi bir okyanusun birleştirici bir güç mü olacağı, yoksa bölgenin belirlenmesinde bir engel mi oluşturacağı sorununu içinde barındırmaktadır. Yunanis-

tan ve Türkiye'nin Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) üyeliği bölgesel sınırlara uygunluk sorununu daha da derinleştirmektedir. ABD ve Rusya yanında eski Sovyetler Birliği'nin Müslüman cumhuriyetlerini içinde barındıran Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı dünyayı çevrelemekte ve İran, Afganistan ve Hindistan sınırlarına kadar uzanmaktadır. Şu anda faal olmayan Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü (SEATO) Güneydoğu Asya ülkelerini korumak için kurulmuştu, fakat çoğunluğu oluşturan Asyalı olmayan devletlerin hâkimiyeti altında kalmıştı. Amerikan Devletleri Örgütü'nün (OAS) üyeleri arasında Kuzey, Güney ve Orta Amerika ülkeleri bulunmaktadır, fakat coğrafyacılar hiçbir zaman bu kıtaları iyi tanımlanmış tek bir bölge olarak görmemiştir.

Bu bölümde kullanılan bir kavram olarak *bölgesel örgüt* coğrafi, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi bağlar temelinde ortak çıkarlarla birbirine bağlanmış üyeler içeren ve devletlerarası resmî sözleşmelerle oluşturulmuş resmî bir yapısı bulunan bir birlikteliktir. Bu tanıma uygun ikili düzenlemeler olabilsede bu bölümde üç ya da daha fazla üye içeren düzenlemeler üzerinde durulacaktır. Skalanın diğer ucunda bulunan bütün devletlere açık fakat sınırlı üyesi olan örgütler, amaçları bütün dünyaya yönelik olduğu için küresel karaktere sahiptir. Bölgesel bir örgüt, kapsam bakımından bütün dünyayı hedeflemeyecek ve sadece belli kategori devletleri içerecek şekilde tasarlanmıştır.

20. Yüzyıl'da evrenselcilik yanlıları ile bölgeselcilik yanlıları arasında tartışma yaşanmıştır. Her iki yaklaşıma sahip olanlar mevcut uluslararası sistemin ulus-devletin hâkimiyetinden çıkarılmasını ve devlet egemenliğinin daha büyük siyasi birimlere kısmen devredilerek sistemin değiştirilmesini istemektedir. İki taraf dünya düzeni ve istikrarı hedefi ile devlet merkezli sistemin bu hedef açısından yetersizliği konusunda hemfikirdir. Sadece aşırı evrenselciler ve aşırı bölgeselciler, dünya düzeni ve istikrarıyla ilgili kendi yaklaşımlarının mevcut sistemin eksikliklerini giderme bakımından *tek uygulanabilir alternatif* olduğuna inanmaktadır. Yine de evrenselciliğin ya da bölgeselciliğin temel tercih olarak sunulması bağlamında ikili bir bölünme ortaya çıkmıştır.

Bölgeselciler genellikle bölgeselciliğin evrenselciliğe üstün olduğu konusunda şu iddiaları ortaya koymaktadır:

1. Küçük komşu devletler grubu içinde çıkarların, geleneklerin ve değerlerin homojenliği temelinde bölgeselciliğe doğru genel bir eğilim bulunmaktadır.
2. Küresel temelde olana göre sınırlı bir coğrafi alan içinde daha az sa-

yıda devlet arasında siyasi, ekonomik ve sosyal bütünleştirilmenin gerçekleştirilmesi daha kolaydır.

3. Bölgesel ekonomik işbirliği, boyutları daha küçük olan devletlere göre daha etkin ekonomik birimler ortaya çıkarmakta ve bu birimler dünya piyasalarında daha başarılı şekilde rekabet edebilmektedir.
4. Barışa yönelik yerel tehditlere karşı o bölgenin devletleri çatışma alanından uzakta olan ilgisiz devletlere göre daha istekli ve daha acil tepki ortaya koyabilmektedir.
5. Devletlerin bölgesel gruplar şeklinde bir araya getirilmesi küresel güç dengesinin korunmasını sağlayacak ve güvenliği güçlendirecektir.
6. Dünya, dünya barışını koruyacak ve dünya refahını geliştirecek küresel bir otorite oluşturmaya henüz hazır değildir. Bölgeselcilik nihai devletlerarası koordinasyon ve entegrasyon yönünde tecrübe kazanılmasında ve işbirliği alanları oluşturulmasında atılan ilk adımdır.
7. Evrenselciler küresel birlik karşısında daha fazla ağırlık taşıyan dünya çapındaki siyasi, ekonomik, sosyal ve coğrafi faktörlerin heterojenliğini dikkate almamaktadır. Bu tür farklılıklar bölgesel çerçevede daha kolay bir şekilde giderilebilecektir.

Diğer taraftan evrenselciler aşağıdaki faktörlerin evrenselciliğin bölgeselciliğe tercih edilmesi gerektirdiğini düşünmektedir:

1. Dünya genelindeki karşılıklı bağımlılık küresel çözümler bulunmasını gerektiren çok sayıda sorun ortaya çıkarmıştır. Siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlar bölgelerin sınırlarını aşmıştır.
2. Bölgesel kaynaklar bölge içindeki sorunların çözümlenmesinde yetersiz kalmaktadır.
3. Barış bölünemez nitelikte bir şey olduğu için sadece bir dünya örgütü, sınırlandırılmaması halinde yerel ve bölgesel sınırların ötesine geçebilecek olan barışa yönelik tehditlerle etkili bir şekilde mücadele edebilecektir.
4. Sadece evrensel bir örgüt, bölgesel bir yapının diğer üyeleri üzerinde hâkimiyet kurabilecek olan daha büyük bir devletin gücünü yeterli düzeyde dengeleyebilecektir.
5. Bir saldırıya yönelik yaptırımların bölgesel düzeyde uygulanması halinde saldırgan bölge dışından yardım alabildiği için yaptırımlar etkin olmamaktadır.

KÜRESELLEŞME, ULUS-ÖTESİCİLİK VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLENME

DÜNYA GENELİNDEKİ İLİŞKİLERDE GÖRÜLEN SÜREKLİ DEĞİŞİKLİKLER –ulusal ya da uluslararası, kamusal ya da özel– bireyleri, devletleri, iş çevrelerini ve örgütleri etkilemektedir. Ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler insanları, fikirleri ve malları daha önce görülmemiş düzeyde sınırları aşacak şekilde birbirine bağlamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte birbirleriyle bağlantılı olan demokratikleşme ve liberal kapitalizm olguları dünya ekonomi politikası üzerindeki etkilerle bir araya gelerek yaygın şekilde küreselleşme olarak bilinen koşulları ortaya çıkarmıştır.

Bu değişiklikler devletleri ve uluslararası örgütleri uluslararası ilişkilerdeki ağırlıklarını devam ettirmek için politikalarında ve eylemlerinde değişikliğe gitmeye zorlamaktadır. İş, emek ve başka birçok alanda faaliyet gösteren hükümetler dışı örgütler (NGO'lar) devletlerin ayrıcalıklarına müdahale etmekte ve devlet kontrolünden kaçmaktadır. Ticaret ve finans, ulusal hükümetlerin ve uluslararası örgütlerin düzenleyici kapasitelerini ve düzenlemelerini çaresiz bırakacak bir hızda ve 24 saat bazında küreselleşmiş iletişim sistemleri ve internet aracılığıyla dünya genelinde hareket etmektedir. Hükümetler dışı aktörler arasındaki temaslar ve işlemler önemli alanlarda devletin egemenliğinin altını oymakta ve devlet merkezli uluslararası ilişkiler modelinin sorgulanmasına neden olmaktadır.

YAKLAŞIMLAR

Küreselleşme tamamen yeni bir olgu değildir. Uluslararası sistem 19. Yüzyıl'ın sonunda küresel ticaretin yaygınlaşması ve sınır ötesi finans ve işgücü akımlarının artması anlamında benzer değişiklikler yaşamış ve bu değişiklikler Birinci Dünya Savaşı'yla kesintiye uğradıktan sonra 1920'li yıllarda devam etmişti. Yine bu ulus-ötesicilik ve küreselleşme devrinde günümüz ekonomi politikasında varlıklarını hâlâ devam ettiren bazı devletlerarası ihtisas kuruluşları ortaya çıkarılmıştı. Ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesinden beri görülen küreselleşme kapsamı ve yoğunluğu bakımından özellikle dikkat çekicidir. Thomas L. Friedman yeni dönemdeki küreselleşmenin farklılıklarını şu şekilde özetlemiştir:

1914 öncesi dönem kendi zamanına göre değerlendirildiğinde kapsam olarak oldukça büyüktü, fakat günümüz dünyasıyla karşılaştırıldığında gerçek rakamlar bakımından oldukça küçüktür. 1900'de günlük yabancı para ticareti milyon dolar olarak ifade ediliyordu. 1992 yılında Amerikan Merkez Bankası'na göre günlük para akışı 820 milyar doları bulmuştu, Nisan 1998 itibarıyla 1,5 trilyon dolara ulaşmış ve hâlâ da artmaya devam etmektedir. Sadece son on yılda dünya genelinde bankalar tarafından verilen sınır ötesi krediler iki katına çıkmıştır. 1900 yılında gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere gerçekleşen özel sermaye akışı yüz milyonlarca ifade ediliyordu ve sadece birkaç ülke arasında görülüyordu. IMF'ye göre sadece 1997 yılında gelişmiş ülkelerden bütün yeni gelişen piyasalara yönelik özel sermaye akışı 215 milyar doları bulmuştur. Yeni küreselleşme çağı Birinci Dünya Savaşı öncesiyle karşılaştırıldığında turbo gücündedir.⁸⁰

20. Yüzyıl sonundaki telekomünikasyon devriminin küreselleşmenin güçlenmesi üzerindeki etkisinin abartılmaması gerekir. Soğuk Savaş döneminin ortalarından sonuna kadar görülen ulus-ötesiciliğin analiz edilmesi,⁸¹ uluslararası ilişkilerde bu yeni güçlerin ortaya çıkışında ulaşım ve iletişim maliyetlerinin düşüşünün rolüne işaret etmiştir. Soğuk Savaş sonrası küreselleşmede ise uydu iletişimleri, mikroçipler ve internet; hizmetlerin, bilginin, yazılımların ve paranın küresel çapta hareketini neredeyse ânında gerçekleştirecek şekilde kolaylaştırmıştır. Fikrî mülkiyet ve finans hizmetleri şu anda dünya ticaretinin hayati unsurları durumundadır ve bunlar kara, hava ya da deniz yoluyla değil küresel telekomünikasyon ağlarıyla taşınmaktadır. Ayrıca bu tür faaliyetlerin telekomünikasyon ağı içerisindeki hareketinin maliyeti çarpıcı şekilde azalmıştır. 1930'lu yıllarda New York ile Londra arasında gerçekleştirilen üç dakikalık telefon konuşmasının maliyeti 300 dolar iken internet yoluyla gerçekleştirilen aynı Atlantik ötesi bağ bugün neredeyse bedavadır.⁸² Son olarak Soğuk Savaş sonrası küreselleşmenin ulus-devletleri daha yakın karşılıklı ilişkilere ve karşılıklı bağımlılığa itmekle kalmadı-

ğını, aynı zamanda devletlerin vatandaşlarının birbirleriyle temaslarını kolaylaştırdığını vurgulamak gerekir. Ulusal düzeyde de bireysel ve gruplar olarak insanlar birbirleriyle daha kolay iletişim kurmaktadır.

Soğuk Savaş döneminde ulus-ötesicilikle ilgili yapılan analizler yukarıdaki gelişmelerin bazılarını ortaya koymuştur. Önceki çalışmalarda çok-uluslu şirketler, üzerinde fazlaca durulan konulardan bir tanesiydi. Uluslararası sınırları aşan terörizm, dinî ve kültürel faaliyetler gibi grup faaliyeti türleri de analize tâbi tutulmuştur. Çok-uluslu şirketler günümüzde Soğuk Savaş sonrası küreselleşmenin aktörleri olarak oldukça önemli bir konum işgal etmeye devam etmektedir.

Küreselleşme sosyal, kültürel ve siyasî dönüşümleri içerdiği için başka devlet dışı aktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda kâr amacı gütmeyen uluslararası örgütlerin sayısı 1945'ten beri muazzam oranda artmıştır. Soğuk Savaş'ın sonu yaklaşırken söz konusu artış patlama düzeyine ulaşmıştır. Bu gelişmeyle ilgili olarak da ulaşım ve telekomünikasyon araçlarının gelişmesi ulusal sınırların içinde ve ötesinde kişileri ve grupları birbirine bağlayan imkânları çoğaltırken siyasî etki olasılıkları katlanarak artmıştır. Birleşmiş Milletler ve onun ihtisas kuruluşları gibi devletlerarası örgütlerle hükümetler dışı örgütler arasında iş ilişkilerinin yoğunlaşması karmaşık ilişkilere neden olmuştur. Binlerle ifade edilen hükümetler dışı örgütler sadece devletlerarası örgütlerle danışmalarda bulunmakla kalmamakta, aynı zamanda ortak amaçlara ulaşılmasında onlarla çalışma ilişkilerine de girmektedir. Devletlerarası örgütler geliştiren ülkeler sosyal hizmetler sunulmasında ve belli ülkelerde çatışma sonrasında bazı görevlerin yerine getirilmesinde NGO'lardan destek almaktadır. Bu şekilde özel ve kamusal görevler arasındaki ayırım birçok alanda gittikçe belirsizleşmiştir.

Son olarak kamusal olanın özel olandan, ulusal olanının uluslararası olandan ve siyasî konuların ekonomik ve sosyal olanlardan ayrılmasının imkânsızlığı daha önce siyasî süreçlerle ilgili olarak kullanılan dar kavramların sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Eğer siyasî süreç değerlerin bir üst kurum tarafından dağıtılması şeklinde tanımlanıyorsa, bu durumda özel aktörlerin ekonomik ve sosyal alanlarda gerçekleştirdikleri, aktörlerin mevcut değerlerini etkileyen eylemleri de siyasî eylemler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür eylemler devletlerin sınırlarını aşan etkiler doğurdıklarında da ulus-ötesi niteliğe sahip olmaktadır. Daha az önemli olmamak üzere bireyler ve ulus-altı gruplar ulus-ötesi iletişim araçları ve hükümetler dışı kanallar aracılığıyla ulusal sınırlar içinde ve ulusal sınırları aşacak şekilde karşılıklı ilişkiye girmektedir. Bu durum, ulusal, bölgesel ve küresel sorunlarla ilgili yeni bir algılamayı beraberinde getirmektedir.

lojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu süreç, sosyal bilimcilerin gelişmelerin geniş kapsamlı sonuçlarının farkına varmalarından ve mevcut eğilimlerin ulus-ötesi aktörlerin gelecekte daha büyük çaplı roller oynayacağını gösterdiğini fark etmelerinden çok önce başlamıştı. Bundan sonra küreselleşmenin dinamikleri, ulus-ötesi aktörler, devlet aktörleri ve ortaya çıkmakta olan küresel toplum arasındaki karmaşık karşılıklı ilişkilerin göz ardı edilmeleri ya da devletler ve uluslararası örgütler arasındaki ilişkilerden daha az önemli görülmesi halinde dünya politikasıyla ilgili tam bir resim ortaya koymak mümkün olmayacaktı. Gerçekten devlet dışı aktörler ile küreselleşme güçleri yeni küresel yönetim türlerinin kritik unsurları olmaya devam ettikleri ölçüde, dünya meselelerinin yapısı ve dinamikleri köklü şekilde değişmekte ve daha eski ve daha geleneksel uluslararası ilişkiler ve uluslararası örgütler kavramları açıklayıcı güçlerini kaybetmektedir.

Ancak ulus-ötesicilik, küreselleşme ve küresel sivil toplumun yapısının ve dinamiklerinin mahirane ve incelikli bir şekilde ortaya konması, böyle bir ortamda küresel yönetişimin nasıl olabileceği konusunda açık modeller sağlamamaktadır. Bu kitabın giriş bölümünde belirtildiği gibi, bu kaygı verici yeni durumun ortaya çıkışına katkıda bulunan teknolojik değişim ve karmaşık karşılıklı bağımlılık yönetişim talebi ortaya çıkarmakta, fakat yönetişim modeli sunmamaktadır. Belki geleneksel uluslararası ilişkilerin yerine karmaşa geçiyor olabilir ve ulus-ötesileşmiş olan dünya büyük bir değişim ve bir tür “örgüt devrimi” geçiriyor olabilir. Belki böyle büyük çaplı bir değişim sürecinde eski otorite yapıları üstünlüklerini ve meşruiyetlerini kaybediyor olabilir. Ancak öbür taraftan geleneksel yapılar –devletler ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler– da varlıklarını korumaktadır. Bu yüzden devlet merkezli ve ulus-ötesi nitelikli dinamik yapıların bir arada varlıklarını devam ettirmeleri, iç ve dış unsurlar arasında karmaşık bir sınırın ortaya çıkmasına neden olacaktır. Diğer taraftan ulus-ötesicilik analitik yaklaşımların gücünü azalttığı ve onların yeniden ele alınmasını sağladığı ölçüde aynı fırsat küresel yönetişim düzenlemelerini yeniden gözden geçirecek olanlar açısından da söz konusu olacaktır.

12

EKONOMİK REFAHIN ARTIRILMASI

BM BÜTÇESİNİN DÖRTTE ÜÇÜNDEN FAZLASI EKONOMİK VE SOSYAL faaliyetlere ayrılmakta ve BM'nin bağlı kuruluşlarının daimî ve geçici personelinin çoğu ekonomik ve sosyal faaliyetlerde görev almaktadır. 1960'tan beri ekonomik ve sosyal kalkınma ve onun bütün boyutları BM Genel Kurulu'nun temel meşgûliyetleri arasında yer almıştır. Bu alanlardaki faaliyetler değişiklik göstermekte ve neredeyse dünyanın bütün ülkelerinde gerçekleştirilmektedir.

Ekonomik nitelikli konuları sosyal olanlardan ayırmak mümkün değildir. Bu alanlardaki sorunlar hem ekonomik hem sosyal niteliklere sahiptir ve hem ekonomik hem de sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Bu alanlardaki projeler genellikle bireylerin her iki tür ihtiyaçlarına hizmet etmektedir.

Birleşmiş Milletler ile onun kuruluşları da hem ekonomik hem de sosyal kaygılar çerçevesinde örgütlenmiştir. Ekonomik ve Sosyal Konsey tek eşgüdüm ve yönetim ajansıdır. Bölgesel ekonomik komisyonlar ekonomik ve sosyal konuları ele almaktadır. Başlangıçta Sekreteryaya ayrı ekonomik ve sosyal bölümler şeklinde örgütlenmişti, fakat kısa süre sonra bu bölümler daha az yapay olan tek bir bölüm şeklinde bir araya getirilmiştir. Dünya Bankası gibi bazı kuruluşlar büyük oranda ekonomik nitelikli gözükseler de bu banka tarafından gerçekleştirilen ülke araştırmaları ekonomik sorunlar yanında sosyal olanları da içermekte ve bankanın kredileri çoklu amaçlar çerçevesinde verilmektedir.

Bu kadar geniş kapsamlı faaliyetler setini ortaya koyabilmek için aşağıda ekonomik konular sosyal olanlardan yapay ve keyfi bir şekilde

ayrılarak verilecektir. Bu bölüm temelde ekonomik nitelikli olan konulara yoğunlaşacaktır. 13. Bölüm, ekonomik ve sosyal boyutları olan küresel kaynak yönetimini ele alacak, 14. Bölüm de temelde sosyal olarak sınıflandırılabilir olan bazı konuları analiz edecektir.

DÜNYA KARŞILIKLI BAĞIMLILIĞI

Bundan sonraki kısımda *dünya karşılıklı bağımlılığı* kavramı ülkeler arasındaki ve değişik ülkelerdeki aktörler arasındaki karşılıklı etkileşimleri ifade etmek için kullanılacaktır.

Dünya ticareti yeni bir olgu değilse de dünya ticaretinin 1945'ten beri artışı katlanarak gerçekleşmiştir. 1970 yılındaki sabit dolar değerleriyle ifade edilen dünya ticaretinin değeri (Yugoslavya dışındaki komünist devletler hariç olmak üzere), 1948'de 63 milyar dolardan 1958'de 107 milyar dolara, 1970'te de 280 milyar dolara çıkmıştır. 1977 yılına gelindiğinde bu değer 428 milyar dolara tırmanmıştır.¹⁰⁹ Ancak 1973'ten sonra yıllık büyüme oranı yavaşlamış ve dünya ticaretinin gerçek değeri 1980 ile 1983 arasında neredeyse yüzde 25 oranında düşmüştür. 1985'ten itibaren ise hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler tekrar önemli düzeydeki yıllık büyüme oranına geri dönmüşlerdir. Ortaya çıkan dalgalanmalara rağmen 1948'den beri dünya ticareti dünyanın üretiminden daha hızlı büyümüş ve 1998 yılında 1,7 trilyon dolara ulaşmıştır. Bu durum, ulusal sınırları aşan değişim ağlarının büyümesinin bir göstergesidir.

1947 ile 1994 arasında dünya ticaretini geliştirmenin ve düzenlemenin en önemli mekanizması Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması'ydı (GATT). Bu yapı devlet temsilcilerinin Uluslararası Ticaret Örgütü (ITO) oluşturma çabaları başarısız olduktan sonra ortaya çıkarılmıştı. Sonunda GATT 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) dönüştürülmüştür. Ne GATT ne de DTÖ Birleşmiş Milletler'in ihtisas kuruluşu olarak sınıflandırılmıştır. Her ikisi de BM'yle gevşek şekilde ilişkilendirilmiştir. Bu işleyen ilişkinin kuruluşlarından bir tanesi UNCTAD/DTÖ'nün Uluslararası Ticaret Merkezidir (ITC). ITC, DTÖ'nün ve Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın dünya ticaretini geliştirmenin operasyonel ve girişim temelli boyutları çerçevesindeki teknik işbirliği yapısı olarak hizmet görmektedir. ITC, etkin ticareti geliştirme politikaları ve programlarının oluşturulmasında gelişmekte olan ülkelerle birlikte çalışmaktadır.

DTÖ, 1994'te GATT'ın Uruguay Roundu (Turu) ticaret görüşmeleri sonunda ortaya çıkarılan Nihaî Metin'de geçen yirmi sekiz anlaşmaya dayanmaktadır. DTÖ'nün amaçları şunlardır: (1) ticaretin mümkün

olduğunca serbest bir şekilde akışına yardımcı olmak; (2) görüşmeler yoluyla ticaretin daha da serbestleştirilmesini sağlamak; (3) anlaşmazlıkları çözmek için tarafsız araçlar oluşturmak; (4) korumacılığı azaltmak. DTÖ'nün temel ilkeleri arasında ayrımcılık yapmama ("en fazla gözetilen ulus" hükmü), daha serbest ticaret, rekabeti teşvik ve daha az gelişmiş ülkeler için özel hükümler oluşturma bulunmaktadır. DTÖ'nün yönetim organı iki yılda bir toplanan Bakanlar Konferansı'dır. 2000 yılı itibarıyla DTÖ'nün 136 üyesi bulunmaktaydı.

Hem GATT hem de DTÖ kendi ilkelerini uygulamaya koymada ve amaçlarına ulaşmada önemli çabalar ortaya koymuş, fakat süreç içerisinde sayısız sorun ve engelle karşılaşmıştır. Uzun süren görüşme turları tarife, sübvansiyon ve diğer ticaret engellerinde önemli azaltmalar yapılmasını sağlamıştır. Tekstil ve tarım GATT görüşmelerinin dışında tutulmuştu. İki konu DTÖ'nün sorumluluk alanına alınmıştır. Gelişmekte olan ülkeler kendi piyasalarını kontrol etmede ve ihracat ürünlerinin fiyatlarını belirlemede dezavantajlı konumda oldukları için GATT, gelişmekte olan ülkelerin spesifik ürünlerine ayrıcalıklı muamelede bulunulmasını sağlamak için Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ni (GSP) oluşturmuştur.

Bu kazançlara rağmen birçok problem varlığını sürdürmektedir. Bunlardan bir tanesi Çin'in DTÖ üyeliği için yaptığı başvurudur. Çin dünya ticaretinin önde gelen ülkelerinden biridir, fakat serbest ticareti sınırlandıran birçok politikası bulunmaktadır. Örneğin ABD Çin'deki piyasasını büyütme istemekte, fakat şeffaflığını artırmadığı ve kısıtlayıcı politikalarında değişikliğe gitmediği sürece Çin'in DTÖ üyeliğine muhalefet etmektedir. Çin'de devletin mülkiyetinde birçok endüstrinin olması küresel serbestliğin önünde engel oluşturmaktadır. Çin büyük bir tekstil ve çelik ihracatı potansiyeline sahiptir. Ticaret dengesinin kendi lehine devamını sağlamak için sübvansiyonlara ve ithalat kısıtlamalarına başvurmaktadır. Ancak 1999 yılında kendisinin DTÖ üyeliğinin önünü açması beklentisiyle ticarî tavizler vermeyi önermiştir. Amerikan Clinton yönetimi 2000 yılının başına kadar Çin piyasasının Amerikan mallarına daha fazla açılması için Çin'le görüşmeler gerçekleştirmiş ve Çin'in DTÖ üyeliğini destekleme sözü vermiştir. Fakat Amerikan Kongresi'nde Çin'in üyeliğine yönelik sert muhalefet varlığını korumuştur. Otuzdan fazla gelişmekte olan ülke de DTÖ üyeliği için başvurmuştur, fakat henüz üyeliğe kabul konusunda yeterli kriterleri sağlamamışlardır.

DTÖ içerisinde bazı karşı koyuşlara rağmen hâlâ ticareti kısıtlayıcı önlemlere göz yumulmaktadır. Avrupa Birliği (AB), toplam bütçesinin yarısından fazlasını çiftçilerine, özellikle de Fransa'dakilere dış rekabete

KÜRESEL KAYNAKLARI YÖNETME

ŞU ANDA KÜRESEL KAYNAKLARLA İLGİLİ OLARAK GÜNDEME GELEN sorunlar 1950'den önce uluslararası örgütlerin ve ulusal hükümetlerin gündemine henüz tam olarak girmemişti. Endüstri Devrimi insanların doğanın çoğu ögesi üzerinde hâkimiyet kurmalarının yolunu açmıştı. Gıda arzı, nüfus kontrolü, enerji kıtlığı, kirlilik ve okyanusları kullanma yetkisi gibi sorunlar dünyanın dikkatini çekmemektedir. Günümüzde ise küresel kaynakların yönetimi akademik, devlet içi ve devletlerarası alanlarda temel çalışma ve tartışma konularından biri haline gelmiştir. Bu bölümde bu konuyla ilgili bazı hususlar uluslararası bir perspektiften ele alınacaktır.

GIDA VE TARIM

1960 ile 1984 arasındaki dönemde dünyanın artan nüfusunu besleyecek miktarda gıda üretilebileceği yönünde ciddi bir iyimserlik mevcuttu. Bu dönemde dünya hububat üretimi 1950'deki miktarının 2,6 katına çıkacak şekilde artmıştır ki bu artış, kişi başına yüzde 40'luk bir artış ifade etmekteydi. Ancak aynı dönemde Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri gıda konusunda kendi kendilerine yeterli olmaktan çıkıp özellikle dünyanın tahıl ambarı hüviyetini kazanan Kuzey Amerika'dan büyük miktarlarda hububat ithal etmeye bağımlı hale gelmiştir.¹¹⁶

1984'ten itibaren eski iyimserlik değişik nedenlerle ortadan kalkmaya başlamıştır. 1987 ile 1988'de Hindistan, ABD, Kanada ve Çin'de ve 1991'de de tekrar ABD'de ve eski Sovyetler Birliği'nde görülen kuraklık hububat üretiminde mutlak rakamlar açısından azalışa neden olmuş ve kişi başı miktarlar açısından daha fazla azalışı ifade eden bu durum

dünya hububat rezervlerinin aşağıya çekilmesi sonucunu doğurmuştur. İklimsel etkiler yanında başka faktörler de olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu faktörler arasında şunlar bulunmaktaydı: (1) Toprağın üst kısmının erozyona maruz kalması. (2) Yer altı su kaynaklarının azalmasının sulamayı ve suyla ilgili diğer talepleri olumsuz yönde etkilemesi. (3) Dünya genelinde tarım alanlarının miktarında azalma görülmesi. (4) Kimyasal gübrelerle ilgili sınırlamalar (hububat fiyatını artıran gübrelerin maliyeti, gübre kullanmanın sağladığı marjinal faydanın azlığı ve yaygın şekilde gübre kullanmanın çevreye verdiği zararlar). (5) Gelişmekte olan ülkelerdeki fakirlik, borç yükü, nüfus artışı ve gıda konusunda kendi kendine yeterliliğin ortadan kalkışının neden olduğu gıda ürünleriyle ilgili kötü dağılım durumu.

Beslenmeyle ilgili yetersizlikler zengin ülkelerdeki fakir insanlar arasında da mevcut olsa da dünya genelinde açlıkla ve kötü beslenmeyle ilgili ciddi sorunlar temelde gelişmekte olan ülkeleri etkilemektedir. Bu sorunlar arasında kişi başı kalori tüketiminin azlığı, protein yetersizliği, vitamin ve mineral eksiklikleri, kıt kaynakların yüksek fiyatları ve toplumun değişik kesimleri arasında gıda tüketimiyle ilgili görülen eşitsizlikler bulunmaktadır. Açlık ve kötü beslenme sağlık sorunlarına ve enerji yetersizliğine neden olmaktadır. Yüksek nüfus artış oranlarına sahip olan fakir ülkeler, eğer ekonomik kalkınma için gerekli insan kaynaklarını harekete geçirmek istiyorlarsa gıda arzlarını hızla artırmak ve gıdayı daha eşit şekilde dağıtmak durumundadır. 1998 yılında kronik açlık sorunuyla karşı karşıya olan insanların sayısı yaklaşık 840 milyon olarak hesaplanmıştır*. Bu rakam 1970'e göre mütevazı bir artışı göstermektedir. Fakat muhtemelen ekstra 1 milyar kişi, sağlıklı fizikî ve ruhsal gelişme için temel nitelikli olan gıdalardan bazısını alamamaktadır. Toplumun en fakir kesimlerine ulaşan gıdanın miktarı ve kalitesi, çocukların normal ağırlığa ve zekâ düzeyine ulaşmasını sağlamamaktadır.

Temelde tarımsal üretim ağırlıklı olan Afrika'daki kötü ekonomik koşullarla ilgili olarak ve Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomik Yeniden Toparlanma ve Kalkınma Eylem Programı'yla ilgili olarak önceki bölümde bilgi verilmiştir. Açlık, Sahra-altı Afrika'da her zaman varlığını koruyan bir sorundur ve bu bölgedeki ülkelerde görülen düşük ekonomik büyüme oranları ve iç çatışmalarla yakından alakalıdır. Etiyopya, Angola, Mozambik, Lesotho, Somali ve Sudan gibi ülkelerde kitlesel açlığı önlemek için kitlesel düzeyde iki taraflı, çok-taraflı ve acil durum gıda yardımları sağlanmaktadır. 1983 yılında BM Genel Kurulu, milyonlarca Afrikanın çaresiz durumları karşısında Birleşmiş Milletler Afrika Acil

Durum Operasyonları Bürosu'nun (OEOA) kurulmasına onay vermiştir. Büronun başına aynı zamanda uzun süredir Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın direktörlüğünü yapan Bradford Morse getirilmiştir. OEOA Ocak 1984 ile Ekim 1986 tarihleri arasında faaliyet göstermiştir. Kısmen bazı Afrika ülkelerinde gıda durumunun belli oranda iyileşmesinden, kısmen de Birleşmiş Milletler'i hizmetlerini ve personelini daraltmaya yönelten genel finans krizinden dolayı OEOA sonlandırılmıştır. Diğer taraftan acil yardım programları, en yüksek nüfus artış oranına sahip olan Afrika'da gıda arzı ve dağılımıyla ilgili temel sorunları çözmek için oluşturulmamıştır.

Günümüzde açlıkla mücadelede öne çıkarılan husus, gelişmekte olan ülkelerdeki küçük çiftçinin kendi toprağında kalmaya devam etmesine yardımcı olmak ve bu çiftçilerin refahını ve alım gücünü artırmaktır. "Temel ihtiyaçlar" felsefesinin bir parçası olarak Dünya Bankası ve ona bağlı kuruluşlar çiftçilere ve ailelerine doğrudan yardım sağlayan programlara odaklanmaktadır. Açlık sorunuyla ilgili olarak gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda Frances Moore Lappé ve Joseph Collins çözümlerin gıda üretiminde ve gıdanın daha adil dağılımında olmadığı sonucuna varmıştır. Onlara göre yüksek verimli yeni buğday, mısır ve pirinç türlerinin üretilmesini öngören "yeşil devrim" gibi gelişmeler aynı anda gıda üretiminin ve açlığın artmasına katkıda bulunmaktadır. Yine onlar, gelişmekte olan ülkelerde tarımın modernleştirilmesinin, büyük çaplı gerçekleştirilmesi halinde kazanç getiren tarım endüstrisini ortaya çıkardığını ve küçük çiftçilerin toprağını ve işini elinden aldığını iddia etmiştir. Onların görüşüne göre yerinden edilen çiftçiler hem üretim hem de tüketim süreçlerinden dışlanmışlardır. Artan gıda arzı, temel insanî ihtiyaçlar yerine hayvan beslenmesine, bira fabrikalarına ve gazlı içecek tatlandırıcılarına yönlendirilmiştir. Bu sorunu çözme bağlamında gelişmekte olan ülkelerdeki küçük çiftçiler kendilerini beslemek için üretim sürecinin kontrolünü tekrar ele geçirmelidir.¹¹⁷

Gıda üretimi ve dağıtımıyla ve beslenmeyle ilgilenen temel uluslararası kuruluş, 1945 yılında Birleşmiş Milletler'in ihtisas kuruluşu olarak kurulmuş olan Gıda ve Tarım Örgütü'dür (FAO). Örgüt'ün merkezi Roma'da olup dünyanın değişik yerlerinde ofisleri bulunmaktadır.

Yaklaşık 325 milyon dolarlık yıllık olağan bütçesi olan bir örgüt için dünya gıda arzı ve beslenme sorunlarıyla mücadele etmek boş bir çaba gibi gözükmemektedir. Fakat bazı faktörler FAO'nun çabalarının etkinliğine katkıda bulunmaktadır. FAO Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), UNICEF, ulusal hükümetler ve uluslararası örgütler gibi değişik kaynaklardan gelen ilave fonları da yönetmektedir. Ekonomik ve Sosyal

* Dünyadaki nüfus artışına rağmen bu rakam günümüzde de aynı civardadır. -y.n.

Antlaşma, Guyana'nın altmışıncı devlet olarak onaylamasından bir yıl sonra Kasım 1994'te teknik ve hukukî olarak yürürlüğe girmiştir. En zengin deniz devletlerinin anlaşmaya katılmamış olması onun etkinliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca derin deniz madenciliği faaliyetlerinin geliştirilmesi zaman alacaktır. Ancak ABD gibi anlaşmayı imzalamış, fakat onaylamamış olan devletler açısından bazı ilginç hukukî nitelikli ve uygulamaya dönük sorunlar bulunmaktadır. Anlaşmanın ABD'nin onayladığı birçok özelliği bulunmaktadır. Amerikan gemilerinin anlaşmaya taraf olmayan devletlerin boğazlarından geçmesi sınırlandırılabilir midir? Diğer ülkeler ABD'nin münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığıyla ilgili yetki iddialarına saygı duymak zorunda mıdır? Amerikan şirketleri otoritenin kurallarına uymaksızın derin deniz yataklarını işletmeye kalkarlarsa söz konusu madenlerin dünya fiyatlarının baskı altına alınmasını engellemek için ortak misilleme eylemleri gerçekleştirilebilir midir? Başka bir deyişle günümüz dünyasında bir devlet ne kadar güçlü olursa olsun geniş şekilde kabul görmüş hukuk kurallarından faydalanıp sonuçlarından kendisini muaf tutabilir mi? Gittikçe küçülen dünya gezegeninde okyanuslar konusunda kaos yaşanmasına izin verilebilir mi? Ortak varlıkların yönetimi görevi, tamamlanmış olmanın çok uzağındadır.

14

SOSYAL İLERLEMENİN GELİŞTİRİLMESİ

1 2. BÖLÜM'ÜN GİRİŞ KISMINDA AÇIKLANDIĞI GİBİ ULUSLARARASI örgütlerin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin teoride ya da uygulamada tamamen birbirlerinden ayrılmaları mümkün değildir. Ancak genel olarak ekonomik olmaktan çok sosyal olarak görülenler bu bölümde ele alınacaktır. Bu konular arasında sağlık, çocuk bakımı, yaşlanma, çalışma koşulları, eğitim, bilim, kültür, uyuşturucu maddeler ve mülteci sorunları bulunmaktadır.

BM ANTLAŞMASI'NIN HEDEFLERİ VE DÜNYANIN İHTİYAÇLARI

Birleşmiş Milletler'in sosyal hedefleri en iyi BM Antlaşması'nın giriş kısmında bulunan ifadeyle özetlenmiştir: "daha geniş bir özgürlük içinde daha iyi yaşama koşulları sağlama, sosyal bakımdan ilerlemeyi kolaylaştırma". Bu hedefler ifadesi insanlığın daha tam, daha zengin, daha güvenli ve daha tatmin edici bir hayat sürme arzusunu ortaya koymaktadır – insanî açıdan alçaklık durumundan kurtararak insanlık onuru bakımından en yükseğe çıkartacak kalitede bir hayat. Bu arzuların tam olarak gerçekleştirilmesi bütün cahillik, fakirlik, açlık ve hastalık türlerinin ortadan kalktığı ideal bir dünya ortaya çıkaracaktır.

1945'ten beri dünya koşullarının seyri incelendiğinde insanlığın bu ütopyadan ne kadar uzak olduğu ve insanlığın çoğunluğu açısından daha iyi bir hayat sağlanması yönünde ne kadar az olumlu ilerleme sağlandığı görülmektedir. Dünya nüfusu hızlı bir şekilde artmaya devam ederken eğitim, sağlık, beslenme ve ekonomik refah açısından insanî koşulların altında yaşayan insanların nüfus içerisindeki oranı, sosyal

ve ekonomik yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik programlara sağlanan milyarlarca dolara rağmen pek düşmemiştir. Karşılaştırmalı ekonomik kavramlarla değerlendirildiğinde zengin devletler zenginleşmeye devam ederken fakir devletler de fakirleşmeye devam etmektedir. Az gelişmiş ülkelerin geleceğine dönük olarak ortaya konan kötümser tahminler oldukça yaygındır. Son elli yılın eğilimleri çerçevesinde bakıldığında insanlığın çoğunluğunun yakın gelecekte sefalet durumlarından kurtularak “daha iyi bir yaşama” ulaşmaları olasıdır pek yüksek gözükmemektedir.

Dünya genelinde ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar devasa boyutlardadır. Ekonomik bolluğun özgürleştirici boyutlarından faydalanamayan yüz milyonlarca insanın yaşam kalitesini hızlı bir şekilde iyileştirebilmek için büyük miktarlarda sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır. Fakat sosyal değişim sorunlarının yeterli düzeylerde bile olsa sadece büyük miktarlarda sermaye sağlanarak çözümlenmesi mümkün değildir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşananlar bu yaklaşımın yanlışlığını ortaya koymuştur. Gelişmekte olan ülkeler temelde dış kaynaklara bağımlı olmak yerine kendi sermayelerinin çoğunu kendileri üretmek durumundadır. Diğer taraftan gelişmekte olan ülkeler açısından “dünyanın tersine döndürülmesini” sağlayacak türden değişikliklerin ortaya çıkması isteniyorsa sermaye ihtiyaçlarının ötesinde planlama, sosyal mühendislik ve sosyal devrim ihtiyaçlarının diğer faktörlerin önünde değerlendirilmesi gerekir. Sadece aydınlanmış liderlerin sosyal devrim için çaba gösterdiği ülkelerde toplumlar sefaletten kurtulma arzularına ulaşmayı ümit edebilirler. Yeterli kalitede liderlerin ortaya çıkmadığı ülkelerde kitlelerin hayatı Hobbescu terimlerle ifade etmek gerekirse “yalnız, sefil, iğrenç, kaba ve kısa” olmayı sürdürecektir.

Sosyal ve ekonomik kalkınma için gerekli enerji ve kaynakların çoğunun içeride ortaya çıkarılması gerekse de zengin devletlerin gelişmekte olan ülkelerdeki “artan beklentiler devrimi” yönünde davranış sergilemeleri o ülkelerdeki değişimin yönünü ve boyutunu etkileyecektir. Hızlı kalkınma açısından gerekli olan çok sayıda unsura sahip olmayan küçük devletlerin dış ilişkilerine dayanmak zorunda kalmaları kaçınılmaz bir gerçekliktir. Gelişmiş ülkelerin devrimci değişime müsamaha gösterip göstermeyecekleri, devrimci değişimi teşvik edip etmeyecekleri, içerideki reform çabalarına destek verip vermeyecekleri ve statükoyu korumak için müdahale edip etmeyecekleri geçmişin koşullarının boyundurundan kurtulmak isteyen devletlerin kalkınma çabasını ciddi şekilde etkileyecektir. Gelişmekte olan devletler, gelişmiş devletlerin teknik yardımına, ürünlerine, piyasalarına ve her şeyin ötesinde onların so-

runlarına yönelik gösterecekleri anlayışa ve sorunlarının çözümünde onların sağlayacakları teşvik ve yardıma ihtiyaç duyacaklardır. Onların yardım ve teşviki olmadan ilerleme ya yavaş gerçekleşecek ya da hiç ortaya çıkmayacaktır.

190’dan fazla bağımsız devletin olduğu ve bunların üçte ikisinin az gelişmiş ya da endüstri öncesi olarak tanımlandığı bir dünyada Birleşmiş Milletler, kalkınma süreçlerinde oldukça düşük düzeyde, fakat temel nitelikli bir rol oynayabilir. İki taraflı yardım programlarında görülen miktarlarla, savaşa hazırlık için gerçekleştirilen harcamalarla ve insanların mahrumiyetini ve sıkıntılarını ortadan kaldırmak için gerekli kaynak miktarıyla karşılaştırıldığında BM kuruluşları aracılığıyla dağıtılan kaynaklar oldukça azdır. İnsanlık onuru bağlamında saygın bir hayat sürmenin standartları altında yaşamını sürdüren bütün insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yıllık bazda on milyarlarca dolar gerekmektedir. Buna karşın, BM’nin toplam bütçesi milyon dolarlarla ifade edilmektedir. Bu gerçek karşısında BM’nin dünyanın sosyal ve ekonomik sorunları üzerindeki etkisiyle ilgili olarak ortaya konan şüphecilik ve kötümserlik doğrulanmış olmaktadır. Diğer taraftan BM kuruluşlarının sahip olduğu birkaç bin memur ve uzmanla ne kadar büyük değişim gerçekleştirilebileceğini sorgulamak da mümkündür. Bu kişiler ne kadar kaliteli olursa olsun ve ne kadar görevlerine kendilerini adanmış olurlarsa olsunlar ihtiyaç duyulan sosyal reform çok ileri boyutlardadır ve bu kişilerin azlığıyla bağlantılı olarak günümüze kadar sağlanan ilerleme bahsedilmeye değmeyecek kadar azdır. Ulusal egemenlik ilkesi ile ulusal hassasiyetler de dünyanın sosyal sorunlarına küresel çözümler bulunmasını engellemektedir. Ulusal hükümetler kendilerine yardım sağlanmadan önce yardım talep etmek durumundadırlar. Mevcut hükümet kuruluşları yardımı yöneten kanallar olarak hizmet görmelidir. BM personeli yardım edilen devlet içerisindeki faaliyetlerini ancak o devletin hükümet yetkililerinin müsahabası ile gerçekleştirebilir. Bu bağlamda küresel yardım programları bağımsız, egemen devletler şeklinde yapılmış olan sistemin teorisine ve uygulamalarına uygun şekilde gerçekleştirilmek durumundadır. Mevcut yapıda henüz ciddi anlamda uluslararası düzeyde yetki transferinde bulunulmuş değildir.

Bütün bu engellere ve sınırlamalara rağmen Birleşmiş Milletler dünya nüfusunun çoğunu korkunç bir yok oluşa mahkûm edecek dayanılmaz koşullardan kurtulma konusunda devletlere yardım ederek vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Her devlet açısından kendi kendine yetebilme, daha iyi sosyal ve ekonomik standartlara ulaşmada temel unsur olsa da küçük devletler kendi çabalarına destek sağlayacak koşulların

ihtiyaç vardır. Yarı egemen devletler dünyasında bu tür çabaların çoğu devletler tarafından üstlenilmek durumundadır. Diğer taraftan artan küresel karşılıklı bağımlılık ile insan onuru ve refahıyla ilgili standartların yükseltilmesi isteklerine duygusal insanî tepkiler verilmesi uluslararası alanda belli oranda çaba içine girilmesini sağlayabilmektedir.

Ulusal sosyal programların uygulanmasında yardımcı olmak üzere kaynakların uluslararası alanda transfer edilmesi ille de uluslararası kuruluşlar tarafından yapılacak diye bir şey yoktur. Ancak Birleşmiş Milletler, bütçesinin ve personelinin büyük kısmını bu tür amaçlar için kullanmaktadır. UNICEF, WHO, ILO, FAO, UNESCO ve başka küresel, bölgesel ve özel ajanslar ve programlar bu çabalarda önemli rol oynarken aktörler önemli taahhütler altına girmektedir. 1945'ten beri önemli düzeyde ilerleme sağlanmıştır. Fakat başarılacak daha çok şey bulunmaktadır.

15

İNSAN HAKLARI VE ÖZERKLİK MÜCADELESİ

İNSAN HAKLARI SORUNU, BÜTÜN DÜZEYLERDE –YERELDEN ULUSLARARASINA KADAR– insanlar arası ilişkileri ve bireylerin devlet otoriteleriyle ilişkilerini ilgilendirmektedir. İnsan hakları hükümet müdahalesinden bağışık olan ve insan onuru ve refahına katkılarından dolayı devlet tarafından garanti edilmesi, korunması ve geliştirilmesi gereken birey ve grup özgürlüğü alanlarını içermektedir. Son yarım yüzyıl içerisinde en temel ve en fazla kabul gören insan haklarından biri, siyasî bağımsızlık ve kendi kendini yönetme (özerklik) hakkı olmuştur.

1945'ten beri bağımsızlığa koşma çok ileri boyutlara ulaşmış ve toprak hâkimiyetine dayalı eski sömürgecilik neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Bağımsızlığa koşuşun hızını 1945 yılında tahmin etmek mümkün değildi. O dönemde dünya insanların yaklaşık üçte biri bir tür sömürgecilikle başka devletlerin merkezinden yönetiliyordu. Günümüzde dünya nüfusunun yüzde 0,2'den daha azı kendi kendini yönetmemektedir ve başka devletler tarafından tanınmış devlet sayısı iki kattan daha fazla artmıştır. Hindistan, Pakistan ve Endonezya'daki insanlar bağımsızlığını sonradan elde etmiş insanların dörtte üçünü oluşturmaktadır. Geri kalanın büyük kısmı sınırlı siyasî ve ekonomik dayanaklara sahip olan küçük ülkelerde yaşamaktadır.

Birleşmiş Milletler başlangıçtan itibaren Kurucu Antlaşması ve organlarında özerklik hareketine ilgi duyduğunu göstermiştir. Bu ilgi vesayet kurumu ve sömürgelerin tasfiyesi aracılığıyla ortaya konmuştur. Vesayet altındaki topraklar ve orada yaşayan insanlar sömürge hâkimiyetinin sadece bir parçasını oluştururken sömürgeciliğin tasfiyesi

özerklik hareketinin esas kütesini oluşturmuştur. Hindistan, Pakistan ve Endonezya bağımsız olduktan sonra, vesayet düzenlemeleri oluşturulmasının zirve noktasına çıktığı dönemde vesayet toprağında yaşayan insanlardan sadece onda biri sömürge yönetimi altında kalmıştır. Günümüzde her iki düzenleme de neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Sadece sistemin bazı artıkları varlığını sürdürmektedir.

Bu bölümde özerklik mücadelesi, vesayet ve sömürgeciliğin tasfiyesi boyutlarıyla ve yeni ortaya çıkan devletlerin sorunlarına da değinilerek ele alınacaktır. Bölümün son kısmında Birleşmiş Milletler'deki ve diğer uluslararası alanlardaki insan hakları hareketinin başka boyutları üzerinde durulacaktır.

MİLLETLER CEMİYETİ MANDA SİSTEMİ

Milletler Cemiyeti kurulduğunda sömürge elde etmenin meşruiyeti sorgulanmaya başlamıştı. Bu yüzden Birinci Dünya Savaşı'nın galip devletleri, mağlup devletlerin denizaşırı topraklarına doğrudan el koyarken kınamayla karşılaşmamanın bir yolunu aradılar. Bu bağlamda Güney Afrikalı General Jan Smuts bir uluslararası örgüt önerirken Milletler Cemiyeti'nin denetiminde manda sistemi oluşturulmasını da önerisine dâhil etti ve onun bu fikri MC Misakı'na 32. Madde olarak kondu. Buna göre mağlup devletlerden alınan, henüz kendi kendini yönetmeye hazır olmayan topraklar "gelişmiş devletlerin" himayesi altına konulacak ve "bu himaye Milletler Cemiyeti adına *Mandater* olacak bu devletler tarafından uygulamaya konacaktı". Her *mandater* devlet "bu tür insanların refahının ve kalkınmasının uygarlığın kutsal bir emaneti olduğu" ilkesi çerçevesinde hareket edecekti. MC Konseyi manda sistemini denetlemekten sorumlu tutuldu. Mandater devlet ile Konsey arasında her mandanın şartlarını içeren bir anlaşma imzalandı.

Manda sisteminin denetlenmesinde Konsey'e yardımcı olmak üzere Daimî Manda Komisyonu kuruldu. Komisyon, Konsey'in seçtiği uzmanlardan oluşturuldu. Bu kişilerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını desteklemek için devlet görevlileri komisyon üyeliğine seçilmedi. Her *mandater* devlete yönetimindeki her toprakla ilgili olarak Konsey'e rapor sunma zorunluluğu getirildi. Konsey yerine Daimî Manda Komisyonu bu raporları aldı ve Komisyon, yönetici otoritenin temsilcilerini, daha çok da manda topraklarının sömürge valilerini sorgulayarak elde ettiği bilgileri raporlara ekledi. Bu kullanışlı ve aydınlatıcı süreç bir model vazifesi gördü ve Birleşmiş Milletler Vesayet Konseyi uygulamasına aktarıldı.

Karşılaştığı bazı handikaplara rağmen Daimî Manda Komisyonu ça-

malarında önemli oranda başarılı oldu. Komisyon gerçek bir otoriteye sahip değildi ve çalışmalarından etkilenen bütün tarafların işbirliği yapmalarını sağlama hususunda titizlik ve tarafsızlık konularındaki ününe dayanmak zorundaydı. Mandater devletlerin sağladığı raporlar ve sorumlu yöneticilerin sorgulanmasından elde edilen bilgiler Komisyon'un Konseye sunduğu raporların oluşturulmasında temel bilgi kaynağı görevi görmekteydi. Bölgelere ziyarette bulunan görevlilerin denetim hakkı bulunmamaktaydı. Dilekçeler yönetici devletlere verilmekte ve onlar aracılığıyla Komisyon'a aktarılmaktaydı. MC Misakı'nda dilekçe hakkı mevcut değildi, fakat Konsey'in uygulamasında bu hakkın kullanılmasına izin verildi. Milletler Cemiyeti konusunda yaptığı tarihsel çalışmada F. P. Walters başlangıçta yönetici devletlerin Komisyon'un sorgulamalarından ve tekliflerinden rahatsızlık duyduklarına işaret etmiştir.

Ancak zaman geçtikçe Komisyon'un yetkinlik ve hakkaniyetle ilgili ünü artmaya devam etti. *Mandater* devletlerin kendileri tedrici bir şekilde bir taraftan Komisyon'un kınamalarının acı verdiğini, fakat diğer taraftan tavsiyelerinin faydalı olduğunu ve alandaki yönetim için değerli bir teşvik oluşturduğunu fark ettiler. Son yıllarında mandater ve mandater olmayan devletler Komisyon'a danışmakta ve ona güvenmekteydi.¹²⁸

Sömürge toprakları üç kategoriye ayrılmıştı. Eskiden Osmanlı Devleti'ne ait olan toprakların neredeyse özerkliğe hazır oldukları düşünüldü ve bu topraklar A tipi manda olarak belirlendi. Bu topraklar arasında Fransız yönetimi altına konan Lübnan ve Suriye ile İngiliz yönetimi altına konan Irak, Filistin ve Transürdün vardı. A tipi mandaların hepsi 1932 ile 1947 arasında tam bağımsızlıklarını elde ettiler. Orta Afrika'daki eski Alman sömürgeleri özerkliğin daha fazla uzağında görüldü ve B tipi manda olarak sınıflandırıldı. Kamerun ile Togoland İngilizler ve Fransızlar tarafından yönetilen ikişer bölgeye ayrıldı. Tanganyika İngiliz yönetimine bırakıldı. Ruanda-Urundi Belçika mandası haline getirildi. C tipi mandalar, öngörülebilir bir gelecekte kendi kendini yönetmeyecekleri düşünülen topraklarda oluşturuldu. Toprakları ve nüfusları küçük olduğu için ve manda devletinin topraklarına yakın oldukları için yönetici devletlerin bu toprakları kendi topraklarının bir parçası olarak yönetmelerine izin verildi. Bunlardan Güneybatı Afrika'daki eski Alman sömürgeleri Güney Afrika'nın denetimi altına konuldu. Marianas, Caroline ve Marshall Adaları Japonya'ya bırakıldı. Yeni Gine ve Nauru Avustralya himayesine alınırken Batı Samoa Yeni Zelanda kontrolüne terk edildi. Güneybatı Afrika hariç olmak üzere bütün B ve C tipi mandalar BM vesayet sisteminde vesayet toprağı haline getirildi.

misyonu'ndan ve ILO gibi uygun ihtisas kuruluşlarından yardım alarak uyumu gözden geçirmenin koordinasyon ajansı olarak vazife görmüştür. 1987'de uzmanlardan oluşan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, takip etme ve gözden geçirme görevini üstlenmiştir.

Sivil ve Siyasî Haklar Sözleşmesi bireyin haklarının katılımcı devletler tarafından ihlal edilmeyeceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda bir raporlama sistemi oluşturulmuş ve raporlar üzerinde çalışma yapması, hükümet temsilcilerini sorgulaması ve hazırladığı raporları Ekonomik ve Sosyal Konsey'e, BM Genel Kurulu'na ve Sözleşmeye taraf olan devletlere sunması öngörülen ve on sekiz uzmandan oluşan bir İnsan Hakları Komitesi kurulmuştur. Komite 1977'den beri düzenli toplantılar gerçekleştirmiştir. Başka bir uzmanlar komitesi de 1987'de yürürlüğe girmiş olan İşkence ile Diğer Acımasız, İnsanlık Dışı ve Küçültücü Muamele ve Cezalandırmanın Önlenmesi Sözleşmesinin uygulanışını denetlemektedir.

İnsan hakları, uluslararası otoriteyle ilgili tartışmaların bir süre daha devam edeceği bir alandır. Şu anki dönem, tam iç hukuk yetkisinden artan uluslararası kaygılara geçişi temsil etmektedir. İç egemenlik ve insan hakları standartlarıyla ilgili görüş farklılıkları ve uluslararası araçlar ile uygulama metotları geliştirmeye ilgili karşılaşılan sorunlar geçişi karmaşık hale getirecektir. BM Antlaşması ve İnsan Hakları Bildirgesi gibi belgelerde insan haklarına yapılan vurgular ve Avrupa Konseyi tarafından yaratılan etkin mekanizmalar hakların evrenselleştirmesinin ve uluslararasılaşmasının göstergeleridir. Ancak büyük güçler hakların uluslararası araçlarla uygulanması konusunda çok istekli değildir. Ayrıca devletler; ortadan kaybolmalar, dinî baskılar, keyfî tutuklama ve cezalandırmalar, işkence uygulamaları ve azınlıklara yapılan eziyetler konularında kendilerine uygulanan uluslararası baskılara karşı koymaktadır. Bu şartlar altında etkin uluslararası garantilerle insan özgürlüğünün sağlandığı çağ ortaya çıkmayacaktır.

16

ULUSLARARASI YÖNETİM VE LİDERLİK ARAYIŞI

ÇOK SAYIDA ULUSLARARASI ÖRGÜTÜN KURULMASI, BU ÖRGÜTLERİN yapılarının bir parçası olarak sekretaryaların oluşturulmasıyla tamamen ya da kısmen karşılanan bazı gereklilikler ortaya çıkarmıştır. Bu gerekliliklerden bazıları şunlardır: (1) Örgütlerin yetkilendirdiği ve desteklediği programların etkin bir şekilde yönetimi, (2) ortaya çıkan dünya toplumu güçlerine liderlik ve rehberlik hizmeti sunulması, (3) çatışan ulusal çıkarlar arasında tarafsız davranılması ve (4) uluslararası sorunlara ve programlara yönelik uluslararası bir yaklaşım benimsenmesi.

Elbette örgütlerin sekretaryaları, dünya toplumuna liderlik yapacak kişiler sağlayan tek yapı değildir. Ancak kendilerini ulusal çıkarların korunmasına hasretmiş olan kişiler arasından uluslararası devlet adamlarının çıkması nadir görülen bir durumdur. Bu bölümde bazı liderlik türleri ele alınacak olsa da daha çok-uluslararası memurların biricik konumu üzerine odaklanılacaktır. Örnek oluşturucu uygulamalarla modern yönetim yapılarının geliştirilmesi, bu konuların araştırılmasında tarihsel ve analitik metotların bir arada kullanılmasını haklılaştırmaktadır.

ULUSLARARASI MEMURLUĞUN GELİŞİMİ

Ulusal düzeyde memurluk gelenekleri yüzyıllar öncesine uzansa da uluslararası sekretaryalar sadece yaklaşık yüz yıllık bir tarihe sahiptir. Tarafsız uluslararası memurlar yapısı oluşturulmasına yönelik ilk öneri 1694'te yayınlanmış olan William Penn'in Avrupa'da genel bir parlamento oluşturu-

rulması teklifi içerisinde yer almıştır. Penn, İngiliz Avam Kamarası kâtipleri modelini örnek alan bir kâtipler kurulu oluşturulmasını önermiştir. Sekretaryaların daimî uluslararası örgüt yapıları içerisinde ilk defa kullanılmaya başlanması 1860'larda ve 1870'lerde Uluslararası Telgraf Birliği, Evrensel Posta Birliği ve Uluslararası Ağırlıklar ve Ölçüler Bürosu'nun kurulmasıyla olmuştur. Ancak bu örgütlerin sekretarya personeli çok-uluslu bir memurlar grubundan oluşmamaktaydı; ya ev sahibi ülkenin çalışanlarından oluşmaktaydı ya da çalışanlar üye devletler tarafından atanmıştı. Ulusal hükümetlerden çok-uluslararası örgütlere karşı temel sorumluluğu olan gerçek anlamda bir uluslararası sekretarya uygulaması, Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla başlatılmıştır.

Milletler Cemiyeti planlanırken Genel Sekreter için iki olası rol öngörülmüştü. Bunlardan bir tanesi, Cemiyet'in organlarının iradesini uygulamaya dönük etkin yöneticilikle sınırlı olan rol yerine Genel Sekretere uluslararası devlet adamlığı ve siyasî liderlik rolü verilmesini öngörmekteydi. Dinamik liderlik ve yenilikçilik rolü, devlet adamlığı ve yetenek bakımından uluslararası çapta saygı duyulan ve bir ülke vatandaşları olan bir kişinin bulunmasına bağlıydı. Bu konuma uygun olduğu en fazla dile getirilen kişi, kendisine önerilen görevi kabul etmemiş olan Yunan devlet adamı Elefterios Venizelos idi. Bu ilk hazırlık aşamalarında liderlik rolüne uygun düşecek şekilde sekretaryanın başına geçecek kişiye Şansölye unvanı verilmesi düşünüldü. Amerikan Başkanı Wilson kısa bir dönem bu görevi kabul etmeyi düşündü, fakat daha sonra vazgeçti. Görev Sir Eric Drummond'a önerilmeden önce Şansölye unvanından vazgeçilerek daha belirsiz bir unvan olan Genel Sekreter unvanı üzerinde karar kılındı.

Milletler Cemiyeti Misakı, Sekretaryanın doğası ve rolüyle ilgili çok az bilgi vermektedir. 6. Madde'den alınan ilgili cümleler aşağıdaki gibidir:

1. ... Sekretarya, bir Genel Sekreter ile gerekli görülecek sekreterlerden ve personelden oluşur.
2. İlk Genel Sekreter Ek'te gösterilmiştir. Bundan sonrası için, Genel Sekreter, Genel Kurul'un çoğunluk kararıyla uygun bulması üzerine, Konseyce atanacaktır.
3. Sekreterler ve Sekreterlik personeli, Konsey'in uygun bulması üzerine, Genel Sekreterce atanırlar.
4. Cemiyet'in Genel Sekreteri, bu sıfatıyla, Genel Kurul'un ve Konsey'in de Genel Sekreterliği'ni yapacaktır.

Misak'ın ekinde geçen ilk Genel Sekreter Sir Eric Drummond'dı.

Onun kişiliği ve göreviyle ilgili vizyonu Cemiyet'in Sekretaryasının rolünü şekillendirmiştir. İngiliz kamu hizmetlerinin anonimliğini ve tarafsızlığını iyice benimsemiş olan Sir Drummond, bu özellikleri Cemiyet'in Sekretaryasına taşımıştır.

Sir Eric Drummond, en yakın mesai arkadaşları tarafından etkin ve yetkin bir yönetici, şüphe götürmez derecede dürüst bir kişi ve sessiz diplomasiyi etkin şekilde uygulayan bir görevli olarak bilinmekteydi. Meslektaşları tarafından onu tanımlamak için kullanılan sıfatlardan bazıları sağduyulu, ihtiyatlı, ılımlı, sessiz, utangaç, tarafsız, taktikçi, dikkatli, bilgili ve mantıklıydı. İngiliz kamu hizmetlerinin iktidardaki her partiye tarafsız şekilde hizmet eden geleneğiyle birlikte bu kişisel özellikler dikkate alındığında Sir Drummond'ın bir liderden çok bir yönetici olarak hareket etmesi sürpriz değildir. Bu yöneticilik rolünü üstlenmiş olması, onun Genel Kurul'da ve Konsey'de devletlerin temsilcileriyle ilişkilerini kolaylaştırmıştır. Hiçbir zaman Konsey'de ve Genel Kurul'da konuşma yapmamış, nadiren kamuya açıklamalarda bulunmuş, kamusal alanda fazla görünmekten kaçınmış ve raporlarını Cemiyet çalışmalarının gerçeklere dayanan sunumuyla sınırlı tutmuştur.

Bu tanımlamalar Drummond'ın Cemiyet'in meseleleriyle ilgili olarak herhangi bir şekilde liderlik üstlenmediği şeklinde yanlış bir kanaate neden olabilir. O, kapalı kapılar ardında gerçekleştirilen sessiz diplomasiye dönük açıklamalardan daha etkili olduğuna inanmıştı. Daha sonraki dönemde Dan Hammarskjöld, Drummond'ın yaklaşımına yönelik takdirlerini açıklamış ve kısmen benzer uygulamalar gerçekleştirmeye çalışmıştır. Drummond zamanının çoğunu kapalı kapılar ardında devletlerin temsilcileriyle özel danışmalarda bulunarak geçirmiştir. Devlet temsilcileri de onun taktikçi yönünü, sağduyulu oluşunu ve makûl tavsiyelerini takdirle karşılayarak ona güven duymuşlardır. Drummond, yoğun şekilde dünya başkentlerine seyahatlerde bulunmuş, fakat reklamdandan kaçınmıştır. O, Cemiyet'in ilkelerine ve amaçlarına inanmıştı; ağıktan savunucu bir rol üstlenmeden bu ilkeleri ve amaçları geliştirmek için çaba göstermiştir.

Drummond, aşağı yukarı kendisinin Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliği yaptığı dönemde Uluslararası Çalışma Örgütü'nün organı Uluslararası Çalışma Bürosunun müdürlüğünü yapmış olan Fransalı Albert Thomas ile karşılaştırılmıştır. Dinamik ve sözünü esirgemeyen biri olan Thomas, görevini kendisinin kişisel olarak savunduğu önlemleri uygulamaya koyma konusunda liderlik yapmak için kullanmıştır. O, zorlayıcı ve tartışmacı bir kişiliğe sahipti ve güzel konuşan birisiydi. Thomas, ILO Konferansı'na ve Yönetim Kuruluna önlemler ve programlar önermiş

GEÇMİŞİ VE GELECEĞİYLE ULUSLARARASI ÖRGÜTLENME

ULUSLARARASI ÖRGÜTLENMEYLE İLGİLİ ÇALIŞMAMIZIN BU KISMINDA sorunları ve başarıları inceleyerek ve dünya meselelerinde örgütlerin olası ve potansiyel rollerini tahmin etmeye çalışarak uluslararası örgütlenmedeki ilerlemeleri ve geleceğe dönük durumları değerlendirmek uygun olacaktır. Böyle bir değerlendirmenin ana hatlarını bazı sorular oluşturmaktadır. İlk uluslararası birliklerden ve Milletler Cemiyeti'nden beri uluslararası örgütlenmede ne derece ilerleme görülmüştür? Uluslararası örgütlenmenin ilkeleri değerli midir, yoksa onlar gerçekçi olmayan fikirler midir? 1945'ten beri küresel ve bölgesel uluslararası kuruluşların sayısında artış görülmesi uluslararası meselelerde önemli değişikliklere neden olmuş mudur? Yoksa bu kuruluşlar, uluslararası insanî ilişkileri şekillendiren temel güçleri ciddi şekilde etkilemeksizin uluslararası sistemin kenarlarında mı faaliyet göstermiştir? Düzenli bir uluslararası sistemin korunması bakımından uluslararası örgütler vazgeçilmez nitelikte ya da en azından değerli olan hizmetler sunmuş ve iletişim kanalları sağlamış mıdır? Eğer bu hizmetler ve kanallar vazgeçilmez nitelikteyse ya da değerliyse, devletler ve devletlerin liderleri onları kullanmayı istemiş midir ya da kullanabilmiş midir? Uluslararası örgütler marjinal düzeyde mi kullanılmışlardır, gelecek açısından temel araç niteliğinde midirler, yoksa yeni bir uluslararası düzen geliştirilmesi bakımından geçici bir aşamayı mı oluşturmaktadırlar? Elbette bütün bu soruları kesin bir şekilde cevaplandırmak mümkün değildir. Fakat onları cevaplandırmaya çalışmak, uluslararası örgütlenmenin günümüzdeki durumunu değerlendirmek ve gelecekteki olası durumlarını tahmin etmek bakımından faydalı olacaktır.

ÜMİTSİZLİK KAYNAKLARI

Eğer uluslararası örgütlenmenin dünya meselelerine sağlayabileceği temel katkılardan bir tanesi dünya halklarını birbirinden ayıran engellerin ortadan kaldırılması ise bu engellerin yıkılması konusunda bugüne kadar sağlanan ilerleme pek ümit verici değildir. Devletler arasında görülen ayrılıklar modern tarihte de her zaman olduğu kadar geniş kapsamlı ve derindir. Ulus-devlet etrafında oluşturulan sadakat ve kimlik hissi insan bilincine derin şekilde nüfuz etmiştir. Bu kimlik hissi, dünyayı 190'dan* fazla egemen ve birbirinin rakibi olan siyasî birimler halinde bölümlere ayırmıştır. Bu 190'dan fazla siyasî birimde yaşayan insanların büyük kısmının insanlığın tümüyle güçlü ve karşılıklı bağlar hissettiğine ya da ortak değerler hissi paylaştığına dair çok az kanıt bulunmaktadır. İnsan ırkının birliğini ifade eden dinî, ahlakî ve moral değerlere bağlı olduğu söylense de bireysel ve ulusal değerlerin hiyerarşisi, birlik unsurlarından çok bölünme unsurlarına öncelik tanımaktadır. İnsancılık çıkarıcılığın gerisindedir. Günün öne çıkan işbirliğinden çok rekabettir. Şüphe, korku ve çıkar algıları devletler arasında rekabeti güçlendirmektedir. Ulusal ve bireysel hedefler acil ekonomik kazanç ağırlıklıdır ya da ekonomik faydaların korunmasına yöneliktir. Uluslararası işbirliği yoluyla uzun vadeli karşılıklı faydaların elde edilmesi görüşü sabırsızlıkla ve şüpheyle karşılanmaktadır.

Doğu Avrupa'daki siyasî, sosyal ve ekonomik dönüşümün olumlu etkilerine rağmen ideolojiler arasındaki rekabet sona ermenin çok uzağındadır. Muhafız siyasî ve ekonomik sistemleri destekleyen sapkın siyasî ve ekonomik fikir ağları geçerliliklerini ve canlılıklarını kaybetmemiştir. İnsanın refahı ve özgürlüğü, siyasî örgütlenmenin ve siyasî eylemin temel kavramları olma bağlamında evrensel standartlar olarak kabul görmemiştir. Bir arada yaşamak isteği dile getiriliyor olsa da raket siyasî birimler arasında işbirliğinin temeli, temelde farklı olan yaklaşımlardan dolayı oldukça sınırlı olmaya devam etmektedir. Herkesin kendi sisteminin temelindeki ilkelerin ve değerlerin doğruluğuna kesin şekilde inanması, bu değerlerin tüm insan ırkı için geçerli olduğu temelinde misyonerce çabalara neden olmaktadır. Bu tür tarihsel kader hissi, haçlı ruhunu güçlendirmekte ve uzlaşma süreçlerini engellemektedir. Böylece ideolojinin etkisiyle, ulusal bariyerler ortadan kalkmak bir yana daha da güçlenmektedir.

Algılanan ekonomik çıkarlar devletler arasındaki ayrılıkların en güçlü nedenlerindedir. Ekonomik birlik yönündeki hareketler sınırlı niteliktedir ve gerginlikler içermektedir. Ekonomik birlik bakımından

model olarak sunulan Avrupa Topluluğu'nda bile işbirliği ve dayanışma yolu sorunsuz değildir. Her ülkenin ekonomik ve para sistemi ulus-ötesi ve uluslararası düzeyle karşılaştırılmayacak derecede bireylere destek verilmesini öne çıkarmaktadır.* İnsanların ekonomik refahı, yabancı ekonomik faaliyetlerin istihdam, fiyatlar, piyasalar ve kazançlar bakımından kişisel ve ulusal ekonomik zenginliğe tehdit olarak algılandığı derecede ulusal ekonomik sistemle tanımlanmaktadır.

Ekonomik rekabet, ekonomik işbirliğine göre daha hâkim davranış olarak varlığını sürdürmektedir. Gelişmiş devletler arasında düşmanca ilişkiler, sınırlı işbirliğine neden olan uzlaşmaların yapılabildiği pazarlık sürecini gösterir. Ticaretle ve gümrük vergileriyle ilgili düzenlemelerde çalışma, yönetim ve girişimcilikle ilgili ulusal çevrelerin çıkarlarının korunması birincil öncelik olarak dikkate alınmaktadır. Bu şekilde bireylerin çıkarları ulusal çıkarla ilişkilendirilmekte ve özdeşleştirilmektedir. Devlet, bireylerin ve grupların ekonomik refahını koruma ve geliştirme bakımından temel araç olarak vazife görmeye devam etmektedir.

Ekonomik çıkarlar aynı zamanda zengin, endüstrileşmiş ve gelişmiş devletlerle fakir, endüstri öncesi ve gelişmekte olan devletler arasında düşmanlığın güçlenmesinin temelini oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı fakir ülkelerin taleplerinin bir sembolü olarak ve onların davalarının savunucusu bir forum olarak ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerin hayal kırıklıkları ve sabırsızlıkları tekrar eden konuları içeren kararlarla ifade edilmiştir. Kararlarda aynı temalar tekrar tekrar yer almıştır, çünkü gelişme sürecinin hedeflerine ulaşma konusunda çok az ilerleme sağlanmıştır. Doğru ya da yanlış, gelişmekte olan ülkeler kendi durumlarıyla ilgili olarak zengin devletleri suçlamıştır. Çünkü zengin devletler uluslararası ekonomik sisteme hâkimdir. Çünkü gelişmekte olan ülkelerin çıkarına olacak şekilde zengin ülkelerden fakir ülkelere kitlesel ekonomik kaynak transferi gerçekleştirilmemiştir. 1974-1975 yıllarında gelişmekte olan ülkeler BM Genel Kurulu'nun özel ve olağan toplantılarını "Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen" (NIEO) geliştirilmesi için kullanmıştır. Öngörülen bu NIEO hiçbir zaman ortaya çıkmamış ve gelişmekte olan ülkeler zengin devletlerin yeterli tepki vermemesi karşısında iyice hayal kırıklığına uğramıştır. 1980'lerde çoğu Afrika ülkesindeki berbat ekonomik koşullara küresel çapta ilgi gösterilmesi bile endüstrileşmiş Kuzey'in daha fazla yardım sözü vermesini sağlamamıştır. Yine de milenyum sona ererken Afrika'nın kalkınması için kaynak ayrılması yönünde yeni bir çaba ortaya konmuştur. Fakat AIDS ve savaşlar kıtayı harap ederken geleceğe dönük beklentiler belirsizliğini korumuştur.

* Bu rakam 2015 itibarıyla 206'dır. -y.n.

* 2002'den bu yana AB ülkelerinin hakim çoğunluğu ortak para birimine geçmiştir. -y.n.

MİLLETLER CEMİYETİ MİSAKI¹⁴⁶

BAĞITLI YÜKSEK TARAFLAR,

Uluslararası işbirliğini geliştirmek ve uluslararası barışı ve güvenliği sağlamak için, savaşa başvurmama konusunda birtakım yükümlülükler kabul etmek, gizlilikten uzak, adaletli ve onurlu uluslararası ilişkiler sürdürmek, hükümetlerce, bundan böyle eylemsel davranış kuralı kabul edilen uluslararası hukuk kurallarına kesinlikle uymak, örgütlenmiş halkların karşılıklı ilişkilerinde adaleti korumak ve antlaşmalardan doğan bütün yükümlülüklere titizlikle saygı göstermek gerektiğini göz önünde tutarak, Milletler Cemiyeti'ni kuran bu Misak'ı kabul etmişlerdir;

Madde 1

1. Bu Misak'a bağlı Ek'te adları yazılı imzacı Devletlerle, yine Ek'te adları belirtilen devletlerden, hiçbir çekince öne sürmeksizin bu Misak'a katılan diğer devletler, Milletler Cemiyeti'nin asıl üyeleridir. Söz konusu katılım, Misak'ın yürürlüğe girmesinden başlayarak iki ay içinde Sekreterliğe sunacakları bir bildiri ile yürürlüğe girecektir. Bildiri, Cemiyet'in bütün öteki üyelerine de gönderilecektir.

2. Kendini özgürce yöneten ve Ek'te adı gösterilmemiş bulunan herhangi bir devlet, dominyon ya da sömürge, uluslararası yükümlülüklerini içtenlikle yerine getirme niyeti konusunda etkin güvenceler vermesi ve hava, kara ve deniz kuvvetleriyle silâhları konusunda Cemiyet'in koyduğu düzenlemeleri kabul etmesi koşuluyla, Üyelğe kabulü Genel Kurul'un üçte iki çoğunluğuyla kararlaştırılırsa, Cemiyet Üyesi olabilir.

3. Cemiyet'in her üyesi, iki yıl önceden haber vermek ve ayrıldığı anda, bu Misak'ın yüklediklerini de içermek üzere, uluslararası bütün yükümlülüklerini yerine getirmiş bulunmak koşuluyla, Cemiyet'ten çekilebilir.

Madde 2

Cemiyet, bu Misak'ta öngörülen eylemini, bir Genel Kurul, bir Konsey ve bunlara yardım eden bir Sürekli Sekreterya aracılığıyla yerine getirir.

Madde 3

1. Genel Kurul, Cemiyet üyelerinin temsilcilerinden oluşur.
2. Genel Kurul, belirli zamanlarda ve durum gerektirirse başka herhangi bir anda, Cemiyet'in merkezinde ya da kararlaştırılacak bir başka yerde toplanır.
3. Genel Kurul, Cemiyet'in görev alanına giren ya da dünya barışını ilgilendiren her soruna bakmaya yetkilidir.
4. Cemiyet'in her üyesi Genel Kurul'da en çok üç temsilci bulundurabilir; her üyenin yalnız bir oyu vardır.

Madde 4

1. Konsey, müttefik ve ortak başlıca devletlerin temsilcileri ile Cemiyet'in başka dört üyesinden oluşur. Cemiyet'in bu dört üyesini Genel Kurul dilediği gibi ve dilediği zamanlarda seçer. Genel Kurul'ca bu dört üyenin ilk seçimine kadar, Belçika, Brezilya, İspanya ve Yunanistan Temsilcileri Konsey üyesi olacaklardır.
2. Konsey, Genel Kurul çoğunluğunun uygun bulmasıyla, bundan böyle Konsey'de sürekli olarak temsil edilmek üzere başka üyeler de seçebilir; Konsey, yine Genel Kurul çoğunluğunun uygun bulmasıyla, Konseyde temsil edilmek üzere Genel Kurul'ca seçilecek Cemiyet üyelerinin sayısını arttırabilir.
3. *Genel Kurul üçte iki çoğunlukla Konsey'in daimi olmayan üyelerinin seçimiyle ilgili kuralları ve özellikle bu üyelerin görev süreleri ve yeniden seçilmelerinin koşulları ile ilgili olanları belirler.*
4. Konsey, koşulları gerekli kıldığı zamanlarda ve yılda en az bir kez, Cemiyet merkezinde ya da kararlaştırılacak bir başka yerde toplanır.
5. Konsey, toplantılarında, Cemiyet'in görev alanına giren ya da dünya barışını ilgilendiren her sorunu ele almaya yetkilidir.
6. Konseyde temsil edilmeyen herhangi bir Cemiyet üyesi, kendisini özellikle ilgilendiren bir sorun Konsey'de görüşüldüğü zaman, Konseye bir temsilci göndererek, Konsey üyesi sıfatıyla katılmaya çağınır.
7. Konseyde temsil edilen her Cemiyet üyesinin yalnız bir oyu ve bir Temsilcisi vardır.

Madde 5

1. Bu Misak'ta ya da bu Antlaşma hükümlerinde açıkça başka türlü öngörülen durumlar dışında, Genel Kurul'un ya da Konsey'in kararları, toplantıda temsil edilen Cemiyet üyelerinin oybirliğiyle alınır.
2. Belirli sorunlara ilişkin olarak soruşturma yapmakla görevlendirilmiş komisyonların atanmasını da kapsamak üzere, Genel Kurul ya da Konsey toplantılarında ortaya çıkan bütün usul sorunları, Genel Kurul'ca ya da Konsey'ce düzenlenir ve toplantıda temsil edilen Cemiyet üyelerinin çoğunluğuyla karara bağlanır.
3. Genel Kurul'un ilk toplantısı ile Konsey'in ilk toplantısı, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nın çağrısı üzerine yapılacaktır.

Madde 6

1. Sürekli Sekreterya, Cemiyet'in merkezinde kurulmuştur. Sürekli Sekreterya, bir Genel Sekreter ile gerekli görülecek sekreterlerden ve personelden oluşur.
2. İlk Genel Sekreter Ek'te gösterilmiştir. Bundan sonrası için, Genel Sekreter, Genel Kurul'un çoğunluk kararıyla uygun bulması üzerine, Konseyce atanacaktır.
3. Sekreterler ve Sekreterya personeli, Konsey'in uygun bulması üzerine, Genel Sekreterce atanırlar.
4. Cemiyet'in Genel Sekreteri, bu sıfatıyla, Genel Kurul'un ve Konsey'in de Genel Sekreterliğini yapacaktır.
5. *Sekreterliğin giderleri, Evrensel Posta Birliği'nin Uluslararası Bürosu için saptanmış oranlar içinde, Cemiyet Üyelerince paylaşılacaktır.*

Madde 7

1. Cemiyet'in Merkezi, Cenevre'de kurulmuştur.
2. Konsey, bu Merkezi bir başka yerde kurmaya her an karar verebilir.
3. Cemiyet'in bütün hizmetlerinde ya da, Sekreterliği de kapsamak üzere, bunlara bağlı bütün dairelerde, kadınlarla erkekler eşit olarak görev alabileceklerdir.
4. Cemiyet Üyelerinin Temsilcileri ve Cemiyet görevlileri, görevlerini yaptıkları sırada, diplomasi ayrıcalıklarından ve bağımsızlıklarından yararlanırlar.
5. Cemiyet'in, Cemiyet bürolarının yerleşmiş bulunduğu, ya da Cemiyet'in toplantılarının yapıldığı yapıların ve alanların dokunulmazlığı vardır.

Madde 8

1. Cemiyet Üyeleri, barışın sürdürülmesi için, ulusal silâhların, ulusal güvenlikle ortak bir eylemin gerekli kıldığı uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle bağdaşabilecek en düşük bir düzeye indirilmesi zorunluluğunu kabul ederler.
2. Konsey, her Devletin coğrafya durumunu ve içinde bulunduğu özel koşulları göz önünde tutarak, çeşitli Hükümetlerin incelemesine ve kararına sunulmak üzere, bu indirimin planlarını hazırlar.
3. Bu planlar, en az her on yılda bir, yeniden incelenecek ve gerekirse değiştirilecektir.
4. Çeşitli Hükümetlerin bu planları kabulünden sonra, böylece saptanan silahların sınırı, Konsey'in rızası olmadıkça aşılamayacaktır.
5. Cemiyet Üyeleri, silahların ve savaş gereçlerinin özel girişimce yapımının büyük sakıncalara yol açtığı görüşüyle, Konseyi, Cemiyet Üyelerinin güvenliklerine yetecek silahlarla savaş gereçlerini kendileri yapamayan Cemiyet Üyelerinin gereksinmelerini de göz önünde tutarak, bunun kötü sonuçlarını önleyecek önlemleri salık vermekle görevlendirirler.
6. Cemiyet Üyeleri, silâhlarının erişmiş olduğu düzeye, kara, deniz ve hava kuvvetlerinin programlarına ve savaşta kullanılmaya elverişli olan endüstrilerinin durumuna ilişkin bütün bilgileri en açık yüreklilikle ve eksiksiz olarak birbirlerine vermeyi yü-

kümlenirler.

Madde 9

Misak'ın 1. ve 8. Maddeleri hükümlerinin yürütülmesi ve genel olarak kara, deniz ve hava kuvvetlerine ilişkin sorunlar üzerinde Konsey'e görüşünü bildirmek üzere sürekli bir Komisyon kurulacaktır.

Madde 10

Cemiyet Üyeleri, bütün Cemiyet üyelerinin ülke bütünlüklerine ve şimdiki siyasal bağımsızlıklarına saygı göstermeyi ve bunları dışarıdan gelecek herhangi bir saldırıya karşı korumayı yükümlenirler. Saldırı, saldırı tehdidi ya da tehlikesi durumunda Konsey, bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlayacak yolları belirtir.

Madde 11

1. Cemiyet Üyelerinden birine doğrudan doğruya dokunsun ya da dokunmasın, her savaşın ya da savaş tehdidinin bütün Cemiyet'i ilgilendirdiği ve Cemiyet'in ulusların barışını etkin bir biçimde korumaya özgü önlemleri almakla yükümlü olduğu kesin olarak açıklanır. Böyle bir durumda, Cemiyet'in herhangi bir Üyesinin istemesi üzerine, Genel Sekreter, Konseyi hemen toplantıya çağırır.

2. Bundan başka, Cemiyet'in herhangi bir Üyesinin, uluslararası ilişkileri etkileyecek nitelikte olan ve sonuç olarak uluslararası barışı ve barışın dayandığı iyi geçinmeyi bozacak bir durumu Genel Kurul'un ya da Konsey'in dikkatine sunmasının dostluk hakkı olduğu da açıklanır.

Madde 12

1. Cemiyet'in bütün üyeleri, aralarında ilişkilerin kesilmesine varabilecek nitelikte bir anlaşmazlık çıkarsa, bu anlaşmazlığı ya hakemliğe, *adli çözüme* ya da Konsey'in incelemesine sunmayı kabul etmektedirler. Cemiyet Üyeleri, hakemlerin kararından, *adli karardan* ya da Konsey'in raporundan sonra üç aylık bir süre geçinceye kadar, hiçbir durumda savaşa başvurmamayı da kabul ederler.

2. Bu Maddede öngörülen bütün durumlarda, hakemlerin kararının ya da adli kararın akla yatkın bir süre içinde verilmesi ve Konsey raporunun, anlaşmazlık Konsey'e sunulduğu günden başlayarak, altı ay içinde hazırlanmış bulunması gerekir.

Madde 13

1. Cemiyet Üyeleri, aralarında, hakemlikle çözüme elverişli saydıkları bir anlaşmazlık çıkarsa ve bu anlaşmazlık diploması yoluyla istekleri karşılar bir biçimde çözülemezse, bu sorunun tümüyle hakemliğe ya da *adli çözüme* sunulacağını kabul ederler.

2. Genel olarak hakemlikle ya da *adli çözümlerle* çözülebilecek anlaşmazlıklar arasında, bir Antlaşmanın yorumlanmasına, herhangi bir uluslararası hukuk sorununa, doğruluğu saptandığı halde uluslararası herhangi bir yükümlülüğe aykırılık oluşturabilecek bir olgunun varlığına ya da böyle bir aykırılığın getirdiği tazminatın niteliğine ya da kapsamına ilişkin anlaşmazlıklar gösterilebilir.

3. *Anlaşmazlığın ele alınmak üzere sunulduğu mahkeme, 14. Madde uyarınca kurulmuş olan Uluslararası Daimi Adalet Divanı ya da Tarafların gösterdikleri ya da daha önce aralarında yapılmış sözleşmelerde öngörülen mahkemedir.*

4. Cemiyet üyeleri, verilen hakemlik kararlarını ya da *adli kararları* iyi niyetle yerine getirmeyi, bu kararlara uyacak hiçbir Cemiyet üyesine karşı savaşa başvurmamayı yükümlenirler. Hakemlik kararlarının ya da *adli kararların* yerine getirilmemesi durumunda, Konsey bunu sağlayacak önlemleri önerir.

Madde 14

Konsey, bir Uluslararası Daimi Adalet Divanı tasarı hazırlamakla ve bu tasarıyı Cemiyet Üyelerine sunmakla görevlendirilmiştir. Bu Divan, Tarafların kendisine sunacakları uluslararası nitelikte her türlü anlaşmazlıklara bakacaktır. Divan, Konsey'in ya da Genel Kurul'un kendisine göndereceği her türlü anlaşmazlık ya da sorun üzerinde danışma görüşleri de verecektir.

Madde 15

1. Cemiyet Üyeleri, aralarında ilişkilerin kesilmesini doğurabilecek nitelikte bir anlaşmazlık çıkarsa ve bu anlaşmazlık 13. Maddede öngörülen hakemliğe ya da *adli çözüme* sunulmazsa, anlaşmazlığı Konsey'e götürmeyi kabul ederler. Bu bakımdan, üyelerden birinin, tam bir soruşturma ve inceleme için her türlü önlemleri alacak olan Genel Sekretere bu anlaşmazlığı bildirmesi yeterlidir.

2. Taraflar, davalarının açıklanmasını, kanıtlayıcı bütün olgular ve belgelerle birlikte, en kısa süre içinde Genel Sekretere vermelidirler. Konsey, bunların hemen yayınlanmasını buyurabilir.

3. Konsey, anlaşmazlığın çözülmesini sağlamaya çalışır; Konsey bunu başarır, yararlı saydığı ölçüde olguları, bunların açıklamalarını ve önerdiği çözümü gösteren bir rapor yayımlar.

4. Anlaşmazlık çözülememişse, Konsey, anlaşmazlıkla ilgili olguları, hak gözetirliğin ve bu anlaşmazlığa en uygun sayarak salık verdiği çözümleri bildirmek üzere, oybirliğiyle ya da oyçokluğuyla kabul edilen bir rapor kaleme alır ve bu raporu yayımlar.

5. Konseyde temsil edilen Cemiyet Üyelerinden her biri de, anlaşmazlığın olgularına ve kendisinin varmış olduğu sonuçlara ilişkin bir açıklama yayımlayabilir.

6. Konsey'in raporu, anlaşmazlığa Taraf bulunan Devletlerin Temsilcilerinin oyları hesaba katılmaksızın, oybirliği ile kabul edilmişse, Cemiyet Üyeleri, raporun içerdiği kararlara uygun hareket eden hiçbir Taraf Devlete karşı savaşa başvurmamayı taahhüt eder.

7. Konsey'in raporu, anlaşmazlığa Taraf bulunan Devletlerin Temsilcilerinin oyları hesaba katılmaksızın, oybirliği ile kabul edilmişse, Cemiyet Üyeleri, hukuku ve adaleti korumak için gerekli görecekları biçimde davranmak hakkını ellerinde tutarlar.

8. Taraflar arasındaki anlaşmazlığa taraflardan biri neden olursa ve Konsey, anlaşmazlığın uluslararası hukuka göre tamamen o tarafın ulusal yargı yetki alanından ortaya çıkan bir mesele olduğunu anlarsa bunu raporunda belirtecek, ancak hiçbir çözüm salık vermeyecektir.

9. Bu Maddede öngörülen bütün durumlarda, Konsey anlaşmazlığı Genel Kurul'a götürebilir. Taraflardan birinin istemesi üzerine de, anlaşmazlığın Konsey'e sunulmasından başlayarak on dört gün içinde yapılmış olması koşuluyla anlaşmazlığa Genel Kurul bakacaktır.

10. Genel Kurul'a sunulan her sorunda, Konsey'in eylemine ve yetkilerine ilişkin bu Maddenin ve 12. Maddenin hükümleri, Genel Kurul'un eylemine ve yetkilerine de uygulanır. Genel Kurul'da her soruna ilişkin olarak, Tarafların Temsilcileri dışında, Konseyde temsil edilen bütün Cemiyet Üyelerinin ve Cemiyet'in öteki Üyelerinden bir çoğunluğun uygun bulunmasıyla hazırlanmış olan bir rapor, Konseyde Tarafların Temsilcileri dışında, Üyelerin oybirliğiyle hazırlanmış olan bir raporla eşdeğerde olacaktır.

Madde 16

1. Cemiyet üyelerinden biri, 12., 13. ya da 15. Maddelerdeki yükümlülüklerine aykırı olarak savaşa başvurursa, Cemiyet'in bütün öteki üyelerine karşı, bu davranışıyla *ipso facto* bir savaş eyleminde bulunmuş sayılır. Bu üyeler onunla, ticaret ya da malî ilişkilerini hemen kesmeyi, kendi uyruklarıyla Misak'a aykırı davranan Devletin uyrukları arasında her türlü ilişkileri yasaklamayı ve Misak'a aykırı davranan bu Devletin uyrukları ile, Cemiyet üyesi olsun ya da olmasın, başka herhangi bir Devletin uyrukları arasında ticaret, malî ilişkileriyle kişisel ilişkileri kesmeyi yükümlenirler.

2. Bu durumda, Konsey, ilgili çeşitli Hükümetlere, Cemiyet yükümlülüklerine saygı göstermeyi sağlayacak Silahlı Kuvvetlere Cemiyet üyelerinden her birinin katacağı kara, deniz ve hava birlikleri konusunda tavsiyelerde bulunmakla görevlidir.

3. Cemiyet üyeleri, bundan başka, bu Madde gereğince alınacak ekonomik ve malî önlemlerin uygulanmasında, bunlardan doğabilecek zararları ve sakıncaları en az düzeye indirmek için, birbirlerine karşılıklı yardımda bulunmayı kabul etmektedirler. Bunun gibi, Üye Devletler, Misak'a aykırı davranan Devletçe içlerinden birine yöneltilen herhangi bir özel önleme karşı direnmek için de, birbirlerine karşılıklı yardımda bulunacaklardır. Üye Devletler, Cemiyet'in yükümlülüklerine saygı gösterilmesini sağlamak için ortak eyleme katılan her Cemiyet üyesinin kuvvetlerinin kendi ülkesinden geçmesini kolaylaştırmak üzere gerekli önlemleri alacaklardır.

4. Misak'tan doğan yükümlülüklerden herhangi birine aykırı davranmaktan suçlu olan her Üye, Cemiyet'ten çıkartılabilir. Bu çıkartmaya, Konseyde temsil edilen bütün öteki üyelerin oybirliğiyle karar verilir.

Madde 17

1. Yalnız biri Cemiyet üyesi olan ya da hiçbiri Cemiyet üyesi olmayan iki Devlet arasında bir anlaşmazlık çıkması durumunda, Cemiyet üyesi olmayan Devlet ya da Devletler, anlaşmazlığı çözmek için, Konsey'in uygun göreceği koşullar altında, Cemiyet Üyeleri için uyulması zorunlu olan yükümlülüklerle bağlı olmaya çağınırlar. Bu çağrı kabul edilirse, 12. Maddeden 16. Maddeye kadar olan Maddeler, Konsey'in gerekli göreceği değişikliklerle, uygulanır.

2. Bu çağrıda bulunur bulunmaz, Konsey, hemen anlaşmazlığın çeşitli yönleri üzerinde bir soruşturma açar ve bu özel duruma, kendisine en uygun ve en etkin görünen önlemi önerir.

3. Çağrılan Devlet, anlaşmazlığın çözümü için Cemiyet üyelerine düşen yükümlülükleri kabul etmeyerek, Cemiyet'e Üye Devletlerden birine karşı savaşa başvurursa, bu Devlete, 16. Madde hükümleri uygulanır.

4. Çağrılan iki Taraf da anlaşmazlığın çözümü için Cemiyet üyelerine düşen yü-

kümlülükleri kabul etmezlerse, Konsey, çatışmaları önleyecek ve anlaşmazlığın çözüme bağlanmasını sağlayacak her türlü önlemleri alabilir ve her türlü önerilerde bulunabilir.

Madde 18

Cemiyet Üyelerinden birinin ileride yapacağı her Antlaşma ya da uluslararası sözleşme, Sekretaryaca kütüğe yazılacak ve olabilen en kısa süre içinde yayınlanacaktır. Bu Antlaşma ya da uluslararası sözleşmelerden hiçbiri, kütüğe yazılmadan önce bağlayıcı güçte olmayacaktır.

Madde 19

Genel Kurul, zaman zaman, Cemiyet üyelerini, uygulanmaz duruma gelmiş Antlaşmaların ve süregitmesi dünya barışını tehlikeye sokabilecek uluslararası durumların yeniden gözden geçirilmesi için çağırabilir.

Madde 20

1. Cemiyet üyeleri, bu Misak'ın, Misak hükümleriyle bağdaşmayan, aralarındaki bütün yükümlülükleri ya da Antlaşmaları sona erdirdiğini her biri kendi bakımından kabul ederler ve gelecekte bu çeşit hiçbir bağitlanmaya girmemeyi resmen yükümlenirler.

2. Üye Devletlerden biri, Cemiyet'e üye olduğundan önce, Misak hükümleriyle bağdaşmaz yükümlülükler altına girmişse, bu yükümlülüklerden kurtulmak için hemen gerekli önlemleri almak zorundadır.

Madde 21

Barışın süregitmesini sağlayan hakemlik antlaşmaları gibi uluslararası üstlenmeler ve Monroe Doktrini gibi bölgesel anlaşmalar, bu Misak'ın hiçbir hükmüyle bağdaşmaz sayılmayacaktır.

Madde 22

1. Savaştan sonra, daha önce kendilerini yöneten Devletlerin egemenliğine bağlı olmaktan çıkmış ve çağdaş dünyanın özellikle güç koşulları altında kendi kendilerini yönetme yeteneğinden henüz yoksun halkların oturduğu sömürgelere ve ülkelere şu ilkeler uygulanır: Bu hakların gönençleri ve gelişmeleri kutsal bir uygarlık görevidir ve bu görevin yerine getirilmesi için bu Misak'a güvenceler konulması gerekir.

2. Bu ilkenin uygulamada gerçekleştirilmesi için en iyi yöntem, bu halkların vesa-yetini kaynakları, görgüleri ya da coğrafya durumları bakımından, bu sorumluluğu yüklenmeye en elverişli bulunan ve bunu kabule razı olan uluslara emanet etmektir. Bunlar vesayeti, Mandater sıfatıyla ve Cemiyet adına uygulayacaklardır.

3. Manda yönetiminin niteliği, halkın gelişme derecesine, ülkenin coğrafya durumuna, ekonomik koşullarına ve buna benzer bütün öteki durumlara göre değişik olmasını gerektirmektedir.

4. Eskiden Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı bulunan kimi topluluklar, kendi kendilerini yönetmeye yetenekli olacakları zamana kadar, yönetimlerine bir Mandater'in ögütleri ve yardımı kılavuz olmak koşuluyla, bağımsız uluslar olarak varlıklarını geçici

nitelikte tanınabilecek bir gelişme düzeyine erişmişlerdir. Mandater'in seçilmesinde, her şeyden önce, bu toplulukların dilekleri göz önünde tutulmalıdır.

5. Öteki halkların, özellikle Orta Afrika halklarının, içinde buldukları gelişme derecesi, Mandater'in, buralarda ülkenin yönetimini, köle ticareti, silah ve alkol alım-satımı gibi kötüye kullanmaları yasaklamayı; kamu düzeniyle ahlak kurallarının sürdürülmesinin gerektirdiklerinden başka kısıtlamalara bağlı olmaksızın, inanç ve din özgürlüğünü sağlamayı; tahkim edilmiş yerler ya da kara ve deniz üsleri kurmayı ve yerli halka ülkenin kolluk düzenini ve savunmasını sağlamak amacı dışında, askerlik eğitimini yasaklamayı güvence altına alacak ve aynı zamanda, Cemiyet'in öteki üyelerine de alışveriş ve ticaret konularında eşit olanaklar sağlayacak koşullar içinde, üstüne almasını gerektirmektedir.

6. Afrika'nın Güney Batısı ve kimi Güney Pasifik Adaları gibi ülkeler vardır ki, bunlar, nüfus yoğunluğunun azlığı, yüzölçümünün küçüklüğü, uygarlık merkezlerinden uzaklığı, Mandater'in ülkesine bitişikliği ya da birtakım başka durumlar yüzünden, yerli halkın yaranna, yukarıda sözü edilen güvenceler saklı kalmak koşuluyla, en iyi biçimde ancak Mandater'in yasaları ile ve sanki Mandater'in ülkesinin bir parçasıymış gibi yönetilebilirler.

7. Her bir durumda, Mandater, yönetimini üzerine aldığı ülkeye ilişkin olarak, Konseye yıllık bir rapor gönderecektir.

8. Mandater'in kullanacağı otoritenin, denetimin ya da yönetimin derecesi, Cemiyet Üyeleri arasında önceden yapılmış bir sözleşmeye konu olmamışsa, bunlar, her bir durumda, Konseyce kesin olarak saptanacaktır.

9. Mandaterler'in yıllık raporlarını almak, incelemek ve manda yönetimlerinin yürütülmesine ilişkin bütün sorunlar üzerinde Konsey'e görüş bildirmekle görevli, bir sürekli Komisyon kurulacaktır.

Madde 23

Milletler Cemiyeti Üyeleri, şimdi var olan ya da sonradan yapılabilecek uluslararası sözleşmelerin hükümlerine uygun olmak ve bunlar saklı tutulmak koşuluyla:

(a) kendi ülkelerinde olduğu gibi, ticaret ve endüstri ilişkilerinin kapsamına giren bütün öteki ülkelerde, erkeklere, kadınlara ve çocuklara adil ve insancıl çalışma koşulları sağlamaya ve bu koşulları sürdürmeye ve bu amaca erişmek üzere, gerekli uluslararası örgütleri kurmaya ve yaşatmaya çaba göstereceklerdir;

(b) yönetimleri altındaki ülkelerde yerli halka adil davranmayı yükümlenirler;

(c) kadın ve çocuk ticaretine, afyon ve buna benzer zararlı maddelerin alım-satımına ilişkin anlaşmaların genel denetimi ile Cemiyet'i görevlendirirler;

(d) silâh ve askerî teçhizat ticaretinin denetiminin kamu yararını için zorunlu bulunduğu ülkelerde, bu ticaretin genel denetimi ile Cemiyet'i görevlendirirler;

(e) haberleşme ve transit özgürlüğünün güvence altına alınması ve sürdürülmesi ve Cemiyet'in bütün üyelerine ticaret konusunda adil bir işlem yapılmasını sağlamak için gerekli önlemleri alacaklardır. Bu konuyla ilgili olarak, 1914-1918 savaşı sı-

rasında yakılıp yıkılmış olan bölgelerin özel gereksinimleri göz önünde tutulacaktır; (f) hastalıkları önlemek ve bunlarla savaşmak için uluslararası önlemler almaya çalışacaklardır.

Madde 24

1. Çok-taraflı Antlaşmalarla daha önce kurulmuş bütün uluslararası bürolar, Tarafların kabul etmeleri koşuluyla, Cemiyet'in yetkisi altına konulacaktır, ileride kurulacak bütün başka uluslararası bürolar ve uluslararası nitelikte sorunların çözülmesiyle ilgili Komisyon'lar Cemiyet'in yetkisi altına konulacaktır.

2. Genel sözleşmelerle düzenlenen, ancak uluslararası büroların ya da komisyonların denetimine girmeyen uluslararası nitelikteki bütün sorunlar için, Cemiyet Sekreteryası, Taraflar isterlerse ve Konsey kabul ederse, yararlı tüm bilgileri toplamak, dağıtmak ve gereken ya da istenen yardımlarda bulunmak zorundadır.

3. Konsey, Cemiyet'in yetkisi altında bulunan herhangi bir büronun ya da komisyonun giderlerini Sekreteryaya giderleri içine sokabilir.

Madde 25

Cemiyet üyeleri, sağlığın geliştirilmesi, hastalıklara karşı önleyici önlemler alınması ve bütün dünyada çekilen acıların azaltılması amaçlarını güden, gereği gibi yetkili kılınmış ulusal Kızılhaç gönüllü örgütlerinin kurulmasını ve bunların aralarında işbirliği yapmalarını desteklemeyi ve kolaylaştırmayı yükümlenirler.

Madde 26

1. Bu Misak'ta yapılacak değişiklikler, Temsilcileri, Konseyi oluşturan Cemiyet üyelerince ve Temsilcileri, Genel Kurulu oluşturan üyelerin çoğunluğunca onaylanmaz yürürlüğe girecektir.

2. Bu tür değişiklikler muhalif olduğunu açıklayan Cemiyet Üyesi açısından bağlayıcı olmayacaktır; bu durumda, muhalif olan üye Cemiyet'in Üyesi olmaktan çıkmış olur.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANTLAŞMASI

BİZ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER HALKLARI

bir insan yaşamı içinde iki kez insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya, temel insan haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerine, erkeklerle kadınların ve büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inancımızı yeniden ilan etmeye, adaletin korunması ve antlaşmalardan ve uluslararası hukukun diğer kaynaklarından doğan yükümlülüklere saygı gösterilmesi için gerekli koşulları yaratmaya, daha geniş bir özgürlük içinde daha iyi yaşama koşulları sağlamaya, sosyal bakımdan ilerlemeyi kolaylaştırmaya ve bu ereklere ulaşmak için: hoşgörüyü davranmaya ve iyi komşuluk anlayışı içinde birbirimizle barışık yaşamaya, uluslararası barış ve güvenliği korumak için güçlerimizi birleştirmeye, ortak yarar dışında silahlı kuvvet kullanılmamasını sağlayacak ilkeleri kabul etmeye ve yöntemleri benimsemeye, tüm halkların ekonomik ve sosyal bakımdan ilerlemesini kolaylaştırmak için uluslararası kurumlardan yararlanmaya, istekli olarak, bu amaçları gerçekleştirmek için çaba harcamaya karar verdik.

Buna uygun olarak, hükümetlerimiz, San Francisco kentinde toplanan ve yetki belgeleri usulüne uygun görülen temsilcileri aracılığıyla işbu Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı kabul etmişler ve Birleşmiş Milletler adıyla anılacak bir uluslararası örgüt kurmuşlardır.

I. BÖLÜM AMAÇLAR VE İLKELER

Madde 1

Birleşmiş Milletler' in amaçları şunlardır:

1. Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması

eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak; ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek;

2. Uluslar arasında, halkların hak eşitliği ve kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş dostça ilişkiler geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek için diğer uygun önlemleri almak;

3. Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmede; ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak; ve

4. Bu ereklere ulaşılması yolunda ulusların giriştikleri eylemlerin uyumlaştığı bir odak olmak.

Madde 2

Birleşmiş Milletler örgütü ve üyeleri, 1. Maddede belirtilen amaçlara ulaşmak üzere aşağıdaki ilkelere uygun biçimde hareket edeceklerdir:

1. Örgüt, tüm üyelerinin egemen eşitliği ilkesi üzerine kurulmuştur.
2. Tüm üyeler, üyelik sıfatından doğan hak ve çıkarılardan tümünün yararlanmasını sağlamak için, işbu Antlaşmaya uygun olarak üstlendikleri yükümlülükleri iyi niyetle yerine getirirler.
3. Tüm üyeler, uluslararası nitelikteki uyuşmazlıklarını, uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde, barışçı yollarla çözerler.
4. Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı, gerek Birleşmiş Milletler'in amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidinde ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar.
5. Tüm üyeler, örgütün işbu Antlaşma gereği giriştiği tüm eylemlerde örgüte her türlü yardımı yaparlar ve Birleşmiş Milletler tarafından aleyhinde önleme ya da zorlama eylemine girişilen herhangi bir devlete yardım etmekten kaçınırlar.
6. Örgüt, Birleşmiş Milletler üyesi olmayan devletlerin de, uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasının gerektirdiği ölçüde bu ilkelere uygun biçimde hareket etmesini sağlar.
7. İşbu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler'e herhangi bir devletin kendi iç yetki alanına giren konulara müdahale yetkisi vermediği gibi, üyeleri de bu türden konuları işbu Antlaşma uyarınca bir çözüme bağlamaya zorlayamaz; ancak, bu ilke, VII. Bölümde öngörülmüş olan zorlayıcı önlemlerin uygulanmasını hiçbir biçimde engellemez.

II. BÖLÜM ÜYELER

Madde 3

Birleşmiş Milletler'in asıl üyeleri, Uluslararası Örgütlenme konusunda San Francisco'da yapılan Birleşmiş Milletler Konferansı'na katılmış olan ya da 1 Ocak 1942 tarihi Birleşmiş Milletler Bildirgesi'ni önceden imzalamış bulunan ve işbu Antlaşmayı im-

zalayarak 110. Madde uyarınca onaylayan devletlerdir.

Madde 4

1. İşbu Antlaşma'nın getirdiği yükümlülükleri kabul eden ve bunları yerine getirme konusunda yetenekli ve istekli olduklarına örgütçe hükmedilen tüm diğer barışsever devletler Birleşmiş Milletler'e üye olabilirler.

2. Bu koşullara uyan her devletin Birleşmiş Milletler üyeliğine kabulü, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul kararı ile olur.

Madde 5

Güvenlik Konseyi tarafından aleyhinde bir önleyici ya da zorlayıcı önlem alınmış bulunan bir Birleşmiş Milletler üyesi, üyelik sıfatından doğan hak ve ayrıcalıklarını kullanmaktan, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından alıkonabilir. Güvenlik Konseyi bu hak ve ayrıcalıkların kullanılmasına yeniden izin verebilir.

Madde 6

İşbu Antlaşma'da belirtilen İlkeler'i ısrarla çiğneyen bir Birleşmiş Milletler üyesi, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından örgütten çıkarılabilir.

III. BÖLÜM ORGANLAR

Madde 7

1. Birleşmiş Milletler örgütünün başlıca organları olarak: bir Genel Kurul, bir Güvenlik Konseyi, bir Ekonomik ve Sosyal Konsey, bir Vesayet Meclisi, bir Uluslararası Adalet Divanı ve bir de Sekreterlik kurulmuştur.

2. Gerekli görülebilecek yardımcı organlar işbu Antlaşmaya uygun olarak kurulabilirler.

Madde 8

Birleşmiş Milletler, kadın ve erkeklerin ana ve yardımcı organlara herhangi bir sıfatla ve eşit koşullarla katılabilmelerine hiçbir kısıtlama koymayacaktır.

IV. BÖLÜM GENEL KURUL

BİLEŞİMİ

Madde 9

1. Genel Kurul Birleşmiş Milletler'in bütün üyelerinden oluşur.
2. Her üyenin Genel Kurul'da en çok beş temsilcisi bulunur.

GÖREV VE YETKİLERİ

Madde 10

Genel Kurul, işbu Antlaşma kapsamına giren ya da işbu Antlaşma'da öngörülmüş organlardan herhangi birinin yetki ve görevlerine ilişkin bütün sorunları ya da işleri

görüşebilir ve, 12. Madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla, bu tür sorun ya da işler konusunda Birleşmiş Milletler üyelerine veya Güvenlik Konseyi'ne veya hem örgüt üyelerine, hem de Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabilir.

Madde 11

1. Genel Kurul, silahsızlanmaya ve silahlanmanın düzenlenmesine hakim olan ilkeleri de içermek üzere, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için yapılacak işbirliğinin genel ilkelerini inceleyebilir ve bu ilkeler konusunda örgüt üyelerine veya Güvenlik Konseyi'ne veya hem örgüt üyelerine hem de Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabilir.

2. Genel Kurul, Birleşmiş Milletler üyelerinden herhangi biri veya Güvenlik Konseyi veya örgüt üyesi olmayan bir devlet tarafından 35. Maddenin 2. fıkrası uyarınca kendisine sunulan ve uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin olan bütün sorunları görüşebilir ve 12. Madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla bütün bu tür sorunlar konusunda ilgili devlet ya da devletlere veya Güvenlik Konseyi'ne ya da hem devletlere hem de Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabilir. Bir eylem gerektiren bu tür sorunların tümü, görüşmelerden önce ya da sonra Genel Kurul tarafından Güvenlik Konseyi'ne gönderilir.

3. Genel Kurul, uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye sokması muhtemel durumlara Güvenlik Konseyi'nin dikkatini çekebilir.

4. Genel Kurul'un işbu maddede sayılan yetkileri, 10. Maddenin genel kapsamını sınırlandırmaz.

Madde 12

1. Güvenlik Konseyi herhangi bir uyuşmazlık ya da duruma ilişkin olarak işbu Antlaşma'nın kendisine yüklediği görevleri yerine getirdiği sürece, Genel Kurul, Güvenlik Konseyi bunu kendisinden istemedikçe, bu uyuşmazlık ya da durum konusunda herhangi bir tavsiyede bulunamaz.

2. Genel Sekreter, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin olup Güvenlik Konseyi'nce ele alınmış bulunan işleri, Güvenlik Konseyi'nin onayı ile, her toplantıda Genel Kurul'un bilgisine sunar; Güvenlik Konseyi sözü geçen işleri elden bıraktığı anda da, Genel Sekreter yine aynı şekilde Genel Kurul'a, ya da Genel Kurul toplantı halinde değilse, Birleşmiş Milletler üyelerine durumu bildirir.

Madde 13

1. Genel Kurul:

a. siyasal alanda uluslararası işbirliğini geliştirmek, uluslararası hukukun giderek geliştirilmesini ve yasalastırılmasını teşvik etmek;

b. ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda, eğitim ve sağlık alanlarında uluslararası işbirliğini geliştirmek ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan hakları ile temel özgürlüklerden yararlanmasını kolaylaştırmak için araştırmalar yapılmasına önayak olur ve bu amaçla tavsiyelerde bulunur.

2. Genel Kurul'un, yukarıda 1(b) fıkrasında sözü edilen sorunlara ilişkin, öteki sorumluluk, görev ve yetkileri, IX. ve X. Bölümlerde belirtilmiştir.

Madde 14

12. Madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla, Genel Kurul, Birleşmiş Milletler'in Amaç ve İlkelerini belirten işbu Antlaşma hükümlerinin çiğnenmesinden doğan durumlar da dahil olmak üzere kamu esenliğine zarar verecek, uluslararası dostça ilişkileri tehlikeye sokacak nitelikte gördüğü herhangi bir durumun, kökenine bakılmaksızın barışçı yollarla düzeltilmesi için gerekli önlemler alınmasını tavsiye edebilir.

Madde 15

1. Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin yıllık raporları ile özel raporlarını kabul eder ve inceler; bu raporlar Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliği korumak için kararlaştırdığı ya da aldığı önlemlerin bir dökümünü de içerir.

2. Genel Kurul, Birleşmiş Milletler'in öteki organlarından gelen raporları da kabul eder ve inceler.

Madde 16

Genel Kurul, uluslararası vesayet rejimi konusunda, XII. ve XIII. Bölümler uyarınca kendisine düşen görevleri yerine getirir; stratejik bölge olarak belirlenmemiş bölgelere ilişkin anlaşmaların kabulü de bu görevler arasındadır.

Madde 17

1. Genel Kurul, örgütün bütçesini inceler ve kabul eder.

2. Üyeler, Genel Kurul'un yapacağı paylaştırmaya uygun olarak örgütün harcamalarını üstlenirler.

3. Genel Kurul, 57. Maddede sözü edilen ihtisas kuruluşları ile yapılan mali ve bütçeye ilişkin düzenlemelerin tümünü inceleyerek kabul eder ve anılan kuruluşların idarî bütçelerini, kendilerine tavsiyelerde bulunmak üzere, inceler.

OYLAMA

Madde 18

1. Genel Kurul'un her üyesinin bir oyu vardır.

2. Genel Kurul'un önemli sorunlar konusundaki kararları, hazır bulunan ve oy veren üyelerin üçte iki çoğunluğu ile alınır. Önemli sayılan sorunlar şunlardır: uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin tavsiyeler. Güvenlik Konseyi'nin sürekli olmayan üyelerinin seçilmesi, Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerinin seçilmesi, Vesayet Meclisi üyelerinin 86. Maddenin 1(c) fıkrası uyarınca seçilmesi, Birleşmiş Milletler'e yeni üyelerin kabulü, üyelik hak ve ayrıcalıklarının askıya alınması, üyelikten çıkarma, vesayet rejiminin işleyişine ilişkin sorunlar ve bütçe.

3. Üçte iki çoğunlukla çözülecek yeni sorun türlerinin belirlenmesi de içinde olmak üzere, başka sorunlar konusundaki kararlar, hazır bulunan ve oy veren üyelerin oy çoğunluğu ile alınır.

Madde 19

Örgüte mali katkısını ödemekte gecikmiş olan bir Birleşmiş Milletler üyesi, eğer gecikmiş ödemelerinin tutarı önceki iki tam yılın ödeme payları tutarına eşit ya da bundan fazla ise, Genel Kurul'da oy kullanamaz. Bununla birlikte Genel Kurul, ödemedeki aksamanın söz konusu üyenin iradesi dışındaki nedenler yüzünden meydana gelmiş olduğu kanısına varırsa, bu üyenin oylamaya katılmasına izin verebilir.

YÖNTEM**Madde 20**

Genel Kurul yılda bir kez olağan toplantı yapar, durum gerektirdiğinde de olağanüstü toplantı yapar. Olağanüstü toplantılar, Güvenlik Konseyi'nin ya da Birleşmiş Milletler üyelerinin çoğunluğunun isteği üzerine Genel Sekreterin çağrısı ile yapılır.

Madde 21

Genel Kurul, içtüzüğünü kendi yapar. Her toplantı için başkanını seçer.

Madde 22

Genel Kurul, görevlerini yerine getirmek için gerekli gördüğü yardımcı organları oluşturabilir.

**V. BÖLÜM
GÜVENLİK KONSEYİ****BİLEŞİMİ****Madde 23**

1. Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler'in on beş üyesinden oluşur. Çin Cumhuriyeti, Fransa, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Krallığı ve Amerika Birleşik Devletleri Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyeleridir. Genel Kurul, her şeyden önce Birleşmiş Milletler üyelerinin uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasına ve örgütün öteki amaçlara katkılarını, aynı zamanda da hakça bir coğrafî dağılımı göz önünde tutarak, Birleşmiş Milletler'in öteki on üyesini de Güvenlik Konseyi'nin geçici üyeleri olarak seçer.

2. Güvenlik Konseyi'nin geçici üyeleri iki yıllık bir dönem için seçilirler. Güvenlik Konseyi üyelerinin sayısı on birden on beşe çıkarıldıktan sonra geçici üyeler için yapılacak ilk seçimde, dört yeni üyeden ikisi bir yıllık dönem için seçilecektir. Süresi biten bir üye hemen yeniden seçilemez.

3. Güvenlik Konseyi'nin her üyesinin Konsey'de bir temsilcisi vardır.

GÖREV VE YETKİLERİ**Madde 24**

1. Birleşmiş Milletler'in üyeleri, örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için, uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne bırakırlar ve bu sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken Güvenlik Konseyi'nin kendi adlarına hareket ettiğini kabul ederler.

2. Güvenlik Konseyi, bu görevleri yerine getirirken Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine uygun hareket eder. Bu görevleri yerine getirebilmesi için Güvenlik Konseyi'ne verilmiş belirli yetkiler VI, VII, VIII ve XII. Bölümler'de gösterilmiştir.

3. Güvenlik Konseyi, Genel Kurul'a incelenmek üzere yıllık raporlar ve gerektiğinde özel raporlar sunar.

Madde 25

Birleşmiş Milletler üyeleri, işbu Antlaşma uyarınca, Güvenlik Konseyi'nin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda görüş birliğine varmışlardır.

Madde 26

Dünyanın insan ve ekonomi kaynaklarının, yalnızca en küçük bölümünü silahlanmaya ayırarak, uluslararası barış ve güvenliğinin sağlanıp korunmasını kolaylaştırmak için Güvenlik Konseyi, 47. Madde'de öngörülen Askerî Kurmay Komitesi'nin de yardımıyla, silahlanmanın düzenlenmesi için bir sistem kurmak üzere Birleşmiş Milletler üyelerine sunulacak planlar hazırlamakla yükümlüdür.

OYLAMA**Madde 27**

1. Güvenlik Konseyi'nin her üyesinin bir oyu vardır.

2. Güvenlik Konseyi'nin usûle ilişkin konulardaki kararları dokuz üyesinin olumlu oyu ile alınır.

3. Güvenlik Konseyi'nin yöntem sorunlarındaki kararları dokuz üyenin olumlu oyu ile alınır; ancak, VI. Bölüm ile 52. Maddenin 3. fıkrası hükümleri uyarınca alınan kararlarda, bir uyuşmazlığa taraf olan, oylamaya katılamaz.

USÛL**Madde 28**

1. Güvenlik Konseyi, görevlerini sürekli olarak yapacak biçimde örgütlendirilecektir. Bunun için Güvenlik Konseyi'nin her üyesi örgüt merkezinde her zaman bir temsilci bulunduracaktır.

2. Güvenlik Konseyi, belirli dönemlerde toplanır; üyelerden her biri, dilerse bir hükümet üyesi ya da özel olarak atanmış başka bir temsilci tarafından bu toplantılarda temsil olunabilir.

3. Güvenlik Konseyi, örgüt merkezinin dışında çalışmalarını en çok kolaylaştıracağına inandığı herhangi bir yerde toplanabilir.

Madde 29

Güvenlik Konseyi, görevini yerine getirmek için gerekli gördüğü yardımcı organları oluşturabilir.

Madde 30

Güvenlik Konseyi, başkanının seçim yöntemini de saptayan içtüzüğü kendi yapar.

Madde 31

Güvenlik Konseyi üyesi olmayan herhangi bir Birleşmiş Milletler üyesi, Güvenlik Konseyi'ne sunulan herhangi bir sorunun görüşülmesine, eğer Konsey bu üyenin çıkarlarının özellikle söz konusu olduğu görüşüne varmışsa, oy hakkı olmaksızın katılabilir.

Madde 32

Güvenlik Konseyi üyesi olmayan herhangi bir Birleşmiş Milletler üyesi veya Birleşmiş Milletler üyesi olmayan herhangi bir devlet, Güvenlik Konseyi'nin incelediği bir uyuşmazlığa taraf ise, bu uyuşmazlığa ilişkin görüşmelere, oy hakkı olmaksızın katılmaya çağrılabilir. Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler üyesi olmayan bir devletin katılması konusunda uygun gördüğü koşulları koyar.

VI. BÖLÜM UYUŞMAZLIKLARIN BARIŞÇI YOLLARLA ÇÖZÜLMESİ

Madde 33

1. Süregitmesi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürebilecek nitelikte bir uyuşmazlığa taraf olanlar, her şeyden önce görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik ve yargısal çözüm yolları ile, bölgesel kuruluş ya da anlaşmalara başvurarak veya kendi seçecekleri başka yollarla buna çözüm aramalıdır.

2. Güvenlik Konseyi, gerekli gördüğünde, tarafları aralarındaki uyuşmazlığı bu gibi yollarla çözmeye çağırır.

Madde 34

Güvenlik Konseyi, herhangi bir uyuşmazlık veya uluslararası bir anlaşmazlığa yol açabilecek ya da uyuşmazlık doğurabilecek bir durum konusunda, bu uyuşmazlık ya da durumun süregitmesinin uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürme eğiliminde olup olmadığını saptamak için soruşturmada bulunabilir.

Madde 35

1. Birleşmiş Milletler'in her üyesi herhangi bir uyuşmazlık ya da 34. Maddede öngörülen nitelikte bir duruma Güvenlik Konseyi'nin ya da Genel Kurul'un dikkatini çekebilir.

2. Birleşmiş Milletler üyesi olmayan bir devlet, taraf olduğu herhangi bir uyuşmazlık konusunda, işbu Antlaşma'da öngörülen barışçı yollarla çözüme yükümlülüğünü bu uyuşmazlık için önceden kabul etmek koşuluyla, Güvenlik Konseyi'nin ya da Genel Kurul'un dikkatini çekebilir.

3. Bu madde uyarınca dikkatine sunulan işlere ilişkin olarak Genel Kurul'un girişeceği işlemler, 11. ve 12. Maddelerin hükümlerine bağlı olacaktır.

Madde 36

1. Güvenlik Konseyi, 33. Maddede belirtilen nitelikte bir uyuşmazlığın ya da benzeri bir durumun herhangi bir evresinde, uygun düzeltme yöntem ya da yollarını tavsiye edebilir.

2. Güvenlik Konseyi, bu uyuşmazlığın çözülmesi için taraflarca önceden kabul edilmiş olan tüm yöntemleri göz önünde tutacaktır.

3. Güvenlik Konseyi bu maddede öngörülen tavsiyelerde bulunurken, genel kural olarak, hukuksal nitelikteki uyuşmazlıkların taraflarca Uluslararası Adalet Divanı Statüsü hükümlerine göre Divan'a sunulması gerektiğini de göz önünde tutacaktır.

Madde 37

1. 33. Maddede belirtilen nitelikte bir uyuşmazlığa taraf olanlar söz konusu uyuşmazlığı anılan maddede gösterilen yollarla çözmeyi başaramazlarsa, Güvenlik Konseyi'ne sunarlar.

2. Güvenlik Konseyi bir uyuşmazlığın süregitmesinin gerçekten uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye soktuğu kanısına varırsa, 36. Madde uyarınca mı hareket edeceğini yoksa uygun gördüğü başka çözüm yollarını mı tavsiye edeceğini kendisi kararlaştırır.

Madde 38

Güvenlik Konseyi, 33-37. Maddeler hükümlerini zedelemeksizin, bir uyuşmazlığa taraf olanların tümünün istemesi halinde bu uyuşmazlığın barışçı yollarla çözülmesi için taraflara tavsiyelerde bulunabilir.

VII. BÖLÜM BARIŞIN TEHDİDİ, BOZULMASI VE SALDIRI EYLEMİ DURUMUNDA ALINACAK ÖNLEMLER

Madde 39

Güvenlik Konseyi, barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptar ve uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için tavsiyelerde bulunur veya 41 ve 42. Maddeler uyarınca hangi önlemler alınacağını kararlaştırır.

Madde 40

Güvenlik Konseyi, durumun ağırlaşmasını önlemek üzere, 39. Madde uyarınca tavsiyelerde bulunmadan ya da önlemleri kararlaştırmadan önce, ilgili tarafları gerekli ya da uygun gördüğü geçici önlemlere uymaya çağırabilir. Bu geçici önlemler tarafların haklarını, iddialarını ya da konularını hiçbir biçimde zedelemeyiz. Bu geçici önlemlerin yerine getirilmemesi halinde Güvenlik Konseyi bunu gereğince dikkate alacaktır.

Madde 41

Güvenlik Konseyi, kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabilir ve Birleşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabilir. Bu önlemler, ekonomik ilişkilerin ve demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo ve diğer iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir.

Madde 42

Güvenlik Konseyi, 41. Maddede öngörülen önlemlerin yetersiz kalacağı ya da kaldığı kanısına varırsa, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için, hava, deniz ya da kara kuvvetleri aracılığıyla, gerekli saydığı her türlü girişimde bulunabilir. Bu girişimler gösterileri, ablukayı ve Birleşmiş Milletler üyelerinin hava, deniz ya da kara kuvvetlerince yapılacak başka operasyonları içerebilir.

Madde 43

1. Birleşmiş Milletler'in tüm üyeleri, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak üzere, Güvenlik Konseyi'nin çağrısı ile özel anlaşma ya da anlaşmalar uyarınca, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli silahlı kuvvetleri ve geçit hakkını da içine almak üzere her türlü yardım ve kolaylığı Konsey'in hizmetine sunmayı yüklenirler.

2. Bu anlaşma ya da anlaşmalarda, söz konusu kuvvetlerin sayısı, niteliği hazırlık derecesi ve genel mevkiileri ile, sağlanacak kolaylık ve yardımın niteliği belirlenecektir.

3. Anlaşma ya da anlaşmalar, Güvenlik Konseyi'nin girişimi ile, mümkün olan en kısa zamanda görüşülecektir. Anlaşmalar, Güvenlik Konseyi ile örgüt üyeleri arasında ya da Güvenlik Konseyi ile ülke grupları arasında yapılacak ve imzalayan devletlerce, her birinin anayasası gereğince, onaylanacaktır.

Madde 44

Güvenlik Konseyi kuvvet kullanmaya karar verdiği zaman, Konseyde temsil edilmeyen bir üyeyi, 43. Madde uyarınca üstlenilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için silahlı kuvvet vermeye çağırılmadan önce, o üyeyi, dilerse, o üyenin kendi silahlı kuvvetlerine bağlı birliklerin kullanılmasına ilişkin Güvenlik Konseyi kararlarına katılmaya çağıracaktır.

Madde 45

Birleşmiş Milletler'in ivedi askeri önlemler alabilmesini sağlayabilmek üzere üyeler, birleşik uluslararası zorlayıcı önlemleri yürütmek için derhal kullanılabilir ulusal hava kuvveti birlikleri bulunduracaklardır. Bu birliklerin gücü ve hazırlık derecesi ile, bunların birlikte hareketini düzenleyen planlar, 43. Maddede belirtilen özel anlaşmanın ya da anlaşmaların öngördüğü sınırlar içinde, Askerî Kurmay Komitesi'nin yardımı ile Güvenlik Konseyi'nce belirlenecektir.

Madde 46

Silahlı kuvvet kullanılması için planları, Askerî Kurmay Komitesi'nin yardımı ile Güvenlik Konseyi hazırlar.

Madde 47

1. Uluslararası barış ve güvenliğin korunması, Güvenlik Konseyi'nin buyruğu altına konulan kuvvetlerin kullanılması ve yönetilmesi, silahsızlanmanın düzenlenmesi ve muhtemel bir silahsızlanmanın gerçekleştirilmesi için Konsey'e gerekli olan askeri ihtiyaçlara ilişkin her konuda Güvenlik Konseyi'ne danışmanlık yapacak ve ona yardımcı olacak bir Askerî Kurmay Komitesi kurulacaktır.

2. Askerî Kurmay Komitesi, Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyelerinin Kurmay Başkan-

larından ya da onların temsilcilerinden oluşur. Kurmay Komitesi'nde sürekli olarak temsil edilmeyen herhangi bir Birleşmiş Milletler üyesinin Komite çalışmalarına katılması Komite'nin görevini iyi yapabilmesi için gerekli olduğu zaman, Komite bu üyeyi kendisiyle işbirliği yapmaya çağırır.

3. Askerî Kurmay Komitesi, Güvenlik Konseyi'nin yetkisi altında Konsey'in emrine verilen tüm silahlı kuvvetlerin stratejik açıdan yönetilmesinden sorumludur. Bu kuvvetlerin komutasına ilişkin sorunlar daha sonra çözülecektir.

4. Askerî Kurmay Komitesi, Güvenlik Konseyi'nin izniyle ve uygun bölgesel kuruluşlara danıştıktan sonra, bölge alt komiteleri kurabilir.

Madde 48

1. Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusundaki kararlarının yürütülmesi için gerekli önlemler, Birleşmiş Milletler'in tüm üyeleri ya da bunlardan bazıları tarafından alınır.

2. Bu kararlar, Birleşmiş Milletler üyeleri tarafından doğrudan doğruya ve üyesi buldukları uluslararası kuruluşlar içindeki eylemleriyle yürütülürler.

Madde 49

Birleşmiş Milletler üyeleri, Güvenlik Konseyi'nin kararlaştırdığı önlemlerin yürütülmesinde birbirlerine karşılıklı yardımcı olmak için işbirliği yaparlar.

Madde 50

Güvenlik Konseyi tarafından bir devlet aleyhine önleyici ya da zorlayıcı önlemler alındığında, Birleşmiş Milletler üyesi olsun ya da olmasın başka herhangi bir devlet, bu önlemlerin yürütülmesi yüzünden özel ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalırsa, bu devletin, söz konusu sorunların çözümü için Güvenlik Konseyi'ne danışma hakkı vardır.

Madde 51

Bu Antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına hanel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirilir ve Konsey'in işbu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez.

**VIII. BÖLÜM
BÖLGESEL ANTLAŞMALAR****Madde 52**

1. İşbu Antlaşmanın hiçbir hükmü, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin olup, bölgesel anlaşma ya da kuruluşların varlığına engel değildir; yeter ki, bu anlaşma ve kuruluşlar ve bu kuruluşların çalışmaları Birleşmiş Milletler'in Amaç ve İlkeleri ile bağdaşır olsun.

2. Böyle anlaşmalara giren ya da böyle kuruluşları oluşturan Birleşmiş Milletler üyeleri, yerel uyumsuzlukları Güvenlik Konseyi'ne sunmadan önce, bunları söz konusu anlaşmalar ya da kuruluşlar aracılığıyla ve barışçı yollarla çözmek için çaba harcaacaklardır.

3. Güvenlik Konseyi, yerel uyumsuzlukların, ya ilgili devletlerin girişimi üzerine ya da Güvenlik Konseyi'nin göndermesi yoluyla, bu tür bölgesel anlaşmalar ya da bölgesel kuruluşlar aracılığıyla barışçı yoldan çözülmesinin gelişmesini teşvik eder.

4. İşbu madde, 34. ve 35. Maddelerin uygulanmasını hiçbir biçimde etkilemez.

Madde 53

1. Güvenlik Konseyi, gerekirse, kendi yetkisi altında alınan zorlayıcı önlemlerin uygulanması için bölgesel anlaşma ya da kuruluşlardan yararlanır. Bununla birlikte, Güvenlik Konseyi'nin izni olmaksızın bölgesel anlaşmalar uyarınca ya da bölgesel kuruluşlar tarafından hiçbir zorlama eylemine girilmeyecektir; bu maddenin 2. fıkrasında verilen tanıma göre düşman devlet sayılan tüm devletlere karşı 107. Madde uyarınca alınan ya da böyle bir devletin saldırı politikasına yeniden girişmesine karşı bölgesel anlaşmalar çerçevesinde yöneltilen önlemler, ilgili hükümetlerin isteği üzerine örgütün böyle bir devlet tarafından girilecek yeni bir saldırıyı önleme görevini üstlenmesi mümkün oluncaya dek, bunun dışındadır.

2. Bu Maddenin 1. fıkrasında kullanıldığı şekliyle düşman devlet terimi, İkinci Dünya Savaşı sırasında, işbu Antlaşmayı imzalamış herhangi bir devletin düşmanı olmuş olan herhangi bir devleti anlatır.

Madde 54

Güvenlik Konseyi, bölgesel anlaşmalar uyarınca ya da bölgesel kuruluşlar tarafından uluslararası barış ve güvenliğin korunması için girişilen ya da tasarlanan tüm eylemlerden her an tam olarak haberli bulundurulacaktır.

IX. BÖLÜM

ULUSLARARASI EKONOMİK VE SOSYAL İŞBİRLİĞİ

Madde 55

Uluslar arasında halkların hak eşitliği ve kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş barışçı ve dostça ilişkiler sağlanması için gerekli istikrar ve refah koşullarını yaratmak üzere Birleşmiş Milletler:

a. yaşam düzeylerinin yükseltilmesini, tam istihdamı, ekonomik ve sosyal alanlarda ilerleme ve gelişme koşullarını,

b. ekonomik, sosyal alanlarla sağlık alanındaki uluslararası sorunların ve bunlara bağlı başka sorunların çözümünü, kültür ve eğitim alanlarında uluslararası işbirliğini; ve

c. ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine bütün dünyada etkin bir biçimde saygı gösterilmesini, kolaylaştırıcaktır.

Madde 56

Üyeler, 55. Maddede belirtilen amaçlara ulaşmak için, gerek birlikte gerekse ayrı ayrı, örgütle işbirliği içinde hareket etmeyi yükümlenirler.

Madde 57

1. Hükümetlerarası anlaşmalarla kurulan ve kendi kuruluş belgeleri gereğince ekonomik, sosyal, kültürel alanlarla eğitim ve sağlık alanlarında ve bunlarla ilgili başka alanlarda geniş uluslararası yetkileri bulunan ihtisas kuruluşları, 63. Madde uyarınca Birleşmiş Milletler'e bağlanacaktır.

2. Birleşmiş Milletler'e bu şekilde bağlanan kuruluşlar bundan böyle ihtisas kuruluşları adıyla anılacaktır.

Madde 58

Örgüt, ihtisas kuruluşlarının programları ile çalışmalarını eşgüdümlü duruma getirmek için tavsiyelerde bulunur.

Madde 59

Örgüt, gerektiğinde, 55. Maddede belirtilen amaçlara ulaşabilmesi için gerekli her türlü yeni ihtisas kuruluşunu oluşturmak üzere ilgili devletler arasında görüşmeler yapılmasına önayak olur.

Madde 60

Örgütün bu Bölümde belirtilen görevlerinin yerine getirilmesi konusunda sorumluluk, Genel Kurul'a ve Genel Kurul'un yetkisi altında, X. Bölümde bu amaçla kendisine verilen yetkileri kullanacak olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'e düşer.

X. BÖLÜM

EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY

BİLEŞİMİ

Madde 61

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey, Genel Kurul'ca seçilen elli dört Birleşmiş Milletler üyesinden oluşur.

2. 3. fıkra hükümleri saklı kalmak üzere, her yıl Ekonomik ve Sosyal Konsey'in elli dört üyesi üç yıllık bir süre için seçilir. Süresi biten üye hemen yeniden seçilebilir.

3. Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerinin sayısı yirmi yediden elli dörde çıkarıldıktan sonra yapılacak ilk seçimde, görev süreleri o yılın sonunda bitecek olan dokuz üyenin yerine yirmi yedi yeni üye seçilecektir. Genel Kurul'ca yapılan düzenlemelere uygun olarak, bu yirmi yedi yeni üyeden, bu şekilde seçilmiş dokuz tanesinin görev süresi, bir yılın sonunda, öteki dokuz üyenin görev süresi de iki yılın sonunda sona erecektir.

4. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in her üyesinin Konsey'de bir temsilcisi vardır.

GÖREV VE YETKİLERİ

Madde 62

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey, ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda, eğitim ve sağlık alanlarında ve bunlarla ilgili başka alanlarda uluslararası sorunlar üzerinde araştırmalar yapabilir, raporlar hazırlayabilir ya da bunların yapılıp hazırlanmasına önayak

olabilir ve bütün bu sorunlara ilişkin olarak Genel Kurul, Birleşmiş Milletler üyeleri ve ilgili ihtisas kuruluşlarına tavsiyelerde bulunabilir.

2. Konsey, herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine etkin bir biçimde saygı gösterilmesini sağlamak üzere tavsiyelerde bulunabilir.

3. Konsey, Genel Kurul'a sunmak üzere, yetki alanına giren sorunlara ilişkin sözleşme tasarıları hazırlayabilir.

4. Konsey, Birleşmiş Milletler'ce öngörülen kurallara uygun olarak, yetki alanına giren sorunlara ilişkin uluslararası konferanslar düzenleyebilir.

Madde 63

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey, 57. Maddede sözü edilen kuruluşların herhangi biriyle, bu kuruluşun Birleşmiş Milletler'e hangi koşullar altında bağlanacağını saptayan anlaşmalar yapabilir. Bu anlaşmalar Genel Kurul'un onayına sunulur.

2. Ekonomik ve Sosyal Konsey, ihtisas kuruluşlarına danışarak, onlara tavsiyelerde bulunarak ve Genel Kurul ile Birleşmiş Milletler üyelerine tavsiyelerde bulunarak, bu ihtisas kuruluşlarının çalışmalarını arasında eşgüdümü sağlayabilir.

Madde 64

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey, ihtisas kuruluşlarından düzenli raporlar almak için uygun önlemlere başvurabilir. Ekonomik ve Sosyal Konsey, kendi tavsiyeleri ile bu Konsey'in yetkisine giren konulara ilişkin Genel Kurul tavsiyelerini yerine getirmek üzere başvuru önlemler konusunda raporlar almak için Birleşmiş Milletler üyeleriyle ve ihtisas kuruluşlarıyla anlaşmalar yapabilir.

2. Konsey, bu raporlar konusunda görüşlerini Genel Kurul'a iletebilir.

Madde 65

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Güvenlik Konseyi'ne bilgi verebilir ve Güvenlik Konseyi'nin isteği üzerine ona yardım eder.

Madde 66

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey, Genel Kurul'un tavsiyelerini yürütme konusunda, yetkisine giren bütün görevleri yerine getirir.

2. Konsey, Genel Kurul'un onayı ile, Birleşmiş Milletler üyelerinin ya da ihtisas kuruluşlarının kendisinden isteyeceği hizmetleri yerine getirebilir.

3. Konsey, işbu Antlaşmanın başka yerlerinde gösterilen ya da Genel Kurul'ca kendisine verilebilecek olan öteki görevleri de yerine getirir.

OYLAMA

Madde 67

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in her üyesinin bir oyu vardır.

2. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kararları, hazır bulunan ve oy veren üyelerin oy çokluğu ile alınır.

USÛL

Madde 68

Ekonomik ve Sosyal Konsey, ekonomik ve sosyal konularda ve insan haklarının ilerletilmesi için komisyonlar kuracağı gibi, görevlerini yerine getirmesine yarayacak başka komisyonlar da kurar.

Madde 69

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Birleşmiş Milletler'in bir üyesini özellikle ilgilendiren bir sorunu incelerken, bu üyeyi oy hakkı olmaksızın görüşmelere katılmaya çağırır.

Madde 70

Ekonomik ve Sosyal Konsey, ihtisas kuruluşlarının temsilcilerinin Konsey görüşmelerine ve Konsey tarafından kurulan komisyonların görüşmelerine oy hakkı olmaksızın katılmaları, kendi temsilcilerinin de ihtisas kuruluşlarının görüşmelerine katılmaları için her türlü düzenlemeyi yapabilir.

Madde 71

Ekonomik ve Sosyal Konsey, kendi yetkisine giren sorunlarla uğraşan sivil toplum kuruluşlarına danışmak için uygun düzenlemeler yapabilir. Böyle düzenlemeler uluslararası örgütlerle ve, gerektiğinde, Birleşmiş Milletler'in ilgili üyesine danışıldıktan sonra ulusal örgütlerle de yapılabilir.

Madde 72

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey, başkanının seçim yöntemini de saptayan içtüzüğünü kendi yapar.

2. Konsey, içtüzüğü uyarınca ihtiyaca göre toplanır; içtüzükte Konsey'in, üye çoğunluğunun isteği üzerine toplanmasını öngören hükümler de bulunacaktır.

XI. BÖLÜM

ÖZERK OLMAYAN ÜLKELERE İLİŞKİN BİLDİRGE

Madde 73

Halkların henüz kendi kendilerini tam olarak yönetmediği bölgelerin yönetilmemesinden sorumlu olan ya da bu sorumluluğu yüklenen Birleşmiş Milletler üyeleri, bu bölgelerde yaşayanların çıkarlarının her şeyden önce geldiği ilkesini kabul ederler. İşbu Antlaşma ile kurulan barış ve güvenlik sistemi içinde bu bölgelerde yaşayanların refahını en yüksek düzeye çıkarma yükümlülüğünü kutsal bir ödev bilirler ve bu amaçla:

a. söz konusu halkların kültürüne saygı göstererek, onların siyasal, ekonomik ve sosyal bakımdan ilerlemelerini ve eğitim alanında gelişmelerini sağlamayı, onlara hakça davranmayı ve onları kötülüklerden korumayı;

b. her ülkeye ve halkına özgü koşullar ve bunların çeşitli aşamalarına uygun olarak, bu halkların kendi kendilerini yönetme yeteneğini geliştirmeyi, onların siyasal özlendirmelerini göz önünde tutmayı ve kendi özgür siyasal kurumlarının giderek geliştirilmesinde onlara yardımcı olmayı;

c. uluslararası barış ve güvenliği pekiştirmeyi;

d. bu Maddede belirtilen sosyal, ekonomik ve bilimsel amaçlara uygulamada ulaşmak üzere yapıcı gelişme önlemlerini kolaylaştırmayı, bilimsel araştırmaları özendirmeyi, birbiriyle ve koşullar elverdiğinde uluslararası ihtisas kuruluşlarıyla işbirliği yapmayı; ve

e. XII. ve XIII. Bölümlerin uygulama alanı dışında, sorumlulukları altında bulunan ülkelerin ekonomik, sosyal ve eğitim koşullarına ilişkin istatistiksel ve teknik nitelikte başka bilgileri, güvenlik gerekleri ve anayasalara ilişkin görüşler saklı kalmak üzere, bilgi için düzenli olarak Genel Sekretere iletmeyi kabul ederler.

Madde 74

Birleşmiş Milletler üyeleri anavatan topraklarındaki politikaları kadar, bu Bölümün konusunu oluşturan bölgelerdeki politikaların da, dünyanın geri kalan kesiminin çıkarları ve refahı göz önünde tutulmak koşuluyla, sosyal, ekonomik ve ticarî alanlarda iyi komşuluk genel ilkesine dayanması gerektiği konusunda da anlaşmaya varmışlardır.

XII. BÖLÜM ULUSLARARASI VESAYET REJİMİ

Madde 75

Birleşmiş Milletler örgütü, daha sonra yapılacak özel anlaşmalar gereğince vesayet rejimine sokulabilecek bölgelerin yönetim ve gözetimi için, kendi yetkisi altında bir uluslararası vesayet rejimi kuracaktır. Bu bölgeler bundan böyle "vesayet altında bölge" adıyla anılmaktadırlar.

Madde 76

İşbu Antlaşma'nın 1. Maddesinde belirtilen Birleşmiş Milletler'in Amaçlarına uygun olarak vesayet rejiminin temel hedefleri şunlardır:

a. uluslararası barış ve güvenliği pekiştirmek;

b. vesayet altındaki bölgelerde yaşayan insanların siyasal, ekonomik ve sosyal bakımdan ilerlemelerini ve eğitim alanında gelişmelerini kolaylaştırmak; her bölge ve halkına özgü koşulları, ilgili halkların özgürce dile getirdiği özelemleri ve her vesayet anlaşmasında öngörülebilecek hükümleri de göz önünde tutarak, bu bölgeler halklarının kendi kendilerini yönetmelerini ya da bağımsızlığa doğru giderek gelişmelerini kolaylaştırmak;

c. ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı gösterilmesini teşvik etmek ve dünya halklarının karşılıklı bağımlılığını geliştirmek; ve

d. sosyal, ekonomik ve ticarî alanlarda bütün Birleşmiş Milletler üyeleri ile onların uyruklarına eşit davranılmasını sağlamak ve, yukarıda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesini engellemek ve 80. Madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla, adalet dağıtımında da bu s10.lara eşit davranılmasını sağlamak.

Madde 77

1. Vesayet rejimi, aşağıdaki kategorilere giren ve vesayet anlaşmaları gereğince bu rejime sokulabilecek bölgelere uygulanacaktır:

a. şu anda manda altında bulunan bölgeler;

b. İkinci Dünya Savaşı sonucunda düşman devletlerden ayrılacak bölgeler;

c. Yönetimlerinden sorumlu devletlerce gönüllü olarak bu rejime sokulan bölgeler.

2. Yukarıda belirtilen kategorilere giren bölgelerden hangilerinin, hangi koşullarda vesayet rejimine sokulacağı, daha sonra yapılacak bir anlaşma ile belirlenecektir.

Madde 78

Birleşmiş Milletler üyeleri arasındaki ilişkiler egemen eşitlik ilkesine dayalı olacağına göre, Birleşmiş Milletler'e üye olan ülkelere vesayet rejimi uygulanmayacaktır.

Madde 79

Vesayet rejimine sokulacak her ülke bakımından vesayet koşulları ve bu düzene getirilebilecek tüm değişiklik ve düzeltmeler, Birleşmiş Milletler'in bir üyesinin mandası altında bulunan bölgeler söz konusu olduğunda Mandater devleti de içine almak üzere, doğrudan doğruya ilgili devletler arasında yapılacak bir anlaşmanın konusunu oluşturacak ve 83. ve 85. Maddeler uyarınca onaylanacaktır.

Madde 80

1. 77, 79 ve 81. Maddeler uyarınca yapılan ve bölgelerden her birini vesayet rejimine sokan özel vesayet anlaşmalarında saptanabilecek noktalar dışında ve bu anlaşmalar yapıncaya dek, bu Bölümün hiçbir hükmü herhangi bir devletin ya da herhangi bir halkın herhangi bir hakkını ya da Birleşmiş Milletler üyelerinin taraf bulunabileceği yürürlükteki uluslararası belgelerin hükümlerini, ister dolaylı ister dolaysız olarak herhangi bir biçimde değiştirecek tarzda yorumlanamaz.

2. Bu Maddenin 1. paragrafı, manda altında olan ve diğer bölgelerin 77. Maddede öngördüğü üzere vesayet sistemine alınması için yapılacak müzakerelerin ve varılacak anlaşmaların geciktirilmesi ya da ertelenmesi için gerekçe oluşturacak biçimde yorumlanamaz.

Madde 81

Vesayet anlaşması, her durumda, vesayet altındaki bölgenin hangi koşullar altında yönetileceği konusunu kapsar ve yönetimi üzerine alacak makamı gösterir. Bundan böyle yönetimden sorumlu makam adıyla anılacak olan bu makam, bir ya da birkaç devletten oluşabileceği gibi, örgütün kendisi de olabilir.

Madde 82

Bir vesayet anlaşması, 43. Madde uyarınca yapılan herhangi bir özel anlaşmayı ya da anlaşmaları zedelemeksizin, vesayet anlaşmasının uygulandığı vesayet altındaki bölgenin tümünü ya da bir kesimini içine alan bir stratejik bölgeyi ya da stratejik bölgeleri gösterebilir.

Madde 83

1. Vesayet anlaşması koşullarının onaylanması, bunların değiştirilmesi ve düzeltilmesi de içinde olmak üzere, Birleşmiş Milletler'in stratejik bölgelere ilişkin tüm görevleri, Güvenlik Konseyi'nce yerine getirilir.

2. 76. Maddede belirtilen temel hedefler stratejik bölgelerden her birinin halkı için de geçerlidir.

3. Güvenlik Konseyi, vesayet anlaşmalarına uygun olarak ve güvenlik gerekleri saklı kalmak koşuluyla, Birleşmiş Milletler'in vesayet rejimi uyarınca yüklenmiş olduğu siyasal, ekonomik, sosyal ve eğitsel görevlerin stratejik bölgelerde yerinde getirilmesinde Vesayet Meclisinin yardımından yararlanacaktır.

Madde 84

Vesayet altındaki bölgenin uluslararası barış ve güvelliğin korunması konusunda kendi payına düşeni yerine getirmesini sağlamak, yönetimden sorumlu makamın görevidir. Bu amaçla, yönetimden sorumlu makam, Güvenlik Konseyi'ne karşı bu konuda üstlendiği yükümlülükleri yerine getirmek ve aynı zamanda yerel savunmayı sağlayıp vesayet altındaki bölgelerde dirlik ve düzeni korumak için vesayet altındaki bölgelerden gönüllü birlikler, kolaylıklar ve yardım sağlayabilir.

Madde 85

1. Vesayet anlaşmalarının kabul edilmesini, bunların değiştirilmesini ya da düzeltilmesini de içermek üzere, stratejik bölge olarak gösterilmemiş tüm bölgelere ilişkin vesayet anlaşmaları konusunda Birleşmiş Milletler'e düşen görevler Genel Kurul'ca yerine getirilir.

2. Genel Kurul'un yetkisi altında hareket eden Vesayet Meclisi, bu görevlerin yapılmasında Genel Kurul'a yardım eder.

XIII. BÖLÜM VESAYET MECLİSİ

BİLEŞİMİ

Madde 86

1. Vesayet Meclisi Birleşmiş Milletler'in aşağıdaki üyelerinden oluşur.

a. Vesayet altındaki bölgenin yönetiminden sorumlu üyeler;

b. 23. Maddede adları belirtilmiş olup da vasilik altında bölge yönetmeyen üyeler;

c. Vesayet Meclisinin toplam üye sayısının, vesayet altında ülke yöneten üyelerle yönetmeyenler arasında eşit biçimde bölüşülmesini sağlamaya yetecek sayıda, Genel Kurul'ca üç yıllık bir süre için seçilecek başka üyeler.

2. Vesayet Meclisinin her üyesi, kendisini kurulda temsil etmek üzere özel ehliyetle bir kişiyi gösterir.

GÖREV VE YETKİLERİ

Madde 87

Genel Kurul ve onun yetkisi altında Vesayet Meclisi, görevlerini yerine getirirken:

a. Yönetimden sorumlu makamın sunduğu raporları inceleyebilirler;

b. Dilekçeleri kabul edebilirler ve onları söz konusu makama danışarak inceleyebilirler;

c. Söz konusu makamca yönetilen ülkelerde, bu makamlarla anlaşarak saptanan tarih-

lerde belirli aralıklarla denetleme gezileri düzenleyebilirler; ve

d. vesayet anlaşmaları koşulları uyarınca bu önlemleri ve diğer tüm önlemleri alabilirler.

Madde 88

Vesayet Meclisi, Vesayet altındaki ülkelerden her birinde yaşayan insanların siyasal, ekonomik ve sosyal alanlarla eğitim alanındaki ilerlemeleri konusunda bir soru kâğıdı hazırlar; Genel Kurul'un yetkisi içinde vesayet altında bulundurulmuş bölgelerin her birinin yönetiminden sorumlu makam da söz konusu soru kâğıdına dayanan bir yıllık raporu Genel Kurul'a sunar.

OYLAMA

Madde 89

1. Vesayet Meclisinin her üyesinin bir oyu vardır.

2. Vesayet Meclisinin kararları, hazır bulunan ve oy veren üyelerin oy çoğunluğu ile alınır.

USÛL

Madde 90

1. Vesayet Meclisi, başkanının seçim yöntemini de saptayan içtüzüğünü kendi yapar.

2. Meclis, içtüzüğü uyarınca ihtiyaca göre toplanır; içtüzükte Meclis'in üye çoğunluğunun isteği üzerine toplanmasını öngören hükümler de bulunacaktır.

Madde 91

Vesayet Meclisi gerektiğinde, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in ve ihtisas kuruluşlarının ayrı ayrı yetki alanlarına giren konularda onların yardımından yararlanır.

XIV. BÖLÜM ULUSLARARASI ADALET DİVANI

Madde 92

Uluslararası Adalet Divanı, Birleşmiş Milletler'in başlıca adli organıdır. Divan, Uluslararası Sürekli Adalet Divanı'nın Statüsüne dayanan ve işbu Antlaşmanın ayrılmaz bir parçasını oluşturan eski Statüye uygun olarak çalışır.

Madde 93

1. Birleşmiş Milletler'in tüm üyeleri, bu üyeliğin bir sonucu olarak, Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne taraftırlar.

2. Birleşmiş Milletler üyesi olmayan devletlerin Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne taraf olabileme koşulları, her seferinde Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul'ca belirlenir.

Madde 94

1. Birleşmiş Milletler'in her üyesi, taraf olduğu tüm uyuşmazlıklarda, Uluslararası Adalet Divanı'nın kararına uymayı yükümlenir.
2. Bir uyuşmazlığın taraflarından biri, Divan'ın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmese, öbür taraf Güvenlik Konseyi'ne başvurabilir, Konsey de, gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilir ya da alınacak önlemleri kararlaştırabilir.

Madde 95

İşbu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinin, uyuşmazlıklarının çözümünü zaten var olan ya da ileride yapılabilecek olan anlaşmalar gereğince başka mahkemelere bırakmalarını engellemez.

Madde 96

1. Genel Kurul ya da Güvenlik Konseyi herhangi bir hukuksal sorun konusunda Uluslararası Adalet Divanı'ndan görüş isteyebilir.
2. Genel Kurul'ca bu konuda herhangi bir anda yetkili kılınabilecek olan tüm öteki Birleşmiş Milletler organları ve ihtisas kuruluşları da kendi çalışma alanları içinde karşılarına çıkacak hukuksal sorunlar konusunda Divan'dan görüş isteyebilirler.

**XV. BÖLÜM
SEKRETARYA****Madde 97**

Sekretarya, bir Genel Sekreter ile örgütün gerek duyabileceği memurlardan oluşur. Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul'ca atanır. Genel Sekreter örgütün en yüksek memurudur.

Madde 98

Genel Sekreter, Genel Kurul'un, Güvenlik Konseyi'nin, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in ve Vesayet Meclisi'nin bütün toplantılarında bu sıfatla hareket eder; bu organlar tarafından kendisine verilen bütün öteki görevleri de yerine getirir. Örgütün çalışması konusunda Genel Kurul'a yıllık raporlar sunar.

Madde 99

Genel Sekreter, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürebileceğini düşündüğü herhangi bir konuyu Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunar.

Madde 100

1. Genel Sekreter ve memurlar, görevlerini yerine getirirken, herhangi bir hükümetten ya da örgütün dışındaki herhangi bir makamdan ne talimat isterler, ne de talimat alırlar. Genel Sekreter ve memurlar, uluslararası memurluk durumları ile bağdaşmayacak herhangi bir davranışta bulunmaktan kaçınırlar ve yalnızca örgüte karşı sorumludurlar.

2. Birleşmiş Milletler'in her üyesi, Genel Sekreterler ile sekretarya memurlarının salt uluslararası nitelikteki sorumluluklarına saygı göstermek ve görevlerinin yerine ge-

tirilmesinde onlara etki etmeye çalışmamakla yükümlüdür.

Madde 101

1. Sekretarya memurları, Genel Kurul'ca saptanacak kurallar uyarınca Genel Sekreter tarafından atanırlar.
2. Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Meclisi ve, gerekiyorsa, Birleşmiş Milletler'in öteki organlarına sürekli nitelikte özel memurlar verilir. Bu memurlar Sekretaryanın bir parçasını oluştururlar.
3. Memurların işe alınmasında ve çalışma koşullarının saptanmasında öncelikle göz önünde tutulacak nokta, en yüksek derecede verimlilik, yetkinlik ve dürüstlük niteliklerini benliklerinde toplamış kişilerin hizmetini sağlama gereği olmalıdır. Memurların, olabildiğince geniş bir coğrafi dağılım esasına dayanılarak işe alınmasının önemi, gereğince göz önünde tutulacaktır.

**XVI. BÖLÜM,
ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER****Madde 102**

1. İşbu Antlaşma'nın yürürlüğe girmesinden sonra, Birleşmiş Milletler'in herhangi bir üyesi tarafından yapılan her uluslararası sözleşme ya da anlaşma, mümkün olan en kısa sürede Sekretaryada kütüğe işlenecek ve Sekretarya tarafından yayımlanacaktır.
2. İşbu maddenin 1. fıkrası hükümleri uyarınca kütüğe işlenmemiş bir uluslararası sözleşme ya da anlaşmanın taraflarından herhangi biri, söz konusu sözleşme ya da anlaşmayı Birleşmiş Milletler' in bir organı önünde ileri süremez.

Madde 103

Birleşmiş Milletler üyelerinin işbu Antlaşmadan doğan yükümlülükleri ile başka herhangi bir uluslararası anlaşmadan doğan yükümlülüklerinin çatışması durumunda, işbu Antlaşmadan doğan yükümlülükler üstün gelecektir.

Madde 104

Örgüt, üyelerinden her birinin topraklarında görevlerini yerine getirmek ve amaçlarına ulaşmak için gerekli hukuksal ehliyete sahiptir.

Madde 105

1. Örgüt, Üyelerinin her birinin topraklarında amaçlarına ulaşmak için gerekli ayrıcalık, bağımsızlık ve dokunulmazlıklardan yararlanır.
2. Birleşmiş Milletler üyelerinin temsilcileri ile örgütün memurları da, aynı şekilde, örgütle ilgili görevlerini tam bir bağımsızlık içinde yerine getirebilmek için gerekli ayrıcalık, bağımsızlık ve dokunulmazlıklardan yararlanırlar.
3. Genel Kurul, işbu maddenin 1. ve 2. fıkralarının uygulanmasına ilişkin ayrıntıların saptanması amacıyla tavsiyelerde bulunabilir ya da Birleşmiş Milletler üyelerine bu amaca yönelik sözleşmeler yapılmasını önerebilir.

XVII. BÖLÜM GÜVENLİĞE İLİŞKİN GEÇİCİ HÜKÜMLER

Madde 106

Güvenlik Konseyi'ne, kendi kanısına göre 42. Madde uyarınca üzerine düşen sorumlulukları yüklenmesi olanağını verecek olan ve 43. Maddede sözü edilen özel anlaşmalar yürürlüğe girinceye değin, 30 Ekim 1943'te Moskova'da imzalanan Dört Ulus Bildirgesi'nin tarafları ile Fransa, işbu Bildirgenin 5. Maddesi uyarınca, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekebilecek her türlü eyleme Birleşmiş Milletler adına birlikte girişmek üzere birbirlerine ve, eğer durum gerektiriyorsa, Birleşmiş Milletler'in öteki üyelerine danışacaklardır.

Madde 107

İşbu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Antlaşmayı imzalayan herhangi bir devletin İkinci Dünya Savaşı sırasında düşmanı durumunda olan bir devlete karşı, bu konuda sorumluluk sahibi hükümetlerin söz konusu savaşın sonucu olarak giriştiği ya da girişilmesini uygun bulduğu bir eylemi ne etkiler, ne engeller.

XVIII. BÖLÜM DEĞİŞİKLİKLER

Madde 108

İşbu Antlaşmada yapılacak değişiklikler, Genel Kurul üyelerinin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edilip, Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyelerinin tümünü kapsamak üzere Birleşmiş Milletler üyelerinin üçte ikisi tarafından her birinin anayasa kuralları gereğince onaylandığı zaman, tüm Birleşmiş Milletler üyeleri için yürürlüğe girer.

Madde 109

1. İşbu Antlaşma'nın gözden geçirilmesi amacıyla, Genel Kurul'un üçte iki çoğunluğu ve Güvenlik Konseyi'nin herhangi dokuz üyesinin oylarıyla saptanacak yer ve tarihte Birleşmiş Milletler üyelerinin bir Genel Konferansı düzenlenebilecektir. Konferansta Birleşmiş Milletler'in her üyesinin bir oyu olacaktır.

2. Konferansta üçte iki çoğunluk tarafından işbu Antlaşmada yapılması tavsiye edilen her değişiklik, Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyelerinin tümünü kapsamak üzere Birleşmiş Milletler üyelerinin üçte ikisi tarafından her birinin anayasa kuralları gereğince onaylandığında geçerlilik kazanacaktır.

3. Genel Kurul'un, işbu Antlaşmanın yürürlüğe girmesini izleyen 10. yıllık toplantısından önce bu konferans henüz yapılmamışsa, söz konusu toplantının gündemine bu konferansın toplanması konusunda bir öneri konacak ve Genel Kurul çoğunluğunun ve Güvenlik Konseyi'nin herhangi yedi üyesinin oyuyla kararlaştırılırsa, konferans yapılacaktır.

XIX. BÖLÜM ONAY VE İMZA

Madde 110

1. İşbu Antlaşma, imza eden devletlerce her birinin anayasa kuralları gereğince onaylanacaktır.

2. Onay belgeleri Amerika Birleşik Devletleri hükümetine tevdi edilecek ve her tevdi de bu hükümet tarafından tüm imzacı devletlere ve, atandığında, örgütün Genel Sekreterine bildirilecektir.

3. İşbu Antlaşma, Çin Cumhuriyeti, Fransa, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Krallığı, Amerika Birleşik Devletleri ve imzacı devletlerin çoğunluğu tarafından onay belgelerinin tevdiinden sonra yürürlüğe girecektir. Bunun üzerine Amerika Birleşik Devletleri hükümetince onay belgelerinin tevdi edildiğine ilişkin bir tutanak düzenlenerek, bunun birer örneği imzacı devletlerin tümüne verilecektir.

4. İşbu Antlaşmayı imzalamış olup, yürürlüğe girmesinden sonra onaylayacak olan devletler, her birinin onay belgesinin tevdi edildiği tarihte Birleşmiş Milletler'in asıl üyesi olacaklardır.

Madde 111

Çince, Fransızca, Rusça, İngilizce ve İspanyolca metinleri aynı derecede geçerli olan işbu Antlaşma, Amerika Birleşik Devletleri hükümeti arşivine tevdi edilecektir. Aslına uygunluğu gereğince onaylanmış örnekleri bu hükümet tarafından bütün öteki imzacı devletlerin hükümetlerine verilecektir.

YUKARIDAKİ HÜKÜMLERİ BENİMSEYEREK Birleşmiş Milletler'e üye Hükümetlerinin temsilcileri işbu Antlaşmayı imzalamışlardır.

San Francisco'da, yirmi altı Haziran bin dokuz yüz kırk beşte yapılmıştır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN ÜYELERİ

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN ÜYELERİ: ÜYELİĞE KABUL TARİHİ, NÜFUS VE BÜTÇEDEKİ PAYI

#	Ülke	BM'ye Üyelik Tarihi	Nüfus (2015)	Bütçe Payı (%) (2015)
1	Afganistan	19.11.1946	25.500.100	0,005
2	Almanya	18.09.1973	80.296.685	7,141
3	Amerika Birleşik Devletleri	24.10.1945	321.362.789	22
4	Andorra	28.07.1993	76.246	0,008
5	Angola	01.12.1976	20.609.294	0,01
6	Antigua ve Barbuda	11.11.1981	86.295	0,002
7	Arjantin	24.10.1945	40.117.096	0,432
8	Arnavutluk	14.12.1955	2.821.977	0,01
9	Avustralya	01.11.1945	23.111.910	2,074
10	Avusturya	14.12.1955	8.464.554	0,798
11	Azerbaycan	02.03.1992	9.235.100	0,04
12	Bahamalar	18.09.1973	351.461	0,017
13	Bahreyn	21.09.1971	1.234.571	0,039

14	Bangladeş	17.09.1974	168.957.745	0,01	46	Ermenistan	02.03.1992	3.024.100	0,007
15	Barbados	09.12.1966	274.200	0,008	47	Estonya	17.09.1991	1.286.540	0,04
16	Belçika	27.12.1945	11.156.136	0,998	48	Etiyopya	13.11.1945	99.465.819	0,01
17	Belize	25.09.1981	312.971	0,001	49	Fas	12.11.1956	32.987.800	0,062
18	Benin	20.09.1960	10.323.000	0,003	50	Fiji	13.10.1970	858.038	0,003
19	Beyaz Rusya	24.10.1945	9.459.800	0,056	51	Fildişi Sahili	20.09.1960	23.202.000	0,011
20	Birleşik Arap Emirlikleri	09.12.1971	8.264.070	0,595	52	Filipinler	24.10.1945	109.615.913	0,154
21	Bolivya	14.11.1945	10.027.254	0,009	53	Finlandiya	14.12.1955	5.434.357	0,519
22	Bosna-Hersek	22.05.1992	3.839.737	0,017	54	Fransa	24.10.1945	65.107.000	5,593
23	Botsvana	17.11.1966	2.024.904	0,017	55	Gabon	20.09.1960	1.672.000	0,02
24	Brezilya	24.10.1945	204.259.812	2,934	56	Gambiya	21.09.1965	1.849.000	0,001
25	Brunei	21.09.1984	393.162	0,026	57	Gana	08.03.1957	24.658.823	0,014
26	Bulgaristan	14.12.1955	7.282.041	0,047	58	Gine	12.12.1958	10.824.200	0,001
27	Burkina Faso	20.09.1960	17.322.796	0,003	59	Grenada	17.09.1974	103.328	0,001
28	Burundi	18.09.1962	10.163.000	0,001	60	Guatemala	21.11.1945	15.438.384	0,027
29	Bhutan	21.09.1971	737.320	0,001	61	Guyana	20.09.1966	784.894	0,001
30	Birleşik Krallık	24.10.1945	63.181.775	5,179	62	Gine-Bissau	17.09.1974	1.704.000	0,001
31	Cezayir	08.10.1962	37.900.000	0,137	63	Güney Afrika	07.11.1945	52.981.991	0,372
32	Cibuti	20.09.1977	864.618	0,001	64	Güney Kore	17.09.1991	50.219.669	1,994
33	Çad	20.09.1960	12.825.000	0,002	65	Güney Sudan	14.07.1911	11.296.000	0,004
34	Çek Cumhuriyeti	19.01.1993	10.512.800	0,386	66	Gürcistan	31.07.1992	4.483.800	0,007
35	Çin Halk Cumhuriyeti	24.10.1945	1.366.630.000	5,148	67	Haiti	24.10.1945	10.413.211	0,003
36	Danimarka	24.10.1945	5.605.836	0,675	68	Hırvatistan	22.05.1992	4.290.612	0,126
37	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	20.09.1960	77.433.744	0,003	69	Hindistan	30.10.1945	1.251.695.584	0,666
38	Doğu Timor	27.09.2002	1.066.409	0,002	70	Hollanda	10.12.1945	16.795.200	1,654
39	Dominika	18.12.1978	71.293	0,001	71	Honduras	17.12.1945	8.385.072	0,008
40	Dominik Cumhuriyeti	24.10.1945	9.445.281	0,045	72	Irak	21.12.1945	35.404.000	0,068
41	Ekvador	21.12.1945	15.547.000	0,044	73	İran	24.10.1945	81.824.270	0,356
42	Ekvator Ginesi	12.11.1968	1.622.000	0,01	74	İrlanda	14.12.1955	4.585.400	0,418
43	El Salvador	24.10.1945	6.183.000	0,016	75	İspanya	14.12.1955	47.059.533	2,973
44	Endonezya	28.09.1950	255.993.674	0,346	76	İsrail	11.05.1949	8.051.200	0,396
45	Eritre	28.05.1993	6.333.000	0,001	77	İsveç	19.11.1946	9.588.569	0,96

78	İsviçre	10.09.2002	8.058.100	1,047	110	Madagaskar	20.09.1960	20.696.070	0,003
79	İtalya	14.12.1955	58.704.082	4,448	111	Makedonya	08.04.1993	2.059.794	0,008
80	İzlanda	19.11.1946	323.810	0,027	112	Malavi	01.12.1964	14.388.600	0,002
81	Jamaika	18.09.1962	2.711.476	0,011	113	Maldivler	21.09.1965	317.280	0,001
82	Japonya	18.12.1956	126.919.659	10,833	114	Malezya	17.09.1957	29.784.600	0,281
83	Kamboçya	14.12.1955	15.135.000	0,004	115	Mali	28.09.1960	15.302.000	0,004
84	Kamerun	20.09.1960	20.386.799	0,012	116	Malta	01.12.1964	416.055	0,016
85	Kanada	09.11.1945	35.141.542	2,984	117	Marshall Adaları	17.09.1991	56.086	0,001
86	Karadağ	28.06.2006	620.029	0,005	118	Mauritius	24.04.1968	1.257.900	0,013
87	Katar	21.09.1971	2.155.446	0,209	119	Meksika	07.11.1945	121.736.809	1,842
88	Kazakistan	02.03.1992	17.028.000	0,121	120	Mısır	24.10.1945	88.487.396	0,134
89	Kenya	16.12.1963	44.354.000	0,013	121	Mikronezya	17.09.1991	101.351	0,001
90	Kıbrıs Cumhuriyeti	20.09.1960	862.000	0,047	122	Moğolistan	27.10.1961	2.754.685	0,003
91	Kırgızistan	02.03.1992	5.551.900	0,002	123	Moldova	02.03.1992	3.559.500	0,003
92	Kiribati	14.09.1999	106.461	0,001	124	Monako	28.05.1993	36.136	0,012
93	Kolombiya	05.11.1945	47.181.000	0,259	125	Moritanya	27.10.1961	3.461.041	0,002
94	Komorlar	12.11.1975	724.300	0,001	126	Mozambik	16.09.1975	23.700.715	0,003
95	Kongo Cumhuriyeti	20.09.1960	4.448.000	0,005	127	Myanmar	19.04.1948	53.259.000	0,01
96	Kosta Rika	02.11.1945	4.667.096	0,038	128	Namibya	23.04.1990	2.113.077	0,01
97	Kuveyt	14.05.1963	3.582.054	0,273	129	Nauru	14.09.1999	9.945	0,001
98	Kuzey Kore	17.09.1991	24.895.000	0,006	130	Nepal	14.12.1955	26.494.504	0,006
99	Küba	24.10.1945	11.163.934	0,069	131	Nikaragua	24.10.1945	6.071.045	0,003
100	Laos	14.12.1955	6.580.800	0,002	132	Nijer	20.09.1960	17.129.076	0,002
101	Letonya	17.09.1991	2.013.400	0,047	133	Nijerya	07.10.1960	181.562.056	0,09
102	Lesotho	17.10.1966	2.074.000	0,001	134	Norveç	27.11.1945	5.063.709	0,851
103	Liberya	02.11.1945	4.294.000	0,001	135	Orta Afrika Cumhuriyeti	20.09.1960	4.616.000	0,001
104	Libya	14.12.1955	6.202.000	0,142	136	Özbekistan	02.03.1992	29.559.100	0,015
105	Lihtenştayn	18.09.1990	36.842	0,009	137	Pakistan	30.09.1947	199.085.847	0,085
106	Litvanya	17.09.1991	2.955.986	0,073	138	Palau	15.12.1994	20.901	0,001
107	Lübnan	24.10.1945	4.822.000	0,042	139	Panama	13.11.1945	3.405.813	0,026
108	Lüksemburg	24.10.1945	537.000	0,081	140	Papua Yeni Gine	10.10.1975	7.059.653	0,004
109	Macaristan	14.12.1955	9.906.000	0,266	141	Paraguay	24.10.1945	6.672.631	0,01

142	Peru	31.10.1945	30.475.144	0,117	174	Tonga	14.09.1999	103.036	0,001
143	Polonya	24.10.1945	38.533.299	0,921	175	Trinidad ve Tobago	18.09.1962	103.036	0,044
144	Portekiz	14.12.1955	10.562.178	0,474	176	Tunus	12.11.1956	10.777.500	0,036
145	Romanya	14.12.1955	20.121.641	0,226	177	Tuvalu	05.09.1900	11.323	0,001
146	Ruanda	18.09.1962	10.537.222	0,002	178	Türkiye	24.10.1945	78.523.053	1,328
147	Rusya	24.10.1945	141.423.773	2,438	179	Türkmenistan	02.03.1992	5.240.000	0,019
148	Saint Kitts ve Nevis	23.09.1983	54.000	0,001	180	Uganda	25.10.1962	34.131.400	0,006
149	Saint Lucia	18.09.1979	166.526	0,001	181	Ukrayna	24.10.1945	45.480.315	0,099
150	Saint Vincent ve Grenadinler	16.09.1980	109.000	0,001	182	Umman	07.10.1971	3.831.553	0,102
151	Samoa	15.12.1976	187.820	0,001	183	Uruguay	18.12.1945	3.286.314	0,052
152	San Marino	02.03.1992	32.382	0,003	184	Ürdün	14.12.1955	6.473.600	0,022
153	Sao Tome ve Principe	16.09.1975	187.356	0,001	185	Vanuatu	15.09.1981	264.652	0,001
154	Senegal	28.09.1960	13.567.338	0,006	186	Venezuela	15.11.1945	28.946.101	0,627
155	Seyşeller	21.09.1976	90.945	0,001	187	Vietnam	20.09.1977	91.348.835	0,042
156	Sırbistan	01.11.1900	7.241.295	0,04	188	Yemen	30.09.1947	24.527.000	0,01
157	Sierra Leone	27.09.1961	6.190.280	0,001	189	Yeni Zelanda	24.10.1945	4.472.390	0,253
158	Singapur	21.09.1965	5.310.000	0,384	190	Yeşil Burun Adaları	16.09.1975	491.875	0,001
159	Slovakya	19.01.1993	5.410.728	0,171	191	Yunanistan	25.10.1945	10.815.197	0,638
160	Slovenya	22.05.1992	2.060.589	0,1	192	Zambiya	01.12.1964	13.092.666	0,006
161	Solomon Adaları	19.09.1978	561.000	0,001	193	Zimbabve	25.08.1980	12.973.808	0,002
162	Somali	20.09.1960	10.496.000	0,001					
163	Sri Lanka	14.12.1955	20.277.597	0,025					
164	Sudan	12.11.1956	37.964.000	0,01					
165	Surinam	04.12.1975	534.189	0,004					
166	Suriye	24.10.1945	21.377.000	0,036					
167	Suudi Arabistan	24.10.1945	29.195.895	0,864					
168	Svaziland	24.09.1968	1.250.000	0,003					
169	Şili	24.10.1945	16.634.603	0,334					
170	Tacikistan	02.03.1992	8.000.000	0,003					
171	Tanzanya	14.12.1961	44.928.923	0,009					
172	Tayland	16.12.1946	67.367.943	0,239					
173	Togo	20.09.1960	7.351.374	0,001					

SONNOTLAR

1. Ancak sayıları gittikçe artan analizciler ile politika yapıcılar uluslararası örgütlerin, rejimlerin ve diğer "küresel yönetim" düzenlemelerinin uluslararası sistemde bağımsız aktörler olarak roller üstlendiklerini iddia etmektedirler. Yine de bizim burada ortaya koyduğumuz görüş analizcilerin ve uygulayıcıların ana akım görüşü olmayı sürdürmektedir.
2. Rousseau'nun cevabı, Abbé'nin önerisinin analizi ve Stanley Hoffmann'ın ikna edici eleştirisi için bkz. Stanley Hoffmann, *The State of War: Essays in the Theory and Practice of International Relations*, New York: Praeger, 1965, ss. 54-87.
3. Napoleon'a yönelik tepkinin özgünlüğünü vurgulayan bu çabanın tarihi için bkz. Edward Vose Gulick, *Europe's Classical Balance of Power*, New York: Norton, 1955. Ayrıca bkz. Clive Archer, *International Organizations*, 2. Baskı, Londra: Routledge, 1992, ss. 6-15.
4. Bkz. Archer, ss. 12-13. Ayrıca özellikle bkz. Craig Murphy, *International Organization and Industrial Change: Global Governance since 1850*, New York: Oxford University Press, 1994.
5. İşlevselci teori temel unsurları açısından yeni olan bir teori değildir. Seyahat, ticaret, uygulamalı sanatlar ve devletlerin karşılıklı bağımlılığını vurgulamış olan Émeric Crucé bir yedinci yüzyıl işlevselcisidir. İşlevselci teorinin modern çağdaki takipçileri arasında David Mitrany ve Ernst Haas bulunmaktadır. Bkz. David Mitrany, *A Working Peace System*, Chicago: Quadrangle Books, 1966; Ernst Haas, *Beyond the Nation-State*, Stanford, CA: Stanford University Press, 1964.
6. Tirnak içerisindeki kavramlar James Rosenau'ya aittir. Rosenau 1990'lı yıllarda uluslararası ilişkilerin değişen ve gittikçe sorunsal hale gelen niteliğiyle ilgili geniş kapsamlı ve karmaşık tartışmalar gerçekleştirmiştir. Onun yaptığı analizler ve ortaya koyduğu düşünceler uluslararası örgütlerle ilgili olarak burada yapılan tartışmaları etkilemiştir. Onun özellikle şu eserlerine bakınız: *Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1990; *Along the Domestic-Foreign Frontier: Exploring Governance in a Turbulent World*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

7. Tartışmalarla ilgili olarak bkz. Rosenau, *Along the Domestic-Foreign Frontier*, özellikle 5. Bölüm; James H. Mittleman (ed.), *Globalization: Critical Reflections*, Boulder, CO: Lynne Rienner, 1997; Frank J. Lechner ve John Boli (ed.), *The Globalization Reader*, Malden, MA: Blackwell Publishers, 2000.
8. James Rosenau, "Governance in the Twenty-first Century", *Global Governance*, Cilt 1 (Kış 1995), ss. 13-44; Lawrence W. Finkelstein, "What Is Global Governance", *Global Governance*, C. 1 (Eylül-Ekim 1995), ss. 367-372.
9. Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, Reading, MA: Addison-Wesley, 1979; Kenneth Waltz, "Globalization and Governance", *PS: Political Science and Politics*, Cilt XXXII (4), Aralık 1999, ss. 693-700.
10. Oran R. Young, *Governance in World Affairs*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1999, s. 1.
11. James Rosenau, "Governance, Order and Change in World Politics", James Rosenau ve Ernst-Otto Czempiel (ed.), *Governance without Government: Order and Change in World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992, s. 4.
12. Finkelstein, s. 369.
13. "Çok-tarafılık" son dönemde en kapsamlı şekilde John Gerard Ruggie (Columbia Üniversitesi, Uluslararası ve Kamusal İlişkiler Fakültesi'nin eski dekanı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin özel yardımcısı) tarafından analiz edilmiştir. Bkz. John Gerard Ruggie, "Multilateralism: The Anatomy of Institution", John Gerard Ruggie (ed.), *Multilateralism Matters: The Theory and Praxis of an Institutional Form*, New York: Columbia University, 1993, s. 11. Ruggie'nin ortaya koyduğu tanım, şu eserde Robert Keohane tarafından ortaya konan daha sınırlı kavramla bağlantılıdır: Robert O. Keohane, "Multilateralism: An Agenda for Research", *International Journal*, Cilt 45 (Autumn 1990), s. 731.
14. Keohane, a.g.e., s. 732.
15. Ruggie, a.g.e., eserin değişik yerlerinde.
16. Stephen D. Krasner, "Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables", *International Organization*, 36, no. 2 (Bahar 1982), s. 185. *International Organization* dergisinin bu sayısı daha sonra kitap olarak basılmıştır: Stephen D. Krasner (ed.), *International Regimes*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1983.
17. Krasner, "Structural Causes and Regime Consequences", s. 189.
18. Donald J. Puchala ve Raymond F. Hopkins, "International Regimes: Lessons from Inductive Analysis", *International Organization*, 36, no. 2 (Bahar 1982), s. 246.
19. Arthur Stein, "Coordination and Collaboration: Regimes in an Anarchic World", *International Organization*, 36, no. 2 (Bahar 1982), s. 299.
20. Susan Strange, "Cave! Hic dragones: A Critique of Regime Analysis", *International Organization*, 36, no. 2 (Bahar 1982), ss. 479-496.
21. Bu rejim analizi yelpazesi şu eserde ortaya konmuştur: Andreas Hasenclever, Peter Mayer ve Volker Rittberger, *Theories of International Regimes*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
22. Bazı analizciler rejimlerin oluşturulmasının ve devam ettirilmesinin küçük bir güçlü ülkeler grubu tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürseler de çoğu durumda söz konusu liderliğin tek bir aktör tarafından üstlenildiği düşünülmektedir.
23. John J. Mearshimer, "The False Promise of International Institutions", *International Security*, Cilt 19 (Kış 1994-1995), ss. 5-49; Joseph M. Grieco, "Understanding the Problem of International Cooperation: The Limits of Neoliberal Institutionalism and the Future of Realist Theory", David Baldwin (ed.), *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*, New York: Columbia University Press, 1993, ss. 301-338.
24. Bu argüman en çarpıcı bir şekilde şu eserde ortaya konmuştur: Robert Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1984.
25. Young rejimlerle ilgili düşüncelerini son birkaç yıl içerisinde kaleme aldığı çok sayıda kitabında ve makalesinde ortaya koymuştur. Eserlerinden en önemlileri şunlardır: Oran Young, *Governance in World Affairs*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1999; Oran Young (ed.), *The Effectiveness of International Environmental Regimes: Casual Connections and Behavioral Mechanisms*, Cambridge, MA: MIT Press, 1999; Oran Young (ed.), *Global Governance: Drawing Insights from the Environmental Experience*, Cambridge, MA: MIT Press, 1997; Oran Young, *International Governance: Protecting the Environment in a Stateless Society*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1994.
26. Roger Fisher ve William Ury, *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*, New York: Houghton Mifflin, 1981.
27. "Introduction: Epistemic Communities and International Policy Coordination", Peter Haas (ed.), *Knowledge, Power and International Policy Coordination*, *International Organization* dergisinin özel sayısı, Cilt 46 (1992), s. 3.
28. Bkz. Peter Haas, "Do Regimes Matter? Epistemic Communities and Mediterranean Pollution Control", *International Organization*, Cilt 43 (1990), ss. 377-403; Peter Haas, *Saving the Mediterranean: The Politics of International Environmental Cooperation*, New York: Columbia University Press, 1990.
29. "Introduction: Epistemic Communities and International Policy Coordination", Haas, 1992, s. 2.
30. Örneğin bkz. Margaret E. Keck ve Kathryn Sikkink, *Activists beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998. Keck ile Sikkink'in kitabının, Louisville Üniversitesi'nin "Dünya Düzenini Geliştiren Fikirler" için verdiği Grawemeyer Ödülünü kazandığını belirtmek gerekir.
31. Bkz. Hasenclever, vd., ss. 167-169.
32. BM sisteminin "esnekliği" kavramı, barışı korumayla ilgili olarak kaleme alınan şu makalede kullanılmıştır: Bruce Russett ve James Sutterlin, "The U.N. in a New World Order", *Foreign Affairs*, Cilt 70 (Bahar 1991). Rosenau kavramı onaylamış ve daha da geliştirmiştir; bkz. James Rosenau, *The United Nations in a Turbulent World*, an International Peace Academy Occasional Paper, Boulder, CO: Lynne Rienner, 1992, ss. 37-40.
33. Bu argüman, 1945 yılında Birleşmiş Milletler'de Sovyetler Birliği cumhuriyetlerine ayrı üyelik verilmesiyle ilgili olarak gerçekleştirilen tartışmanın ilginç bir girizgahı olmuştur.
34. Milletler Cemiyeti Misakı, Madde 1, Bent 2.

35. Milletler Cemiyeti Misakı, Madde 23.
36. Milletler Cemiyeti Misakı, Madde 3, Bent 3; Madde 4, Bent 4.
37. F. P. Walters, *History of the League of Nations*, New York: Oxford University Press, 1952, I, s. 127.
38. *International Conciliation*, no. 399 (Nisan 1944), ss. 251-374.
39. *International Conciliation*, no. 411 (Mayıs 1945), ss. 343-362.
40. Konferans istatistikleri şu eserden adapte edilmiştir: Clyde Eagleton, "The Charter Adopted at San Francisco", *American Political Science Review*, 39 (Ekim 1945), s. 935.
41. Birleşmiş Milletler Antlaşması, Madde 73.
42. Birleşmiş Milletler Antlaşması, Madde 4.
43. Michael M. Gunter, "What Happened to the United Nations' Ministate Problem?", *American Journal of International Law*, 71 (Ocak 1977), ss. 110-124.
44. Ruth B. Russell, *The General Assembly: Patterns/Problems/Prospects*, New York: Carnegie Endowment for International Peace, 1970, s. 35.
45. Birleşmiş Milletler Antlaşması, Madde 33.
46. Örneğin bkz. Inis L. Claude Jr., *Swords into Plowshares: The Problems and Progress of International Organization*, 4. Baskı (New York: Random House, 1971), s. 256.
47. Larry L. Fabian, *Soldiers Without Enemies: Preparing the United Nations for Peacekeeping* (Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1971), s. 161.
48. a.g.e., s. 144.
49. Kanada, Fiji, Finlandiya, Fransa, Gana, İran, İrlanda, İtalya, Nepal, Hollanda, Nijerya, Norveç, Senegal, İsveç.
50. Louis Henkin, *How Nations Behave: Law and Foreign Policy*. New York: Praeger, 1970, ss. 22-23.
51. ILO'un sosyal yasaların çıkarılması konusundaki katkısıyla ilgili olarak daha fazla detay için 14. Bölüm'e bakınız.
52. Henkin, *How Nations Behave*, s. 137.
53. Rosalyn Higgins, *The Development of International Law through the Political Organs of the United Nations*, New York: Oxford University Press, 1963, s. 2.
54. Thomas M. Franck, *Judging the World Court*, New York: Priority Press Publication, 1986, ss. 27-33.
55. Birleşmiş Milletler Antlaşması, Madde13, 1. Bend.
56. Edward McWhinney, *United Nations Law Making: Cultural and Ideological Relativism and International Law Making for an Era of Transition*, New York: Holmes & Meier, 1984, s. 98.
57. a.g.e., s. 99.
58. Percy E. Corbett, *The Growth of World Law*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971, ss. 51-52.
59. a.g.e., s. 60.
60. Stockholm International Peace Research Institute, "Tables of Military Expenditure", *SIPRI Yearbook of 1999: Armaments, Disarmament and International Security*, New York: Oxford University Press, 1999, ss. 316-323.
61. Ruth Leger Sivard, *World Military and Social Expenditures 1993, s 1993*, Washington, DC: World Priorities, Inc., 1993, s. 5.
62. UN Document E /3593/Rev. 1, s. 52.
63. Leland M. Goodrich, Edward Hambro ve Anne Simons, *United Nations Charter: Commentary and Documents*, 3. Baskı, New York: Columbia University Press, 1969, s. 120.
64. Şu eserden alınmıştır: "Nuclear Disarmament: A Long and Winding Road", *United Nations Chronicle*, Cilt XXXIII, No. 3, 1996, s. 23.
65. BM Genel Kurulu 11 Aralık 1975'teki 3472B (XXX) Kararıyla nükleer silahlardan arındırılmış bölge kavramına onay vermiştir.
66. *SIPRI Yearbook 1999*, s. 566.
67. "Undermined", *United Nations Chronicle*, Cilt XXXIV, No. 4 (1997), s. 39.
68. Sivard, *World Military and Social Expenditures 1993*, s. 5; *SIPRI Yearbook*, 1999, s. 300.
69. a.g.e., s. 7; *SIPRI Yearbook*, 1999, ss. 15-33.
70. Bu örgütler Lynn H. Miller'in 1970 yılındaki sınıflandırmasındaki "ittifaklar" kavramıyla alakasız değildir. Lynn H. Miller, "Regional Organizations and Subordinate Systems", Louis J. Cantori ve Steven L. Spiegel (ed.), *The International Politics of Regions: A Comparative Approach*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1970, ss. 357-378. Ancak bu düzenlemeler Miller'in "ittifaklarının" üzerine dayandırıldığı Soğuk Savaş sınıflandırmasına tam olarak uymamaktadır.
71. CIDI daha önce birbirinden ayrı olan Amerikan Devletleri Ekonomik ve Sosyal Konsey'i ile Amerikan Devletleri Eğitim, Bilim ve Kültür Konseyi'ni bir araya getirmiştir.
72. Ayrıca 1969 yılında Kosta Rika'nın San Jose kentinde kabul edilmiş olan Amerikan Devletleri İnsan Hakları Sözleşmesini uygulayan ve yorumlayan özerk bir yapı olan Amerikan Devletleri İnsan Hakları Mahkemesi bulunmaktadır.
73. Etzioni, *Majority of One, passim*.
74. Ellen Frey-Wouters, "The Prospects for Regionalism in World Affairs", Richard A. Falk ve Cyril E. Black (ed.), *The Future of the International Legal Order*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1969, 1, s. 539.
75. L. Ronald Sheman, *The Inter-American Dilemma: The Search for Inter-American Cooperation at the Centennial of the Inter-American System*, New York: Praeger Publishers, 1988, s. 195.
76. Andrew Hurrell, "Recognition in the Americas", Louise Fawcett ve Andrew Hurrell (ed.), *Regionalism in World Politics: Regional Organizations and International Order*, New York: Oxford University Press, 1995, s. 265.
77. Örneğin bkz. Herman J. Cohen, "Peace-keeping and Conflict Resolution in Africa", *US Department of State Dispatch*, Cilt 4, No. 16 (19 Nisan 1993), ss. 270-272.

78. Joseph S. Nye, Jr., *Peace in Parts: Integration and Conflict in Regional Organization*. Boston, MA: Little, Brown, 1971, s. 112.
79. Bölgesel komisyonların sorunları ve potansiyeli ile ilgili olarak son zamanlarda gerçekleştirilmiş güçlü bir çalışma için bkz. Erskine Childers ve Brian Urquhart, *Reviewing the United Nations System, Development Dialogue*, 1994:1, ss. 95-98.
80. Thomas L. Friedman, *The Lexus and the Olive Tree*, New York: Farrar, Straus and Giroux, 1999, s. xv.
81. Örneğin bkz. Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye Jr., (ed.), "Transnational Relations and World Politics", *International Organization*, 25 (Yaz 1971).
82. Friedman, *The Economist*'ten alıntı yapmıştır. Friedman, *The Lexus and the Olive Tree*, s. xvi.
83. Örneğin bkz. The Commission on Global Governance, *Our Global Neighborhood*, Commission on Global Governance: Oxford University Press, 1995.
84. Küreselleşmenin etkisi altında ortaya çıkan, geniş bir yelpazeye yayılmış MNC'lerle ilgili daha fazla tartışma için bkz. John Stopford, "Multinational Corporations", *Foreign Policy*, No. 113 (Kış 1998-1999), ss. 12-24.
85. Örneğin bkz. Richard Barnet ve Ronald Mueller, *Global Reach: The Power of the Multinational Corporations*, New York: Simon and Schuster, 1974.
86. Jack N. Behrman, *National Interests and the Multinational Enterprise: Tensions among the North Atlantic Countries*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1970, ss. 7-8, 13.
87. Aktaran: Paul Lewis, "Rights Groups Say Shell Oil Shares Blame", *The New York Times*, 11 Kasım 1995, s. A6.
88. UNCTAD, *World Investment Report 1999*, ss. 8-9.
89. On-line veriler şu adreste bulunan *The Yearbook of International Organizations for 1999-2000* yayınının "İstatistikî Tablolardan" alınmıştır: <http://www.uia.org/uiastats/lytb199.htm>, erişim tarihi: 7 Mayıs 2000.
90. Daha önce gerçekleştirilen bir karşılaştırma için bkz. Kjell Skjelsbaek, "The Growth of International Nongovernmental Organization in the Twentieth Century", *International Organization*, 25 (Yaz 1971), s. 425.
91. NGO'ların faaliyetleriyle ilgili bilgi elde etme bakımından en mükemmel kaynak *internettir*, çünkü *internette* çoğu NGO'nun web sitesi mevcuttur. NGO'ların siteleri ve faaliyetleri konusunda oldukça kullanışlı olan web sitesi de –kendisi de NGO olan– Global Policy Forum'un web sitesidir: <http://www.igc.org/globalpolicy>. Son dönemde NGO'larla ilgili yapılan en önemli çalışmalardan bazıları şunlardır: Thomas G. Weiss ve Leon Gordenker (ed.), *NGOs, the UN, and Global Governance*, Boulder, CO: Lynne Rienner, 1996; Peter Willets (ed.), *The Conscience of the World: The Influence of Non-Governmental Organizations in the UN System*, Washington, DC: Brookings Institution, 1996; Margaret Keck ve Kathryn Sikkink, *Activists Beyond Borders*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998; Global Policy Forum, *NGOs and the United Nations*, New York: Global Policy Forum, 1999; Michael Edwards ve David Hulme (ed.), *Beyond the Magic Bullet: NGO Performance and Accountability in the Post-Cold War World*, West Hartford, CT: The Kumarian Press, 1996; Hulme ve Edwards (ed.), *NGOs, States and Donors: Too Close for Comfort?* New York: St. Martin's Press, 1997.
92. Bu görev ve roller değişik kaynaklarda ele alınmıştır. Özellikle bkz. Weiss and Gordenker, ss. 36-40.
93. Andrew S. Natsios, "NGOs and the UN System in Complex Humanitarian Emergencies", Weiss and Gordonker, s. 69.
94. <http://shr.aaas.org/dhr.htm>
95. Çevree NGO'lariyla ilgili daha kapsamlı değerlendirmeler için bkz. Ken Conca, "Greening the UN: Environmental Organizations and the UN System", Weiss ve Gordenker, ss. 103-119; Paul Wagner, *Environmental Activism and World Civic Politics*, Albany, NY: State University of New York Press, 1996.
96. Felice D. Gaer, "Reality Check: Human Rights NGOs Confront Governments at the UN", Weiss ve Gordenker, ss. 51-66, özellikle s. 52.
97. Gaer'in önemli açıklamalarına ek olarak bkz. William Korey, *NGOs and the Universal Declaration of Human Rights: "A Curious Grapevine"*, New York: St. Martin's Press, 1998.
98. Human Rights Watch, *World Report 2000: Events of 1999*, New York: Human Rights Watch, 1999.
99. Bkz. Helena Cook, "Amnesty International at the United Nations", Willets, ss. 181-213.
100. Gaer, "Reality Check", s. 57.
101. Commission on Global Governance, *Our Global Neighborhood*, New York: Oxford University Press, 1995, s. 253.
102. *a.g.e.*, s. 254.
103. Bkz. United Nations, "Consultative Relationship between the ECOSOC and NGOs", 16 Mart 2000, <http://www.un.org/esa/coordination/ngo/faq.htm>.
104. Bkz. James A. Paul, *NGOs, Civil Society and Global Policy Making, Haziran 1996*, 16 Mart 2000, <http://www.igc.org/globalpolicy/ngos/analysis/analysis.htm>.
105. *Our Global Neighborhood*, ss. 258-259. Komisyon daha da ileri giderek NGO'lara daha fazla temsil imkanı verilmesini, ECOSOC'un lağvedilmesini ve görevlerinin Genel Kurul'a devredilmesini önermiştir.
106. UN, "Millennium Forum Aims to Give Global Civil Society a Collective Voice", 18 Şubat 2000, erişim tarihi: 9 Mayıs 2000; http://www.millenniumforum.org/html/news/PressRell_holistic.htm.
107. *Our Global Neighborhood*, s. 259.
108. Bkz. Paul, *NGOs, Civil Society and Global Policy Making*.
109. *United Nations Statistical Yearbook*, 1978, Tablo 14, s. 55.
110. Lester R. Brown, *The Interdependence of Nations*, Headline Series, No. 212, New York: Foreign Policy Association, Ekim 1972, ss. 43-44.
111. Gerard J. Mangone, "Field Administration: The United Nations Resident Representative", Gerard J. Mangone (ed.), *UN Administration of Economic and Social Programs*, New York: Columbia University Press, 1966.

112. "Towards Accelerated Development: Proposals for the Second United Nations Development Decade", Report of the Committee for Development Planning, New York: United Nations, 1970; *International Development Strategy: Action Programme of the General Assembly for the Second United Nations Development Decade*, New York: United Nations, 1970; *International Development Strategy for the Third United Nations Development Decade*, New York: United Nations, 1981.
113. Bu felsefenin daha detaylı şekilde tartışılmasıyla ilgili olarak bkz. Paul Dickson, "A Fresh Look at the World Bank", *Vista* (şu anda *Inter Dependent*) (Haziran 1973), ss. 25, 27, 30, 48-49.
114. Robert W. Gregg, "UN Economic, Social, and Technical Activities", James Barros (ed.), *The United Nations: Past, Present, and Future*, New York: Free Press, 1972, s. 235.
115. *International Development Strategy for the Third United Nations Development Decade*, New York: United Nations, 1981; *North-South: A Programme for Survival*, Londra: Pan Books, Ltd., 1980; *The Global 2000 Report to the President: Entering the Twenty-First Century*, 3 cilt, Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1980.
116. Lester R. Brown ve Alan Durning (ed.), *State of the World 1989*, New York: W.W. Norton & Company, 1989, *passim*.
117. Frances Moore Lappé ve Joseph Collins, "When More Food Means More Hunger", *War on Hunger*, 10, no. 11 (Kasım 1976), Amerikan Uluslararası Kalkınma Ajansının yayını, ss. 1-3, 14-15.
118. Brown and Durning, *State of the World*, s. 192.
119. *Man's Impact on the Global Environment*, Report of the Study of Critical Environmental Problems, Cambridge, MA: MIT Press, 1970, s. 227.
120. Founex Raporu ve dört katılımcının yorumları konusunda bkz. "Environment and Development", *International Conciliation*, no. 586 (Ocak 1972).
121. Hazırlık ve konferans sonrası faaliyetler de dahil olmak üzere Stockholm Konferansı'nda hükümetler dışı örgütlerin rolüyle ilgili bir çalışma için bkz. Anne Thompson Feraru, "Transnational Political Interests and the Global Environment", *International Organization*, 28 (Kış 1974), ss. 31-60.
122. Larry L. Fabian, "The Ocean, the United States, and the Poor Countries", *The United States and the Developing World: Agenda for Action*, Washington, DC: Overseas Development Council, 1973, s. 80.
123. David Owen, "A Combined Strategy", Richard Symonds (ed.), *International Targets for Development*, New York: Harper & Row, 1970, s. 247.
124. United Nations Association of the United States of America, *A Global Agenda: Issues before the 47th General Assembly of the United Nations*, Lanham, MD: University Press of America, 1992, ss. 280-282; *Issues before the 48th General Assembly* (1993), ss. 260-261.
125. ILO Anayasası, Madde 3, bölüm 3.
126. *a.g.e.*, s. 7.
127. United Nations Document E/1989/38, s. 1.
128. F. P. Walters, *A History of the League of Nations*, New York: Oxford University Press, 1952, ss. 1, 173.
129. Rupert Emerson, *From Empire to Nation: The Rise to Self-Assertion of Asian and African Peoples*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1960, ss. 16-17.
130. Rupert Emerson, "Colonialism, Political Development, and the UN", *International Organization*, 19 (Yaz 1965), s. 493.
131. Louis Henkin, "The Internationalization of Human Rights", *Human Rights: A Symposium*, Columbia University, Proceedings of the General Education Seminar, 6, no. 1 (1977), ss. 5-16.
132. *Conference on Security and Co-operation in Europe, Final Act*, Helsinki, 1975, Part I (a) VII.
133. 77 Bildirgesi'nin metni için bkz. James Avery Joyce, *World Labor Rights and Their Protection*, Londra: Croom Helm Ltd., 1980, ss. 160-164.
134. NGO'ların katkıları konusunda yapılmış mükemmel bir çalışma için bkz. Laurie S. Wiseber ve Harry M. Scoble, "Monitoring Human Rights Violations: The Role of Nongovernmental Organizations", Donald P. Kommers ve Gilbert D. Loescher (ed.), *Human Rights and American Foreign Policy*, Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press, 1979, ss. 179-198.
135. William Korey, "The Key to Human Rights – Implementation", *International Organization*, no. 570 (Kasım 1968); Vernon Van Dyke, *Human Rights, the United States, and World Community*, New York: Oxford University Press, 1970. Her iki çalışma, insan haklarının uluslararası alanda korunmasıyla ilgili olarak uygulama sorununun büyük bir problem oluşturduğunu vurgulamaktadır.
136. Arthur W. Rovine, *The First Fifty Years: The Secretary-General in World Politics, 1920-1970*, Leiden, Netherlands: A. W. Sijthoff, 1970, s. 38.
137. "The International Civil Servant in Law and in Fact", şu eserde yer almıştır: Wilder Foote (ed.), *Servant of Peace: A Selection of the Speeches and Statements of Dag Hammarskjöld*, New York: Harper & Row, 1963, ss. 329-349.
138. *a.g.e.*, s. 339.
139. Charles Winchmore, "The Secretariat: Retrospect and Prospect", *International Organization*, 19 (Yaz 1965), ss. 622-639.
140. Foote, *Servant of Peace*, ss. 346-348.
141. *a.g.e.*, s. 316.
142. *a.g.e.*, s. 317.
143. *a.g.e.*, ss. 318-319.
144. Seymour M. Finger ve John Mugno, *The Politics of Staffing the United Nations Secretariat*, New York: The Ralph Bunche Institute on the United Nations, The Graduate School and University Center of the City University of New York, 1974.
145. Brian Urquhart ve Erskine Childers, *A World in Need of Leadership: Tomorrow's United Nations*, Uppsala, İsveç: Dag Hammarskjöld Foundation, 1990, s. 8.
146. İtalik olan kısımlar sonradan yapılan ilaveleri göstermektedir.

KAYNAKÇA

GENEL KAYNAKLAR

Temel kaynak toplantı kayıtları, raporlar, araştırma çalışmaları ve devletlerle yazışmaları içeren *United Nations Documents*'tır (Birleşmiş Milletler Belgeleridir). İhtisas kuruluşlarının belgeleri de *United Nations Documents Index*'indeki (Birleşmiş Milletler Belgeleri İndeksi) listelerde yer almaktadır. Bölgesel örgütler ile başka örgütler de genel olarak hacimli çalışmalar yayınlamaktadır ki, bunlar da temel bilgi kaynakları arasında bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in diğer temel yayınları şunlardır:

"Annual Report of the Secretary-General on the Work of the United Nations" (Genel Sekreterin Birleşmiş Milletler'in Çalışmalarıyla İlgili Yıllık Raporu".

Everyman's United Nations (8. Baskı), 1968.

Everyman's United Nations – Supplement, 1971.

Everyone's United Nations, 1986.

Basic Facts About the United Nations, 1965.

United Nations Demographic Yearbook.

United Nations Statistical Yearbook.

United Nations Treaty Series.

Yearbook of the United Nations.

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı ortaya çıkarmış olan San Francisco Konferansı'nın belgeleri 22 cilt halinde *Documents of the United Nations Conference on International Organization* başlığıyla yayınlanmıştır. 1 ile 16. cilt arasındakiler 1946-1946 yıllarında Amerikan Kongre Kütüphanesiyle işbirliği halinde Birleşmiş Milletler Bilgi Örgütleri tarafından

Londra ve New York'ta yayınlamıştır. 17 ile 22. cilt arasındakiler 1954-1955 yıllarında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlamıştır.

Özel şahıslar tarafından basılan temel öneme sahip yayınlar arasında şunlar bulunmaktadır:

Bennett, A. Le Roy. *Historical Dictionary of the United Nations*. Lanham, MD: The Scarecrow Press, 1955.

Goodrich, Leland M.; Hambro, Edvard ve Simons, Anne P. *United Nations Charter: Commentary and Documents* (3. Baskı). New York: Columbia University Press, 1969.

Schachter, Oscar ve Joyner, Christopher C. *United Nations Legal Order*. 2 cilt, Cambridge: American Society of International Law, 1995.

Simma, Bruno (ed.), *The Charter of the United Nations: A Commentary*. New York: Oxford University Press, 1994.

Kaleidoscope: Current World Data. Birleşmiş Milletlerdeki gelişmelerin güncel bir kronolojisini içermektedir.

Issues before the General Assembly of the United Nations. Yılları içeren ciltler. New York: United Nations Association of the United States of America.

"Reports of the Commission to Study the Organization of Peace".

Worldmark Encyclopedia of the Nations, 1, The United Nations (7. Baskı). New York: John Wiley & Sons, Inc., 1988.

Yearbook of International Organizations. İki yılda bir yayınlanmaktadır. Brüksel: Union of International Associations.

Özel şahıslar tarafından basılan en değerli periyodik yayınlar şunlardır: *International Conciliation* (şu anda yayınlanmamaktadır), *International Organization*, *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organization*. Sonuncu dergi Academic Council on the United Nations tarafından yayınlanmaktadır.

İnternet, uluslararası örgütler ve Birleşmiş Milletler konusunda temel ve faydalı bir bilgi kaynağı haline gelmiştir. Kapsamlı bir web sitesi listesi vermek bu kaynakçanın kapsamının dışında kalan bir husustur. İki web sitesi genel önemleriyle önem çıkmaktadır:

BM Sistemi: www.unsystem.org.

BM'nin ana sayfası: www.un.org.

Yearbook of International Organizations: www.uia.org/uiastats/ytb199.htm.

Diğer seçilmiş web siteleri uygun bölüm kaynakçalarında yer almaktadır.

BÖLÜMLERE GÖRE SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

1. Bölüm

Giriş

ARCHER, CLIVE. *International Organizations*. 2. Baskı, Londra: Routledge, 1992.

CLAUDE, INIS L., JR. *The Changing the United Nations*. New York: Random House, 1967.

CLAUDE, INIS L., JR. *Swords into Plowshares: The Problems and Progress of International Organization*. 4. Baskı, New York: St. Martin's Press, 1984.

HASENCLEVER, ANDREAS; MAYER, PETER ve RITTBERGER, VOLKER. *Theories of International Regimes*. New York: Cambridge University Press, 1997.

LUARD, EVAN. *Conflict and Peace in the Modern International System: A Study of the Principles of International Order*. Albany: State University of New York Press, 1988.

MANGONE, GERARD J. *A Short History of International Organization*. New York: McGraw-Hill, 1954.

MURPHY, CRAIG N. *International Organization and Industrial Change: Global Governance since 1950*. New York: Oxford University Press, 1994.

ROBERTS, ADAM ve KINGSBURY, BENEDICT (ed.). *United Nations, Divided World: The UN's Role in International Relations*. 2. Baskı, New York: Clarendon/Oxford University Press, 1993.

ROSENAU, JAMES N. *Along the Domestic-Foreign Frontier: Exploring Governance in a Turbulent World*. New York: Cambridge University Press, 1997.

VIOTTI, PAUL R. ve KAUPPI, MARK V. *International Relations Theory: Realism, Pluralism, Globalism and Beyond*. 3. Baskı, Boston, MA: Allyn and Bacon, 1999.

YOUNG, ORAN R. *Governance in World Affairs*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1999.

2. Bölüm

Büyük Deney – Milletler Cemiyeti

CECH, LORD ROBERT. *A Great Experiment*. New York: Oxford University Press, 1939.

LEAGUE OF NATIONS. *The Development of International Cooperation in Economic and Social Affairs*. Cenevre: League Secretariat, Ağustos 1939.

MILLER, DAVID HUNTER. *The Drafting of the Covenant*. New York: Putnam, 1928, iki cilt.

NORTHLEDGE, F. S. *The League of Nations: Its Life and Times 1920-1946*. New York: Holmes & Meier, 1986.

WALTERS, F. P. *A History of the League of Nations*. New York: Oxford University Press, 1952, iki cilt.

UNITED NATIONS LIBRARY AT GENEVA. *The League of Nations, 1920-1946: Organization and Accomplishments*. New York: United Nations, 1996.

3. Bölüm

Birleşmiş Milletler'in Doğuşu

EAGLETON, CLYDE. "The Charter Adopted at San Francisco". *American Political Science Review*. 39 (Ekim 1945), 934-942.

HOOPES, TOWNSEND ve BRINKLEY, DOUGLAS. *FDR and the Creation of the U.N.* New Haven, CT: Yale University Press, 1997.

LUARD, EVAN. *A History of the United Nations*. I. Cilt, *The Years of Domination, 1945-1955*. New York: St. Martin's Press, 1982.

"Report to the President on the Results of the San Francisco Conference..." Department of State Publication 2349, Conference Series 71. Washington, DC: Government Printing Office, 1945.

RUSSELL, RUTH B. ve MUTHER, JEANETTE E. *A History of the United Nations: The Role of the United States, 1940-45*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1958.

4. Bölüm

Birleşmiş Milletler'in Temel İlkeleri ve Örgütlenmesi

BAILEY, SYNDEY D. ve DAWS, SAM. *The Procedure of the UN Security Council*. 3. Baskı, New York: Oxford University Press, 1999.

Basic Facts about the United Nations. New York: United Nations, 1995.

Everyman's United Nations. 8. Baskı, New York: United Nations, 1968.

Everyone's United Nations. New York: United Nations, 1986.

GOODRICH, LELAND M.; HAMBRO, EDVARD ve SIMONS, ANNE P. *United Nations Charter: Commentary and Documents*. 3. Baskı, New York: Columbia University Press, 1969.

5. Bölüm

Birleşmiş Milletler'in Bazı Temel Meseleleri

ALKER, HAYWARD R., JR. ve RUSSET, BRUCE M. *World Politics in the General Assembly*. New Haven, CT: Yale University Press, 1965.

JUNN, ROBERT S. "Voting in the United Nations Security Council". *International Reactions*, 9, no. 4 (1983), 312-352.

KAY, DAVID A. "The Impact of the African States on the United Nations". *International Organization*, 23 (Winter 1969), 20-47.

KEOHANE, ROBERT O. "Political Influence in the General Assembly". *International Conciliation*, no. 557 (Mart 1966).

MARIN-BOSCH, MIGUEL. *Votes in the UN General Assembly*. Lahey: Kluwer Law International, 1998.

NEWCOMBE, HANNA; ROSS, MICHAEL ve NEWCOMBE, ALAN G. "United Nations Voting Patterns". *International Organization*, 24 (Winter 1970), 100-121.

"The Problem of Membership in the United Nations". Staff Study No. 3, Subcommittee on the United Nations Charter, Committee on Foreign Relations, United States Senate, 83rd Congress, 2nd Session. Washington, DC: Government Printing Office, 1954.

"The Problem of Veto in the United Nations Security Council". Staff Study No. 1, Subcommittee on the United Nations Charter, Committee on Foreign Relations, United States Senate, 83rd Congress, 2nd Session. Washington, DC: Government Printing Office, 1954.

"Representation and Voting in the United Nations General Assembly". Staff Study No. 4, Subcommittee on the United Nations Charter, Committee on Foreign Relations, United States Senate, 83rd Congress, 2nd Session. Washington, DC: Government Printing Office, 1954.

STOESSINGER, JOHN G. *The United Nations and the Superpowers*. 4. Baskı, New York: Random House, 1977.

6. Bölüm

Anlaşmazlıkların Barışçıl Yollarla Çözülmesi

CLAUDE, INIS, L., JR. "The OAS, the UN, and the United States". *International Conciliation*, no. 547 (Mart 1964).

FALK, RICHARD A. ve BLACK, CYRIL E. (ed.). *The Future of International Legal Order*. III. Cilt, *Conflict Management*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971.

GOODRICH, LELAND M. ve SIMONS, ANNE P. *The United Nations and the Maintenance of International Peace and Security*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1955.

LUARD, EVAN. *A History of the United Nations*. I. Cilt, *The Years of Domination, 1945-1955*. New York: St. Martin's Press, 1982.

MITCHELL, C.R. *Peacemaking and the Consultant's Role*. New York: Nichols Publishing Co., 1981.

"Pacific Settlement of Disputes in the United Nations". Staff Study No. 5, Subcommittee on the United Nations Charter, Committee on Foreign Relations, United States Senate, 83rd Congress, 2nd Session. Washington, DC: Government Printing Office, 1954.

STEVENSON, ADLAI E. *Looking Outward: Years of Crisis at the United Nations*. New York: Harper & Row, 1963.

7. Bölüm

Kolektif Güvenlik ve Alternatifleri: Teori ve Uygulama

BOUTROS-GHALI, BOUTROS. *An Agenda for Peace*. 2. Baskı, New York: United Nations, 1995.

DAMROSCH, LORI FISLER (ed.). *Enforcing Restraint: Collective Intervention in International Conflicts*. New York: Council on Foreign Relations, 1993.

DIEHL, PAUL F. *International Peacekeeping*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1993.

FABIAN, LARRY L. *Soldiers Without Enemies: Preparing the United Nations for Peacekeeping*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1971.

GOODRICH, LELAND M. *Korea: A Study of the U.S. Policy in the United Nations*. New York: Council on Foreign Relations, 1956.

HARRISON, MAX. *Fires All Around the Horizon: The UN's Uphill Battle to Preserve the Peace*. New York: Praeger, 1989.

- JAMES, ALAN. *Peacekeeping in International Politics*. Londra: Macmillan, 1990.
- LEFEVER, ERNEST W. *Crisis in the Congo: A United Nations Force in Action*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1965.
- MAYALL, JAMES (ed.). *The New Interventionism, 1991-1993: United Nations Experience in Cambodia, Former Yugoslavia, and Somalia*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- RIKHYE, INDAR J. *The Theory and Practice of Peacekeeping*. Londra: C. Hurst and Co., 1984.
- STEGENGA, JAMES A. *The United Nations Force in Cyprus*. Columbus: Ohio University Press, 1968.
- UNITED NATIONS DEPARTMENT OF INFORMATION. *The Blue Helmets: A Review of United Nations Peace-Keeping*. 3. Baskı, New York: United Nations, 1996.
- WEISS, THOMAS G. (ed.). *Collective Security in a Changing World*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1993.

WEB SİTESİ:

Birleşmiş Barışı Koruma Operasyonları: www.un.org/Depts/dpko/

8. Bölüm

Hukuk Çerçevesinde Adalet Arayışı

- CORBETT, PERCY E. *The Growth of World Law*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971.
- FALK, RICHARD A. ve BLACK, CYRIL E. (ed.). *The Future of International Legal Order*. I. Cilt, *Trends and Patterns*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1969.
- FISCHER, DANA D. "Decisions to Use the International Court of Justice". *International Studies Quarterly*, 26, no. 2 (Haziran 1982), 251-277.
- FRANCK, THOMAS M. *Judging the World Court*. New York: Priority Press for Twentieth Century Fund, 1986.
- HENKIN, LOUIS. *How Nations Behave: Law and Foreign Policy*. Published for the Council on Foreign Relations, New York: Praeger, 1970.
- HIGGINS, ROSALYN. *The Development of International Law through the Political Organs of the United Nations*. New York: Oxford University Press, 1963.
- International Court of Justice Yearbook*. Lahey: International Court of Justice.
- International Organizations and Law*. New York: Ford Foundation, 1990.
- JENKS, C. WILFRED. *A New World of Law?* Londra: Longmans, Green, 1969.
- JOYNER, CHRISTOPHER C. *The United Nations and International Law*. New York: Cambridge University Press, 1997.
- MCWHINNEY, EDWARD. *United Nations Law Making: Cultural and Ideological Relativism and International Law Making for an Era of Transition*. New York: Holmes & Meier, 1984.
- ROSENNE, S. *The World Court and How It Works*. Gözden geçirilmiş 5. Baskı, Dordrecht, Hollanda: Nijhoff, 1994.

WEB SİTESİ:

Uluslararası Adalet Divanı: www.icj-cij.org.

9. Bölüm

Savaş Araçlarının Kontrol Edilmesi

- EDWARDS, DAVID A. *Arms Control in International Politics*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1969.
- FALK, RICHARD A. ve MENDLOVITZ, SAUL H. (ed.). *The Strategy of World Order, IV. Cilt, Disarmament and Economic Development*. New York: World Law Fund, 1966.
- KLARE, MICHAEL ve CHANDRANI, YOGESH (ed.). *World Security: Challenge for a New Century*. New York: St. Martin's Press, 1998.
- PIERRE, ANDREW. *Cascade of Arms: Managing Conventional Arms Proliferation*. Washington, DC: Brookings Institution, 1998.
- SIVARD, RUTH LEGER. *World Military and Social Expenditures 1993*. Washington, DC: World Priorities, Inc.
- STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE. *SIPRI Yearbook: Armaments, Disarmament and International Security*. New York: Oxford University Press (değişik yıllar).
- UNITED NATIONS. *Disarmament – New Realities: Disarmament, Peace-Building and Global Security*. New York: United Nations, 1993.
- UNITED NATIONS. *New Dimensions of Arms Regulation and Disarmament in the Post-Cold War Era*. New York: United Nations, 1993.
- UNITED NATIONS. *The United Nations and Nuclear Non-Proliferation*. The United Nations Blue Books Series, III. Cilt, New York: Department of Public Information, 1995.

WEB SİTELERİ:

BM Silahsızlanma Konferansı: www.unog-ch/frames/disarm;discod.htm.

Stockholm Barış Araştırma Enstitüsü: www.sipri.org

10. Bölüm

Bölgeselcilik Türleri

- ACHARYA, AMITAV. "A New Regional Order in South-East Asia: ASEAN in the Post-Cold War Era". *Adelphi Paper*, 279, Londra: International Institute for Strategic Studies, 1993.
- CANTORI, LOUIS J. ve SPIEGEL, STEVEN L. *The International Politics of Regions*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1970.
- DUFF, ANDREW, vd. (ed.). *Maastricht and Beyond: Building the European Union*. Londra: Routledge, 1994.
- ETZIONI, MINERVA M. *The Majority of One: Towards a Theory of Regional Compatibility*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, 1970.
- FAWCETT, LOUIS ve HURRELL, ANDREW (ed.). *Regionalism in World Politics:*

Regional Organizations and International Order. New York: Oxford University Press, 1995.

GREGG, ROBERT W. "Program Decentralization Through the Regional Commissions". Mangone, Gerard J. (ed.), *UN Administrations of Economic and Social Programs*, New York: Columbia University Press, 1966.

KEOHANE, ROBERT O. ve HOFFMAN, STANLEY (ed.). *The New European Community: Decision Making and Institutional Change*. Boulder, CO: Westview Press, 1991.

LOWENTHAL, ABRAHAM F. ve TREVERTON, GRERGORY (ed.). *Latin America in a New World*. Boulder, CO: Westview, 1994.

MACFARLANE, S. NEIL ve WEISS, THOMAS G. "Regional Organizations and Regional Security". *Security Studies*, II. Cilt (Sonbahar 1992).

NALDI, GINO J. *The Organization of African Unity: An Analysis of Its Role*. Londra: Mansell, 1989.

NYE, JOSEPH S., JR. *Peace in Parts: Integration and Conflict in Regional Organizations*. Boston: Little, Brown, 1971.

RIVLIN, BENJAMIN. "Regional Arrangements and the UN System for Collective Security and Conflict Resolution: A New Road Ahead?" New York: The Ralph Bunche Institute on the United Nations Occasional Paper Series, 1992.

RUSSETT, BRUCE. *International Regions and the International System*. Chicago, IL: Rand McNally, 1967.

SHEMAN, L. RONALD. *The Inter-American Dilemma: The Search for Inter-American Cooperation at the Centennial of the Inter-American System*. New York: Praeger, 1988.

TAYLOR, PHILLIP. *Non-State Actors in International Politics: From Transregional to Substate Organizations*. Boulder, CO: Westview Press, 1984.

WEB SİTELERİ:

Güneydoğu Asya Devletleri Birliği (ASEAN): www.aseansec.org.

Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC): www.apecsec.org.sg

Avrupa Konseyi: www.coe.fr/indes.asp.

Avrupa Birliği (AB): www.europa.eu.int/

G-7 Bilgi Merkezi: www.g7.untoronto.ca/

G-77 ana sayfası: www.g77.org/

NATO: www.nato.int/

Afrika Birliği Örgütü (OAU): www.oau-oua.org.

OECD: www.oecd.org.

Amerikan Devletleri Örgütü (OAS): www.oas.org.

11. Bölüm:

Küreselleşme, Ulus-Ötesi İlişkiler ve Uluslararası Örgütlenme

BEHRMAN, JACK N. *National Interests and the Multinational Enterprise: Tensions among the North Atlantic Countries*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1970.

BERGSTEN, C. FRED; HORST, THOMAS ve MORAN, THEODORE H. *American Multinationals and American Interests*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1978.

FRIEDMAN, THOMAS L. *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*. New York: Farrar, Strauss and Giroux, 1999.

GREIDER, WILLIAM. *One World, Ready or Not: The Manic Logic of Global Capitalism*. New York: Simon & Schuster, 1997.

KECK, MARGARET E. ve SIKKINK, KATHYRN. *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Relations*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998.

KEOHANE, ROBERT O. ve NYE, JOSEPH S., JR. (ed.). "Transnational Relations and World Politics". *International Organization*, 25 (Summer 1971).

KINDLEBERGER, CHARLES P. (ed.). *The International Corporation*. Cambridge, MA: MIT Press, 1970.

LECHNER, FRANK J. ve BOLI, JOHN (ed.). *The Globalization Reader*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2000.

MITTLEMAN, JAMES H. (ed.). *Globalization: Critical Reflections*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1996.

PERLMUTTER, HOWARD V. "The Tortuous Evolution of the Multinational Corporation". *Columbia Journal of World Business*, 4 (Ocak-Şubat 1969), 9-18.

WEISS, THOMAS G. ve GORDENKER, LEON (ed.). *NGOs, the UN, and Global Governance*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1996.

WILLETS, PETER (ed.). *'The Conscience of the World': The Influence of Non-Governmental Organizations in the UN System*. Washington, DC: Brookings Institution, 1996.

WEB SİTELERİ:

Global Policy Forum: www.globalpolicy.org.

United Nations Association: www.unausa.org.

12. Bölüm

Ekonomik Refahın Artırılması

ANSARI, JAVED. *The Political Economy of International Economic Organization*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1986.

BOUTROS-GHALI, BOUTROS. *An Agenda for Development, 1995*. New York: United Nations, 1995.

FINLAYSON, JOCK A. ve ZACHER, MARK W. *Managing International Markets: Developing Countries and the Commodity Trade Regime*. New York: Columbia University Press, 1988.

GOODE, RICHARD. *Economic Assistance to Developing Nations through the IMF*.

Washington, DC: The Brookings Institution, 1985.

GREGG, ROBERT W. "UN Economic, Social and Technical Activities". Barros, James (ed.), *The United Nations, Past, Present, and Future*, New York: Free Press, 1972.

HANDELMAN, HOWARD. *The Challenge of Third World Development*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall, 1996.

HILLE, MARTIN. *The United Nations System: Coordinating Its Economic and Social Work*. Cambridge: Cambridge University Press, 1978.

"International Development Strategy: for the Third United Nations Development Decade". New York: United Nations, 1981.

KAPUR, DEVESH vd., *The World Bank: Its First Half Century*. I. Cilt, *History*, II. Cilt, *Perspectives*, Washington, DC: Brookings Institution, 1997.

MASON, EDWARD ve ASHER, ROBERT. *The World Bank Since Bretton Woods*. Washington, DC: Brookings Institution, 1973.

MENON, B. P. *Bridges across the South: Technical Cooperation among Developing Countries*. New York: Pergamon Press, 1980.

ROTHSTEIN, ROBERT L. *Global Bargaining: UNCTAD and the Quest for a New International Economic Order*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1979.

SCHACHTER, OSCAR. *Sharing the World's Resources*. New York: Columbia University Press, 1977.

SPERO, JOAN E. ve HART, JEFFREY A. *The Politics of International Economic Relations*. 5. Baskı, New York: St. Martin's Press, 1997.

The United Nations in Development. Final Report of the Nordic UN Project, Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1991.

WILLIAMS, DOUGLAS. *The Specialized Agencies and the United Nations*. New York: St. Martin's Press, 1987.

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAM. *Human Development Report, 1999*. New York: Oxford University Press, 1999.

WORLD BANK. *Entering the 21st Century: World Development Report 1999/2000*. New York: Oxford University Press, 2000.

WORLD COMMISSION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT. (The Bruntland Commission). *Our Common Future*. New York: Oxford University Press, 1987.

WEB SİTELERİ:

Uluslararası Para Fonu: www.imf.org.

Dünya Bankası: www.worldbank.org.

Dünya Ticaret Örgütü: www.wto.org.

13. Bölüm

Küresel Kaynakları Yönetme

BROWN, LESTER R. ve ASSOCIATES. *State of the World*. Yıllık ciltler, New York: W. W. Norton.

FRIEDHEIM, ROBERT L. *Negotiating the New Ocean Regime*. Columbia, SC:

University of South Carolina Press, 1993.

"The Global Partnership for Environment and Development". New York: United Nations, 1992.

"Man's Impact on the Global Environment". Report of the Study of Critical Environmental Problems. Cambridge, MA: MIT Press, 1970.

PIRAGES, GARETH ve BROWN, JANET WELSH. *Global Environmental Politics*. 3. Baskı, Boulder, CO: Earth Press, 1994.

SCHACHTER, OSCAR. *Sharing the World's Resources*. New York: Columbia University Press, 1977.

SITARZ, DANIEL (ed.). *Agenda 21: The Earth Summit Strategy to Save Our Planet*. Boulder, CO: Earth Press, 1994.

SWING, JOHN TEMPLE. "The Law of the Sea". *Proceedings of the Academy of Political Science*. 32, no. 4 (1977), 128-141.

TOLBA, MOSTAFA K. ve RUMMEL-BULSKA, IWONA. *Global Environmental Diplomacy: Negotiating Environmental Agreements with the World, 1973-1992*. Cambridge, MA: MIT Press, 1998.

YOUNG, ORAN. *International Governance: Protecting the Environment in a Stateless Society*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1994.

YOUNG, ORAN (ed.). *The Effectiveness of International Environmental Regimes*. Cambridge, MA: MIT Press, 1999.

WEB SİTELERİ:

BM sürdürülebilir kalkınma sitesi: www.un.org/esa/sustdev/

World Wide Fund for Nature: www.panda.org.

14. Bölüm

Sosyal İlerlemenin Geliştirilmesi

JENKS, C. WILFRED. *Social Justice in the Law of Nations: The ILO Impact after Fifty Years*. New York: Oxford University Press, 1970.

JOHNSTON, G. A. *The International Labour Organization, Its Work for Social and Economic Progress*. Londra: Europa Publications, 1970.

JOLLY, RICHARD. "Human Development: The World After Copenhagen", Providence, RI: Academic Council on the United Nations System, 1997.

JOYCE, JAMES AVERY. *World Labour Rights and Their Protection*. Londra: Croom Helm Ltd., 1980.

JOYNER, CHRISTOPHER C. "The United States' Withdrawal from the ILO: International Politics in the Labor Arena". *International Lawyer*, 12 (Fall 1978), 721-739.

LABOUISSSE, HENRY R. "For the World's Children – UNICEF at 25". *UN Chronicle*, 8 (Nisan 1971), 48-60.

MORSE, DAVID A. *The Origin and Evolution of the ILO and Its Role in the World Community*. Ithaca: New York State School of Industrial and Labor Relations, Cornell University, 1969.

- PREGEL, BORIS; LASSWELL, HAROLD D. ve McHALE, JOHN (ed.). *World Priorities*. New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1977.
- SIDDIQI, JAVED. *World Health and World Politics: the World Health Organization and the U.N. System*. Columbia, SC: University of South Carolina Press, 1995.
- SMITH, ANTHONY. *The Geopolitics of Information: How Western Culture Dominates the World*. New York: Oxford University Press, 1980.
- The State of the World's Children*. UNICEF yıllık raporları, New York: Oxford University Press.
- The Work of WHO: Biennial Report of the Director-General*. Cenevre: World Health Organization.
- WORLD BANK. *Confronting AIDS: Public Priorities in a Global Epidemic*. New York: Oxford University Press, 1997.

15. Bölüm

İnsan Hakları ve Özerklik Mücadelesi

- ALSTON, PHILIP (ed.). *The United Nations and Human Rights: A Critical Appraisal*. Oxford: Clarendon Press, 1992.
- Conference on Security and Co-operation in Europe. Final Act*, Helsinki, 1975, Part I (a) VII.
- EMERSON, RUPERT. "Colonialism, Political Development and the UN". *International Organization*, 19 (Summer 1965), 484-503.
- EMERSON, RUPERT. *From Empire to Nation: The Rise to Self-Assertion of Asian and African Peoples*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1960.
- FORSYTHE, DAVID P. *The Internationalization of Human Rights*. Lexington, MA: Lexington Books, 1991.
- HENKIN, LOUIS. "The Internationalization of Human Rights". *Human Rights: A Symposium*. Columbia University, Proceedings of the General Education Seminar, 6, no. 1 (1977), 5-16.
- HUMAN RIGHTS WATCH. *World Report 2000*. Annual. New York: Human Rights Watch, 1999.
- KAY, DAVID A. "The United Nations and Decolonization". Barros, James (ed.), *The United Nations: Past, Present, and Future*, New York: The Free Press, 1972.
- KOMMERS, DONALD P. ve LOESCHER, GILBERT D. (ed.). *Human Rights and American Foreign Policy*. Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press, 1979.
- KOREY, WILLIAM. *NGOs and the Universal Declaration of Human Rights*. New York: St. Martin's Press, 1998.
- MARKS, STEPHEN P., "From the 'Single Confused Page' to the 'Decalogue for Six Billion Persons': The Roots of the Universal Declaration of Human Rights in the French Revolution". *Human Rights Quarterly*, Cilt 20 (Ağustos 1998), 461-514.
- McHENRY, DONALD F. *Micronesia: Trust Betrayed*. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 1975.
- UNITED NATIONS. *The United Nations and Human Rights, 1945-1995*. The United Nations Blue Book Series, VII. Cilt, New York: Department of Public Information,

1995.

UNITED NATIONS. *The United Nations and the Advancement of Women, 1945-1995*. The United Nations Blue Book Series, VI. Cilt, New York: Department of Public Information, 1995.

WEB SİTELERİ:

Uluslararası Af Örgütü: www.amnesty.org.

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği: www.unhchr.ch/

İnsan Hakları İzleme Örgütü: www.hrw.org.

American Academy for Advancement of Science tarafından işletilen İnsan Hakları Web Siteleri İndeksi: shr.aaas.org/dhr.htm.

Uluslararası Kızılhaç Komitesi: www.icrc.org.

16. Bölüm

Uluslararası Yönetim ve Liderlik Arayışı

- BOUTROS-GHALI, BOUTROS. *Unvanquished: A U.S.-U.N. Saga*. New York: Random House, 1999.
- CLAUDE, INIS I. Jr. "Reflections on the Role of the Secretary-General of the United Nations". New York: The Ralph Bunche Institute on the United Nations, Occasional Paper Series, 1991.
- FINGER, SEYMOUR M. *Your Man at the UN: People, Politics, and Bureaucracy in Making Foreign Policy*. New York: New York University Press, 1980.
- FINGER, SEYMOUR M. ve MUGNO, JOHN. *The Politics of Staffing the United Nations Secretariat*. New York: The Ralph Bunche Institute on the United Nations. The Graduate School and University Center of the City University of New York, 1974.
- FINKELSTEIN, LAWRENCE S. "The Coordinative Function of the United Nations Secretary-General: What, If Anything, Should He Coordinate and How Should He Do It?" New York: The Ralph Bunche Institute on the United Nations, Occasional Paper Series, 1992.
- FOSDICK, RAYMOND B. *The League and the United Nations after Fifty Years: The Six Secretaries-General*. Newtown, CT: Raymond B. Fosdick, 1972.
- "Leadership at the United Nations: The Roles of the Secretary-General and the Member States". First Panel Report, United Nations Management and Decision-Making Project, New York: United Nations Association of the United States of America, 1986.
- MULDOON, JAMES P. vd. (ed.). *Multilateral Diplomacy and the United Nations Today*. Boulder, CO: Westview, 1999.
- NEWMAN, EDWARD. *The UN Secretary-General from the Cold War to the New Era: A Global Peace and Security Mandate?* New York: St. Martin's Press, 1998.
- OGATA, SHIJURO ve VOLKER, PAUL. *Financing an Effective United Nations: A Report of the Independent Advisory Group on UN Financing*. New York: Ford Foundation, 1993.
- PÉREZ DE CUÉLLAR, JAVIER. *Pilgrimage for Peace*. New York: St. Martin's Press,

1997.

ROVINE, ARTHUR W. *The First Fifty Years: The Secretary-General in World Politics, 1920-1970*. Leiden: A. W. Sijthoff, 1970.

"The UN Secretary-General: His Role in World Politics". 14th Report, Commission to Study the Organization of Peace. New York: Commission to Study the Organization of Peace, 1962.w

URQUHART, BRIAN. *Hammarskjöld*. New York: Knopf, 1973.

URQUHART, BRIAN. *A Life in Peace and War*. New York: Norton, 1987.

17. Bölüm

Geçmiş ve Geleceğiyle Uluslararası Örgütlenme

ALGER, CHADWICK F. (ed.). *The Future of the United Nations System: Potential for the Twenty-First Century*. Tokyo: United Nations Press, 1998.

BARNABY, FRANK (ed.). *Building a More Democratic United Nations*. Londra: Frank Cass & Co. Ltd., 1991.

CHILDERS, ERSKINE ve URQUHART, BRIAN. *Towards a More Effective United Nations*. Upsala, NY: Dag Hammarskjöld Foundation, 1990.

COATE, ROGER. *Unilateralism, Ideology and U.S. Foreign Policy*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1988.

COMMISSION ON GLOBAL GOVERNANCE. *Our Global Neighborhood*. New York: Oxford University Press, 1995.

FINKELSTEIN, LAWRENCE S. (ed.). *Politics in the United Nations System*. Durham, NC: Duke University Press, 1988.

GREGG, ROBERT W. *About Face? The United States and the United Nations*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1993.

KAUFMANN, JOHAN ve SCHRIJVER, NICO. *Changing Global Needs: Expanding Roles for the United Nations System*. Hannover, NH: Academic Council on the United Nations System, 1990.

PUCHALA, DONALD J. ve COATE, ROGER A. *The Challenge of Relevance: The United Nations in a Changing World Environment*. Hannover, NH: Academic Council on the United Nations System, 1989.

TEHRANIAN, KATHERINE ve TEHRANIAN, MAJID (ed.). *Restructuring for World Peace: On the Threshold of the Twenty-First Century*. Cresskill, NJ: Hampton Press, Inc., 1992.

URQUHART, BRIAN ve CHILDERS, ERSKINE. *A World in Need of Leadership: Tomorrow's United Nations*. Upsala, NY: Dag Hammarskjöld Foundation, 1990.

DİZİN

#

77'ler Grubu 375–376, 379

A

Acheson-Lilienthal (Baruch) Planı 263
acil yardım 445–449

AET. *Bkz* Avrupa Ekonomik Topluluğu

Afganistan 95, 134, 174, 193, 284, 448,
507, 520

Afrika Birliği Örgütü (OAU) 160, 162, 168–
169, 276, 294, 301–305, 322–324,
408, 449, 519

Afrika Ekonomik Komisyonu (ECA) 295,
321, 323–324, 361, 408, 511

Afrika Kalkınma Bankası (AFDB) 295, 320

AGİK. *Bkz* Avrupa Güvenlik ve İşbirliği
Konferansı

AGİT. *Bkz* Avrupa Güvenlik ve İşbirliği
Teşkilatı

Aherom, Techeste 348

AIDS 36, 426–427, 444, 517

aile planlaması 398, 400–401

Almanya 53, 57–58, 65–66, 68, 78,
112–113, 183, 257–258, 309, 314,
316, 356, 383, 399, 418–419, 454,
487

Altıncı Komite 95, 247

ambargolar 189

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 29,
50–53, 57, 62, 66–68, 73–74,
77–79, 84, 95, 99, 106, 113–115,
118, 120–122, 127, 132–135–141,
153, 161–164–168, 186, 189,
199–201, 208–209, 219–220, 225,
227–228, 230–232, 239, 242, 247,
252, 257–260, 263–270, 272–278,
280, 283–284, 288–290, 292,
294, 296–301, 304–305, 307–312,

318–321, 324, 330, 332, 346–347,
353–357, 360, 362, 369–371,
374, 376, 382–383, 387, 391, 397,
399–400, 411–414, 418–420,
428, 430, 434–437, 441, 444, 455,
458–459, 461–465, 481, 493, 498,
501–503, 507, 509, 519, 521

Amerikan AIDS Araştırma Vakfı 426

Amerikan Barolar Birliği 139, 251, 481

Amerikan Devletleri Barış ve Savaş
Sorunları Konferansı (1945)

Amerikan Devletleri Kalkınma Bankası
(IDB) 294, 300, 320–321, 323, 384

Amerikan Devletleri Karşılıklı Yardım
Antlaşması (Rio Antlaşması) 290

Amerikan Devletleri Konferansı (1906)
250

Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) 82,
164–167, 174, 213, 250, 284,
288–289, 293–301, 322, 324, 427,
476, 519

Amerikan Devletleri Sağlık Bürosu 425,
427

Amerikan Ulusal Havacılık ve Uzay İdaresi
(NASA) 412

Amerikan Uluslararası Hukuk Topluluğu
251

Angell, Norman 26

Angola 189, 193–194, 209–210, 304, 392,
448, 456, 470, 507, 520

Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesi 223
anlaşmazlıkların barışçıl yollarla
çözümlemesi 143–175

Annan, Kofi 107, 214, 264, 347–348,
508–509

Antarktika 140, 227, 231, 248, 253,
274–275

ANZUS Pasifik Güvenlik Paketi 290

apartheid 94, 159, 305

- Aquinas, Thomas 25
arabuluculuk 31, 145–146, 150, 156,
158–159, 168, 175, 291, 302–303,
507–510, 512
Arafat, Yaser 118
Arap Birliği 289
Arap devletleri 122, 135, 290, 294, 322,
504, 508
Arias, Oscar 299
Aristoteles 25
Arjantin 80, 114–115, 164, 231, 298,
300–301, 357, 470
Arnavutluk 235. Ayrıca bkz *Korfu Kanalı
Davası*, 114, 228, 234
askerî harcamalar 132, 256, 262, 281, 355,
375, 450
Askerî Kurmay Komitesi 184–185, 189
askerî yaptırımlar 28–29, 54, 62–63, 182,
184–185, 189, 202
Asya Kalkınma Bankası (ASDB) 295, 320,
323, 384
Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) 295
Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal
Komisyonu (ESCAP) 295, 321, 323,
361–362
Asya ve Uzak Doğu Ekonomik Komisyonu
(ECAFE) 321, 361
Aşırı Derecede Borçlu Fakir Ülkeler (HIPCs)
358
ateşkes 51, 62, 149, 156–159, 165–169,
174, 178, 188, 190, 193, 201–205,
207, 210, 291, 502–503, 520
Atlantik Şartı 75
atom enerjisi 263, 272–273, 524
Atom Enerjisi Ajansı 34, 272–273, 345,
364, 394, 402, 404–405, 511, 521
Atom Enerjisi Komisyonu 263
Augustine, St. 25
Avenol, Joseph 59, 487
Avrupa Adalet Divanı 249–250
Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom)
314
Avrupa Birliği (AB) 313–318, 320, 353–
354, 357, 359
Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OEUE)
314
Avrupa Ekonomik Komisyonu (ECE) 295,
321, 361–362, 510
Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) 314
Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
(AGİK) 279, 290, 475–476
Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)
284, 290–292, 294, 296, 311
Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD)
295
Avrupa İnsan Hakları Komisyonu 250
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)
249–250
Avrupa Konseyi 249, 294, 314, 475,
481–482
Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)
314
Avrupa Merkez Bankası (ECB) 316
Avrupa Para Birimi (ECU) 315
Avrupa Para Birliği (EMU) 316
Avrupa Para Sistemi (EMS) 316
Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) 295,
314
Avrupa Topluluğu (AT) 33, 249, 314, 317,
419, 517
Avrupa Uyumu 31
Avustralya 56, 80, 210–211, 226, 229, 232,
294, 318, 321, 397, 399, 418, 453,
455, 457, 459, 461–462
Avusturya 30, 65, 114, 183, 314, 316, 507
ayrıcılık ve dokunulmazlıklar 493
ayrımcılık 160, 249, 353, 474
azınlıklar 173, 281, 303, 361, 472–473,
481, 483
- B**
- Bağdat Pakı 307
Bağılantısız Devletler Konferansı
Balfour Raporu 486
balıkçılık 228–230, 235, 244, 269, 318,
394, 413–414, 416–417, 419
Balkanlar 193, 291, 308, 310
Bangladeş 155, 158
Banyan Fonu 432
barış hareketi 26
barış koruma harcamaları 134, 136, 196,
496
barış koruma operasyonu 135–136, 192,
196, 208–209
Barış Örgütü Çalışma Komisyonu 251
Baruch Planı. *Bkz* Acheson–Lilienthal Planı
Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS)
295, 304
Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
(ESCWA) 295, 322, 361
Batı İrian (Batı Yeni Gine)
Batı Sahra 167–170, 191–192, 214, 233,
303, 470, 507
Belçika 56, 66, 135, 228, 307–308, 314,
316, 419, 453–454, 456, 461–462,
505
Bentham, Jeremy 27
Bernadotte, Kont Folke 241
Bhopal 332–333
Bhutan 270
Biafra 234
Biden, Joseph 138
bilgi toplulukları 43, 46
bilim 437–442
bireysellik 30, 472
Birleşmiş Milletler (BM)
amaçları 86–87
doğuşu 71–84
Genel Sekreter'in görev ve etkisi
497–509
Hindistan–Pakistan Sorunu 155–159
Sekretarya'nın rolü 493–497
temel ilkeleri ve örgütlenmesi 85–109
temel meseleler 111–141
BM Antlaşması değişiklikleri 129–132
finansal problemler 132–143
oylama kuralları ve uygulamalar
123–129
temsil sorunları 117–122
üyelik meselesi 111–117
temel organları 91–111
Ekonomik ve Sosyal Konsey
(ECOSOC) 102–104
Genel Kurul 94–98
Güvenlik Konseyi 98–102
Sekretarya 106–107
Uluslararası Adalet Divanı 108–109
Vesayet Konseyi 104–106
Birleşmiş Milletler Ekonomik Kalkınma
Özel Fonu (SUNFED)
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Onyılı
373–375
biyolojik silahlar 266, 273, 277
biyolojik ve kimyasal silahlar 277–278
blok oy kullanma 129
BM Acil Müdahale Gücü (UNEF) 135, 137,
192, 194–195, 198, 203–206, 503,
505–506, 511
BM Acil Yardım ve İyileştirme Yönetimi
(UNRRA) 369, 429, 446
BM Afet Yardım Koordinatörlüğü (UNDRO)
362, 449
BM Afganistan ve Pakistan İyi Niyet
Misyonu (UNGOMAP) 193
BM Angola Tetkik Misyonu (UNAVEM)
193–194, 210
BM Antlaşması 23, 46, 71–74, 79–91,
94, 96–102, 105–108, 112–132,
135–136, 139, 143–145, 149, 151,
159–160, 165–166, 170–174,
184–190, 198, 202, 205, 213,
221–226, 233, 236, 239–242, 245,
262, 272, 287–291, 297–298, 306,
308, 321, 324, 341, 345, 349, 421,
456–461, 465–469, 472–477, 482,
488, 490–494, 497–509, 518, 520
prosedürleri ve yöntemleri 144–150
temel ilkeleri 87–91
BM Ayrımcılık Gözlem Gücü (UNDOF) 192
BM Ayrımcılık ve Dokunulmazlıklar Genel
Sözleşmesi 247
BM Balkanlar Özel Komitesi (UNSCOB)
192
BM Batı Sahra Referandum Misyonu
(MINURSO) 169, 192
BM Bosna–Hersek Misyonu (UNMIBH) 192
BM bölgesel komisyonları 321–323
BM Çevre Programı (UNEP) 362, 407–
408, 410–412, 512
BM Çevre ve Kalkınma Konferansı
(UNCED) 95, 339–342, 397, 410
BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) 34,
133, 338, 345, 362, 369, 393–394,
426–430, 449–450
BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
(UNESCO) 120, 162, 232, 238,
248, 345, 363–364, 370, 394, 405,
426–430, 432, 437–442, 450, 479

- BM Eğitim ve Araştırma Enstitüsü (UNITAR) 362
- BM Ekonomik Kalkınma Özel Fonu (SUNFED) 371
- BM El Salvador Gözlemci Misyonu (ONUSAL) 193
- BM Endonezya Komisyonu (UNCI) 193
- BM Endüstriyel Kalkınma Örgütü (UNIDO) 364, 378, 524
- BM Geçiş Yardımı Grubu (UNTAG) 192, 209–210
- BM Gıda ve Tarım Konferansı 74
- BM Gönüllüleri 378–379
- BM gücü 191, 203, 503
- BM Güvenlik Gücü (UNSF) 192
- BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) 362
- BM İnsani Çevre Konferansı (UNCHE) 406, 417, 440
- BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT) 408–409
- BM Kalkınma Programı (UNDP) 92, 134, 362, 372, 378–381, 384, 393, 426, 510, 524
- BM kalkınma programları 369–380
- BM Koruma Gücü (UNPROFOR) 192, 508
- BM Latin Amerika Ekonomik Komisyonu (ECLA) 299, 321, 361, 376, 510
- BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 134, 338, 362, 446–447
- BM Mütakere Gözlem Örgütü (UNTSO) 192–193, 203, 205, 207
- BM Nüfus Faaliyetleri Fonu (UNFPA) 362, 399, 426, 431
- BM Önleyici Müdahale Gücü (UNPREDEP) 192
- BM Silahsızlanma Araştırma Enstitüsü (UNIDIR)
- BM Sosyal Kalkınma ve İnsani Meseleler Merkezi 430–431
- BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) 116, 248, 300, 322–323, 335, 345, 352, 362, 375–379, 385, 387, 389, 510, 517, 524
- BM Uluslararası Örgütlenme Konferansı (UNCIO)
- BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)
- BM Ulus-Ötesi Şirketler Merkezi 334
- BM vesayet sistemi 456–460
- BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA) 134, 447–448
- BM Yemen Gözlem Misyonu (UNYOM) 193
- Bosna-Hersek 192, 230, 291–292, 312, 448, 509, 518
- Bourgeois, Léon 51–52
- böcek ilaçları 426
- bölgeselcilik 284–288, 302, 321, 324–325
- bölgesel güvenlik örgütleri 305–312
- bölgesel kalkınma bankaları 320–321
- Brandt Raporu 387
- Bretton Woods Konferansı 74, 369
- Brezilya 53, 113, 164–165, 301, 357–358
- Brierley, James L. 244
- Bruce Raporu 67
- Bruntland Raporu 410–411
- Bulgaristan 114, 228, 231–232, 239, 311
- Bunche, Ralph 509
- Burkina Faso 227, 230
- Burundi 303–304, 448, 462
- Bush, George 139, 291, 343, 411, 444
- Butros, Butros-Gali 107, 214, 270, 386, 508

C-Ç

- Carnegie Uluslararası Barış Vakfı 73, 251
- Carter, Jimmy 267, 388, 481
- Cecil, Lord Robert 52, 73
- Cenevre Protokolü (1925) 277
- cezalandırma 219, 444, 482–483
- Cezayir 167–168, 303, 510
- Channing, William Ellery 26
- Childers, Erskine 512
- Churchill, Sir Winston 74–76, 78, 287
- Cicero 27
- Clinton, Bill 139, 270, 343, 353, 389, 411–412
- Cobden, Richard 28
- Collins, Joseph 393
- Cordier, Andrew 498, 509

- Crucé, Émeric 28
- Çad 194, 229, 303, 520
- çalışma koşulları 432–437
- çatışmaların çözümü 23, 144, 150–151, 173–174, 177, 190, 213
- Çek Cumhuriyeti 308, 311, 318
- çekimsiz oy 102, 124–128, 148, 171, 223, 246, 270, 418–419, 468, 473
- Çekoslovakya 65–66, 183, 231, 476, 518
- çevre 404–413
- çevre kirliliği 404
- çıkarcılık 516
- Çin
- Çin filozofları 25
- Çocuk Hakları Sözleşmesi 224, 430
- çocuklar ve gençler 428–431
- çok amaçlı bölgesel örgütler 292–305
- çok-tarafılık 37–39
- Çok-Tarafı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA) 364
- çok-uluslu şirketler 330–336
- çölleşme 410

D

- Dadzie, Kenneth K. S. 510
- danışma görüşleri 108, 227, 232, 238–266
- BM personelinin zararlarının telafi edilmesi 240–241
- tazminat kararları 241–242
- Danimarka 80, 229, 231, 273, 308, 314, 316–317, 374, 397, 399, 564
- Dante, Alighieri 26–27
- de Gaulle, Charles 307
- delil toplama 146, 158
- Demographic Yearbook 398
- deniz hukuku 413–421
- derin deniz düzlükleri 414
- devletlerarası örgütler (IGOs) 22, 43, 336–337
- Devletlerin Anlaşmalarla Ardıl Olması Sözleşmesi
- Devletlerin Ekonomik Haklarına ve Görevlerine Dair Şart (1974) 379
- dış uzay 140, 223, 269, 274–275, 521
- Dış Uzay Antlaşması (1967) 248
- Dış Uzayın İncelenmesi ve Kullanılması Konusunda İşbirliği Antlaşması (1967) 223
- diplomatik ilişkiler 219
- Diplomatik İlişkiler ve Konsolosluk İlişkileri Hakkındaki Viyana Sözleşmeleri 223
- Dixon, Sir Owen 156
- doğal kaynaklar 380, 409, 415, 419, 439
- doğrudan yabancı yatırım (FDI) 335
- Doğu Timor 192, 194, 210–226, 229, 520
- dokunulmazlıklar 91, 252
- Dominik Cumhuriyeti 163–167, 193, 195, 288–289, 297–298
- döviz 132, 319, 356–357, 365, 378
- döviz kurları 355–356
- Drummond, Sir Eric 52, 59–60, 484–488, 506
- Dubois, Pierre 28
- Dulles, John Foster 72, 481
- Dumbarton Oaks 72, 76–79, 82–83, 99, 126, 169, 456, 488
- Dünya Bankası . Bkz Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD)
- Dünya Düzeninde Eğitim Fonu 251
- Dünya Federalist Hareketi 251
- dünya federasyonu 28
- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) 364
- Dünya Gençlik Yılı (IYY) 430
- Dünya Gıda Konferansı 395–396
- Dünya Gıda Programı 134, 338, 362, 395
- Dünya İnsani Çevre Konferansı (1972, Stockholm) 405
- Dünya Kiliseler Konseyi 477
- Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) 34, 117, 345, 364, 405
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 34, 120, 233, 364, 370, 394, 405, 425–430, 432, 443, 450
- Dünya Silahsızlanma Konferansı 258
- Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) 34, 45, 333, 352–354, 364, 389
- Dünya Yaşlanma Toplantısı (1982) 431–432

E

Earthwatch 407
 eğitim 437–442
 Eisenhower, Dwight 272, 310, 511
 Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) 295, 314, 318–319, 335, 355, 374
 Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC) 77, 82–83, 87, 91, 93, 96–97, 102–104, 108, 116–117, 125, 128, 131, 134, 162, 223, 233, 238, 248, 250, 287, 321–322, 334, 340, 343, 345, 347, 349, 351, 359–365, 369–370, 375–378, 387, 393, 395, 398, 406–409, 428, 430–432, 444–445, 472–473, 477, 481–482, 497, 500
 İnsan Hakları Komisyonu 165, 248–250, 296, 342, 361, 432, 473–477, 481, 511
 İstatistik Komisyonu 361
 Kadınların Statüsü Komisyonu 361, 478
 Nüfus ve Kalkınma Komisyonu 361
 Sosyal Kalkınma Komisyonu 361, 431
 Uyuşturucu Maddeler Komisyonu 361, 442
 Ekvator Ginesi 172–173
 el koyma 219
 El Salvador 165, 193, 227, 231, 297–298, 507
 Emerson, Rupert 455, 468
 Endonezya 116, 149, 193, 210–211, 343, 451–452, 459, 471
 enerji 401–404
 Erasmus, Desiderius 26–27
 Eritre 63, 154–155, 194
 Etiyopya 63–65, 155, 183, 229, 237, 303, 338, 392
 etnik temizlik 246, 291–292, 480
 Euratom. *Bkz* Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
 evrenselcilik 284, 286–287, 302, 325
 Evrensel Posta Birliği (UPU) 238, 364, 484

F

Fabian, Larry 417

fakirlik 34, 160, 365, 367, 383, 385, 392, 397, 421, 424, 428, 430, 471, 519
 Falkland Adaları (Malvinalar) 298, 470, 520
 fikri mülkiyet 328, 331
 Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) 118–119, 206–208
 Filistinliler 447, 449
 Finlandiya 54, 113, 183, 231, 273, 314, 316, 399, 565, 574
 Ford Vakfı 139, 512
 fragmegration 44
 Fransa 28, 31, 56–57, 62, 66, 77, 79, 99, 106, 135–138, 147, 154, 161–162, 165, 168, 200–201, 203, 206, 208, 228–231, 239, 258–260, 263, 270, 276, 307–308, 310, 314, 316, 353, 356–357, 362, 418–419, 434, 454–456, 461–463, 467, 498
 Fransız Devrimi 30, 32

G

G-7 358
 Gana 302, 304, 455, 461, 463, 471
 Gardiner, Robert K. A. 511
 Geçici Komite 170, 238
 gelişmekte olan ülkeler 103, 141, 256, 260, 262, 281, 300, 318–320, 328–329, 335, 352–353, 356–357, 359–360, 365–367, 370–371, 373–380, 382, 384–387, 389, 392–396, 398, 400, 406–407, 411, 416, 422, 424, 429–430, 435–438, 442, 478, 506, 517, 522
 genç insanlar 379
 Genel Barışçı Çözüm Yasası 221
 Genel Sekreterin Dominik Cumhuriyeti Temsilcisi Misyonu (DOM-REP) 193
 Genişletilmiş Aşılama Programı 427
 Genişletilmiş Teknik Yardım Programı (EPTA) 370–372, 435
 gıda 391–397
 Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 74, 120, 162, 338, 363, 369–370, 393–397, 405, 427–430, 443, 450
 Gine 408, 453, 456, 462, 470, 510
 Gine-Bissau 229, 232
 Golan Tepeleri 153, 174, 192, 205, 520

Gorbaçov, Mihail 175, 268
 görüş birliği 44, 123, 185, 189, 216, 283, 305, 335
 Graham, Frank 156
 Gregg, Robert 387
 Grenada 298
 Grotius, Hugo 27, 219
 Guatemala 164, 194, 228, 288, 297, 299, 449
 Guyana 420
 güç boşlukları 520
 güç dengesi 29–32, 178, 285
 Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) 352–353
 Güney Afrika 56, 105, 117, 122, 127, 131, 134, 159–163, 170, 175, 188, 193–194, 209–210, 224, 229, 233, 236–239, 242, 279, 295, 335, 361, 377, 449, 453, 455, 473, 476, 479
 Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) 295
 Güney Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) 295, 301
 Güney-Batı Afrika 94, 105, 209, 227, 229, 232–233, 236–239, 242, 251, 456, 469–470
 Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (SEATO) 284, 290, 307
 Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) 276, 294
 Güney Kore 199–201, 273, 276
 Güney Pasifik Forumu (SPF) 295
 Güney Rodezya 187
 Güney ve Güneydoğu Asya Teknik İşbirliği Konseyi (Colombo Planı) 295
 Gürcistan 193
 Güvenlik Konseyi 77–83, 86–91, 95–102, 104–108, 113–117, 119–128, 130–131, 135–139, 145, 147–154, 156–162, 164–174, 184–189, 191–211, 214, 223, 233–235, 238–240, 245–246, 262–263, 272, 287–292, 296, 298, 306, 312, 346, 459, 461, 469, 479, 497–498, 501, 503–505, 507–509, 520–521

H

Haas, Peter 42
 HABITAT. *Bkz* BM İnsan Yerleşimleri Konferansı
 Haiti 65, 189, 192, 194, 288, 297, 299
 Hammarskjöld, Dag 107, 190, 194–195, 198, 205, 485, 491–494, 499, 502–506, 510, 512
 havacılık 34, 227, 231–232, 412
 Helms, Jesse 138–139
 Henkin, Louis 219, 472
 Hırvatistan 192, 194
 Hindistan 53, 78, 100, 112–113, 155–160, 193, 196–199, 228–229, 231, 269–272, 284, 332–333, 391, 398, 448, 451–452, 455
 Hobson, J. A. 28
 Hoffman, Paul
 Holbrooke, Richard 139
 Hollanda 149, 162, 197, 210, 228–229, 308, 314, 316, 362, 374, 399, 454–456, 459, 493
 Honduras 227–228, 231, 288, 297
 Hong Kong 448, 470
 hormonlu et 354
 Horoşçov, Nikita 506
 Hot Springs Konferansı 74
 House, E. M. 51–52
 Hudson, Mantley O. 72, 244
 Hull, Cordell 73, 75
 Hurst, Cecil 52
 hükümetler dışı örgütler (NGOs) 22, 39, 42–43, 45, 280, 304, 327, 329, 336–349, 364, 389, 431, 447, 476–477, 481, 576–577, 579

I-İ-J

Intercom 250
 Irak 153, 174, 188–189, 192–193, 274, 277, 319, 448, 453, 455, 507, 509, 520
 Irk Ayrımcılığı Özel Komitesi 161
 İlerleme için İttifak 300
 İngiltere 27, 30, 39, 51, 53, 56–57, 62, 66, 73, 77, 99, 106, 135, 152, 154,

161–162, 191, 200–201, 203, 219–220, 228–231, 234–235, 257–259, 269–270, 272–274, 276–277, 298, 308, 314–317, 338, 356, 362, 397, 399, 418–419, 441, 454–463, 467, 470, 498

insan hakları 451–482

İnsan Hakları Bildirisi 249, 480

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 46, 302, 473, 480, 511

İnsan Hakları Komisyonu 165, 248, 296, 342, 361, 432, 473–477, 481, 511

İnsan Hakları Sözleşmeleri (1966) 223, 473, 475–476, 481

İnsan Hakları Sözleşmesi 249, 476

İnsani Çevre Bildirisi 407

İnternet 35, 280, 328–329, 331, 358

İran 151–154, 174, 192–193, 228, 230, 232, 252, 277, 284, 319, 343, 402, 501, 507, 520

İran Sorunu 151–154

İrlanda 114, 196–197, 234, 314, 316

İskandinavya

İspanya 65, 167, 173, 188, 228, 230, 308, 314, 316, 362, 434, 454, 467, 470

İsrail 117–118, 122, 135, 152–153, 174, 192, 203–209, 226, 228, 271–272, 321, 361, 418, 441, 447–448, 456, 476, 479, 503

İsviçre 29, 108, 116, 224, 228, 314, 355, 399, 493

işkence 464, 474, 477, 482–483

işlevsel bölgesel örgütler 312–323

işlevselcilik 32–34, 325

İtalya 27, 57–58, 63–66, 68, 114, 154–155, 183, 208, 227–228, 231, 259, 308, 314, 316, 356, 399, 418–419, 434, 436, 454, 458–462, 487

iyi niyetli arabuluculuk 145–146, 156, 158, 165, 172

İzlanda 229, 273, 308, 314, 566

Jackson, Sir Robert 387

Japonya 53, 56–58, 62–63, 65, 68, 100, 113–114, 182–183, 200, 258–259, 318–321, 354, 356, 360, 383, 397, 401, 418, 439, 453, 455, 463

Jarring, Gunnar 157, 205, 512

Jübile 2000 357–358

K

Kahire Nüfus Konferansı 342, 344

Kalkınma İçin Bilim ve Teknoloji Komisyonu 361

kalkınma için yeni ortaklık 377

Kalkınma Planlaması Komitesi 375, 387

Kalkınma Yardımı Komitesi (DAC) 318, 374

Kamboçya 134, 172–174, 191–195, 214, 229, 245, 504, 507–508, 520

kamuoyu 19, 23, 30, 50–51, 55, 64, 72, 78, 105, 147–148, 151, 154, 217, 222, 265, 271, 332, 337–342, 345, 459, 466–470, 477, 481, 485, 501, 520

Kanada 73, 196–197, 226–227, 230, 257, 263, 280, 301, 308, 318, 356, 362, 391, 397, 399, 406, 408, 418, 455, 511

Kant, Immanuel 29

Kapsamlı Nükleer Test Yasağı Antlaşması 270

kara mayınları 279–280

karantina 425

Karayıpler Kalkınma Bankası (CDB) 295

Karayıpler Topluluğu (CARICOM) 295

karşılıklı bağımlılık 31–32, 36–37, 41–45, 285, 350, 352–360, 379–380, 387, 450, 458, 518, 523, 525–527

Kassebaum Değişikliği 138

Kazakistan 268, 276

Kellogg-Briand Paktı 62, 66

kendi kendini yönetme 55–56, 88, 95, 104–105, 117, 209–210, 451–456, 464

kendini savunma 25, 66, 82, 90, 289–290, 306

Kenya 303, 320, 407, 409, 455, 478

Keşmir 149, 155–159, 193

Kıbrıs 100, 137, 191–192, 310, 317, 506–507, 510–511

kınama 183, 452–453

Kırgızistan 276

Kısmi Test Yasağı Antlaşması 270

kıta sahanlığı 227, 229, 231, 244, 414–417, 419–420

kıta yamacı 414

Kızılay 426

Kızılhaç Toplulukları Birliği 426, 449

kimyasal silahlar 144, 277–278

kitle imha silahları
sınırlandırılması 268–278

kloroflorokarbonlar (CFC) 404, 412–413

kolektif güvenlik 63, 150–151, 178–182, 184–187, 189–191, 198–203, 212–213, 217, 298, 301, 306, 503

kolektif savunma 180, 201, 289, 297, 501

konfederasyon 28, 69, 85, 220, 477

konferans diplomasisi 31–32

Konfüçyüs 25

Kongo 94–95, 134–135, 191–192, 195, 208, 303–304, 448, 505–506, 511

konsolosluk ilişkileri 224, 230, 244

konvansiyonel silahlar 263–264, 266, 278–281, 522

Kore Savaşı 307, 501–502

Kore Sorunu 199–202

Koretsky, V. M. 244

Korfu Kanalı Davası 226, 234

Kosova 292, 312, 338, 448, 509

Kosta Rika 113, 297, 299

kozmpolit dünya görüşü 27

kölelik 249, 434, 474

kurumsal pazarlık 41–42, 44

Kuveyt 152–153, 188, 192–193, 319, 383, 507–508, 520

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) 301

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) 180, 279, 284, 288, 290–292, 294, 307–312, 324, 501, 508

Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi (NACC) 311

Kuzey Atlantik Konseyi 309–310

Kuzey-Güney rekabeti 115

Kuzey Kore 199, 201, 274, 398

Küba 193, 210, 234, 269–270, 288, 297, 398, 506

Küba Füze Krizi 234, 269

küçük devletler 52, 59, 76, 79–84, 102, 115, 125–127, 174, 181, 191, 213, 422, 424, 437, 506

kültür 437–442

kültürel miras 440

Küresel 2000 Raporu 388

Küresel Çevre Gözetleme Servisi (GEMS) 407

küresel ısınma 405, 411

küreselleşme 34–36

Küresel Yönetişim Komisyonu 344, 347–348

L

Ladd, William 29–30

Laos 504–505

Lappé, Frances Moore 393

Lasso, José Ayala 480

Latin Amerika 79, 81, 100, 135, 166, 275–276, 287, 295, 297–301, 321–323, 361, 369, 376, 391, 401, 438, 440, 455, 477, 510

Latin Amerika Bütünleşme Örgütü (LAIA) 295

Latin Amerika Ekonomik Komisyonu (ECLA) 299–300, 321, 361

Latin Amerika Serbest Ticaret Birliği (LAFTA) 300, 323

Latin Amerika ve Karayıpler Ekonomik Komisyonu (ECLAC) 295, 321, 323, 361–362

Lester, Sean 59, 360, 487

Letonya 311, 318, 566

Lewis, Stephen 511

Liberya 100, 189, 193, 229, 237, 304

Liberya Gözlemci Misyonu (UNOMIL) 193

Libya 153–155, 167–168, 189, 229–230, 270, 319, 520, 566, 603

Lie, Trygve 107, 241, 490–491, 494, 498, 501–502, 506, 508

Litvanya 311, 318, 566

Locarno Paktı 65–66, 183, 221

Lomé Sözleşmesi 316

Lübnan 94–95, 122, 138, 152–153, 174, 188, 192–193, 206–209, 231, 270, 448, 453, 456, 504, 507, 520

Lüksemburg 308, 314–316, 419

Lytton Komisyonu 62

M

Maastricht Antlaşması 315–317
 Macaristan 30, 95, 114, 229, 231–232, 239, 308, 311, 318, 503
 Malezya 116
 Mali 227
 Malik, Charles 511
 Mançurya 62, 182, 258
 manda sistemi 452–454
 mandater 79, 452–454, 555
 Mandela, Nelson 163
 Manganez
 Mar del Plata Konferansı
 Marksizm 472
 Marshall Planı 307, 314, 318, 430
 M'Bow, Amadou-Mahtar 441
 McCarthy, Joseph 490
 McNamara, Robert S. 383, 510
 Meksika 275, 300–301, 318, 357–358
 Mexico City Bildirisi 400
 Mexico City Konferansı 400
 Mısır 135, 152, 168, 188, 192, 203–204, 206, 231, 233, 440, 455, 503
 Mikronezya 106, 463–464
 Milenyum Forumu 348–349
 Miller, David Hunter 52
 Milletler Cemiyeti 22, 24, 28–32, 49–73, 77–79, 83–86, 89, 91, 94, 102, 105–108, 111–113, 116, 124, 143–145, 172, 177–178, 181–185, 209, 215, 220–221, 224, 236–237, 257–258, 262–263, 280, 282, 338, 425, 433, 442–443, 446–447, 452–453, 457–458, 460, 465, 472, 484–487, 492, 495–497, 501, 515, 526
 başarıları ve başarısızlıkları 61–67
 kurulması 50–52
 temel özellikleri 53–61
 Milletler Cemiyeti Sağlık Örgütü 425
 milliyetçilik 31, 49, 71, 173, 325, 455
 Mitrany, David 312, 571
 Monroe Doktrini 52
 Montreal Protokolü (1987) 412
 Moritanya 167–168

Morse, Bradford 393, 435, 510
 Moskova Bildirisi 76
 Mozambik 192, 304, 392, 448, 456, 470
 muz 354
 mülkiyet hakları 38
 mülteci programları 445–449
 Müttefikler Arası Deklarasyon 75
 Myrdal, Gunnar 510

N

Nairobi Konferansı 403, 478
 Namibya 94–95, 131, 192, 209–210, 230, 233, 456, 470, 507, 520
 Nansen, Fridtjof 446
 Napoleon 30–31, 39
 Nestlé şirketi 332
 Nijerya 230, 303–304, 332, 462, 471
 Nikaragua 194, 228, 231, 252, 288, 297–298, 518, 520
 Nike şirketi 332
 Nixon, Richard 267, 277, 356, 387
 Norveç 228–229, 235–236, 308, 314, 374, 399, 410
 nüfus 397–401
 nükleer enerji 319, 402–404
 barışçıl amaçlarla kullanımı 272–274
 nükleer kaza 403
 nükleer silahlar 32, 45, 260, 264, 266, 268–277, 281, 309, 311, 403, 413, 416
 nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler 275–276, 521
 Nükleer Silahların Yayılmasını Engelleme Antlaşması (NPT) 271–273, 277
 Nükleer Silah Testi Yasakları 268
 Nükleer Tedarikçiler Grubu 273
 Nürnberg Davaları 244–245
 Nye, Joseph S. 313, 576

O-Ö

OAS Antlaşması 165–166
 okyanus tabanı 275, 414, 416, 418
 On Sekiz Devlet Silahsızlanma Komitesi (ENDC) 264, 269, 271, 275, 277

Operasyonel İdari ve Yönetimsel Personel Hizmetleri (OPEX) 378
 ormanlar 394, 411–412
 Orta Afrika Gümrük ve Ekonomik Birliği (CACEU) 295
 Orta Amerika 174, 193, 279, 284, 294, 299, 320, 323, 332, 354
 Orta Amerika Ortak Pazarı (CACM) 294, 300, 323
 orta büyüklükte devletler 196
 Orta Doğu 95, 100, 127, 135, 137, 152–153, 187, 192, 198, 204–206, 275, 279–281, 319, 321, 360–361, 448, 456, 503, 506–512, 518, 520
 ortak güvenlik 30, 65, 223
 ortak savunma 180, 296–297, 302
 Ortak Tarım Politikası (CAP) 316, 354
 ot öldürücü 277
 ozon tabakası 405, 411–413
 Ozon Tabakasının Korunması Sözleşmesi (1995) 412

ödemeler dengesi açığı 355, 383
 önleyici diplomasi 150, 190, 195, 213, 503, 508, 520
 Özbekistan 276
 Özel Çekme Hakları (SDR) 356
 özerklik 78, 211, 379, 433, 451–452, 455–457, 461, 465, 467–468, 470–471

P

Panama 164, 297
 parçalanma-bütünleşme 44
 Pardo, Arvid 416–417
 Paris Barış Konferansı 432–433
 Paris Uluslararası Ekonomik İşbirliği Konferansı (1977) 378
 Pasifik Adaları 101, 455, 458
 Pasifik Adaları Vesayet Bölgesi 459, 463–464
 Pasvolksy, Leo
 Pearson, Lester 196, 203, 205, 213, 387, 511
 Pekin Kadın Konferansı 343, 478
 Penn, William 28, 483–484

Pérez de Cuéllar, Javier 107, 507–508, 520
 performans uçurumu 387
 Peru 114–115, 228, 299, 438, 444
 Peterson, Rudolph 387
 Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) 295, 319–320, 374, 384, 396, 402
 Phillmore, Lord
 Platon 25
 Polisario Cephesi 167
 Polonya 66, 78, 80, 308, 311, 318
 Portekiz 114, 188, 228–229, 308, 314, 316, 448, 454, 456, 467, 470
 Prebisch, Raul 376, 510
 psikolojik faktörler 261–262

R

Rau, Sir Benegal 244
 Reagan, Ronald 208, 267–268, 343, 357, 418, 481, 507
 Rikhye, Indarjit 166, 511
 Rio Bildirisi
 Rockefeller, John D., Jr. 359, 402
 Rolz-Bennett, José
 Romanya 114, 232, 239, 307, 311, 318, 568, 604
 Roosevelt, Eleanor 511
 Roosevelt, Franklin D. 73–76, 78
 Rousseau, Jean-Jacques 29
 Ruanda 189, 193–194, 245–246, 304, 448, 453, 462, 509
 Rush-Bagot Anlaşması
 Rusya 30, 268, 278, 280, 284, 308, 311, 318, 333, 358, 362

S-Ş

sağlık önlemleri 409
 Saint-Pierre, Abbé de 29
 saldırgan devlet 54–55, 178–180, 183
 saldırganlar 54, 75, 179, 181, 186, 213, 297, 306
 saldırganlık 78, 86, 90, 101, 172, 180–181, 183–187, 189, 199, 213, 246, 288, 296

- San Francisco Konferansı (1945) 80–83, 112–114, 287, 341, 364, 433, 456
- Santiago Taahhüdü (1991) 299
- Saouma, Edouard 397
- savaş suçları 217, 246, 311
- savunuculuk 340, 342, 349
- Scelle, George 244
- Schuman, Robert 314, 513
- Seneca 27
- sera etkisi 411
- serbest ticaret 27–28, 43, 301, 314, 323, 353–354
- sessiz diploması 195, 485
- Shell Oil 332–333, 402
- Shotwell, James T. 72
- sınır anlaşmazlıkları 172, 195
- Sırbistan 122, 292, 312
- Sierra Leone 189, 191, 194, 304, 448
- silahların kontrolü 266
- silahların kontrolü ve silahsızlanma 278–281
- silahsızlanma 60, 94, 256–259, 261–262, 264–265, 270, 277–278, 280–283
- Silahsızlanma Komisyonu 263–264
- sivil toplum 20, 330, 344–350, 355, 389
- Sivil ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
- siyasî haklar 162, 249, 472, 474, 482
- siyasî süreç 42, 313, 329
- Slovakya 311, 318, 568
- Slovenya 311, 318, 568
- Smithsonian Antlaşması 356
- Smuts, Jan Christiaan 51–52, 452
- Soğuk Savaş 20, 32, 39, 44, 46, 99, 113–114, 130, 170–171, 191, 256, 266, 270, 272, 278–279, 281, 288–291, 297, 299, 301, 305–306, 308–312, 327–329, 331, 334–336, 501
- Somali 105, 134, 154, 174, 189, 191–192, 195, 214, 303–304, 338, 392, 448, 458, 462, 471, 508, 520
- Somaliland 154–155, 462
- sosyal adalet 33, 486
- sosyal bilimler 440
- Sovyetler Birliği (SSCB) 20, 53–54, 57, 68, 75–80, 95, 99–100, 106, 112–115, 117–118, 126–127, 135–138, 154, 159, 164–165, 183, 186, 195–196, 199, 201, 206, 209, 239, 258, 260, 263–270, 272, 275, 279, 284, 290, 305, 307–311, 319, 355, 391, 399, 406, 461, 473, 476, 498, 501–502, 505–507, 511, 521
- Soykırım Sözleşmesi 223, 247
- sömürgecilik 28, 30, 115, 131, 451, 454, 465, 467–470
- sömürgecilik karşıtı hareket 129, 455, 465, 468, 470
- Sömürge Ülkelerine ve Halklarına Bağımsızlık Verilmesi Bildirisi (1960) 167, 224
- Spinelli, Pier 510
- Sri Lanka 398, 448
- Stalin, Josef 76, 78, 81
- START Anlaşmaları 268
- Stoacılar 27
- Stratejik Silahların Sınırlanması Görüşmeleri (SALT) 266–267
- Strong, Maurice F. 406–407, 410, 512
- suçla mücadele 442–445
- Sudan 189, 392, 448
- Suriye 152, 188, 192, 204, 206, 270, 448, 453, 456, 504
- Suudi Arabistan 168, 188, 319, 383, 455
- süper devlet 28
- süper güçler 168
- Süveyş Kanalı 64, 152–153, 183, 193, 203, 205, 503
- Süveyş Krizi 95, 203, 502–503
- Şili 231, 272, 298, 300, 332

T

- Tacikistan 194, 276
- tarafsızlık 106, 116, 191, 194, 196, 208, 339, 453, 489–491, 494, 496, 505
- tarım 391–397
- tavsiye görüş 58, 491, 520
- tavsiye kararları 96, 124
- Tayland 172–173, 195, 229, 504–505
- Tazminat Kararları 232
- teamül hukuku 32, 216, 218, 223, 244, 252

- teknik eğitim 342
- teknik yardım 134, 248, 359, 370, 378, 382, 394–395, 399, 418, 423, 426, 431, 435, 438, 447, 500, 511, 522
- teknolojik değişim 34, 350
- teknoloji transferi 335, 359, 403
- tekstil 333, 353
- telekomünikasyon 34–35, 38, 117, 328–329, 333, 364
- televizyon 35, 499
- “temel ihtiyaçlar” yaklaşımı 383
- Thant, U 107, 157, 204, 406, 439, 499, 506, 510
- Thomas, Albert 485–486
- Truman, Harry 200, 307, 370, 414, 491, 511
- Tunus 94, 147, 153, 168, 229, 448
- Turner, Ted 139, 347
- Türkiye 100, 152, 231, 284, 308, 310, 317–318, 418, 444

U-Ü

- Uganda 193, 320, 438
- Ukrayna 79–80, 88, 112, 118, 268, 399
- ulaştırma 29, 33, 35, 60, 103, 198, 380, 383
- ulusal çıkar 40, 71, 88, 124–125, 165, 171, 173, 178, 180–181, 185, 197, 213, 222, 234, 252, 259, 282, 286, 305–307, 324–325, 364, 403, 483, 489, 517, 519, 523
- Uluslararası Adalet Divanı (UAD) 61, 68, 83, 86, 97, 101, 108, 115–118, 128, 136, 147, 150, 168, 175, 209, 218, 223–243, 251–252, 469, 493, 520
- Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) 339, 342, 344, 477
- Uluslararası Aile Yılı
- Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) 34, 273, 345, 364, 394, 402–405, 511, 521, 524
- Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) 244, 246–247
- Uluslararası Çalışma Hukuku 434–435, 474
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 34, 55, 60–61, 68, 162, 221, 232, 249, 363, 394, 405, 427–428, 430, 432–437, 443, 450, 472, 474–475, 481–482, 485–486
- Uluslararası Daimî Adalet Divanı (PCIJ) 58, 60, 78, 83, 147, 220
- Uluslararası Daimî Adalet Divanı (UDAD) 61, 108, 220, 224
- Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) 364, 405
- Uluslararası Dünya Yaşlılık Hastalıkları Kongresi (1989) 432
- Uluslararası Enerji Ajansı 319
- uluslararası finans 36, 39, 355–356
- Uluslararası Finans Kurumu (IFC) 125, 364, 382
- Uluslararası Gıda Standartları (Codex Alimentarius) 394
- Uluslararası Hemşireler Birliği 426
- uluslararası hukuk 27, 29–30, 38, 46, 51, 73, 85, 88–89, 108–109, 118, 139–140, 143–144, 146, 186, 215–253, 296, 339, 415, 434, 474, 477, 520–521
- Uluslararası Hukukçular Komisyonu 477
- Uluslararası Hukuk Komisyonu 118, 186, 223–224, 236, 242–247, 253, 415, 520
- Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) [Dünya Bankası] 34, 74, 125, 212, 249, 320, 340–341, 351, 355–358, 364, 369–370, 381–383, 387–388, 393–394, 411, 426–427, 510
- Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu 477
- Uluslararası İnsan Hakları Ligi 339, 342, 477
- Uluslararası Kadın Yılı 477
- Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA) 125, 134, 364, 382–383, 388, 510, 524
- Uluslararası Kalkınma Stratejisi 374–375, 387
- Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) 31, 34, 339, 477
- uluslararası memurluk 483–487
- BM’de 488–493
- Uluslararası Mülteci Örgütü (IRO) 363, 369–370, 446, 448
- Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) 355

Uluslararası Örgütlenme Konusunda Birleşmiş Milletler Konferansı (INCIO) 80

uluslararası örgütler
entelektüel kökenleri 24–30
günümüz dünyasında rolü 22–24
ilk örgütlenme çabaları 30–34

Uluslararası Özgür Sendikalar Konfederasyonu 477

Uluslararası Para Fonu (IMF) 34, 74, 125, 328, 355–358, 364, 369, 381, 383–384, 397

Uluslararası Silahsızlanma ve Kalkınma Konferansı

Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) 34, 229, 364

Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) 364, 396–397

Uluslararası Telefon ve Telgraf Şirketi (ITT) 332

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) 34, 117, 364

Uluslararası Ticaret Merkezi (ICT)

Uluslararası Ticaret Odası 73, 250

Uluslararası Ticarî Hakemlik Hakkında Model Yasa 248

Uluslararası Üniversite 439

Uluslararası Yaşlanma Enstitüsü 432

uluslararası yönetim 483–513

ulus-ötesicilik ve sivil toplum 344–349

ulus-ötesi savunuculuk ağları (TAN'lar) 43

ulus-ötesi şirketler 36, 39, 45–46, 330, 334–335, 402

Union Carbide şirketi 332–333

United Fruit Company 332

Urquhart, Brian 510, 512

Uruguay 165, 301, 352

uyuşturucu maddeler 361–362, 421, 442–445

Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi (1961) 443

uyuşturucuyla mücadele 442–445

uzlaştırma 146, 174, 195

üçüncü dünya 115, 127, 260, 265, 332, 334, 336, 354, 357–358, 377, 419, 441, 445, 479, 507

ümmilik 437–438

Ürdün 95, 114, 152, 165, 188, 205, 448, 456

V-W

Vance, Cyrus 291

Vancouver Konferansı (HABITAT)

Vandenberg, Arthur 74

Varşova Anlaşması Örgütü 290

Varşova Esasları 273

Varşova Paketi 308–309, 311

Vatansızlığın Azaltılması Sözleşmesi

Venezuela 297, 300, 418

Versailles Antlaşması 52, 55, 65, 183, 257–258, 432

vesayet sicili 460–465

Vieira de Mello, Sergio 212

Vietnam 234, 277, 471, 506–507, 518

Viyana Devletlerin Antlaşmalarına Ardıl Olması Sözleşmesi (1978) 224

Viyana Sözleşmeleri (1961 ve 1963) 223

Waldheim, Kurt 107, 506–507, 510

Walters, F. P. 453

Washington Deniz Konferansı

Washington Protokolü (1992) 299

Wilson, Woodrow 50–53, 73, 181, 484

Winchmore, Charles 493

Y

Yalta Konferansı (1945)

yargısal çözüm 145, 147, 149–150

yaşlanma 421, 431–432

yaşlı insanlar 398, 431–432

Yaşlılık Hakkında Bildiri 432

Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Sözleşme (1965) 223

Yeltsin, Boris 175

Yemen 137, 152, 188, 193, 455, 510–511

Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen (NIEO) 335, 374, 379–380, 384, 387, 517, 524

Yeni Zelanda 56, 226, 229–230, 294, 318, 453, 455, 459, 461–463

Yerlerinden Edilmiş Kişiler 449

Yönetim Merkezi Antlaşması 91, 118, 233, 493

yönetişim ve küreselleşme 37

Yugoslavya 36, 100, 122, 174, 189, 191–192, 195, 203, 214, 230, 245–246, 291, 311–312, 352, 448, 508, 520

Yunan filozofları 25

Z

Zaragoza, Frederico Mayor 441

zengin devletler 133, 354, 371, 373, 377, 379, 384–386, 422, 442, 507, 517

zengin ve fakir devletler 385–387

zorla çalıştırma 249, 434, 474

zorlayıcı önlem 54, 62, 173, 177, 189

Armağan Emre Çakır (editör)

Çeviren: Ekin Ekici ve A. Kürşad Çifçi

“

”

YAKINDA

Bu kitabın çıkışı Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na ortak üyelik başvurusunun elliinci yılına rastlar ve kitap, AB-Türkiye ilişkilerini tarihsel bir çerçevede değerlendirir.

Kitap, Türkiye ve AB'nin birbirlerine karşı olan yaklaşımlarını çözümlenerek, Türkiye'nin AB'ye girişindeki 'gecikme'ye odaklanır; ve siyasî, iktisadî, ahlakî, sosyolojik ve güvenlikle ilgili boyutları açısından bu gecikmenin özelliklerini ve nedenlerini araştırır. Bu ilişkilerdeki ana aktörlere ve değişen parametrelere ışık tutarak kitap Türkiye ve AB'nin ortak ilişkilerindeki başarısızlıklar kadar başarılı kısımları da ortaya çıkarır.

Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinin 50 Yılı, AB-Türkiye ilişkileriyle, Avrupa siyasetiyle, AB'nin genişlemesiyle veya uluslararası ilişkilerle ilgilenen karar vericiler ve akademisyenler için esaslı ve kalıcı bir kaynak olacaktır.

John McCormick

Çeviren: Yusuf Şahin ve H. Hüseyin Şahin

“

”

Yüzlercesinin arasında oldukça yararlı bir ders kitabı... Avrupa entegrasyonu denen fenomen hakkındaki bu kitap Avrupa Birliği'nin ekonomik, siyasî ve kanunî sistemlerinin karmaşıklığını kısa ve öz bir şekilde ele almayı başararak dikkat çekiyor.

Giedrius Surplys, *Journal of European Affairs*

28 üye ülkesi ve neredeyse yarım milyara yaklaşan nüfusuyla Avrupa Birliği dünya sahnesinde oldukça büyük bir aktör. Avrupalıların yaşam tarzlarıyla beraber dünyanın geri kalan kısmının Avrupa'yla kurduğu ilişkileri de değiştirdi. Yine de şu sorular büyük ölçüde yanlış anlaşılabilir veya birçoğu için gizemini korumaktadır:

- Avrupa Birliği ne işe yaramaktadır ve Avrupalıların hayatında nasıl etkileri olmuştur?
- “Avrupa” denilince akla gelen şeyde nasıl bir değişikliğe sebep olmuştur?
- Avrupa'nın dünyadaki rolünü ne ölçüde değiştirmiştir?

Avrupa Birliği'ni tanımak için kısa ve anlaşılabilir bir kaynak arayan herkes için yazılan, John McCormick'in çok-satan bu ders kitabı Avrupa Birliği'nin ne işe yaradığı konusunda kısa ama derin bir inceleme sunuyor. Avrupa Birliği'nin tarihi ve kurumlarını; Avrupa entegrasyonunun altında yatan esasları; Avrupa Birliği'nin üye ülkeleri ve vatandaşları üzerindeki etkisini ve Avrupa Birliği siyasasının evrimini ve etkilerini inceliyor. Tamamen gözden geçirilen yeni beşinci edisyonunda Avrupa'nın hikâyesini Lizbon Antlaşması'nın değerlendirilmesine, global ekonomik krizin yansımalarına ve 2010-11'in avro bölgesi krizine kadar güncelliyor.

ISBN: 978-605-4665-12-9	13,5x19,5 cm	Fiyat: ₺24
1. baskı, Mart 2014	382 sayfa	

Andrew Heywood

Çeviren: Fahri Bakırcı

“

”

YAKINDA

Kavramların siyaset ve uluslararası ilişkiler öğrencileri için özel önemi vardır.

Siyasî argümanlar çoğunlukla kavramların geçerli anlamları üzerine bir mücadeleye indirgenir ve her biri ‘özgürlük müdaafisi’, ‘demokrasi taraftarı’ ve ‘adalet savunucusu’ olduğunu iddia eden düşmanlar tartışabilir, kavga edebilir ve hatta savaşılabirler.

Sorun şudur ki ‘özgürlük’, ‘demokrasi’ ve ‘adalet’ gibi kelimeler farklı insanlara farklı şeyler ifade eder ve bu yüzden kavramların kendisi sorunlu gibi gözükür.

İlk edisyonu *Siyasetin Temel Kavramları* ismiyle yayınlanan bu kitap siyasî analizlerde karşılaşılan önemli kavramlara nüfuz etmek için kolay anlaşılır ve geniş kapsamlı bir rehberlik yapar. Her kavram enine boyuna ve sarıh şekilde incelenmiştir ve siyasî argümanlar ve çalışmalar için önemleri tartışılmıştır. Kitabın içeriği güncellenmiş ve küreselleşmenin siyaset üzerindeki artan etkileri de göz önünde bulundurularak 70 kavram daha eklenmiştir. Canlı ve rahat okunur anlatım tarzı ve okur dostu yaklaşımıyla meşhur olan kitabın bu ikinci edisyonu siyaset ve uluslararası ilişkiler çalışmalarının vazgeçilmez bir yol arkadaşıdır.

2016’da piyasada

Kitaptan örnek bölümler
okumak için
<http://goo.gl/uoSJuD>

BB101
YAYINLARI

www.bigbangyayinlari.com

Joshua S. Goldstein ve Jon C. Pevehouse

Çeviren: Prof. Dr. Haluk Özdemir

“

”

Artık markalaşmış yazarlar olan Goldstein ve Pevehouse’un dünyada çok satan ve en çok başvurulan, alanındaki lider ders kitabı *Uluslararası İlişkiler*, hem alanın teorisine hem de aktüel gelişmelere dair en kapsamlı ve en güncel giriş kaynağıdır. Uluslararası ilişkilerin çekirdeği sayılan klasik konuların yanında daha bütünlüklü ve giriftleşmiş aktörler ve aralarındaki ilişkilerin doğası ve muhtevasına dair, standart ders kitabı sıklığından oldukça uzak, kolay anlaşılır ve zevkle okunur bir dile sahip olan bu kitapta, günümüz dünyasının öne çıkan uluslararası ekonomi-politik, uluslararası ticaret, finans, sürdürülebilir kalkınma, çevre, sağlık ve nüfus politikaları ve küresel eşitsizlik gibi meseleleri üzerine de kapsamlı bir perspektif sunulmaktadır.

2013-2014 güncellemesini içeren 10. edisyondan yapılan bu çeviri birçok uluslararası ilişkiler kitabı tarafından da örnek alınan sistematigi ve içeriği ile pedagojik ve akademik yönden oldukça tatmin edicidir.

Okunurluğu ve anlaşılabilirliği daha da artıran ve pekiştirmeyi kolaylaştıran diğer başlıca özellikler ise şunlardır:

Kavramları ve Güncel Olayları Keşfedin Güvenlikle ilgili, ekonomik ve uluslararası olaylar hakkında dengeli bir araştırma içermektedir.

Terminolojik Dağarcığınızı Genişletin Sayfa kenarlarında, bölümde geçen anahtar terimler hakkındaki açıklamalar kitabın verimliliğini artırmaktadır.

Eleştirel Düşüncenizi Geliştirin “Eleştirel Düşünce Soruları” bölümü öğrencilere uluslararası ilişkiler teorisini güncel dünya problemlerine nasıl uygulayacakları konusunda yardımcı olur.

Öğrencilerin Dikkatini Çekin Sayısız şekil, harita ve fotoğraf güncel ve canlı bir okuma deneyimi sunmaktadır.

ISBN: 978-605-4665-20-4	19x23 cm	Fiyat: ₺40
1. Baskı, Eylül 2015	660 sayfa	

Kitaptan örnek
bölümler okumak için
<http://goo.gl/aHhYwL>

BB101
YAYINLARI

www.bigbangyayinlari.com

İnceleme nüshası
talepleriniz için
<https://goo.gl/cw6SpX>

İnternette, cepte, tablette
her yerde!

 BB101
YAYINLARI

www.bigbangyayinlari.com

Hasan Kösebalaban

Çeviren: Prof. Dr. Hüsamettin İnaç

“

”

“Mevcut hiçbir kitaba benzemeyen bir şekilde Kösebalaban’ın Türk Dış Politikası eseri Türkiye gibi yükselen bir gücün global tavrına şekil veren ideoloji, tarih ve kimlik arasındaki etkileşimi mahir biçimde açıklıyor. Türkiye’nin yükselen Kemalizm-sonrası dış politikasının karmaşık yolunda bir rehber olması açısından çok güvenilir bir kaynak.”

Peter Mandaville, George Mason Üniversitesi

“Kösebalaban, ideoloji ve kimliği de tartışmaya sokarak Türk dış politikasının geçmişini ve bugünü anlamamızı sağlayan canlı bir perspektif sunuyor ve Türk dış politikasını jeo-politikanın ve reel-politikanın hakimiyetinden kurtarıyor. “İçerisi” ile “dışarı” arasındaki açığı kapatan bu kitap, küreselleşme başlangıcında Türkiye’nin dış ilişkilerinin kapsamlı bir resmini görmemizi sağlıyor.”

İhsan Dağı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Türkiye’nin dış politikasına yön veren sebepler, çoğunlukla başlıca dört ideolojik grup arasındaki ideolojik kavgada bulunabilir: Seküler milliyetçilik, İslamî milliyetçilik, seküler liberalizm ve İslamî liberalizm. Kitap, bu ideolojik savaşın Osmanlı’daki köklerini keşfederken Cumhuriyet tarihinin farklı dönemlerinde rakip kimlik gruplarının dış politikayı şekillendirmek için nasıl mücadele ettiklerini anlatarak ilerliyor. Siyasî partilerin yükselişlerini ve düşüşlerini; bu ideolojik pozisyonları temsil eden hareketleriyle onların dış politikayı kendi değerleri ve ilgi alanlarıyla aynı doğrultuda olacak şekilde değiştirme ve kullanma mücadelelerinin izini sürüyor. Adalet ve Kalkınma Partisi dönemindeki dış politikanın durumunun tartışılmasına ise özellikle odaklanılıyor.

ISBN: 978-605-4665-08-2	13x19 cm	Fiyat: ₺26
1. baskı, Nisan 2014	431 sayfa	

www.bigbangyayinlari.com

Michael E. Smith

Çeviren: Prof. Dr. Ramazan Gözen

YAKINDA

“

”

Savaşlar, terörizm ve kitle imha silahlarından, çevresel ve ekonomik krizlere; salgın hastalıklardan, siber savaşlar ve korsanlığa, 21. Yüzyıl dünyası ürkütücü genişlikte bir uluslararası güvenlik problemleri ağıyla çevrelenmiş gözükmektedir.

Aynı zamanda güvenlikle ilgili akademik çalışmalar; yeni aktörler, sorunlar ve teoriler geleneksel kavramlara ve yaklaşımlara gitgide daha fazla meydan okuduğu için, daha önce hiç olmadığı kadar parçalanmış ve tartışmalı haldedir.

Bu yenilikçi kitap uluslararası güvenlik siyasetine odaklanır: sorunlar, uluslararası güvenliğe nasıl ve neden bir tehdit olarak algılanır ve bu tür tehditlerle nasıl başa çıkılır. Güvenlik alanına, bu alandaki önemli teoriler ve yaklaşımlara kısa bir girişten sonra ana bölümler sistematik bir şekilde çağdaş uluslararası güvenlik gündemindeki başlıca sorunları analiz eder. Her biri, tehdidin ve karar vericilere açık olan cevapların doğasını ortaya çıkaracak ortak bir çerçevede incelenir.

2016’da piyasada.

www.bigbangyayinlari.com